

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ

הדרך הישרה

הערות התמימים ואנ"ש

ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש - צפת

חיי"ם עיונים וביאורים

בעניני מלך המשיח והגאולה

כפי שנתבאר בתשוב"כ ובתשוב"פ, בנגלה ובחסידות

ובפרט בתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

גליון ג (קלז)

יום הבהיר י"א ניסן

גליון חגיגי ומוגדל - חיי"ם הערות

לרגל חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

וקט"ז שנה להולדתו

יוצא לאור על ידי

ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש

רח' ירושלים 17 צפת עיה"ק ת"ו

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

ה' תהא שנת עת חרותנו - ימות המשיח

מאה ושש עשרה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

חברי המערכת:

הת' שניאור זלמן שי' אקסלרוד
הת' מנחם מענדל שי' מיכאלשווילי
הת' יגאל יא"ל שי' קופצ'יק
הת' מנחם מענדל שי' ששון

כתובת המערכת:

רחוב ירושלים 17, ת.ד. 331, צפת ע"ה"ק
דוא"ל: heorestz@gmail.com

צריכים לפרסם לכל אנשי הדור, שזכינו שהקב"ה בחר ומינה בעל בחירה, שמצד עצמו הוא שלא בערך נעלה מאנשי הדור, שיהי' ה"שופטייך" ו"יועציך" ונביא הדור, שיורה הוראות ויתן עצות בנוגע לעבודת בנ"י וכל האנשים דדור זה, בכל עניני תורה ומצוות, ובנוגע להנהגת חיי היום יום הכלליים, גם ב"בכל דרכיך (דעהו)" ו"כל מעשיך (יהיו לשם שמים",

עד - הנבואה העיקרית - הנבואה¹¹⁶ ש"לאלתר לגאולה" ותיכף ומיד ממש "הנה זה (משיח בא)".

(116) לא רק בתור חכם ושופט אלא בתור נביא, שזהו בודאות - ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' שנה"ו.

(משיחת ש"פ שופטים, ז' אלול ה'תש"א, מוגה. תרגום מאידית)

ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש

. . בבית – לפעול התיישבות וקביעות,

ישיבת חסידי חב"ד – שהעבודה בכל הענינים האמורים היא באופן דהתיישבות (כנ"ל) וחסידותי, לפני משורת הדין וחודרת באופן פנימי, ונקבעת (בית) בכל פרטי הכחות דחכמה בינה ודעת, כולל ובמיוחד – הפצת פנימיות התורה, כפי שנתגלתה בתורת חסידות חב"ד, "יתפרנסון", באופן של הבנה והשגה בחב"ד שבנפש,

ליובאוויטש – ע"ש ענין האהבה ("ליובא" – בשפת המדינה ההיא), היינו שהעבודה דהפצת התורה והיהדות חדורה באהבת ישראל ואחדות ישראל,

צפת עיה"ק ת"ו – המפורסמת במעלות שבה, ובפרט בנוגע להגאולה, אלי' קיווינו כל היום ומצפים, שאז ת"ו . .

בבית . . התיישבות וקביעות: ראה ש"ב ז, ה-ז (בית לגבי אהל). מפרשים (חדא"ג עיון יעקב ועוד) לפסחים פח, א (בית לגבי הר ושדה).

דחכמה בינה ודעת: אמות ומקור למדות (תניא רפ"ג).

יתפרנסון: תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הע' 35. וש"נ.

ליובא . . ההיא: ראה ספר הזכרונות ח"א ס"ע 17. וראה גם שם ריש ע' 342.

צפת . . במעלות שבה: ראה לקו"ש ח"ז ע' 514 ואילך.

(ממכתב ב"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לכינוס השלוחים השמיני באה"ק)

ב"ה

פתח דבר

בהלל והודאה להשי"ת, הננו להגיש לנשיאנו כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, ולקהל מחבבי התורה ולומדי, את הגליון השלישי של הערות התמימים ואנ"ש היוצא לאור בשנת לימודים זו - ה'תשע"ח (גליון קלז), היוצא לאור לרגל יום הבהיר י"א ניסן - יום הולדתו של אבינו רוענו כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

ולאור שנה זו בה מלאו חיי"ם שנה לנשיאותו¹, נותנים אנו מתנה מיוחדת כ"שי למורא' למלכנו - קובץ מוגדל ומפואר המכיל בתוכו חיי"ם חידושים וביאורים בעניני משיח וגאולה, כפי שנתבארו בתורתו של כ"ק אד"ש מה"מ, תושב"כ תושבע"פ, נגלה וחסידות, שהרי "כל הספרים מלאים בדבר זה"², שנכתבו ע"י תלמידי התמימים והצוות דישבתנו הק' - ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש צפת עיה"ק ת"ו.

כבר מתחילת שנות הנשיאות הודיע כ"ק אד"ש מה"מ שמטרת דורנו הוא "לגמור המשיכת עיקר שכינה בתחתונים דוקא"³, ובמשך השנים עורר שוב ושוב על מעלת זמננו - "דור האחרון לגלות ודור הראשון לגאולה", ועל כך שבדורנו כבר סיימו את כל הברורים, צחצחו הכפתורים, ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו.

בשיחת אור לכ"ח ניסן ה'תנש"א הודיע כ"ק אד"ש מה"מ "היתכן שמבלי הבט על כל הענינים - עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש?!!... דבר שאינו מובן כלל וכלל!.. הדבר היחידי שיכולני לעשות - למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם . . להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש".

מספר ימים לאחר מ"כ, בשיחת ש"פ תזריע-מצורע ה'תנש"א, ביאר כ"ק אד"ש מה"מ ש"ה"דרך ישרה" (הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה) . . לפעול התגלות וביאת המשיח, היא ע"י "לימוד התורה בעניני מלך המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות"⁴.

(1) ראה שיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח.

(2) רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"ב.

(3) מאמר באתי לגני ה'תשי"א, סה"מ מלוקט ח"א ע' ה ואילך.

(4) ולהעיר שבמענה לבקשת הרש"ח גוטניק לפרש מה היתה כוונת כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת כ"ח ניסן הנ"ל - הורה כ"ק אד"ש מה"מ לשלוח לו הסעיף משיחת ש"פ תזו"מ הנ"ל, המדבר בענין לימוד התורה בעניני

ולאור כל זאת, אמור אמרנו שלרגל יום הולדתו של מלכנו נשיאנו, ומלאות חיי"ם שנה לנשיאותו, נגיש יחד - התמימים והצוות דישיבתנו, ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש צפת - קובץ חגיגי ומוגדל המכיל בתוכו חיי"ם הערות, חידושים וביאורים בענייני משיח וגאולה, ויהווה את מתנת התמימים, "מנחת עשיר", לאבינו רוענו לרגל קי"ז שנה להולדתו.

* * *

כאמור, קובץ זה יוצא לאור עולם בקשר עם מלאות חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אד"ש מה"מ, ועל כן הבאנו במדור "דבר מלכות" את שיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח - שנאמרה בקשר עם מלאות חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - אשר בשנה זו מלאו שלושים שנה לאמירתה.

בשיחה זו מבאר כ"ק אד"ש מה"מ באופן נפלא את הקשר המיוחד בין המלך, הנשיא - "לב כל קהל ישראל"⁵ - לעם "שעל ידו נעשה . . המשכת חיות לבני", וההדגשה בזה ביותר כאשר מלאו "ס"ח שנה . . לנשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ס"ח בגימטריא "חיים".

וכן הוא לאידך גיסא, "שמציאותו של המלך תלוי בהעם", שהם אלו שפועלים את ענין המלכות - המלך. וההוראה למעשה בפועל אותה מוציא כ"ק אד"ש מה"מ מכהנ"ל הוא ש"צ"ל הוספה עיקרית בענין החיים (גם) ע"י פעולת העם שמכריזים "יחי המלך".

ואם הדברים אמורים במלאות חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, עאכ"כ וכ"ז וק"ו שכן הוא בעמדנו במלאות חיי"ם שנה לנשיאות כ"ק אד"ש מה"מ, ולאחר ש"המינוי דודו מלכא משיחא הרי כבר ה' . . צריכה רק להיות קבלת מלכותו ע"י העם", ישנה זכות וחובה מיוחדת להתחזק בהכרזת "יחי המלך" שענינה הוא קבלת מלכותו של מלך המשיח.

* * *

בסייעתא דשמיא, עומדים אנו כעת זמן קצר לאחר סיומה של המגבית המפורסמת למען ישיבתנו, בה זכינו לראות עין בעין את ההצלחה האלקית על כל צעד ושעל.

הננו בזה לתת שבח והודי' לקב"ה על הסייעתא המופלאה בהסרת הסכנה שריחפה מעל ישיבתנו, ולהודות לכ"ק אד"ש מה"מ על שלל המופתים והישועות שליוו את קמפיין התרמה זה.

גאומ"ש, כנ"ל.

(5) רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו.

(6) שיחת ש"פ משפטים ה'תנש"א ס"י.

כמובן מודים אנו לכל המשתתפים במגבית שנחלצו חושים, והתמסרו למעלה מיכולתם, במסירות נפש בגופם וממונם להצלחתה של הישיבה. יה"ר שנזכה בקרוב לברך על המוגמר - "הרחיבי מקום אהלך", כיאה ונאה לישיבתו של כ"ק אד"ש מה"מ. בקשר עם הנ"ל מובא כאן כנספח מאמר "לך אזבח זבח תודה", המסכם את הנסים והנפלאות שליוו את המאורעות, ונותן שבח והוד' על הצלחת המגבית.

* * *

במשך למעלה מ-40 שנה מאז התייסדה ישיבתנו, הוציאה הישיבה לאור שבעה עשר ספרי פלפולים, ומאה שלושים ושבעה קבצי 'הערות התמימים ואנ"ש'. בתוכם הודפסו אלפי הערות, חידושים וביאורים בשלל נושאים: נגלה, הלכה, חסידות, תורתו של משיח, פשוטו של מקרא ועוד.

כחלק ממעלתה של ישיבתנו, ובפרט בשהותה בעיה"ק צפת - "הידועה במעלות שבה, ובפרט בנוגע לגאולה", עוסקים התמימים בחיות ובלהט בלימוד מעמיק בעניני משיח וגאולה; דבר זה מתבטא גם בקבצים התורניים המודפסים ע"י ישיבתנו, שחלק מרכזי מתוכם מוקדש לנושאים אלו, כאשר במשך השנים הודפסו כ-700 (!) הערות, חידושים וביאורים בנושא חשוב ועיקרי זה.

וידועים דברי כ"ק אד"ש מה"מ⁷ בקשר להוראה בלימוד עניני גאומ"ש, ש"נקל למוצאם - ע"י ספרי המפתחות (שרבו בדורנו זה) על סדר הא-ב, בערכים המתאימים: גאולה, משיח, וכיו"ב".

בהתאם לכך מדפיסים אנו כהוספה, מפתח מקיף להערות וחידושים אלו, שיגיש בפני הקורא כשלחן הערוך ומוכן, כל החידושים והביאורים שנדפסו על ידי ישיבתנו עד עתה - מסודרים לפי נושאים, עם מיקומם המדויק בקבצים והספרים השונים.

אנו תקווה שמפתח זה יממש אכן את מטרתו, ויוסיף בתוספת המרובה על העיקר בעיסוק הנמרץ בנושאי גאולה ומשיח - ויחיש את התגלותו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, תיכף ומיד ממש!

* * *

ההערות בקובץ נסדרו ע"פ נושאים בגאולה (מלך המשיח; בית המקדש וכו') ובאו ע"פ סדר הא-ב' של שמות הכותבים.

תודתנו נתונה בזאת לצוות הישיבה, ובפרט לרב שלמה זלמן שי' לבקיבקר, לרב שמואל שי' גינזבורג, לרב אשר שי' גרשוביץ, לרב מנחם מענדל שי' הלפרין, לרב שלום

דובער שי' וולף, לרב מאיר שי' ווילשאנסקי, לרב יעקב שי' לנדא, לרב חיים שמריהו הלוי שי' סגל, לרב שבתי יונה שי' פרידמן, לת' אביחי שילוי שי' קופצ'יק, ולת' יוסף חיים שי' רוזנבלט על עזרתם הרבה בהגהת הקובץ והוצאתו לאור. וכן תודתנו הרבה לת' יואל שי' איידעלמאן על עזרתו הגדולה בהכנת הקובץ להו"ל.

והננו לבקש את קהל הקוראים, שיואלו לשלוח גם הם את חידושיהם אל המערכת (בכתובת הרשומה לעיל), ע"מ שנוכל להדפיסם בקובץ הבא שיצא לאור בקרוב אי"ה.

ויה"ר, אשר הוצאת והדפסת קובץ זה, כרצונו והוראתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בריבוי שיחות ומכתבים, תגרום לו נחת רוח רב, ותהי' ה"מכה בפטיש" שיביא את התגלותו השלימה. ונשמע תורה חדשה מפיו, "תורה חדשה מאיתי תצא", תיכף ומי"ד ממ"ש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מערכת הערות התמימים ואנ"ש

שע"י ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש צפת

ימות המשיח⁸

יום הבהיר י"א ניסן ה'תשע"ח (הי' תהא שנת עת חירותינו)
קט"ז שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
וחי"ם שנה לנשיאותו
צפת עיה"ק ת"ו, ארה"ק

תוכן ענינים

|| דבר מלכות

- 16 הוספת חיים במלך ע"י העם.
 27 י"א ניסן - יום הולדת של נשיא הדור.

|| מלך המשיח

- 35 א. הרב דורש על עצמו שהוא המשיח.
 38 ב. נשיא הדור - תמיד משיח שבדור?
 42 ג. "לא איברי עלמא אלא למשיחא".
 46 ד. מתי בדיוק אירע מינוי מלך המשיח.

|| גאולה

- 53 ה. זמן התגלות שורש נשמות ישראל.
 56 ו. אמירת קריאת שמע שעל המיטה בימות המשיח.
 58 ז. בירור שיטת הרמב"ן בענין ב' תקופות בימות המשיח.
 62 ח. "עני ורוכב על חמור" - גבהות ושפלות.
 63 ט. תאנה צווחת לעת"ל - בפשטות או ברוחניות?
 66 י. בענין הנ"ל.
 70 יא. בענין הנ"ל.
 72 יב. עבודה בג' מוחין גם בזמן הגלות?

|| זמן הגאולה

- 77 יג. "זמן השיא" - לגאולה ולמלך המשיח.
 80 יד. סדר המאורעות בתחילת הגאולה.
 87 טו. השכינה למטה מי' טפחים - רק בגאולה השלימה.

|| יעודי הגאולה

- טז. "והסירותי את לב האבן" - כבר נעשה? 91
- יז. תחיית המתים ללא שינוי מנהגו של עולם 93
- יח. "וכתתו חרבותם לאתים" - כפירוש הרד"ק 96
- יט. בענין הנ"ל - "וכתתו חרבותם לאתים" 99
- כ. "אז ימלא שחוק פינו" - כעת ובגאולה 102

|| בית המקדש השלישי

- כא. "טבעו בארץ שערי" - שערי בית ראשון או שני? 109
- כב. האם דברי יחזקאל נוגעים לביהמ"ק השלישי 110
- כג. תיווך נוסף בסתירה - בידי מי יבנה בית המקדש 113
- כד. חנוכת בית המקדש השלישי בטומאה!? 116
- כה. השראת השכינה בבית רבינו - בית משיח 119
- כו. איסור הנפת ברזל ע"ג המזבח - גם לעת"ל? 121
- כז. השתתפות הטף בבנין הבית השלישי 124
- כח. בנין ביהמ"ק השלישי - ע"י משיח צדקנו 126
- כט. מקום הארון כיום - כקודש הקדשים בגאולה 128
- ל. הפנימיות דהחורבן - מורה על הגאולה 130

|| האמונה והצפי'

- לא. אליהו מגיע כל יום לטבריא דוקא? 135
- לב. איסור שתיית יין לכהן בזמן הזה (ב) 136
- לג. מדוע מבשר אליהו בכל יום על ביאת המשיח 140
- לד. האם אין ביאור לעיכוב הגאולה? 144

|| התגלות משיח

- לה. האם משיח יכול להתגלות בליל הסדר עצמו 151
- לו. החדוש בבירור ניגון 'האדרת והאמונה' 155

לז. התגלות תורת החסידות עקב התגלות משיח..... 158

|| מצוות לעתיד לבוא

לח. בן שלש עשרה למצוות - לעתיד לבוא..... 167

לט. ביאור בהא דלעת"ל הלכה כבית שמאי..... 172

מ. חגי ומועדי ישראל לעתיד-לבוא..... 178

|| מעשינו ועבודתנו

מא. הדרך להיות צדיק בדורנו - דור הגאולה..... 185

מב. השתוקקות לגאולה כעבודה - בדורנו?..... 192

מג. תשובה לגאולה - בבחירה חפשית מוחלטת..... 195

מד. איסור בכי על הגלות בשבת בתקופתנו (ב)..... 204

מה. עבודה רוחנית בלי 'משיח' - חיצוניות הכוונה..... 209

מו. כיצד ניתן להתעשר בדור הגאולה..... 212

מז. התוכן דהכרזת "עד מתי" - "יחי המלך"..... 214

מח. תרומה בפשטות לביהמ"ק בזמן הזה - באיזה אופן?..... 216

מט. עיסוק בגאולה לא מרחק את הקץ - מצד ציווי הנשיא..... 222

נ. הכנת העולם לגאולה - בתוקף ובהתלבשות..... 224

נא. אמונה וציפי' או חיי גאולה..... 227

נב. "אין לצחצח יתר על המידה" - האמנם?..... 230

|| כל הספרים מלאים

נג. שם הפרשה - המשיח שבפרשה..... 235

נד. שייכות מסכת בבא קמא לגאולה האמיתית והשלימה..... 247

נה. המושך להנ"ל - הקשר דארבעה אבות נזיקין לגאולה..... 249

נו. סיום מסכת בבא בתרא והגאולה..... 253

|| לימוד תורת הגאולה

נז. אופן לימוד עניני גאולה ומשיח..... 258

- נח. פעולת לימוד עניני גאולה ומשיח 265
- נט. הסרת ההתנגדות החיצונית בכח הלימוד 272
- ס. לימוד עניני גאולה ומשיח - "לא רק בתור סגולה" 278
- סא. לימוד עניני גאולה ומשיח - "לא ע"י מלכות בטהרתה" 285

|| פענוח אג"ק בעניני גאומ"ש

- סב. משה או משיח - מי מהם גדול 296
- סג. מהו האור שנגזז לעתיד לבוא? 303
- סד. קירוב הגאולה בקללת ישעי' 308
- סה. מהו שמו של משיח בן יוסף 310
- סו. אי לימוד חסידות - מרחק הגאולה 312
- סז. וא"ו - אות חיים, הקשר למשיח - "חי וקיים" 318

|| קונטרס "הקץ וההלכה"

- סח - חיי"ם. הקדמה - סקירה אודות פסקי דין בנוגע לזמן הגאולה 323
- קונטרס "הקץ וההלכה" 329

|| הוספות

- סקירה אודות קובצי חידושי תורה בעניני גאומ"ש 337
- מפתח הערות וחידושים בעניני גאומ"ש 343
- לך אזבח זבח תודה 374

הוספת חיים במלך ע"י העם

מהורש"ב⁶, ויום התחלת הנשיאות⁷ דכ"ק מו"ח אדמו"ר⁸ נשיא דורנו, אשר, יום זה (ב' ניסן) הוא יום מיוחד בחיי הנשיא, ויום מיוחד בענין הנשיאות – התחלת הנשיאות של נשיא דורנו, הכוללת את כל המשך הנשיאות⁹ עד ביאת גואל צדק.

ועפ"ז מובן, שבבוא יום ב' ניסן בכל שנה ושנה, ניתוסף עילוי גדול יותר¹⁰ בענין הנשיאות.

ב. ויש להוסיף ולבאר הקשר והשייכות להענין ד"והי יתן אל לבו –

(6) להעיר, שבים ההילולא מתעלים "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח. סידור עם דא"ח שער הל"ג בעומר. ובכ"מ), ונמצא, שיום זה כולל כל (ששים) שנות חייו דכ"ק אדנ"ע (תרכ"א – פר"ת).

(7) כמארז"ל על הפסוק (קהלת א, ה) "זרח השמש ובא השמש", "עד שלא תשקע שמשו של צדיק זה הוא מזריח שמשו של צדיק אחר" (קה"ר עה"פ. יומא לח, ב).

(8) בנו יחידו: בנו – שיורש המלכות והנשיאות (ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז), ואינו צריך משיחה (שם הי"ב), ויחידו – שאין מקום למחלוקת כו' (שם), ונעשה מלך ונשיא תיכף ומיד.

(9) נוסף לכך שלהיותו ממלא מקומם של הנשיאים שלפניו, ה"ז כולל גם כל משך הנשיאות דקודמו.

(10) כציווי והוראת חז"ל "מעלין בקודש" (ברכות כח, א. ושי"ג). ולהעיר מהמבואר באגה"ק (סי"ד) בנוגע לראש השנה*, ש"בכל שנה ושנה יורד ומאיר . . . אור חדש עליון יותר שלא ה' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה".

(*) ראש בזמן, דוגמתו בנפש – נשיא ישראל, הראש דבניי (כבהערה 12).

א. בהמשך להמדובר לאחרונה אודות הענין ד"והי יתן אל לבו"¹ – מובן, שכל תאריך שאירע בו ענין מיוחד בחיי האדם, כשחזור ונשנה מידי שנה בשנה, צריך להביא לידי הוספה בענין החיים, כמדובר לעיל² בנוגע ליום הולדת, ועד"ז מובן גם בנוגע ליום נישואין³, וכיו"ב.

ואם הדברים אמורים בנוגע לחייו הפרטיים דכאו"א מישראל – בנוגע לנשיאי ישראל ("הנשיא הוא הכל"⁴) על אחת כמה וכמה שמאורעות מיוחדים בחייהם מביאים הוספה בענין החיים ("והי יתן אל לבו"), הן בנוגע להנשיאים עצמם (שיתוסף אצלם שלימות נעלית יותר לגבי השלימות שלפנ"ז⁵), והן בנוגע לפעולת השפעתם בכל ישראל, צאן מרעיתם.

ועד"ז בנדו"ד – ב' ניסן – יום ההסתלקות הילולא דכ"ק אדמו"ר

(1) לשון הכתוב – קהלת ז, ב.

(2) שיחות: כ"ה אדר ס"ב. ש"פ ויקרא ר"ח ניסן ש.ז. סי"ד (נדפסו בסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 332 ואילך; ע' 343 ואילך).

(3) להעיר מהשקו"ט הידועה אם נישואין הו"ע חד" פעמי שהוא פעולה נמשכת, או שבכל יום הוה קנין חדש (ראה מפענח צפונות ע' קלה. וש"נ).

(4) פרש"י חוקת כא, כא.

(5) שהרי כאו"א מישראל הוא בחזקת כשרות (רמב"ם הל' קידוה"ח (שיעור דימים הסמוכים) פ"ב ה"ב. ועוד), ועאכו"כ – נשיא ישראל, שכל עניניהם בשלימות כו'.

הוספה בענין החיים:

. . המלובשת בדם הנפש היוצא מהלב אל כל האברים, וסובב סובב הולך הרוח חיים והדם תוך תוך כל האברים והגידים המובלעים בהם וחוזר אל הלב כו" (כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק¹⁹).

אודות נשיא ומלך – פוסק הרמב"ם¹¹ שהוא "לב כל קהל ישראל"¹². והרי ענינו של הלב הוא – שבו משכן"הדם הוא הנפש"¹³ המחיה את כל הגוף.

ובפרטיות יותר:

ונמצא, שעיקר ענין החיות דכל אברי הגוף קשור עם הלב, כי, הדם ("הוא הנפש") שבלב (לא רק גילוי והמשכה ממנו) מתפשט בכל אברי הגוף ממש²⁰.

"מלך" – ר"ת מוח לב כבד¹⁴, "תלת שליטין אינון – מוחא לבא וכבדא"¹⁵.

והחילוק שביניהם¹⁶:

זאת ועוד:

חיות – קשורה עם תנועה²¹. וענין התנועה הוא בלב דוקא, שנמצא תמיד בתנועה של רצוא ושוב, "דפיקו דלבא"²², והדם שבו – בתנועה תמידית, סיבוב והילוך בכל אברי הגוף (כמבואר באגה"ק¹⁹), משא"כ הכבד והמוח שאינם בתנועה.

המוח – הוא הראש דחיות הגוף, כי, "עיקר משכנה והשראתה (של הנשמה) היא במוחו (של אדם) ומהמוח מתפשט לכל האברים, וכל אבר מקבל ממנה חיות וכח הראוי לו לפי מזגו ותכונתו"¹⁷, ולכן, המוח מושל ושולט על אברי הגוף להנהיגם כרצונו.

הכבד – כולו דם (קרוש)¹⁸.

ועד"ז בנשיא ומלך, "לב כל קהל ישראל" – "אשר יוציאם ואשר יביאם"²³, שעל ידו נעשה (גם)²⁴ המשכת חיות

ואילו הלב – הוא חיות הגוף עצמו, להיותו מקום משכן"הדם הוא הנפש", ועל ידו נעשה "התפשטות והילוך החיות

(19) סימן לא.

(20) ולכן, המשכת החיות מהמוח לכל האברים היא גם באופן של התחלקות, ש"כל אבר מקבל ממנה חיות וכח הראוי לו לפי מזגו ותכונתו", משא"כ המשכת החיות מהלב היא לכל האברים בשווה, שכולם מקבלים את הדם שבלב, עצם החיות (וראה גם קונטרס משיחות ש"פ בא ס"ב נדפס בסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 222 ואילך). וש"נ).

(21) כידוע ש"תנועה" היא סימן על ה"חיות" – כל חי מתנועע.

(22) ראה לקו"ת שה"ש שם. ועוד.

(23) פינחס כו, יז.

(24) נוסף על פעולת הראש ומוח – מורה"ך ומנהיג לכל ישראל, "אשר יוציאם ואשר יביאם"

(11) הל' מלכים פ"ג ה"ו.

(12) נוסף לכך שהוא "ראש" (ש"א טו, יז. ועוד). "ראש הדור" (תנחומא חוקת כג. במדב"ר פ"ט, כח). וראה תניא פ"ב: ראשי אלפי ישראל שנשמותיהם הם בבחי' ראש ומוח כו' ראשי בני ישראל שבדורם.

(13) ראה יב, כג.

(14) מגן אבות להרשב"ץ פ"ה מ"ט. ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) בערכו. ניצוצי אורות וניצוצי זהר לזח"ב קנ"ג, א.

(15) זח"ב שם.

(16) ראה גם לקו"ת שה"ש לג, ד. ובכ"מ.

(17) תניא פנ"א.

(18) פרש"י ד"ה הכבד – חולין קט, ב.

לבנ"י.

ההיא, עשר שנים שניות – במדינות פולין וכו', ועשר שנים האחרונות – במדינה זו, בחצי כדור התחתון.

ועפ"ז י"ל, שב' היו"דין ד"חיים" רומזים לעשור הראשון והשני דנשיאותו, והאותיות מ"ח ("חיים") רומזים למ"ח³⁰ שנות הנשיאות במדינה זו, עשר שנים בחיים חיותו בעלמא דין (ת"ש – תש"י), ול"ח שנים (תש"י – תשמ"ח) דפעולה נמשכת, הוספה בהפצה דתומ"צ בכלל והמעיינות בכללם, ע"פ דרכיו אשר הורנו³¹.

ולהעיר, שמ"ח בגימטריא "חיל", ובגימטריא ב"פ כ"ד, ענין ד"ושמתי כדכד שמשותף³² – כמבאר הענין ד"כדכד" בלקו"ת³³, וכן בדרושי הצ"צ³⁴, ועד"ז בנוגע ל"חיל", וכן "חיים" – שענינים אלו נתבארו בדרושי חסידות, וחלקם נלקטו בספר הליקוטים לדרושי הצ"צ (שבהם נכלל גם מדרושי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הזקן), והם גם היסוד³⁵

ובבוא יום התחלת הנשיאות (בי ניסן) מידי שנה בשנה, ניתוסף עוד יותר בענין ה"לב", היינו, הוספה בענין החיים – "והחי יתן אל לבו", ועד שנמשך מבחינת "מחי" חיים יתן לך חיים²⁵, עד לחיים גשמיים כפשוטם.

ג. האמור לעיל (הוספה בענין החיים), מודגש ביותר בב' ניסן דשנה זו – ס"ח שנה (פר"ת – תשמ"ח) לנשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ס"ח בגימטריא²⁶ "חיים".

ויש להוסיף, ע"פ סגנון ולימוד אאמו"ר ע"ד הרמז – שמספר ס"ח העולה מצירוף האותיות ד"חיים" (ב' יו"דין ומ"ח)²⁷ מכוון לחילוקי התקופות במשך ס"ח שנות הנשיאות דנשיא דורנו:

נתבאר במק"א²⁸ ששלושים שנות נשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר בחיים חיותו בעלמא דין (פר"ת – תש"י) נחלקות (בכללות) לג' תקופות של עשר שנים²⁹: עשר שנים ראשונות – במדינה

(וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"ד).

(25) יומא עא, א.

(26) ולהעיר, שענין הגימטריא – מספר, שייך לכל, אפילו לפשוט שבפשוטים וקטן שבקטנים.

(27) להעיר מביאורי הענין דלולב (בגימט' חיים) מנענעו ש"גע לחזה שלו ממש" (סידור אדה"ז קודם הלל). ולהעיר מביאורי אאמו"ר בענין (רבי) "חייא" ו"חיים" (ע"פ הנסמן בס' המפתחות).

(28) לקו"ש חיי"ח ע' 303 ואילך. וראה לקו"ש חט"ז ע' 142.

(29) להעיר, שבחיי האדם נחשבות כל עשר שנים לתקופה בפ"ע – ראה אבות ספ"ה.

(30) עד ברמז בפרטיות יותר: מ' – ארבעים* שנות פעולה בהפצת המעיינות חוצה גם בחצי כדור התחתון, וח' – שמונה שנים של הוספה גם לגבי השלימות דארבעים שנה, הוספה במספר הקשור עם ענין הגאולה (ראה ערכין יג, ב. ובכ"מ).

(*) להעיר ממארח"ל (ע"ז ה, ב) "לא קאי אינש אדעת' דרבי' עד ארבעים שני'".

(31) אגה"ק סכ"ז.

(32) ישע' נד, יב.

(33) ראה כד, ד ואילך, כו, ג ואילך.

(34) אוה"ת ראה ע' תשעא ואילך. ועוד.

(35) ועל יסוד זה – בנוי ההמשך שלאח"ז. – ופשוט שיש בכאור'א דהנשיאים ענין בפ"ע (שהרי כל נשיא

ולאידיך גיסא – תכלית הקירוב, כאמור, שהמלך הוא "לב כל קהל ישראל", והרי אין לך קירוב גדול יותר מקירוב הלב⁴⁰ לאברי הגוף, כאמור, שהדם שבלב עצמו נמצא בתמידות בכל האברים, "התפשטות והילוך החיות מהלב אל כל האברים... כהלכתו תמידי כסדרו... (ש) כל האברים מקושרים יחד ומקבלים חיותם... מהלב".

ויתירה מזה:

הקירוב שבין המלך להעם הוא לא רק ביחס להמשכת החיות דכל העם, שמקבלים חיותם מהמלך, אלא גם לאידיך גיסא – שמציאותו של המלך תלוי בהעם, "אין מלך בלא עם"⁴¹, כלומר, אע"פ שנקראים "עם, מלשון עוממות... רחוקים ממעלת המלך", הרי, ביחד עם זה (ואדרבה – בגלל זה⁴²) פועלים הם את המלכות – המלך.

וכמודגש גם בהכתרת המלך – שהעם מכריזים "יחי המלך" (כפי שמצינו גם במלכות⁴³ בית דוד⁴⁴), שבוזה מודגש גם

(40) יותר מהמות, ראש החיות, וגם הנהגתו אברי הגוף היא בדרך של ציווי ופקודה כו' (היפך תנועת הקירוב).

(41) שעהיה"א שם. וראה בחיי וישב לח, ל. שם ר"פ בלק. כד הקמח ע' ר"ה (ב). ספר החיים פ' גאולה פ"ב. עמה"מ שער שעשועי המלך רפ"א.

(42) "כי אילו אפילו היו לו בנים רבים מאד, לא שייך שם מלוכה עליהם, וכן אפילו על שרים לבדם,

רק ברוב עם דוקא הדרת מלך" (שעהיה"א שם).

(43) ראה מ"א א, לד"ט – בנוגע לשלמה.

(44) ועד"ז בדוד (שם, לא) – אבל לא בנוגע לענין ההכתרה.

לדרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר, ע"י העיון במקומות אלו יתוסף ביאור בהאמור לעיל ע"ד העילוי המיוחד דשנה זו, בבחינת "תן לחכם ויחכם עוד"³⁶.

ד. ויש להוסיף בכהנ"ל – בעומק יותר.

ובהקדמה, שביחס שבין העם לנשיא ומלך – ב' קצוות:

מחד גיסא – תנועה של רוממות והבדלה, "משכמו ומעלה גבוה מכל העם"³⁷, "עם" דייקא, "מלשון עוממות, שהם דברים נפרדים וזרים ורחוקים ממעלת המלך"³⁸. וכמודגש בענין היראה והביטול – "שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך"³⁹.

הוא "מאור" בפ"ע, ובאופן של חידוש, עד לחידוש שלא בערך, לגבי הנשיאים שלפניו, כולל ובמיוחד – חידוש בתורתם, פנימיות התורה (הקשורה ומאוחדת עם נגלה דתורה*).

(*) החל מרבינו הזקן, כמודגש בשמו – "שניאור", חיבור ב' האורות דנגלה דתורה ופנימיות התורה (לקו"ד ח"א פג, א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 38 ואילך. וש"ט), ועד"ז אצל רבותינו נשיאינו שלאח"ז (אף שבפרטיות מצינו בזה חילוקי אופנים ושניונים בין נשיא לנשיא). ולהעיר גם מהידוע שרבותינו נשיאינו דייקו לקבל "סמיכה" לפני הנישואין (ראה לקו"ש ח"א ע' 53. ועוד).

(36) לשון הכתוב – משלי ט, ט.

(37) שמואל א ט, ב. נתבאר באוה"ת וירא כרך ד תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד"טו. ועוד.

(38) שעהיה"א פ"ז (פא, ב).

(39) שופטים יז, טו. סנהדרין כב, א (במשנה).

באצבעו ואומר זה⁴⁷, הנה המלך המשיח, בשר ודם, כפס"ד הרמב"ם⁴⁸ "יעמוד מלך מבית דוד וכו' ויקבץ נדחי ישראל", יש בהכרזה זו גם התוכן דענין ההכתרה – "יחי המלך", שע"ז פועלים ביאת דוד מלכא משיחא.

ו. ויש להוסיף, שאצל מלך המשיח מודגשת יותר שייכותו לכא"א מישראל (נוסף לכך שכל מלך הוא "לב כל קהל ישראל") – שלכן, בכחו וביכולתו דכאו"א מישראל לפעול הענין ד"יחי המלך":

על הפסוק⁴⁹ "דרך כוכב מיעקב" מצינו ב' דרשות בחז"ל: (א) "כוכב" קאי על כאו"א מישראל⁵⁰, (ב) "כוכב" קאי על מלך המשיח⁵¹.

ונתבאר במק"א⁵² שאין סתירה בדבר⁵³ (ואדרבה, ב' המאמרים מסייעים זה לזה) – ע"פ הידוע⁵⁴ שבכאו"א מישראל יש ניצוץ מנשמת משיח, היא בחי' היחידה שבנפש כאו"א, שהיא ניצוץ מהיחידה

שפעולת העם היא בחי' המלך, חיים של מלך⁴⁵.

ה. עפ"ז מובן גם בנדו"ד – "חיים" שנה לנשיאותו של נשיא דורנו:

נוסף על האמור לעיל ע"ד ההוספה בענין החיים (מידי שנה בשנה, ועאכו"כ בשנה זו שסימנה "חיים") לכל אנשי הדור ע"י נשיא הדור – הרי, גם אנשי הדור פועלים הוספה בענין החיים אצל נשיא הדור, כאמור לעיל בענין ההכרזה "יחי המלך".

ובאותיות פשוטות:

לאחרי שישנה השלימות ד"חיים" שנה לנשיאותו (פעולתו ועבודתו) דנשיא דורנו – צ"ל הוספה עיקרית בענין החיים (גם) ע"י פעולת העם שמכריזים "יחי המלך", שתוכנה של הכרזה זו – שכבר הגיע הזמן דהקיצו ורגנו שוכני עפר – כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו ועד דהקיצו ורגנו דוד מלכא משיחא!

וזהו גם מה שמרעישים בעקבתא דמשיחא ע"ד הצורך להכריז "עד מת", שע"ז מקרבים ומזרזים את הגאולה⁴⁶ – די"ל, שנוסף על הדגשת הצפי', הבקשה והדרישה על הגאולה [שיבוא משיח צדקנו בפועל ממש, באופן דמראה

(47) ע"ד מחז"ל – שמו"ר ספכ"ג. פרש"י בשלח טו, ב.

(48) הל' מלכים ספי"א.

(49) בלק כד, יז.

(50) ירושלמי מעשר שני פ"ד ה"ו.

(51) ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. רמב"ן עה"פ. ועוד.

(52) לקו"ש ח"ב ע' 599. שם ע' 692 בהערה. ובכ"מ.

(53) ובפרט ע"פ הידוע שכל הפירושים בפסוק אחד שייכים זל"ז (ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ובכ"מ).

(54) מאור עינים ס"פ פינחס. וראה גם סה"מ תרמ"ג ע' ע.

(45) ובזה גופא – "יצלח מלכא... כי התפלה על החיים וההצלחה" (רד"ק עה"פ שם, לד).

(46) ראה שיחת אחש"פ תרצ"ט (הועתקה בחוברת "כרם חב"ד" – ניסן תשמ"ז ע' 65). וראה שיחת ז' מרחשון תשמ"ו. לקו"ש וישב תשמ"ז בסופו. ובכ"מ.

גאולה, שבו נגאלו ישראל ממצרים וכו' עתידין ליגאל, שנאמר⁵⁹ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

וחודש ניסן קשור גם עם ענין הנשיאות⁶⁰ – "בא' בניסן התחילו הנשיאים להקריב את קרבניהם לחנוכת המזבח נשיא א' ליום"⁶¹, שלכן, "נוהגין מר"ח ואילך לקרות פ' הנשיא שהקריב בו ביום"⁶².

וצירוף שניהם יחד (ענין הגאולה ודנהשיאות) הוא – נשיאותו של דוד מלכא משיחא בגאולה העתידה.

ח. ובפרטיות יותר – ב' ניסן – "ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא ישכר"⁶³:

"צוער" – הוא גם מלשון צער⁶⁴, אשר, הצער הכי גדול הוא – צער הגלות. ולאחרי צער הגלות [שכבר יצאנו י"ח "די והותר", כפי שמאריך אדמו"ר

הכללית, נשמתו של משיח צדקנו⁵⁵.

ונמצא, שבנוגע למלך המשיח מודגש ביותר הקשר והשייכות לכל ישראל – שעצם נשמתם, בחי' היחידה⁵⁶, היא ניצוץ מנשמתו של משיח, ולכן, גם הענין ד"אין מלך בלא עם" (תוכן הכרזת העם "יחי המלך") הוא בהדגשה יתירה אצל מלך המשיח – "דרך כוכב מיעקב", כוכב דכללות ישראל, הקשור עם גילוי"דרך כוכב מיעקב" אצל כאו"א מישראל, התגלות בחי' היחידה שלו.

ז. ויש לקשר כל האמור לעיל לזמן התחלת נשיאותו של נשיא דורנו – בחודש ניסן:

חודש ניסן קשור עם ענין הגאולה – כמארוז"ל⁵⁷ "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו⁵⁸ ראש חודש של

(55) רמ"ז לזח"ג רס, ב. אוה"ת נצבים ע' ארעו. סה"מ תרכ"ז ע' טז. ד"ה והניף תרח"ן. סה"מ תרצ"ט ע' 207. ועוד.

(56) להעיר, שמקום משכן בחי' היחידה הוא בלב (ראה המשך תער"ב ח"א ע' נט), די"ל דוגמתו בכללות ישראל, יחידה הכללית דמשיח – מלך המשיח, "לב כל קהל ישראל".

(57) שמו"ר פט"ו, יא.
(58) "בו" דייקא, היינו, שנקבע בעולם סדר של הנהגה נסית (גאולה) שלמעלה מהנהגה טבעית, שעיי"ז נתגלה גם האלקות שבהנהגה טבעית (ראה גם ד"ה החודש הזה לכם דש"פ ויקרא, ר"ח ניסן, שנה ז).

וענין זה מרומז גם בשמו של החודש – "ניסן", "נסי נסים" (ראה ברכות נז, רע"א ובחדא"ג

מהרש"א) – די"ל הפירוש ד"נסי נסים", נוסף על הנהגה נסית, גילוי אלקות (נס) גם בהנהגה הטבעית גופא.

(59) מיכה ז, טו.

(60) "באחד בניסן ראש השנה למלכים" (ר"ה בתחלתה). ולהעיר ממארוז"ל (שמו"ר פט"ו, כו) "אין המלכות באה להם (לישראל) עד ל' דור, שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, החודש ל' יום ומלכות שלכם ל' דור כו" (עד לחידוש המלכות לעתיד לבוא).

(61) שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ט.

(62) שם סט"ו. וראה בארוכה לקו"ש ניסן תשמ"ז.

(63) נשא ז, יח.

(64) אוה"ת נשא ע' רפ"פא. וראה דרושים

שבהערות 68; 70.

(לכמה דעות⁷²), "אֶל הוֹי ויאר לנו"⁷³, גילוי והמשכת חסדו של הקב"ה, חסד שלמעלה מהשתלשלות, עד להחסד העיקרי – גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ט. ויש להוסיף ולבאר גם השייכות לג', ניסן (שהרי נמצאים כבר במוצאי ב' ניסן, לאחר תפלת ערבית דליל ג' ניסן) – "ביום השלישי נשיא לבני זבולון"⁷⁴:

החילוק שבין ישכר לזבולון הוא – "שמח זבולון בצאתך וישכר באוהליך"⁷⁵, היינו, שישכר ענינו לימוד התורה⁷⁶, כמ"ש⁷⁷ "ומבני ישכר יודעי בינה לעתים גו"⁷⁸, וזבולון עיקר ענינו יציאה לפרקמטיא (אלא שצריך גם לקבוע עתים לתורה).

וי"ל דוגמתו בתורה גופא – החילוק שבין לימוד התורה בזמן הזה לגבי לימוד התורה דלעתיד לבוא, שהוא ע"ד

האמצעי⁶⁵ בנוגע לצרות שהיו עד ימיו, ועאכ"כ לאחר כל מה שעברו בדורות שלאח"ז עד לדורנו זה, "לא תקום פעמיים צרה"⁶⁶ – נולד "בן צוער"⁶⁷, השכר שנוולד ומתגלה ("בן") ע"י הצער ("צוער") – "לפום צערא אגרא"⁶⁸, ולא רק "אגרא", שכר לפ"ע העבודה, אלא יתירה מזה – באופן של מציאה, "מצאתי דוד עבדי"⁶⁹.

ומרומז גם בשם "נתנאל (בן צוער)" – שהתוצאה דצער הגלות ("בן צוער") היא "נתנאל", "נתן אֶל"⁷⁰:

"נתן" – כל הנותן בעין יפה הוא נותן⁷¹, ולא עוד, אלא, שהנתינה היא מבחי' אֶל" – התחלת י"ג מדה"ר

65) שערי תשובה ח"א ספ"ה (ה, ב). וראה גם מאמרי אדהאמ"צ במדבר ח"ב ס"ע תשעו ואילך.
66) לשון הכתוב – נחום א, ט (וראה לקו"ש חכ"ג ע' 306 הערה 55 ובשו"ה ג).

67) וכמשנת"ל (קונטרס משיחות ש"פ ויק"פ ס"ח (נדפס בסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 326 ואילך)) שע"י קושי הגלות כו' זכו ישראל להעילוי ד"וירבו ויעצמו במאד מאד" (ראה רמב"ן במדבר ג, ד). ובלשון הזהר (ח"ב קצח, סע"א ואילך) – שע"י "שברו" (בשי"ן ימנית) נעשה הענין ד"אשרי ש'אל יעקב בעזרו שברו גו" (בשי"ן שמאלית), "זכאין אתון למעבד לכו נסין ופורקין" (ראה קונטרס הנ"ל (סה"ש שם) הערה 74).

68) אבות פ"ה מכ"א. וראה גם אוה"ת שבהערה 64. סד"ה ביום השני עטר"ת. ה'ש"ת.
69) תהלים פט, כא. וראה סנהדרין צז, א.
70) בכ"ז – ראה אוה"ת שם. סד"ה ביום השני תרכ"ט. עטר"ת. ד"ה הנ"ל דב' ניסן תרפ"ה.
71) ב"ב נג, א. וש"נ.

72) זח"ג קלא, ב. עץ חיים שער יג (שער אריך אנפין) פ"א. וראה בכ"ז מכתב כ' מנ"א תש"ח (נדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1348 *). וש"נ.
73) * אגרות קודש אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' שסט. המו"ל.

74) תהלים קיח, כז.
75) נשא ז, כד.
76) ברכה לג, יח ובפרש"י.
77) להעיר שדוקא בקרבן נתנאל בן צוער נשיא ישכר מרמז על ענין התורה – במדבר פ"ג, ט"ז.
78) נח' בד"ה ביום השני שבהערה 68; 70.
79) דה"א יב, לב.

78) ובהדגשה יתירה – בנוגע לקידוש חדשים ועיבור שנים (ראה במדבר פ"ג, ט"ז), "החדש הזה לכם גו", משיעורי הרמב"ם דימים אלה.

"חודש של גאולה", לאחר שכבר עבר ר"ח ניסן⁸², ונכנסים ליום המעשה⁸³, ב' ניסן (ובפרט בשנה זו, "חיים" שנה לנשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) – בא מלך המשיח ("יחי המלך") בדרוזות הכי גדולה, תיכף ומיד ממש.

יא. ויש להוסיף בלימוד והוראה בעבודת האדם לקונו – בענין הזריות, "אין צו אלא לשון זירוז":

תוכן הפרשה – שעלי' נאמר "צו את אהרן", "אין צו אלא לשון זירוז" – הוא בנוגע לתרומת הדשן ("והרים את הדשן גו"⁸⁴) וסידור המערכות ("ריבה כאן יקידות הרבה, על מוקדה, ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד בו, אש תמיד תוקד על המזבח, כולן נדרשו במס' יומא, שנחלקו רבותינו במנין המערכות שהיו שם"⁸⁵).

כלומר, אע"פ שפרשה זו אין עיקרה אודות הקרבת התמיד, כי אם, ע"ד העבודות שלפנ"ז, שהם בגדר דהכשר, והכשר דהכשר כו' להקרבת התמיד [החל מתרומת הדשן, ואח"כ סידור המערכות, העלאת שני גזרי עצים,

ובדוגמת⁷⁹ החילוק שבין קביעת עתים לתורה (זבולון) לגבי תורתו אומנותו (ישכר).

ועפ"ז מובן הקשר וההמשך דישיכר וזבולון בנוגע לענין הגאולה – שלאחרי הגאולה ("נתנאל בן צוער") רואים ש"מעשינו ועבודתינו" בלימוד התורה בזמן הזה הוא בבחינת "זבולון" לגבי לימוד התורה דלעת"⁸⁰.

י. ובכל זה ניתוסף (רמז) בקביעות שנה זו, ב"והחי יתן אל לבו" בנוגע לחיי יום יום ועד למעשה בפועל – שב' ניסן חל ביום ראשון דפ' צו:

בהתחלת פ' צו מפרש רש"י⁸¹ – "אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות".

שבזה מודגש שכל האמור לעיל אודות ענין הגאולה, והנשיאות דדוד מלכא משיחא – צ"ל באופן של זירוז.

ובפשטות – שבעמדנו בחודש ניסן,

79) ויתירה מזה – "תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח" (קה"ר פ"א, ח).
80) ו"הקדים זבולון לישכר, שתורתו של ישכר על ידי זבולון היתה" (פרש"י ברכה שם) – ע"ד מארז"ל (פסחים ג, א) "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", היינו, שע"י לימוד התורה בזמן הזה זוכים ללימוד התורה דלעתידי לבוא (ואז תתגלה גם המעלה דזבולון (קדימה גם במעלה) – ה"סיבה" שמביאה לשלימות דלעת"ל).

81) שפירושו – פשוטו של מקרא ("אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא" – פרש"י בראשית ג, ח. ועוד), וביחד עם זה – כולל גם "ענינים מופלאים" (של"ה במס' שבועות שלו קפא, א), "יינה של תורה" ("היום יום" כ"ט שבט).

82) כולל גם – הנתינת כח ד"אותו יום נטל עשר עטרות" (פרש"י ר"פ שמיני), כמשנ"ת לעיל בארוכה (ראה קונטרס משיחות ש"פ ויקרא, ר"ח ניסן (נדפס בסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 335 ואילך)).

83) משא"כ ר"ח שאינו "יום המעשה" (ראה לקו"ת ברכה צו, ד. וש"נ), ובפרט בשנה זו שחל בש"ק.

84) פרשתנו ו, ג.

85) פרש"י שם, ה.

יב. והמעשה הוא העיקר⁹²:

יש לסיים ולהשלים את "מעשינו ועבודתינו"⁹³ – כולל גם הבקשה והדרישה "עד מתי", וההכרזה "יחי המלך" דוד מלכא משיחא – בזריזות הכי גדולה, הקשורה עם שמחה וחיות,

– אשר, ענינים אלו (שמחה וחיות) מודגשים ביותר בשנה זו: שנת תשמח (תְּשֻׁמַּח וְתִשְׁמַח), ו"חיים" שנה לנשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁹⁴

שעי"ז פועלים כביכול ה"אחישנה"⁹⁴ דהזריזות אצל הקב"ה⁹⁵ – "אלקים כהן הוא"⁹⁶, ו"כהנים זריזין הם"⁹⁷ – לגאול את בני"ז בזריזות הכי גדולה, תיכף ומיד ממש, "לא עיכבן המקום כהרף עין"⁹⁸.

זאת ועוד:

כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו פסק⁹⁹ – בשעתו אז – שכבר נסתיימה העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח את הכפתורים". ומכיון שכבר עברו עשרות שנים (יותר מל"ח שנה) שבהם מצחצחים

הכנת כלי השרת, ורק לאח"ז מתחילין להכין את התמיד⁸⁶, לא לפני ש"האיר פני המזרח עד שבחברון"⁸⁷ – הרי, (גם) ההכשר וההכנה צ"ל באופן של זריזות, "אין צו אלא לשון זירוז".

ומכאן למדים הוראה בעבודת האדם – שהענין ד"זריזין מקדימים למצוות"⁸⁸ הוא לא רק בנוגע לעשיית המצוה עצמה, אלא גם בנוגע להכנה והכשר דהכשר כו'.

ולדוגמא: בנוגע למצות הצדקה (ובפרט בענין שהזמן גרמא, "מעות חטים") – מצוה כללית השקולה כנגד כל המצוות⁸⁹ – שצ"ל זריזות לא רק בהנתינה לצדקה בפועל ממש, אלא גם בהכנה למצוה, החל מהשקו"ט ע"ד קבלת החלטה טובה (גם כאשר הקיום בפועל א"א להיות רק לאחר זמן).

ויש להוסיף ולהעיר, שגם ענין הזריזות קשור עם הגאולה – כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק⁹⁰ ש"זריזות" דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם, "ובפרט (הזריזות ב)מעשה הצדקה העולה על כולנה . . גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה"⁹¹ . . עד כי יבוא שיליה".

(92) אבות פ"א מ"ז.

(93) ראה תניא רפ"ז.

(94) ישע"י ס, כב. סנהדרין צח, א.

(95) ואדרבה – "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (תהלים קמז, יט. שמו"ר פ"ל, ט), היינו, שהזריזות דהקב"ה צ"ל לפני וקודם זריזותן של ישראל.

(96) סנהדרין לט, סע"א.

(97) שבת כ, א.

(98) מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

(99) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(86) ראה רמב"ם הל' תמידין ומוספין רפ"ו.

(87) תמיד ל, א. רמב"ם שם פ"א ה"ב.

(88) פסחים ד, א.

(89) ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. וראה גם

תניא פל"ז (מת, ב ואילך).

(90) סימן כא.

(91) ב"ב יו"ד, א. וראה גם תניא שם.

השמים¹⁰⁵, יכול (ובמילא צריך) לירד ולהתגלות למטה אפילו בלילה¹⁰⁵, בלילה זה ממש!

ובאופן ש"תחזינה עינינו" – עיני בשר בגוף של בשר, נשמות בגופים, כולל גם (קיום ההבטחה ברורה) "ונתת¹⁰⁶ לכם לב בשר"¹⁰⁷, "לב חדש ורוח חדש"¹⁰⁶.

יג. כרגיל – יש לסיים ב"נתינת" שליחות מצוה לצדקה (המקרכת את הגאולה), בהוספה לנתינת שליחות מצוה לצדקה בהתחלת היום.

ולהעיר, שי"ל שהתחלת וסיום היום בענין הצדקה, הוא, ע"ד ובדוגמת התחלת וסיום היום בקרבן התמיד – כמ"ש¹⁰⁸ "וערך עלי' העולה גוי", "עולת תמיד היא תקדים"¹⁰⁹, וכן"עלי', על עולת הבוקר השלם כל הקרבנות כולם, מכאן שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערביים"¹⁰⁹ (מלבד הקטר חלבים ואברים שכשר כל הלילה¹¹⁰), ודוגמתם בזמן הזה – "תפלות במקום תמידין תקנום"¹¹¹, תפלת שחרית כנגד תמיד של שחר, ותפלת מנחה כנגד תמיד של בין הערביים (ותפלת ערבית כנגד אברים

את הכפתורים – הרי בודאי שבימינו אלו נסתיימה גם העבודה דצחצוח הכפתורים.

ולהעיר, שאין לצחצח את הכפתורים יתר על המדה¹⁰⁰ – כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!

ומכיון שכן, הרי בודאי ובודאי שעכשיו צריכה להיות ומוכרחת כביכול הזריזות של הקב"ה להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש.

ותיכף ומיד – מקיימים הציווי "זאת¹⁰¹ תורת העולה היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה גוי' ובער עלי' הכהן עצים בבוקר בבוקר"¹⁰², בביהמ"ק השלישי, אשר, להיותו "מקדש אדני' כוננו ידיך"¹⁰³, "בנינא דקב"ה"¹⁰⁴, ש"בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן

(100) להעיר, שגם בחנוכת המזבח בחדש ניסן מודגש הענין ש"לא פחתו ולא הותירו" (במדב"ר פי"ד, יד), "לא ריבה ולא מיעט" (פרש"י ס"פ נשא). (101) פרשתנו ו, ב.

(102) להעיר מפ"י אוה"ח עה"פ: "ובדרך רמז תרמוז כל הפרשה על גלות האחרון שאנו בו לנחמנו מעצבון נפשנו כי כל איש ישראל מאנה הנחם נפשו בראות אורך הגלות. . וביאר עד מתי יהיו ישראל בגדר ב' דברים אלו (על מוקדה על המזבח) – כל הלילה, שהיא זמן הגלות הנמשל ללילה. . עד הבוקר שהוא זמן שיריק עלינו כבודו ואתא בוקר, והזמן הוא אחר עבור ת"ק לאלף הששי. . ואומרו בבוקר בבוקר. . כי זמן הגאולה ה' ראוי להיות בבוקר ראשון של שנת הת"ק לאלף החמישי, ולסיבת העון מתעכב עד בוקר הב' כו", עיי"ש בארוכה.

(103) בשלח טו, יז ובפרש"י.

(104) זח"ג רכא, א. זח"א כט, א.

(105) פרש"י ותוס' סוכה מא, א. ועוד.

(106) יחזקאל לו, כו.

(107) לאחר ש"והסירותי את לב האבן מבשרכם" (שם) – די"ל, שההסרה כו' נעשתה כבר ע"י מעשינו ועבודתינו במשך הנשיאות דכ"ק מו"ח אדמו"ר (החל מב' ניסן), ע"ד האמור בנוגע לצחצוח הכפתורים כו'.

(108) פרשתנו ו, ה.

(109) פרש"י עה"פ.

(110) פרש"י ריש פרשתנו – ממגילה כא, א.

(111) ברכות כו, ב.

ובפרט – בזכותן של נשים צדקניות שבדורנו, אשר, ע"פ המבואר בכתבי האריז"ל¹²⁰ שדורנו זה (דור האחרון של הגלות, ובמילא, דור הראשון של הגאולה) הוא גלגול של הדור שיצאו ממצרים, הרי, כשם שיצי"מ היתה בזכותן של נשים צדקניות שהיו באותו הדור¹²¹, כמו כן תהי' גאולתנו מגלות זה האחרון בזכות נשים צדקניות שבדורנו¹²², "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹²³.

וכל ענינים אלו – בפשטות ממש, גאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

(שיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)
סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 347 ואילך)

ופדרים¹¹²), ופס"ד השו"ע¹¹³ יהיב פרוטה לעני והדר מצלי.

ויה"ר שהחלטה ע"ד נתינת הצדקה תביא תיכף את השכר¹¹⁴ "שמקרכת את הגאולה", ע"י דוד מלכא משיחא.

ובפשטות – "הנה זה בא"¹¹⁵, משיח צדקנו, ויגאלנו, כולנו יחדיו, בתוככי כלל ישראל, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"¹¹⁶, ובפרט בשנה זו, שנת הקהל, "קהל את העם האנשים והנשים והטף"¹¹⁷, "קהל גדול ישובו הנה"¹¹⁸, כולל גם כל הדורות שלפנינו – "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹¹⁹.

(112) ברכות שם. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס פט.

(113) או"ח סו"ס צב. שו"ע אדה"ז שם – מב"ב יו"ד, א.

(114) ע"ד הפס"ד בשו"ע או"ח סתקע"א ס"ג (מתענית ח, ב).

(115) שה"ש ב, ח.

(116) בא יו"ד, ט.

(117) וילך לא, יב.

(118) ירמ' לא, ז.

(119) ישע' כו, יט.

(120) שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת וספר הליקוטים להאריז"ל שמות ג, ד.

(121) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב. במדב"ר פ"ג, ו.

(122) ראה גם יל"ש רות רמז תרו בסופו (ממדרש זוטא רות): אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור.

(123) ויתירה מזה – "נפלאות" אפילו בערך ליצי"מ (זח"א רסא, ב. אוה"ת נ"ך ע' תפז).

י"א ניסן – יום הולדת של נשיא הדור

בלתי מוגה

א. ישנו ענין שבאמת הי' מן הראוי להבהירו לפני זמן רב, אלא שחשבו שהדבר מובן מעצמו, אבל אעפ"כ, מכיון שיש מקום לחשש שמא אין הדבר מובן ופשוט, יש צורך להבהירו בדיבור.

הדברים אמורים ביחס לסיבתה של התוועדות זו. ובהקדמה:

ע"פ תורה, ובפרט חלק המוסר והחסידות שבתורה, הרי אחת ה"מדות" הכי מושללות בתכלית היא – מדת הגאווה, להיותה שורש ומקור כל המדות דהיפך הטוב כו'.

ועד כדי כך, שאפילו "שמינית שבשמינית" מושלל בתכלית, שכן, אף שיש דעה בגמרא¹ ש"תלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית" ("צריך שיהי' בו מעט גאווה"²) – הרי הרמב"ם [שביום זה מסיימים את לימוד ספרו³] פוסק להלכה⁴ "בשמתא מאן דאית ב' גסות הרוח ואפילו מקצתה", וכן פוסק אדמו"ר הזקן בשו"ע⁵ ש"יתרחק מזה עד קצה האחרון", ומאריכים לבאר את גודל ההבהלה שבדבר – כמ"ש⁶ "תועבת ה' כל גבה לב", ועד ש"כל המגבי' לבבו (כאילו) כפר בעיקר, שנאמר⁷ ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך" – ענין הכי מבהיל!

ועפ"ז מתעוררת שאלה ותמיהה: כיצד מניחים שכולם יתאספו להתוועדות בקשר עם כבודו של אדם?!

לכאורה, הרי זה דבר הכי מבהיל בכלל, ובפרט – כאשר מקשרים זאת עם ענין

(1) סוטה ה, א.

(2) פרש"י שם.

(3) ראה לקמן סי"ג ואילך.

(4) הל' דעות פ"ב ה"ג.

(5) או"ח סקנ"ו ס"ג.

(6) משלי טז, ה.

(7) עקב ח, יד.

של חסידות, ובפרט – במקום קדוש, בית־כנסת "שמגדלין בו תפלה"⁸, שענינה – "כעבדא קמי מרי"⁹, תכלית הביטול, ובית־מדרש "שמגדלין בו תורה"⁸, שתנאי עיקרי בה – "ונפשי¹⁰ כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך"!

והדגשה מיוחדת בזה – כשנמצאים ב"חודש של גאולה", שאז בודאי צריך להיות ענין של "גאולה" מכל הענינים הקשורים עם ההנהגה ד"מצרים" (לעו"ז), ששרשם ומקורם הוא – "עמלק", ישות וגאווה!

ב. אמנם, ענין זה פשוט כל כך, עד שלא הי' מקום לספק שמישהו יכול לטעות בדבר:

התוועדות זו אינה קשורה עם "יחיד", איש פרטי, וכיו"ב, אלא עם ה"קבוצה" כולה, עם תורתה, ועם הרצון, התכלית והכוונה בפעולותי' – כהמשך למאתיים שנות קיומה של תנועת חסידות חב"ד, ולפנ"ז – תנועת החסידות הכללית. ובמילא, לא נוגע (כל כך) ענינם של האנשים העומדים בראש התנועה, כי אם ענינה של התנועה, ואדרבה: האנשים – "נושאי עול" המה, ובלשון הגמרא¹¹: "כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם, עבדות אני נותן לכם".

דוגמא לדבר:

ידוע¹² הפתגם אודות השמחה והריקודים ד"שמחת תורה" – שכעצם, ה"תורה" היא זו ששמחה ורוקדת, אמנם, מכיון שהתורה זקוקה ל"רגלים" – לוקח יהודי את ה"זכות" (תוך כדי תקוה שהוא ראוי לכך) להיות בבחינת "רגלים" לתורה, ועי"ז יכולה התורה לרקוד ב"גמרה של תורה".

וכן הוא בנוגע לכל ענין שבתורה – דמכיון שהתורה "לא בשמים היא"¹³, אלא ניתנה בארץ למטה דוקא, זקוקים (כביכול) לפעולתו של יהודי, בשר ודם, שעל ידו תפעל התורה את פעולתה.

וכן הוא בעניננו – שזקוקים לבשר ודם שישתדל, ביחד עם העזר דכו"כ מישראל, לשאת את התורה, להמשיך את "שלשלת הזהב" דתורת החסידות, עם

(8) מגילה כז, רע"א.

(9) שבת י, רע"א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס צה.

(10) סיום תפלת העמידה (מברכות יז, א). וראה לקו"ש חט"ו ע' 326.

(11) הוריות י, סע"א ואילך.

(12) סה"ש תש"ד ע' 36.

(13) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב. תמורה טז, רע"א. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.

כל הפרטים שבה, ועאכו"כ ה"כלל" שבתורה – "המעשה הוא העיקר"¹⁴, ליישם את כל הענינים דתורת החסידות בפועל ממש, שע"ז נשלמת הכוונה דעשיית דירה לו ית' בתחתונים, "ושכנתי בתוכם"¹⁵.

ג. ביאור הדברים – בפרטיות יותר:

כדי שתומשך ברכה והצלחה בכל עניני עבודתם של ישראל, שכללותם – לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ובמיוחד – ע"י העבודה ד"יפוצו מעינותיך חוצה",

– כמדובר כמ"פ¹⁶ אודות הדיוק בג' תיבות אלו:

"יפוצו": אין להסתפק בלימוד התורה לעצמו, לימוד עם מספר אנשים, או אפילו לימוד עם "קהל", אלא הלימוד צריך להיות עד כדי כך שהתורה מתפשטת באופן של "הפצה" – שלא בערך לגבי סתם לימוד ודיבור בתורה, כמוכן מפירוש תיבת "יפוצו" בפשוטו של מקרא.

"מעיונותיך": תכונת ה"מעין" היא – שמימי מחוברים בתמידות עם שרשם ומקורם ללא כל הפסק, שאז יש בו את כל התוקף והעילוי ד"מעין", משא"כ כשנפסק החיבור עם שרשו ומקורו, "העבירו ע"ג בריכה והפסיקו"¹⁷ אין לו דין "מעין"¹⁸. ובענינו – שלימוד והפצת התורה צריך להיות באופן שניכר בגלוי הקשר והחיבור עם המקור, היינו, לא מבעי שהוא מחובר למקור ולא נפסק ח"ו, אלא עוד ואת, שנראה וניכר בגלוי החיבור עם מקורו.

"חוצה": הפצת המעיינות צריכה להיות עד למקום ה"חוצה", היינו, שכאשר ישנה נקודה בעולם (ועאכו"כ – בעולם היהדות) שהיא עדיין במצב של "חוצה" ביחס לתורה ויהדות – יש להשתדל ולעשות כל התלוי בו שגם שם יגיעו ה"מעיינות", לא רק מיהמעין, אלא ה"מעין" עצמו, ובאופן של הפצה דוקא –

אזי צריכה להיות העבודה באופן ד"כולנו", ויתירה מזה: "כולנו כאחד", היינו, שמתבטל החילוק שבין "ראשיכם שבטיכם" ל"חוטב עצץ ושואב מימין", עד שכולם נעשים למציאות אחת, "קהל גדול" – לשון יחיד (כנ"ל ס"ב ואילך).

וטעם הדבר – מכיון שהמצב ד"כולנו כאחד" פועל וממשיך את ברכתו של הקב"ה, כמ"ש "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", ולכל לראש – ברכת

(14) אבות פ"א מ"ז.

(15) תרומה כה, ח.

(16) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1119 ואילך. ח"ה ע' 432 ואילך. ח"י ע' 244. ועוד.

(17) מקראות רפ"ה.

(18) ראה לקו"ש ח"ד שם בשוה"ג. ח"ה ע' 433 בהערה. ח"י שם הע' 5. וש"נ.

הצלחה בעבודה דהפצת התורה והיהדות, עד לאופן ד"יפוצו מעינותיך חוצה".

אמנם, כדי לפעול את הענין ד"כולנו כאחד", בה בשעה שמצד טבע בני-אדם (כפי שהטביע בהם הקב"ה) כל אחד הוא מציאות בפ"ע – צריך להיות אחד, אשר עליו נאמר¹⁹ "תהי' עבד לעם הזה", שתפקידו להשתדל כפי כחו לפעול את ענין האחדות, כולל – גילוי עניני תורה כנתינתה מהר סיני, שהרי "כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני"²⁰, ועאכ"כ – תלמיד ותיק כמו נשיא התורה והחסידות, ובפרט – חסידות חב"ד, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

ובימינו אלו: מכיון שנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, נמצא ב"עולם האמת" – זקוק הוא שגם בעולם דלמטה יהיו לו "רגלים" ו"ידיים" וכל שאר האברים, שיעסקו בהפצת תורתו עד למעשה בפועל. וכדי שכל זה יהי' בהצלחה – צריך הדבר להעשות באופן מאורגן, ולכן, ישנו אחד, אשר "עבד לעם הזה נתתיך", שתפקידו לארגן פעולות אלו. ומכיון שכן, הרי לא נוגע מי הוא כו'; מה שנוגע הוא – התפקיד דהמשך פעולתו ועבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,

ישנו סיפור ידוע – שהיו מספרים ב"חדר" – על א' מגדולי ישראל האמיתיים, שכיהן כ"דיין" ו"רב" בעיר ואם בישראל, שבמבנה גופו הי' קטן-קומה וצנום. נטפלו אליו פעם כמה ממנגדיו, וטענו, היתכן שיהודי קטן-קומה וצנום כמותו יכהן כ"דיין" ו"רב" בעיר גדולה כזו? ! נענה ואמר להם: אמנם קטן-קומה וצנום הנני, אבל ה"כסא" – גדול הוא...

ה"כסא" – תורתו ופעולותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – גדול הוא, ולכן, לא נוגע כל כך אם זה שיושב עליו הוא קטן – קומה וצנום, מכיון שה"כסא" הוא גדול – כסאו של נשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר! ...

ד. עפ"ז מובן שמה שמוצאים "עילה" ו"סיבה" להתוועדות הקשורה עם יום הולדת של איש פרטי – הרי זו "סיבה חיצונית" בלבד, שיש בכחה לסייע לעיקר ותכלית הענין – להגדיל ולהרחיב את ה"כסא", היינו, הגדלת והרחבת לימוד תורת החסידות והפצתה חוצה:

כשיבואו ליהודים ויאמרו להם, בואו והתאספו לשמוע ע"ד הפצת התורה ומצוותי, עד להפצת המעיינות חוצה – הנה מטבע הדברים שכל זמן שלא מקשרים את הדבר עם מאורע מיוחד, יש אמנם כאלו שבאים להשתתף ולהתייעץ יחדיו בכל הקשור להפצת היהדות והמעיינות חוצה, באופן ד"איש את רעהו יעזורו", אבל יש

(19) מ"א יב, ז.

(20) ראה מגילה יט, כ. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. וראה לקו"ש חי"ט הערות 1-20. וש"נ.

כאלו שאינם באים סתם, כי אם בקשר עם מאורע מיוחד.

ולכן, כשיש "עילה" ו"סיבה" שיכולה לגרום לכך שיתאספו כו"כ יהודים כדי להתחזק בהפצת היהדות והמעיינות חוצה – יש לנצל אפילו באופן ד"שלא לשמה", כציווי והבטחת חז"ל²¹ "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אע"פ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה", שכן, העיקר הוא שיתוסף בתכלית ומטרה העיקרית – הוספה בלימוד החסידות, והוספה בקיום המצוות בהידור, היינו, לא רק ע"פ דין, כי אם לפני משורת הדין, ובזה גופא – מצד "מדת חסידות" (כלשון הגמרא²²), שזהו אופן נעלה יותר מאשר "לפנים משורת הדין".

ובנוגע לענינו:

הקשר עם יום הולדת של איש פרטי – אינה אלא סיבה חיצונית כדי להסביר, אפילו לאינריהודי, "מה יום מיומיי", מה פתאום מתאספים יהודים יחדיו כדי לדבר אודות הפצת היהדות והמעיינות חוצה, ולכן, יש למצוא הסברה שתקבל אפילו בשכלו של אינריהודי.

ומכיון שכן – שוכחים שקישרו זאת עם יום הולדת דאיש פרטי, שהרי אין זו אלא הסברה חיצונית בלבד, כדי שעל ידה יבואו לידי תוצאות טובות – הפצת היהדות והמעיינות חוצה ..

ולאידך, כשלא רוצים לנצל עילה וסיבה הנ"ל מפני "ענווה" – הנה בנוגע לעצמו ישנה אמנם תכלית הזהירות מענין של גאווה, אפילו לא "שמינית שבשמינית" בלבד; אבל ענין זה הוא על חשבון מה שיחסר בעניני העבודה דהפצת המעיינות חוצה, שזהו תפקידו – "עבד לעם הזה",

ובכגון דא, ידוע²³ פתגם והוראת אדמו"ר האמצעי – בנו ומלא מקומו של אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשו"ע – כפי שסיפרו חסידים מדור לדור:

אדמו"ר האמצעי תבע מחסידיו ההולכים בדרכיו שבכל מקום בואם יחזרו עניני תורה, ובמיוחד – תורת החסידות. וכאשר א' האברכים שאל שחושש לעשות כן שמא יבוא לידי רגש של ישות, ומרגש של ישות עלול לבוא לענין גרוע יותר כו', ענה לו אדמו"ר האמצעי: "א ציבעלע זאל פון דיר ווערן אבער חסידות זאלסטו חזר'ן"! ...

ותוכן הדברים: גם כאשר הדבר עלול להזיק לו ח"ו, עד כדי כך, שנעשה

(21) פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ה. הל' תשובה פ"י ה"ה. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"כ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ר ס"ג.

(22) שכת קכ, א. ב"מ נב, ב. וש"נ. וראה רמב"ם הל' מכירה פ"ב ה"ב.

(23) לקו"ש ח"א ס"ע 328 ואילך. חכ"ד ע' 144.

בדוגמת "ציבעלע" ("בצל"), דבר חריף, שאי־אפשר לאכלו בפ"ע, כי אם בתור "תבלין" לתבשילים אחרים, שעל ידו נעשים "מטעמים", תבשיל נעים וערב ביותר, ודוגמתו בנמשל – שנעשה בבחינת "תבלין" לכל אותם יהודים הנמצאים סביבו, אף שהוא בעצמו בא לידי רגש של ישות, ועל זה באה ההוראה – שהכל כדאי כדי לחזור ולהפיץ חסידות, וכן הפצת התורה בכלל, וכן תוספת הידור בקיום המצוות כולם.

(חלק משיחת י"א ניסן תשמ"ה

התוועדות ח"ג ע' 1692)

מלך המשיח

"רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח (גואלן של ישראל) שבדור, כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון", כידוע שבכל דור ישנו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל, ולכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו כו'", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמרא בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור.

(קונטרס בית רבינו שבבבל, ס"ה)

הרב דורש על עצמו שהוא המשיח

הת' ישראל שי' הכהן ברנדלר
תלמיד בישיבה

א

איתא בגמרא סנהדרין (צח, ב): "מה שמו? דבי רבי שילא אמרי, שילה שמו, שנאמר "עד כי יבא שילה"; דבי רבי ינאי אמרי, ינון שמו, שנאמר "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו"; דבי רבי חנינה אמרי, חנינה שמו, שנאמר "אשר לא אתן לכם חנינה"; ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחק ממני מנחם משיב נפשי; ורבנן אמרי, חיוורא דבי רבי שמו, שנאמר "אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה".

ולפנינו חמש דעות - תשובות - על השאלה "מה שמו של משיח"²:

א. תלמידי רבי שילא אמרו - שמו של משיח שילה, וראיתם מהפסוק "עד כי יבוא שילה"³.

ב. תלמידי רבי ינאי אמרו - שמו של משיח ינון, וראיתם מהפסוק "יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו"⁴.

ג. תלמידי רבי חנינה אמרו - שמו של משיח חנינה, וראיתם מהפסוק "אשר לא אתן לכם חנינה"⁵.

ד. דעת "יש אומרים" - שמו של משיח מנחם בן חזקיה⁶, וראיתם מהפסוק "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי"⁷.

(1) כן היא הגירסא בש"ס שלפנינו (בלשון יחיד), ויש גורסים "אמרי" (בלשון רבים וככל שאר הדעות). ובדבר מלכות ש"פ תז"מ ה'תנש"א הלשון (בציטוט מהגמרא) היא "אמרי".

(2) כפרש"י.

(3) בראשית מט, י.

(4) תהילים עב, יז.

(5) ירמ' טז, יג.

(6) רש"י על אתר (ד"ה מנחם) כותב "בן חזקי". כ"ק אד"ש מה"נעמד על זה בשולי הגיליון להע' 67 דדבר מלכות

ש"פ תז"מ ה'תנש"א, ומבאר ש"כנראה צ"ל בפרש"י "ה"ג בן חזקי", אלא שהבחור הזעזער "תיקן" והשמיט "ה"ג", ועצ"ע.

(7) איכה א, טז.

ה. דעת רבנן - שמו של משיח חיוורא דבי רבי ("מצורע של בית רבי"⁸), וראיתם מהפסוק "אכן חליינו הוא נשא ומכאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה אלהים ומעונה"⁹.

והנה, רש"י נעמד על כך שתלמידי רבי ינאי אומרים שמשיח "ינון שמו", ומפרש: "כמו ינאי. כל אחר הי' דורש אחר שמו". ובדבר מלכות ש"פ תזו"מ ה'תנש"א נעמד על כך כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בהערה בשולי הגיליון, וזלה"ק: "ולהעיר מדיוק לשון רש"י "כל אחד הי' דורש אחר שמו" (ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם)".

ב

והנה בכל הנ"ל צריך להבין:

א. מה בא רש"י ללמדנו בכך שאומר "כל אחד הי' דורש אחר שמו", שכפי שמסביר כ"ק אד"ש מה"מ הכוונה היא שלא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם - ומה מוסיף זה בהבנת הסוגיא.

ב. כן צריך להבין מה כוונת דברי כ"ק אד"ש מה"מ: "להעיר מדיוק לשון רש"י . . . ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם"? היינו, שנוסף לפירוש המרכזי שברש"י - מובן דבר נוסף מדיוק לשון רש"י.

ג. במשפט זה רש"י מדבר בפשטות גם על הדעות נוספות שלכן מדגיש "כל אחד כו", ואם כן הי' לרש"י להשיענו זאת או בהתחלת הבאת הדעות (בדברי "דבי ר' שילא"), או בסיומן (בדברי "דבי ר' חנינה"¹⁰), ומדוע מופיע זה באמצע - בדברי "דבי ר' ינאי".

ד. מדוע ענין זה ("כל אחד הי' דורש אחר שמו") מופיע בהמשך לפרש"י "ינון שמו. כמו ינאי" - מהי השייכות ביניהם.

ועריך להבין את כל הנ"ל בדברי רש"י, וכן דברי כ"ק אד"ש מה"מ שלמד מדיוק לשון רש"י.

ג

ונראה לומר הביאור בזה, שכאשר מתבוננים בדעות השונות בתשובה לשאלה מה שמו של משיח, אפשר לחלק את התירוצים והדעות שהועלו בענין לשני סוגים:

8 פרש"י שם.

9 ישע"י נג, ד.

10 מדברי כ"ק אד"ש מה"מ ברש"י משמע בפשטות, שרש"י מדבר רק על התלמידים שאמרו "ששמו (של משיח) כשם רבם" ולא על דעת ה"ש אומרים" ודעת רבנן, ויבואר לקמן.

הסוג הראשון הוא תלמידים שבתירוצם אומרים ששמו של משיח הוא כשם רבם, ומוכן בפשטות שא"ז שקודם חיפשו ודרשו מה שמו של משיח, ורק לאחר מ"כ עלה בדעתם פסוק זה וסברתם לומר שהוא כשם רבם - אלא להיפך, שדרשו ששמו של משיח הוא כשם רבם, ודרשתם מהפסוק היא אסמכתא לענין זה.

לעומת זאת הסוג שני, הוא כאלו שאין סיבה חיצונית לדרשתם ולשם שאותו דרשו כשמו של משיח, וכל דרשתם היא על בסיס דרשת הפסוק במטרה לדעת מה שמו של משיח.

לסוג הראשון נשייך את "דבי רבי שילא" ו"דבי רבי חנינה" שהשם אותו הם דורשים הוא ממש שם רבם; לסוג השני נשייך את דעת ה"יש אומרים" ודעת רבנן, שהשם אותו מציעים לא קשור לשם רבם, שהרי כלל לא ידוע לנו מי הוא רבם.

אך כשמגיעים לדעת "דבי רבי ינאי" מתעוררת התמיהה: מצד אחד דעה זו מובאת בין דבי רבי שילא לדבי רבי חנינא, ולכן משמע (לכאורה) שהיא מאותו סוג¹¹; אך לאידך גיסא, השם שאותו הם דורשים אינו "ינאי" - אלא "ינן", וזה לכאורה משייך דעה זו לסוג השני?

ונראה לומר שלכן בא רש"י ומבהיר, שגם דעתם היא לומר ששמו של משיח הוא כשם רבם, כיון שינן הוא "כמו ינאי". ובהמשך לכך מגיע רש"י ואומר "כל אחד הי' דורש אחר שמו" - כלומר שכל ג' הדעות הראשונות (דבי ר' שילא, דבי ר' חנינא ודבי ר' ינאי) דרשו את הפסוקים אחר שם הרב.

ובזה אתי שפיר ג' קושייתנו הראשונות, כי בזה מבאר לנו רש"י סדר הדברים בגמ', ומביא זאת דוקא בקשר ל"דבי ר' ינאי", שבהם עולה התמיהה דלעיל.

ד

והנה לאחר שביארנו גוף דברי רש"י, יש לבאר את דיוק כ"ק אד"ש מה"מ מלשון רש"י, שמדייק מכך "ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם רבם".

והביאור בזה בפשטות, כפי שכתבו בכמה מקומות¹², שמלשון רש"י שמדבר בלשון יחיד ("כל אחד הי' דורש אחר שמו"), משמע, שלא רק שהתלמידים עצמם היו דורשים כן אלא שאף הרב בעצמו דרש כך.

(11) וקשה לומר שהיא אכן מהסוג הב', והטעם שנמנית יחד עימם הוא כיון שידוע לנו מי הם האומרים כן, שהיו תלמידי אמורא מסויים, ובוזה דומה היא להדעות דהסוג הא' - דאם כן הי' לגמ' להביא דעה זו בסופם, לאחר דבי רב שילא. (וראה באי"ר דלעיל, שם מופיעה דעת דבי רב ינאי בסוף, לאחר דעת דבי רבי חנינא).

(12) ראה ספר ענינו של משיח ע' 394 ואילך. ועוד.

וראיתי מקשים על ביאור זה¹³, דתמוה מנין לרש"י חידוש זה. שהרי בגמ' אצלנו מופיע רק שהתלמידים אמרו כן, ולא שהרב עצמו אמר זאת.

והנה התירוץ בזה ברור לכאורה, שהרי כשאומרים ש"דבי רבי כו" אמרו כך וכך, משמע בפשטות שזו היתה דעת כללות התלמידים בבית מדרש זה, והסיבה מדוע דבר זה שגור על פיהם בבית מדרש זה ומוסכם על כולם - מסתבר שזהו כיון שדבר זה הגיע מרבים.

ואכן בכמה בכמה מקומות בש"ס שהגמרא אומרת "דבי רבי כו", לומדים בפשטות שזהו מדברי הרב. ולדוגמא:

בסוכה (יז, א) איתא דאמר רבה "אשכחתינהו לרבנן דבי רב דיתבי וקאמרי כו", ומפרש על כך רש"י "משמי' דרב"; וכן מצינו בתוס' ביבמות (קד, ב) שהגמ' שם אומרת "אמרי דבי רבי ינאי כו", ומקשה על כך התוס' "ואם תאמר מנא לי' לרבי ינאי האי טעמא". נמצאנו למדים שאם "דבי רבי ינאי" אמרו ענין מסויים, הרי לומדים שכן אמר רב ינאי עצמו. וכן יש לומר בנידון דידן, וסרה קושיית המקשים דלעיל. ודו"ק.

נשיא הדור - תמיד משיח שבדור?

הת' יהודה אילעאי שי' ברעם
תלמיד בישיבה

א

בקונטרס 'בית רבינו שבבבל' (ס"ה) אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "רבינו", נשיא הדור, הוא גם המשיח שבדור (גואלן של ישראל) שבדור, כמו משה רבינו (הנשיא הראשון), "גואל ראשון הוא גואל אחרון", כידוע ש"בכל דור ישנו א' הראוי מצדקתו להיות גואל ולכשיגיע הזמן יגלה אליו הש"ת וישלחו כו", ומסתבר לומר שהוא נשיא הדור, כמפורש בגמ' בנוגע לרבי יהודה הנשיא: "אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש", "אם משיח מאותן שחיין עכשיו ודאי היינו רבינו הקדוש", הנשיא שבדור."

ונראה לבאר קטע זה כך: 'רבינו' הנזכר במשפט 'בית רבינו שבבבל', שהוא נשיא הדור, הוא גם המשיח שבדור - מכיון ש"גואל ראשון הוא גואל אחרון" דהיינו שגואל אחרון - משיח קשור עם גואל ראשון - משה רבינו. וכפי שאכן מצינו כו"כ הקבלות בין

(13) הרב פ.ט.א. בקובץ אהלי שם חלק ז (תשנ"ב), ע' רנג.

משה רבינו למשיח¹⁴. לכן י"ל שכמו שמושה רבינו הי' נשיא הדור, כך גם משיח צדקנו שיגאל את ישראל בפועל יהי' נשיא הדור.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ ומוכיח כי גם אותו "א' הראוי מצדקתו להיות גואל" שישנו בכל דור (ולא רק מי שיגאל את ישראל בפועל) אף הוא צ"ל נשיא הדור. ומוכיח זאת ממ"ש בגמ' דמשיח (של אותו דור) הוא רבינו הקדוש שהי' נשיא הדור¹⁵. ע"כ סיכום ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בענין זה.

ובהע' 53 כותב: "וכיון ש"הנשיא הוא הכל" שכולל כל הניצוצות דמשיח שבכא"א מישראל, בחי' היחידה הפרטית, נמצא, שנשמתו היא בחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח, ולכן הוא המשיח שבדור". היינו דבכ"א מישראל ישנה בחי' היחידה המאוחדת לגמרי עם אלקות, ומכיון שנשיא הדור כולל את כל הדור - יש לו את בחי' יחידה הכללית שכוללת את כל בחי' היחידה שבבנ"י באותו הדור. ומבואר ש"משיח יזכה ליחידה¹⁶ כלומר שנשמת משיח היא יחידה הכללית שכוללת את כל הדור, שזהו ענין נשיא הדור. ונמצא שנשיא הדור הוא המשיח שבדור גם עפ"י חסידות כיון שענינם אחד הוא.

ב

והנ"ל צ"ע, שהרי במשך הדורות מצינו שהיו נשיאי דור שלא שייך שהיו משיח בדורם, ולדוגמא מרדכי היהודי שמצינו שהי' נשיא הדור "מרדכי בדורו כמשה בדורו"¹⁷ כמבואר בארוכה במאמר ד"ה ואתה תצווה¹⁸ שהי' רעיא מהימנא וגילה את עצם הנשמה אצל בנ"י שזהו ענין של נשיא הדור כמבואר שם בארוכה. ואעפ"כ - לכאורה - לא יכול הי' להיות משיח שהרי לא הי' מבית דוד¹⁹ שזהו א' מתנאי הרמב"ם²⁰ בזהותו של משיח²¹.

לכאורה הי' אפשר לבאר עפ"י המובא בגמרא (מגילה יב, ב) שאמו של מרדכי היתה מבית דוד, ומכח זה הי' "מבית דוד" ויכול הי' להיות משיח. אך קשה לומר כן, כי בית

(14) עיין לקו"ש ח"א שמות שיחה ב ובהנסמן שם.

(15) אמנם כ"ק אד"ש מה"מ משתמש בלשון "מסתבר לומר" בנוגע לנשיא הדור, אך עדיין צע"ק קביעת כ"ק אד"ש מה"מ שהסיבה לכך שרבינו הק' הוא המשיח שבדור היא מטעם היותו נשיא הדור, שהרי מפורש ברש"י שם "היינו רבינו הקדוש שסובל תחלואים וחסיד גמור הוה", היינו דמטעם זה הוא המשיח ולא מטעם היותו נשיא הדור.

(16) ל"ת להאריז"ל בראשית עה"פ "ויתהלך חנוך".

(17) אסתר רבה פ"ו.

(18) קוג' פורים קטן ה'תשנ"ב.

(19) "איש ימיני" (אסתר ב, ה) משבט בנימין.

(20) הלכות מלכים ומלחמותיהם ומה"מ פ"א.

(21) וכמובן שמושלל לגמרי לומר שע"ד התחדשות הענין ד'משיח ודא' ו'בחזקת משיח' בעקבות מעשה בן-כוזיבא, כך גם התחדשו רק אז סימני מלך המשיח בכלל. שהרי מאז ומתמיד הי' א' מישראל הראוי להיות משיח כנ"ל.

דוד" הוא ענין המלכות של שבט יהודה²², ובשבט הולכים אחר האב, ואביו הי' "איש ימיני" משבט בנימין.

ויתירה מזה אאפ"ל כן, עפ"י מה שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ²³ שאלו שזכו למלוכה הם "בני דוד הכשרים" דוקא, שכתר מלכות ענינו שלא תלוי רק בעם שממליכים אותו ונעשה מרומם מהם, אלא שהוא מצד עצמו מרומם - "מלך בעצם". וקשה לומר שאצל אשה יכול להיות הענין ד"מלך בעצם", וממילא אין לומר שהתנאי ד"מבית דוד" יכול להתקיים דרך האם²⁴.

ואו"ל ע"פ דברי האברבנאל בספרו ישועות משיחו²⁵ שישנם ג' תקופות בעולם: תקופה א' שבה משיח אינו יכול לבוא כלל, תקופה ב' שבה יתכן שיבוא ויתכן שלא, ותקופה ג' בה מוכרח להגיע. ובלשונו: "הא' גבול זמן המנע בואו . . והב' גבול זמן אפשרות בואו . . והג' גבול זמן חיוב בואו".

וא"כ י"ל ש"בזמן המנע בואו" - שמשיח אינו יכול להגיע, ממילא אין מציאות של משיח שבדור מכיון שההכרח שהיה' משיח הוא "לכשיגיע הזמן יגלה אליו השי"ת וישלחו וכו'". ולכן א"ש מה שמרדכי הי' נשיא הדור, כיון שהי' בזמן המנע בואו - בתוך שבעים שנה בגלות בבל²⁶.

אך באמת אין לומר ביאור זה כלל. שהרי משיח שבדור עפ"י חסידות (כנ"ל ס"א), אינו דוקא תפקיד גואל ישראל, אלא שבעצם מהותו הוא 'משיח' - כלומר, היכולת שלו להיות "ראוי להיות משיח", נובעת מנשמתו שהיא נשמת נשיא הדור - נשמה כללית²⁷. וא"כ, גם בדור שבדור אינו יכול לבוא, עדיין נשיא הדור הוא (כביכול) המשיח שבדור, כיון שאלו ענינים השייכים לנשמה אחת - יחידה הכללית²⁸.

(22) ירושלמי שקלים טז, א.

(23) לקוטי שיחות ח"ל חיי"ש שיחה ג.

(24) ואין קושיא מכך שיחוסו של כ"ק אד"ש מה"מ לדוד המלך הוא דרך כ"ק אדמו"ר הצ"צ המתייחס למהר"ל דרך אמו - בתו של כ"ק אדמו"ר הזקן, וממילא היחוס הוא דרך האמא, כי גם אביו של כ"ק אדמו"ר הצ"צ, רבי שלום שכנא, מיוחס לזרוע של דוד המלך. אך מ"מ ישנה גם חשיבות לזרע דוד "מנוקבתא", אע"פ שעיקר ענין היחוס הוא שהי' בן אחר בן. ואצל כ"ק אד"ש מה"מ ישנן לכאורה ב' המעלות, מדכורא דרך רבי שלום שכנא, ומנוקבתא דרך כ"ק אדמו"ר הזקן. ובנוגע לענין יחוסו של רבי יהודה הנשיא, שהי' מבית דוד מנוקבתא ומצד אביו מזרע בנימין, ראה לקמן. וראה בהרחבה בענין זה בספר יחי המלך המשיח להרש"ד ב וולפא ע' קעז.

(25) פתיחת ח"א.

(26) ובזה יומתק מה שמצינו 'משיח שבדור' רק מזמן בית שני. כיון שבבית ראשון לא הי' מצב של גלות, ובתוך שבעים שנות הגלות לא היתה אפשרות של גאולה, ומיד לאחר שבעים שנה נגאלו. וא"כ בזמן זה אין אומרים שנשיא הדור צריך להיות מבית דוד בכדי שיוכל להיות משיח כיון שאין את ענין המשיח שבדור.

(27) אע"פ שכל ענין נשיא הדור ומשיח החל, לכאורה, בזמן הגלות בו נדרש גילוי משיח, י"ל שגם קודם לכן היתה מציאות של מנהיג הדור, נשמה כללית, שהנהיג את ישראל באופנים שונים. ומסתבר שאותו אחד, בדור אחר בזמן הגלות, הי' מקבל את המינוי ל'ראוי להיות משיח' שבאותו דור.

(28) ואף שאמנם דרגת יחידה התגלתה עם התגלות תורת החסידות, ועצם קיומה נדרש רק לאחר החורבן עם התאפשרות גילוי משיח, י"ל שגם קודם לכן היתה מעין דרגא זו בהעלם אצל מנהיג הדור.

ועוד, שאף אם נגיד שאה"נ ואכן נשמת נשיא הדור הוא המשיח שבדור, אך אעפ"כ אינו צריך להיות מבית דוד כיון שמכל מקום לא יתגלה כמלך המשיח, עכ"פ נראה לומר שאף נשיא הדור גופא צריך להיות מבית דוד, אף אם אינו משיח. שהרי כתב הרמב"ם²⁹ "כיון שנמשך דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו עד עולם. . לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם". ואכן בכל הדורות הי' מלך מבית דוד, וגם לאחר החורבן הי' הריש גלותא שהי' מבית דוד, והי' זה כעין המלוכה מבית דוד. וגם לאחר שבטל תפקיד הריש גלותא מ"מ "בכל דור ודור לא ימנע אנשים חשובים מיהודה"³⁰ כמ"ש "לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו"³¹.

ובהדרן על הרמב"ם תשמ"ו³² מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, שמה שהוא מלך בעצם הוא מפני שיש לו בחי' היחידה. ולכן משיח הו"ע בפ"ע - ע"ד מלך בעצם שלמעלה מהעם, כך משיח הוא למעלה מתיקון העולם רק שע"י ביאתו מתתקן העולם בדרך ממילא. וזלה"ק: "ענין ביאת המשיח (בעולם) . . הוא שיומשך ויתגלה בעולם מה"מ (שהוא למעלה מענין תיקון העולם) אלא שכתוצאה מזה יתקן (גם) את העולם כולו". וכך גם נשיא הדור שיש לו את בחי' כתר מלכות, היא בחי' היחידה. וממילא מובן שמוכרח להיות מבית דוד.

עפכנה"ל מובן שנשיא הדור הוא כביכול ה"משיח" שבדור, גם בדור שאין אפשרות לבואו. כיון שכנ"ל נשמת משיח - יחידה הכללית - מוכרחת להתלבש אצל נשיא הדור שהוא מבית דוד. וא"כ צ"ע כיצד מרדכי היהודי הי' נשיא הדור בעוד הוא "איש ימיני" מזרע בנימין ולא מבית דוד.

ג

ולכאורה י"ל בד"א ביאור אפשריות נשיאותו של מרדכי אע"פ שלא הי' מבית דוד שזהו מסימני מה"מ:

כמבואר לעיל בארוכה, בדור בו לא תתכן התגלות משיח אין "ראוי להיות משיח" - שהרי בדור זה לא יבוא משיח. אך חלק מתפקיד זה, של ה"ראוי להיות משיח" שבאותו הדור, הוא גם תפקיד הנהגה כללי שאינו קשור עם גאולת ישראל (מנהיג הדור, נשמה כללית), והוא שייך, מוכרח ונדרש בכל דור.

ממילא, הסימן של "מבית דוד" כדרישה לזיהוי מלך המשיח, לא מהווה בעי' במקרה זה - כי לא תתכן התגלות משיח בדור זה.

(29) הל' מלכים ומלחמותיהם ומה"מ פ"א ה"ז.

(30) של"ה פ' ויחי פכ"ז.

(31) בראשית מט, י. ולהעיר מרש"י שם "אלו ראשי גליות שבבבל".

(32) ש"פ ויקהל (שקלים) מבה"ח אד"ש.

אך כנ"ל בארוכה, ישנו את עצם ענין הנשיאות - נשיא הדור, יחידה הכללית - שתארים אלו הינם חד עם משיח שבדור, וממילא מחוייב הדבר שנשיא הדור יהי מבית דוד. ע"כ י"ל שבמקביל למרדכי (שלא הי' ראש הסנהדרין³³) שהי' כעין ריש גלותא - משנה למלך ומנהיג היהודים, הי' גם נשיא הסנהדרין שהי' מזרע דוד מצד אביו.

וגם למרדכי בעצמו היתה שייכות לענין זה בכך שמצד אמו הי' מזרע בית דוד³⁴, אך לא שימש כנשיא הסנהדרין ובכמה ענינים לא הי' הנשיא היחיד של עם ישראל, ובינו לבין ראש הסנהדרין (ע"ד הנשיא בא"י אחר חורבן בית שני) היתה "חלוקה" בנשיאות.

"לא איברי עלמא אלא למשיחא"

הרב יהודה ליב שי' ויסגלס
בוגר הישיבה

א

איתא בגמ' (סנהדרין צח, ב): "אמר רב: לא אברי עלמא אלא לדוד. ושמואל אמר: למשה. ורבי יוחנן אמר: למשיח". ובפשטות ישנה מחלוקת בעבור מה נברא העולם ונחלקו האמוראים האם בעבור דוד משה או משיח³⁵.

וידועים דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בדבר מלכות ש"פ תזריע מצורע ה'תש"א (סי"א): "כל מציאות העולם תלוי בענין הגאולה (מלכות), כדאיתא בגמרא "לא אברי עלמא אלא . . למשיח", ובהערה 99: "וגם לשאר הדעות (שם) - "לדוד", מלכות בית דוד ("המלכות שנתן לו היא לעולם לו ולזרעו" - ח"א מהרש"א שם), שמלך המשיח הוא מזרעו; ו"למשה" - "גואל ראשון הוא גואל אחרון" (ראה לקו"ש חי"א ע' 8 ואילך, וש"נ)."

והיינו, שגם לשאר הדעות קשור הענין דבריאת העולם עם משיח.

(33) ראה בהנ"ל בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 373.

(34) כנודע שריש גלותא בבבל הי' מבית דוד מצד אמו והנשיא שבא"י הי' מזרע בית דוד מצד אביו.

(35) ולהעיר שהלכה כרבי יוחנן, וכפי המובא בספרי הכללים שרב ושמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן (ראה גופי הלכות להר"ש אלגזי כלל קפד בשם הר"ף, ועיי"ש).

ב

אמנם מרש"י נראה, שביאר באופן שונה קצת, דהנה לגבי דעת רב כתב "אלא לדוד - בזכות דוד שהי' עתיד לומר כמה שירות ותושבחות". ולעומת זאת לגבי משה כתב "למשה - בשביל משה שהי' עתיד לקבל את התורה".

והיינו, שלרב בריאת העולם היא בזכותו של דוד והיינו בזכות שיאמר שירות ותושבחות, ולולא זאת לא הי' העולם נברא, אמנם לא בעבור זה לבד נברא העולם, אלא שהדבר מהווה היסוד לבריאת העולם. ולעומתו סובר שמואל שתכלית ומטרת בריאת העולם הוא בשביל שמושה ייתן את התורה³⁶.

ולפי זה צריך להבין במה נחלקו, והרי אפשר לומר שהעולם נברא (בעיקר) בזכות השירות והתשבחות של דוד, ומטרת בריאתו היא (בעיקר) כדי שיקבל משה את התורה. וכן צריך להבין בדעת ר' יוחנן, האם נברא העולם בזכות משיח, או שמשיח הוא תכלית ומטרת הבריאה? אמנם מכך שלא פירש רש"י דבר, משמע שאין צריך שום ביאור בדברי ר' יוחנן.

ונראה לומר שהוא בהתאם לגמ' המבוארת קודם לכן "אמר רב גידל אמר רב: עתידין ישראל דאכלי שני משיח . . . לאפוקי מדרבי הילל דאמר: אין משיח לישראל, שכבר אכלוהו בימי חזקיה". ופירש רש"י: "דאכלי שני משיח - שובע שיהי' באותן הימים לישראל יהי'. אין משיח לישראל - שחזקיה' הי' משיח ועליו נאמרו כל הנבואות אצמיח קרן לבית ישראל ועמד ורעה בעוז ה'".

והיינו, שהגמ' אומרת שכל הנבואות הטובות שנאמרו על ימי משיח אכן יהיו, ובהמשך לכך מגיעים דברי רבי יוחנן "לא אברי עלמא אלא . . . למשיח". והיינו שלא ניתן כלל לומר כהלל שאין להם משיח לישראל, כי דבר זה הוא חלק בלתי נפרד ממצואות העולם "לא אברי עלמא אלא . . . למשיח"³⁷.

ואולי עפ"ז אפשר לבאר (לענ"ד ובדרך הדרש עכ"פ³⁸), שרב ושמואל ורבי יוחנן לא נחלקו אלא שכל אחד מדגיש ענין אחר, רב מדבר בזכות מה נברא העולם (בזכות

36) ובוזה לא שייך לכאורה "בזכות", דמה זכות יש בזה שהי' יתן את התורה למשה. אמנם בכל זאת אפשר שלכן דייק רש"י "לקבל את התורה", וכדברי המכילתא דרשב"י (פ"ט): "מיכאן שלא עמד דור ולא עתיד דור לעמוד הראויין לקבל את התורה כאלו", וכן לגבי משה במסכת שמחות (פ"ח ה"ד): "מגלגלין זכות על יד זכאי . . . ראויין היו ישראל לקבל את התורה, אילולי עמדו משה ואהרן במדבר". ומכאן שמי שמקבל את התורה מראה הדבר על מעלתו. וא"כ אפשר שהוא גם "בזכות", אך העיקר הוא "בשביל".

37) ואולי יש לבאר עפ"ז הקשר גם עם הסוגיא הבאה לגבי שמו של משיח, שבסימא "אמר רב יהודה אמר רב: עתיד הקדוש ברוך הוא להעמיד להם דוד אחר", וזוהו מהמשך הסוגיות שהכונה היא שגם לשיטת רב שלא אברי עלמא אלא לדוד, היינו לדוד כמו שהוא קשור עם משיח, וראה שיחת כ"ק אד"ש מה"מ דלעיל.

38) ועד"ד דרשת המהרש"א שם (אשר גם לפי ביאורו אין מחלוקת בין הדעות): "אלא לדוד כו'. ר"ל הבטחת ה' שיהי' לעולם כגון המלכות שניתן לו היא לעולם לו ולזרעו כמפורש בכמה מקראות וכן למשה גדולת התורה ופלפולה ניתן לו

השירות והתשבחות שדוד יאמר), שמואל מדבר מהי התכלית והמטרה של בריאת העולם (בשביל התורה שיקבל משה), ואילו רבי יוחנן מדבר על כך שהתקופה הטובה של ימות המשיח על כל הנבואות הטובות שבה, היא חלק בלתי נפרד ממציאות העולם.³⁹

ג

יש לקשר מחלוקת זו דרב ושמואל ור' יוחנן עם מחלוקת אחרות שלהם בענין משיח:

דהנה ידועה המחלוקת בענין התשובה (צז, ב): "אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אמר: דיו לאבל שיעמוד באבלו", ופירש רש"י בדברי שמואל "דיין לישראל צער גלות, אפילו בלא תשובה נגאלין"⁴⁰.

והגמ' ממשיכה ואומרת שמחלוקת זו היא כמחלוקת התנאים רבי אליעזר ורבי יהושע: "כתנאי, רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר לי רבי יהושע: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב".

והיינו שלדעת רב מוכרח שיעשו בני ישראל תשובה רצונית מעצמם, ואילו לשמואל העיקר שיקיימו תורה ומצוות ואפילו שיהי' זה מחמת ההכרח. ומתאים הדבר לשיטתם כאן, שרב מדגיש את השירות התשבחות של דוד, והיינו, ענין התשובה שדוד הוא המקום "עולה של תשובה"⁴¹, ולכן אם עושין תשובה נגאלין. ואילו שמואל מדגיש התורה שקבל משה, והיינו, קיום התורה והמצוות אפילו מצד ההכרח כמו במתן תורה ש"כפה עליהם הר כגיגית"⁴².

ובסגנון אחר [ע"פ תורת החסידות⁴³]: לדעת רב מסתכלים על העולם מלמטה למעלה - מצד הנבראים, ולכן חשובה עבודת התשובה שלהם כדי שהגאולה תחדור

ולזרעו עד עולם כדאמר' במסכת נדרים וכן למשיח הגדולה יהי' לו לעולם". ולהעיר לדברי היד רמה (שם): "ודברים הללו אין אנו יודעים קצת יהיו עד עת בואם והיוודע אמתתם יראנו אותם במראה ולא בחידות למען שמו הגדול".

(39) ולפי' גם מובן מה שפירש רש"י לגבי משה ודוד, ולא סתם הדברים, מפני שאם לא הי' מפרש היו הדברים מתפרשים כפשוטם, שהעולם נברא עבור משה, או עבור דוד או משיח. וא"כ נמצא שלדברי הלל יש מקום לפי רב או שמואל, ולכן פירש רש"י את דבריהם באופן שאינם חלוקים כלל על ר' יוחנן, ונמצא שהדברים הם סיעתא לדחיית דברי הלל.

(40) הפירוש השני, ועוד ביאר רש"י (בפירוש הראשון) "דיו לאבל שעומד באבלו - דיו להקדוש ברוך הוא שעומד כמה ימים וימינו אחור, כלומר, אם לא יעשו תשובה אינו עומד באבלו כל הימים אלא ודאי קץ לדבר".

(41) מו"ק טז, ב.

(42) שבת פח, א.

(43) ראה לקו"ש ח"א ע' 235, לגבי ר"א ור", ושם מקשר גם למחלוקתם אי בניסן עתידין להיגאל או בתשרי.

בפנימיותם, ומודגש בעיקר מעלת עבודת הנבראים, שבאה בשלימות אצל דוד שאמר שירות ותשבחות [ומכיון שהעולם הוא מציאות ודבר בפני עצמו, לא ניכר כל כך תכליתו ומטרתו אלא בעיקר הזכות והיסוד לקיום העולם, כדי שתהי' עבודת הנבראים].

ואילו לדעת רב מסתכלים על העולם מלמעלה למטה - מצד הבורא, ולכן עיקר החשיבות הוא קיום רצון הבורא בנתינת התורה, ובהתגשמות מטרת הבריאה, והגילוי הנעלה שיהי' אפילו אם אינו בפנימיות⁴⁴.

ד

ונראה לקשר זה גם למחלוקת נוספת בענין היעודים הגשמיים לעתיד לבא (סנהדרין צט, א): "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא - עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו. ופליגא דשמואל. דאמר שמואל: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד".

לדעת רבי יוחנן שהעולם נברא בשביל שיתקיימו הנבואות שבימות המשיח, לא יתכן שלא יתקיימו הנבואות בימות המשיח, שהרי דבר זה הינו חלק בלתי נפרד ממציאיות העולם. ואילו לדעת שמואל עיקר מטרת הבריאה היא שלימות קיום התורה והמצוות (בשביל משה שיקבל את התורה), ולשם כך מספיק ביטול שעבוד המלכויות⁴⁵.

ה

ואולי אפשר לבאר מחלוקת הנ"ל באופן נוסף, והוא על פי הטעמים לבריאית העולם המובאים בקבלה וחסידות⁴⁶:

(44) ועפ"ז אפשר לומר שרבי יוחנן ששייך לתלמוד ירושלמי, ששייך לגאולה, מסתכל על הדברים מצד הבלי גבול - בחי' היחידה - הגילוי של משיח, שלכן ישנה השלימות גם מלמטה למעלה שחודר בפנימיות, וגם מלמעלה למטה שישנו הגילוי הכי נעלה (ראה דבר מלכות ש"פ עקב וש"פ ראה). וזהו לא אברי עלמא אלא למשיחא - גילוי בחי' היחידה שכולל - להיותו בלי גבול בשלימות - כל הענינים והשלימויות (ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ה).

(45) ולהעיר לדברי התוס' בשבת (סג, א): אין בין העוה"ז לימות המשיח - אף על גב דהשתא אין ירושלים ואין בהמ"ק ואילו לימות המשיח יהי' הכל בנוי צ"ל דהאי אין בין לאו דוקא.

(46) ראה המשך יו"ט של ר"ה, בתחילתו.

דעת רב מתאימה עם הטעם המובא בזהר "בגין דישתמודעון בי⁴⁷" שמטרת הבריאה היא שהנבראים יכירו את גדולת ה', והיינו דברי השירות והתשבחות של דוד המלך⁴⁸.

דעת שמואל מתאימה עם הטעם המובא בע"ח בכדי "שיתגלו שלימות כחותיו ופעולותיו"⁴⁹, והיינו, במתן תורה, ע"י משה שקיבל את התורה.

ואילו דעת רבי יוחנן מתאימה עם הטעם המובא בחסידות⁵⁰ "נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", והיינו, ע"י משיח.

מתי בדיוק אירע מינוי מלך המשיח

הת' שמואל שי' ווישנפסקי
תלמיד בישיבה

א

בשיחת ש"פ משפטים ה'תנש"א⁵¹ אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וזלה"ק (ס"י): "המינוי דודד מלכא משיחא הרי כבר ה', כמ"ש "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו", צריכה רק להיות קבלת מלכותו ע"י העם וההתקשרות בין המלך והעם בשלימות הגילוי - בגאולה האמתית והשלימה".

היינו, שכעת היות ודוד מלכא משיחא⁵² כבר נתמנה (מינוי באופן המרומז בפסוק "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו"), הנדרש כעת הוא: א. ההתקשרות עם המלך וקבלת מלכותו ע"י העם⁵³. ב. שלימות הגילוי של זה בגאולה האמתית והשלימה⁵⁴.

(47) זהר פרשת בא, דף מב.

(48) ולהעיר מהמובא בהדרן על הרמב"ם ומסכת תענית (הדרנים על הש"ס והרמב"ם ע' ל' הערה 134): "ולהעיר שכוונת הבריאה היא "בגין דישתמודעון לי". היינו, שידעת ה' היא היסוד והתכלית דכל הענינים כולם".

(49) בתחילתו. וכ"ה בשער ההקדמות הקדמה ג'.

(50) תניא פל"ו בתחילתו.

(51) ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 330. בשורת הגאולה אות טז.

(52) כפי שנשמתו מלובשת בנשיא הדור משיח שבדור, ראה לקוטי שיחות חלק לה ע' 206 הערה 6 וש"נ.

(53) ראה מ"ש בזה הת' מ. מ. ש. בשערי ישיבה ח"ז ע' 329 ואילך.

(54) ואין הכוונה בזה שקבלת המלכות נדרשת רק בגאולה, אלא ששלימות הגילוי של התקשרות המלך והעם תהי' בגאולה, כפשוטו. וראה (א' הביאורים בזה) בשערי ישיבה שם ע' 331-2.

ומדברים אלו ניתן ללמוד (בפשטות), ש"מינוי" זה התרחש בתקופה בה נאמרה השיחה⁵⁵ - בחורף תנש"א, כחלק מאירועי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו"⁵⁶ (מלחמת המפרץ וכו'), וכ"ק אד"ש מה"מ דורש את העבודה של קבלת המלכות כפועל יוצא⁵⁷ ממינויו⁵⁸ של מלך המשיח שאירע אז.

[ומה שכ"ק אד"ש מה"מ מביא את הפסוק "מצאתי דוד עבדי גו'", אין זה לראי' על כך שישנו המינוי, כי:

(א) מאי ראי' מפסוק שנאמר בפשטות על דוד המלך (בדורו) - למינוי דמלך המשיח שבדור הגאולה?

(ב) מפשטות הלשון ומהלך השיחה משמע, שזה שמשיח צדקנו נתמנה הוא ענין שנתווסף לאחרונה, שע"ז מודגש שביאת הגאולה הו"ע עכשווי ומלך המשיח בדרכו לגאול את ישראל במהרה יותר ממה שהי' עד אז. וא"כ מה שכותב "כמ"ש מצאתי דוד עבדי", ה"ז (לכאורה) לציין לאופן המינוי, שהוא כפי שמתואר בפסוק ש"מצאתי דוד עבדי".

(ג) ועוד ועיקר: מזמור פ"ט בכללותו נאמר ע"י דוד בלשון עבר, אבל פשיטא שאמרו על העתיד, ב"סופי מלך המשיח" (כלשון רש"י על פסוק נ"ב), וממילא - בעת שאמרו דוד עוד לא התקיים, כ"א "בסופי מלך המשיח", בשנת תנש"א. וכפי שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ את מזמור זה בארוכה בשיחת ש"פ צו תש"נ⁵⁹, עיי"ש].

ב

וראיתי להביא ראי' להבנה זו, ובהקדים:

ידוע⁶⁰ מנהג כ"ק אד"ש מה"מ לכתוב "מברק" כללי לקראת מועדים מיוחדים⁶¹ על מנת לשולחו לכללות החסידים. ומנהגו הקדוש הוא להוסיף ולשלב בסופו של המברק

(55) ועוד חזון למועד אי"ה לבאר מהות מינוי זה, ואכ"מ.

(56) ראה ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט. וראה ליקוט השיחות בזה מאת כ"ק אד"ש מה"מ בספר בשורת הגאולה סעיפים א"ט, עיי"ש.

(57) ראה התוועדות תשמ"ז ח"ג ע' 194.

(58) וכן הדרישה "לקבל פני משיח צדקנו" - בשיחות דשנת ה'תשנ"ב, היא כתוצאה מהתגלות מלך המשיח שאירעה אז. ולכאורה יש לומר שהתגלות משיח המדוברת בשיחות אלו היא בדרגא נעלית יותר מהמינוי המדובר לעיל, ואכ"מ.

(59) סעיף ט, וש"נ.

(60) ראה מבוא לאגרות מלך ח"א ע' 14.

(61) כפסח, שבועות, פתיחת גן ישראל, י"ג ב"ג תמוז, ראש השנה, חג הסוכות, לשמע"צ - להקפות שניות באה"ק, י"ט כסלו, יו"ד שבט ופורים.

פסוק מתוך הקאפיטל בתהילים אותו אומר (בתוך כלל ישראל⁶²) כפי המתאים למספר שנותיו (לאויזש"ט) בשנה ההיא, החל מי"א ניסן יום הולדתו.

והנה, הפסוק אותו משלב כ"ק אד"ש במכתבים ומברקים שמי"א ניסן תש"נ ואילך, הוא (ממזמור פ"ט, פסוק כ"א) "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו". והלשון בה משתמש בדרך-כלל היא בלשון איחול עתידי ו"ויהי רצון" שנזכה לקיום היעוד "מצאתי דוד עבדי", כדלהלן:

בסוף מברק לחג הגאולה י"ב"ג תמוז תש"נ כותב: "ויקיים בכל אחד ואחת מאתנו כולנו במהרה בימינו ממש הנאמר בספר דוד מלכא משיחא, "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו". . בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

וכן בסוף המברקים להקפות שניות באה"ק, ערחה"ס תנש"א: "ובמהרה בימינו ממש תחזינה עינינו קיום ההבטחה (בלשון הכתובים): . . "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו", בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו".

במברקים לי"ט כסלו תנש"א הלשון הוא: "ומיום זה לימי ההכנה לחנוכה ולחנוכה, יומין זכאין גם למהר קיום היעוד בספר נעים זמירות ישראל דוד מלכא משיחא: "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו", בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

וכן כתב במברק ליו"ד שבט: "ויקיים היעוד בספר דוד מלכא משיחא: מצאתי דוד עבדי".

ומכל המברקים הנ"ל ניתן לראות שפסוק זה מובא כאיחול עתידי שיתקיים הייעוד "מצאתי דוד עבדי".

והנה במברק לימי הפורים תנש"א, שנכתב לאחר הודעת כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת ש"פ משפטים הנ"ל ש"המינוי דוד מלכא משיחא הרי כבר הי", נכתב הפסוק בסיום המברק באופן שונה⁶³:

"לחיים, לחיים ולברכה ולמסמך תיכף ממש גאולת פורים זה לגאולתנו האמתית והשלימה ע"י דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו ברוך הוי' לעולם אמן ואמן".

היינו, שבכל המברקים שנכתבו קודם אמירת שיחת ש"פ משפטים, הלשון היא בסגנון יה"ר שנזכה לייעוד ד"מצאתי דוד עבדי", ואילו במברק לפורים, אחרי שהודיע כ"ק אד"ש מה"מ ש"פ משפטים על מינוי דוד מלכא משיחא שכבר הי', הרי האיחול משתנה, שנזכה לביאת הגאולה ע"י "דוד עבדי" - משיח (ומשמיט המילה "מצאתי") ש"בשמן קדשי משחתיו"!

(62) ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע שבקובץ מכתבים שבסוף ספר תהלים אהל יוסף יצחק ע' 214, ובכ"מ.
(63) מברק זה הוא האחרון בו מוזכר הפסוק, כיון שהמברקים הבאים הם כבר בשנת הצדי"ק, לאחר י"א ניסן תנש"א.

וכיון שמשנה כ"ק אד"ש מה"מ מלשונו ומעתיק במברקו לפורים את הפסוק באופן הנ"ל, הרי י"ל שהוא כתוצאה ומתאים בהמשך לדברי כ"ק אד"ש מה"מ בש"פ משפטים הנ"ל, שמינוי זה "כבר הי" בתקופה ההיא"⁶⁴, וממילא אינו מזכיר איחול שנזכה ל"מציאת" דוד מלכא משיחא, כיון שכבר נמצא.

[ויש להוסיף, דלכאורה בלשונות המברקים גופא ניתן לראות, שהלשון משתנית באופן של הוספה בהדרגתיות⁶⁵, היינו, שככל שמתקדמים לשיחת ש"פ משפטים רואים איחול בלשון יותר קרובה, מ"ויקויים בכל אחד . . במהרה בימינו ממש" (לי"ב"ג תמוז), ו"במהרה בימינו ממש תחזינה עינינו קיום ההבטחה" (מברקים להקפות שניות), ל"יומין זכאין גם למהר קיום היעוד", ועד ל"ויקויים היעוד . . מצאתי דוד עבדי". ועצ"ע].

64) ומה שכותב כ"ק אד"ש במכתב כללי ח"י אלול תש"נ (תרגום): "ויה"ר . . [שתבוא] הברכה . . גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, מצאתי דוד עבדי" - הרי א"ז שינוי מהלשון הרגילה והיפוכה לעתיד כבמברק שבפנים, ובפרט שבפשטות ה"ז חלק מהברכה שלעתיד יבוא משיח צדקנו שעליו נאמר "מצאתי דוד עבדי", ללא התייחסות ליעוד הפרטי של מינוי משיח.

ומה שכותב במכתב כללי כ"ה אדר תנש"א: "הקב"ה יקיים הבטחתו: מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו" - אדרבה, אפ"ל ש"הבטחה" זו היא גופא המינוי דמשיח, שהקב"ה מבטיח שיגאל את ישראל כיון שנתמנה כבר. (65) ע"ד גילוי משיח באופן של מוסיף והולך, ראה בס' ענינו של משיח לרשד"ב וואלף ע' 446-7.

גאולה

גאולה אין פירושה, שע"י היציאה מגלות מזניחים את החיים, הפעולות והעולם שהי' (קודם) בגלות. אדרבה: גאולה פירושה, שהמציאות שהיתה קודם משועבדת בגלות נעשית (לא בטלה ח"ו, אלא) משוחררת.

והמעלה והשלימות דגאולה האמיתית והשלימה היא, שהכל משתחרר. אין שום ענינים שנשארים ח"ו "אבודים" בגלות, לא יותירו שום ענין בגלות. אפילו ה"נדחים" וה"אובדים" (שנקראים כך בתורת אמת) - יגאלו. הגאולה תהי' גאולה אמיתית ושלימה בכמות ובאיכות בכל הדברים, מהכלל הגדול שבהם עד הפרט שבפרט שבהם.

(דבר מלכות ש"פ אחו"ק, ט"ג)

זמן התגלות שורש נשמות ישראל

הרב יוסף יצחק שי' סילברמן
שליח כ"ק אד"ש מה"מ - אלעד

א

במאמר ד"ה "הבאים ישרש יעקב" תשמ"ח¹ מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את מאמר אדמו"ר הצ"צ, שמבאר את פירוש התרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק ("יתכנשון מביני גלוותהון ויתובון לארעהון, תמן יתלידון דבית יעקב"), ש"הבאים" קאי על ביאת ישראל לארץ בגאולה העתידה - שאז יהי' גילוי שורש נשמתם ("ישרש יעקב").

וממאמר זה משמע, שמיד כאשר בני' יבואו לארץ ישראל - שזהו מיד בביאת משיח - יתגלה שורש נשמתם.

אמנם, במאמר ד"ה "להבין ענין תחיית המתים" תשמ"ו² מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שעיקר החידוש והעילוי של תחיית המתים הוא שאז יתגלה השורש של ישראל כמו שהם מושרשים בעצמות. וכן מבואר במאמר ד"ה "והי' עקב" תשכ"ז³.

(וראה בהמשך תרס"ו⁴ שזהו מה שאנחנו אומרים בתפילת שחרית של שבת "אין דומה לך מושיענו לתחיית המתים" שתתגלה שורש ומקור האמיתי של הנשמות כמו באמיתת העצמות).

וכן באגרת כ"ק אד"ש מה"מ⁵ המפורסמת אודות פרטי תחיית המתים, מבאר שבעולם הזה אין גילוי והרגשה כלל, בגן עדן משיגים מהות אור הממלא כל עלמין, בימות המשיח יהיו גילויים מאור הסוכב כל עלמין, ורק בתחיית המתים (שאז הוא תכלית שלימות עוה"ז) יהי' גילוי עצמות א"ס ב"ה.

1 שנאמר לפני שלוש שנה ויצא לאור בקונטרס כ"ד טבת תש"נ. (סה"מ מלוקט ח"ד, ע' קכה ואילך).

2 סה"מ מלוקט ח"ג ע' לג ואילך.

3 סה"מ מלוקט ח"ב ע' סז ואילך.

4 ע' תקז.

5 אג"ק ח"ב ע' ע.

שממקומות אלו משמע שגילוי שורש נשמות ישראל, כפי שמושרשים בעצמות אוא"ס יהי' רק בתחיית המתים - שתהי' ארבעים שנה לאחר ביאת משיח⁶, ואינו מובן כיצד במאמר "הבאים ישרש יעקב" הנ"ל מבאר, ששורש נשמות ישראל יתגלה מיד בביאת המשיח כשיבואו לארץ ישראל (כלשון "הבאים", שמשמע מיד בביאתם)?

ב

לכאורה הי' אפשר לבאר זה, שאמנם גילוי עצמות אוא"ס בכללות העולם יהי' רק בתחיית המתים - ואעפ"כ, מיד בביאת המשיח יתגלה בישראל שורש נשמתם בבחי' העצמות.

אך דוחק לומר כן, שהרי במאמר "להבין ענין תחיית המתים" שם, לא משמע כלל שיתגלה עצמות אוא"ס עד זמן התחי' (גם לא לישראל בלבד), שמבאר שבתחיית המתים יתגלה עצמות אוא"ס וביממה"מ יהי' גילוי הסוכ"ע, ואינו מחלק בין גילוי הנשמות דישראל לבין הגילוי בכללות העולם.

עוד הי' אפשר לומר, שהפסוק "הבאים ישרש יעקב" איירי רק בצדיקים שיקומו בתחילת ימות המשיח⁷; אך קשה לומר כן, שהרי מפשטות לשון הכתוב "הבאים" - משמע שקאי על כל מי שיהי' בזמן הגאולה, ולא רק על הצדיקים שקמים לתחי' מיד.

כן ניתן הי' לומר שהכוונה במאמר שם ב"הבאים" הוא לא לאלו שחיים עכשיו, שיבוא לארץ בתחילת ימות המשיח - אלא לאלו שמתו בחו"ל, וכשיבואו ויקומו לתחי' בארץ ישראל (ע"י גלגול מחילות) יתגלה שורש נשמתם.

אך גם זה דוחק, שהרי מלשון הפסוק שמביא בהמאמר "והביאך ה' אלקיך אל הארץ" - משמע דאיירי גם באלו שיהיו חיים אז.

ג

ונראה לבאר זה בדרך אפשר, שאין כוונת התרגום יונתן בן עוזיאל לומר שמיד כשיכנסו לארץ בימות המשיח יתגלה שורש נשמתם של ישראל - אלא שיתגלה בתחיית המתים.

(6) ראה אגרת הנ"ל, ע' עא.

(7) ראה לקו"ש ח"ב ע' 518 ובכ"מ; ולהעיר שבאגרת הקדש סימן יז כתוב: "שהרי כל נשמות הצדיקים והתנאים והנביאים שהם עתה בגן עדן העליון ברום המעלות יתלבשו בגופותיהם לעתיד ויקומו בזמן התחי'". ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ בשיעורים בספר התניא: "להעיר שמחלק לב' זמנים ובמילא מובן שזהו גם ב' ענינים לעתיד בתחי' וצ"ע"; ועיין ג"כ לקו"ש חט"ו כ' מריחשוון, שמחלק הזמן דתחיית המתים לשנים.

והוא, ע"פ המבואר בלקו"ש חכ"ז, שיחה א' לפרשת בחוקותי⁸, שכאשר תגיע הגאולה באופן ד"אחישנה", אפשר שיהי' שינוי מנהגו של עולם ותחיית המתים - מיד בתחילת ימות המשיח. ולפי זה יוצא, שבגאולה באופן ד"אחישנה" יתגלה שורש נשמתם של ישראל - מיד בכניסתם לארץ.

ולהוסיף, שבשיחת ש"פ בלק תשל"ג⁹ מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שאפשר לפרש מה שכתוב בזהר שתחיית המתים תהי' בסוף מ' שנה - שבסוף מ' שנה יסתיים התהליך של תחיית המתים, אך ההתחלה בזה (צדיקים, מתי ארץ ישראל¹⁰ וכו') תהי' מיד. ולפי זה מובן שמיד בתחילת ימות המשיח יתחיל גילוי שורש נשמות ישראל.

ולהעיר שבענין סעודת שור הבר והלוייתן לצדיקים - שהיא סעודת גשמית - ישנם ב' ביאורים בחסידות (ראה לקו"ש חכ"א ע' 87 הע' 33), האם תהי' בזמן שארז"ל "עוה"ב אין בו אכילה ושתי' כו'", ויאכלו מסיבה אחרת ולא מצד קיום הגוף, או שיהי' זה בב' זמנים שונים; וכמבואר בהמשך תרס"ו (מאמר ד"ה וישלח תרס"ו) שהם ב' סוגי הגילויים הנ"ל (אור הסוכ"ע ועצמות אוא"ס). עיי"ש.

והרי מוכח ומפורש בשיחות רבות של כ"ק אד"ש מה"מ¹¹ שבדורנו זה תגיע הגאולה באופן של "זכו - אחישנה"¹², וממילא נגיע מיד לתקופה הב', ויהיו ניסים ותקיים תחיית המתים תיכף בביאת המשיח.

וכפי שמסיים כ"ק אד"ש מה"מ שיחות רבות, ובפרט בשיחות דהשנים האחרונות - שנלך תיכף ומיד עם ענני שמיא לארץ הקודש ולירושלים עיר הקודש עם משיח צדקנו, והרי בגמ'¹³ כתוב שרק במצב ד"זכו" יהי' עם ענני שמיא. ודו"ק.

(8) ע' 206.

(9) שיחות קודש תשל"ג ח"ב, ע' 275 ואילך.

(10) ראה מכתב כ"ק אד"ש מה"מ הנ"ל.

(11) ראה לדוגמא שיחת ש"פ תרומה ה'תשד"מ (בלתי מוגה).

(12) ראה סנהדרין צח, א.

(13) שם.

אמירת קריאת שמע שעל המיטה בימות המשיח

הת' לוי יצחק שי' בראנער
תלמיד בישיבה

בקובץ הקודם דישיבתנו (ב (קלו)) דנו הת' מ.מ.מ. והת' י.א. האם יהי' שייך לעת"ל ענין השינה, ומסקנת הדברים שם היתה ע"פ ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ ויצא ה'תשנ"ב בענין השינה למעליותא - שתהי' השינה לעת"ל בבחינתה הפנימית, שהוא ענין חיובי. עיי"ש.

וראיתי להעיר, שהרי ידוע ש"שינה אחד מששים למיתה"¹⁴, וכיון שלעת"ל יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ולא יהי' שייך הענין דהיפך החיים - איך יהי' שייך שינה לעת"ל.

אמנם מצאתי בספר טעמי המנהגים¹⁵ שכתב הטעם בשם מצודות דוד מדוע כל י"ד שנה ששהה יעקב בבית לבן לא ישן - כיון שלא רצה לטעום טעם מיתה. והטעם ששכב לישון בבית-אל הוא לפי הפסוק ש"ואולם לוז שם העיר לראשונה"¹⁶, ואחז"ל (סוטה מו, ב) שאין מיתה בלוז, ולכן לא חשש לישון שם, שהרי במקום זה אין כלל מיתה.

ומכך משמע, שבמקום שלא שייך בו מיתה, גם ענין השינה בו אינו קשור כלל למיתה. וכן מובן בנוגע לעת"ל - שבענין השינה אז לא יהי' שייך כלל ענין המיתה.

אמנם ראיתי לעיין, האם לעת"ל נאמר ק"ש שעל המיטה, דהנה מקור הענין דק"ש שעל המיטה הוא מהגמ' בברכות (ד, ב), שם איתא: "אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת, מצוה לקרותו על מטתו. אמר רבי יוסי: מאי קרא - ר'גזו ואל תחטאו אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה"; אמר רב נחמן: אם תלמיד חכם הוא אין צריך. אמר אביי: אף תלמיד חכם מיבעי ל' למימר חד פסוקא דרחמי, כגון בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת"

ובמגן אברהם¹⁷ הביא ב' טעמים לקריאת ק"ש שעל המיטה: א. משום שמירה בעת השינה. ב. מפני שצריך לומר דברי תורה או בקשה סמוך לשינה.

(14) ברכות נו, ב.

(15) ע' תצד.

(16) בראשית כח, יט.

(17) סרל"ט סק"ב.

ולכאורה לפי ב' טעמים אלו לא נאמר ק"ש שעל המיטה לעת"ל, שהרי שניהם לא יהיו לעת"ל - שלא נצטרך שמירה בלילה, וכיון שעסקנו כל היום יהי' לדעת את ה' בלבד, לא נצטרך לומר דוקא ק"ש קודם השינה, כי בלאה"כ נהי' עסוקים קודם השינה בלימוד התורה.

וראה תפארת שמואל על הגמ' שם, שזה שאמרו שת"ח אינו צריך לומר ק"ש הוא מצד הענין שבלימוד התורה שקודם השינה, כיון שבכל מקרה עסוק הוא במשנתו; משא"כ מצד ענין השמירה עדיין צריך לקרות.

ועפ"ז מובן בעניננו, שכיון שלעת"ל כולנו נהי' בדרגת ת"ח, שנהי' עסוקים בלימוד קודם השינה לא נצטרך לומר ק"ש; וכן לעת"ל לא יהי' שייך הענין דק"ש מצד שמירה, כפשוטו וכנ"ל.

אמנם צ"ע דמהלשון "מפני שצריך לומר ד"ת או בקשה" סמוך לשינה, משמע שיש גם ענין של בקשה קודם השינה, ואולי מצד זה כן יהי' שייך הענין דק"ש שעל המיטה לעת"ל.

אמנם, ידוע שלמנהגנו נהוג לומר ק"ש שעל המיטה גם אם לא הולכים לישון¹⁸. ומ"ש¹⁹ ש"בליובאוויטש היו לילות, שלא קראו קריאת שמע שעל המיטה", זהו דוקא בלילות מיוחדים, כמו "שביעי של פסח וכו'", שבהם צריכים להיות ערים; אך בלילה רגיל, גם אם ערים כל הלילה - יש לקרוא ק"ש שעל המיטה (ולפחות פרשה ראשונה²⁰, ולהעיר משיחת ליל שמח"ת תשי"ד).

ולפי זה הי' אפשר לומר, שעל אף שמצד הדין (כנ"ל) לא מוכרח שנאמר ק"ש שעל המיטה, הרי מצד מנהגנו לומר ק"ש שעל המיטה גם כשאין בכך חובה מצד הדין - נמשיך לאמר ק"ש שעל המיטה גם בגאולה.

אך לכאורה כל מנהגינו הנ"ל הוא רק באם הענין של ק"ש שעל המיטה מצד עצמו קיים (למי שהולך לישון), אך ע"פ הנ"ל כל הענין דק"ש שעל המיטה לא יהי' בו צורך לעת"ל, ויש לעיין גם במנהגינו לעת"ל. וצ"ע.

18) סה"ש תרצ"ו ע' 1, תש"ב ע' 100. וראה גם בספר ר' מענדל ע' 180.

19) סה"ש תש"ב שם.

20) כבסה"ש תרצ"ו שם.

בירור שיטת הרמב"ן בענין ב' תקופות בימות המשיח

הת' יהודה אילעאי שי' ברעם
תלמיד בישיבה

א

בלקו"ש חכ"ז, שיחה א' לפרשת בחוקותי²¹ מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א דברי הרמב"ם²²: "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג", והמשך לשון הרמב"ם, שכל הייעודים שנאמרו בנביאים על ימיה"מ, ומשמעם שישתנה מנהגו של עולם - הם רמז וחידה לייעודים שייקרו אז.

ודן כ"ק אד"ש מה"מ באריכות בענין זה, מביא כמה וכמה קושיות וכן מביא מכמה שרצו לתרצו, ולבסוף מגיע כ"ק אד"ש מה"מ לעיקר הביאור, שלדעת הרמב"ם יהיו בימות המשיח ב' תקופות - תקופה אחת בתחילה, שבה לא ישתנה דבר ממנהגו של עולם, ותקופה שני' שתתווסף לאחר זמן, ובה יהיו שינויים במנהגו של עולם.

וההכרח לכך ברמב"ם, מביא כ"ק אד"ש מה"מ: "דהנה לכאורה תמוה איך כתב הרמב"ם שלימיה"מ לא יבטל דבר ממנהגו של עולם ולא יהא כל חידוש במעשה בראשית, והלא אחד מי"ג העיקרים הוא "תחית המתים" (שהיא ביטול מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית)?"

היינו, שהיות והרמב"ם עצמו (בי"ג העיקרים) קובע שתחיית המתים תתרחש, ואף קובע שהיא עיקר באמונה - בו בזמן שהיא כרוכה בביטול מנהגו של עולם וחידוש מעשה בראשית - מוכח שלדעת הרמב"ם תהי' תקופה בה יהי' שינוי מנהגו של עולם.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ: "בשלמא להשיטות שעולם התחי' הוא עולם הבא (ותכלית שלימות השכר הוא לנשמות בגופים) - הרי שתחיית המתים היא ענין בפ"ע, ולא "חלק" מימות המשיח;

191 ע' ואילך.

(22) הלכות מלכים (ומלחמותיהם ומה"מ) פ"ב, ה"א.

אך לפי שיטת הרמב"ם, שעולם הבא הוא עולם הנשמות (בלי גופים) ועולם התחי' אינו תכלית שלימות השכר, אלא שתחיית המתים תהי' בזמן ותקופת ימות המשיח לפני שהנשמה תגיע לעולם הבא - נמצא, שלפי שיטת הרמב"ם יהי' חידוש במעשה בראשית (תחיית המתים) בימות המשיח. ואיך אפשר לומר שבימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם?"

ביאור הדברים: ידוע שישנם ב' שיטות מהו עולם הבא - שהוא שלימות השכר: הרמב"ן סובר שלאחר ימות המשיח תהי' תחה"מ, וזהו עולם הבא, כי שלימות השכר היא לנשמות בגופים דוקא; ואילו הרמב"ם סובר שלאחר ימות המשיח ותחיית המתים תפרדנה הנשמות מן הגוף, ויעלו לעוה"ב ששם הוא שלימות השכר - לנשמות בלא גופים.

ולפי"ז מסביר כ"ק אד"ש מה"מ, שלשיטת הרמב"ן, היות ותחה"מ אינה חלק מימות המשיח אלא שלב שמגיע מאוחר יותר - אין הכרח לומר שסובר שבימות המשיח ישנם ב' תקופות; משא"כ לדעת הרמב"ם שסובר שתחה"מ תתקיים בימות המשיח, הרי מוכרחים לומר שלשיטתו ישנם ב' תקופות בימות המשיח.

וכן מצינו בלקו"ש חט"ו (ע' 418, הע' 56) שלגבי הוכחה זו (מתחה"מ) כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "הוכחה זו היא רק לשיטת הרמב"ם . . . שעוה"ב היא רק לנפשות (ולא עולם התחי'), שלפ"ז על כרחך צ"ל שתחה"מ היא תקופה בימיה"מ גופא; משא"כ לדעת הרמב"ן . . . ועוד שעוה"ב הוא עולם התחי' - אין הכרח מענין דתחה"מ שיש תקופה שני' בימיה"מ". עכלה"ק.

היינו, שלדעת הרמב"ן אין כל הוכחה מהענין דתחה"מ לכך שבימות המשיח ישנה דבר ממנהגו של עולם, ולכך שיהיו אז ב' תקופות.

ב

אך עדיין יש לעיין בשיטת הרמב"ן, האם לשיטתו יהיו ב' תקופות בימות המשיח. דאע"פ שמתחה"מ אין הוכחה לשיטתו יהיו ב' תקופות בימות המשיח, הרי מ"מ ישנם הרבה ייעודים הקשורים עם שינוי מנהגו של עולם, ויהיו בימות המשיח.

אמנם בהשקפה ראשונה נראה לומר, שכל הייעודים הללו יהיו רק בעוה"ב (הוא עולם התחי') ולא בימיה"מ, וממילא אין כלל צורך לומר שיהיו לשיטתו ב' תקופות.

אך קצת קשה לומר כן, שהרי הרמב"ן בפירושו על התורה (בחוקותי כו, ו) על הפסוק "והשבת חי' רעה מן הארץ", כתב: "ועל דעת ר"ש שאמר: משביתן שלא זיקו .

. והוא הנכון, כי תהי' ארץ ישראל בעת קיום המצוות כאשר הי' העולם מתחילתו קודם חטאו של אדם הראשון, אין חי' ורמש ממית אדם".

היינו, שיהי' שינוי ממנהגו של עולם, שהחיות הרעות לא יזיקו, אף שמדובר בימות המשיח - כפי שממשיך שם שזה יהי' ב"מי הגואל היוצא מגזע ישי . . ויהי' המעשה על המשיח העתידי לבא"; וכן מוכח זה מכך שכתב "שתהי' ארץ ישראל בעת קיום המצוות", שזהו בימות המשיח - קודם התקופה ש"מצוות בטילות לעת"²³.

ולפי זה נראה לומר, שלדעת הרמב"ן יהי' שינוי מנהגו של עולם בימות המשיח. אך עדיין אין הכרח לדעת הרמב"ן לומר שיהיו ב' תקופות בימות המשיח, אלא ייתכן לומר שלשיטתו תהי' בימיה"מ תקופה אחת בלבד - שבה יהי' שינוי מנהגו של עולם.

ג

אך לפי"ז צריך עיון, שהרי לפי חילוק זה דב' תקופות בימות המשיח מבאר כ"ק אד"ש מה"מ כמה וכמה סתירות נוספות: ולדוגמא, בקונטרס "הלכות של תושבע"פ שאין בטלין לעולם", מתווך כ"ק אד"ש מה"מ דברי האריז"ל שלעת"ל הלכה כב"ש - עם דברי המשנה שמחלוקת ב"ש וב"ה תתקיים, היינו שתהי' הלכה כדברי שניהם, שבתקופה הראשונה בימיה"מ תהי' הלכה כב"ש, ובתקופה השני' תהי' הלכה כב"ש וכב"ה גם יחד.

והרי תיווך זה הוא לדעת האריז"ל, ולפי הידוע שתורת הקבלה פוסקת כדעת הרמב"ן²⁴, הרי מובן שתיווך זה הוא גם לדעת הרמב"ן.

ועוד, ענין זה של ב' תקופות בימות המשיח מובא גם בתורת החסידות (שכידוע, פוסקת כהרמב"ן²⁵) ראה לדוגמא, מאמר ד"ה "פדה בשלום נפשי" ה'תשמ"א²⁶ סוף אות ו', שמבאר שבתקופה הראשונה הגילוי אלקות שיהי' בעולם יהי' מצד גילוי האוא"ס ולא מצד העולם גופא, ואילו בתקופה השני' הגילוי בעולם יהי' גם מצד טבע וגדר העולם גופא.

ולפי זה צריך להבין מנין ההוכחה והסברא לומר שגם לשיטת הרמב"ן ישנם שני תקופות בימות המשיח, והרי כנ"ל לפי שיטתו ניתן לתרץ כל הסתירות שמדברים בימות המשיח ועולם הבא (עולם התחי'), ומהו ההכרח לומר שלשיטתו יש ב' תקופות בימות המשיח גופא?

(23) ראה ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בזה, קונטרס הלכות של תורה שבע"פ. סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 27 ואילך.

(24) ראה דרך מצוותיך מצות ציצית, ע' יד ואילך.

(25) ראה דרך מצוותיך שם.

(26) סה"מ מלוקט ח"ב, ע' קפא ואילך.

ואף שניתן לומר שתורת הקבלה והחסידות אינן סוברות כרמב"ן בכל הפרטים, ולכן אף שפוסקות שתכלית השכר הוא לנשמות בגופים - אעפ"כ סוברות שיהיו ב' תקופות בימיה"מ, הרי אם כל ההכרח לומר שישנם ב' תקופות הוא לשיטת הרמב"ם בלבד - מדוע תורת החסידות (שפוסקת כהרמב"ן) צריכה לומר שישנם ב' תקופות בימיה"מ.

ד

ונראה לעניות דעתי לומר לפי דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת אחש"פ ה'תשמ"ח²⁷: "וגם לדעת הרמב"ם... שזה משל וקאי על אוה"ע... הרי... הרמב"ם מפרש דבריו באגרת תחיית המתים... דמש"כ דמשל הן "אין דברינו זה החלטי כו' ואם הוא כפשוטו הרי יהי' נס כו'". והרי לאחר הכרעת תורת הקבלה והחסידות (שהדברים הם כפשוטם) מובן, שגם הרמב"ם ס"ל כן. ויש לומר שלדעת הרמב"ם יהיו ב' תקופות, כמבואר במ"א".

היינו, שזה שבימות המשיח יהיו ב' תקופות, אינו רק הסבר דעת הרמב"ם, אלא גם תיווך בין שיטת הרמב"ם לשיטת הרמב"ן.

ולפי זה יוצא, שאף שהכרעת תורת החסידות היא כדעת הרמב"ן (והרמב"ם עצמו ס"ל כן), יש עדיין מקום לדעה שלא יהי' שינוי במנהגו של עולם, אלא שזהו בתקופה הראשונה דימיה"מ.

ולפי זה מובן מדוע תורת הקבלה והחסידות, אף שסבירא להו כדעת הרמב"ן (שכנ"ל), אין הכרח בדבריו לומר שיהיו ב' תקופות) ס"ל שיהיו ב' תקופות בימיה"מ (שזהו לכאורה רק לדעת הרמב"ם) - כיון שגם לאחר ההכרעה ניתן לומר שתהי' תקופה שבה לא יהי' שינוי מנהגו של עולם.

במילים אחרות: אף שניתן לומר שהרמב"ן עצמו סובר שיהיו שינויים במנהגו של עולם בימות המשיח, ואין לו כל הכרח לומר שיהיו ב' תקופות - עדיין נשאר מקום בשיטתו לומר שיהיו ב' תקופות, ותורת הקבלה והחסידות ס"ל כהתיווך בין שיטתו להרמב"ם²⁸.

(27) סה"ש תשמ"ח ח"א, ע' 392, הע' 76.

(28) ואולי י"ל יתירה מזה, שאכן גם לדעת הרמב"ן יהיו ב' תקופות בימות המשיח, ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חכ"א ע' 112: "לאחר שנפסקה ההלכה, מסכימות הדעות החולקות להלכה זו לא רק לגבי המעשה בפועל, אלא גם במחשבתם מתקבלת סברא זו של ההלכה, וכך נעשה שלום אמיתי בין כל הדעות".

"עני ורוכב על חמור" - גבהות ושפלות

הת' משה שמעון זאב שי' גרינוולד
תלמיד בישיבה

ידועים דברי הגמ' בסנהדרין (צח, א): "אמר רבי אלכסנדר, רבי יהושע בן לוי רמי: כתיב 'וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתה', וכתוב 'עני ורוכב על חמור'. זכו - עם ענני שמיא. לא זכו - עני ורוכב על חמור". היינו, שאם הגאולה תגיע במצב ד'זכו' - התגלות המשיח תהי' באופן של ענני שמיא. ואם הגאולה תגיע במצב ד'לא זכו' - אזי התגלות המשיח תהי' באופן של 'עני ורוכב על חמור'.

ובלקוטי שיחות חלק א' (ע' 73 ואילך) מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הרמז במארוז"ל זה, שעל ידי העבודה בענינים זכים ורוחניים ('זכו', לשון זיכוד) יהי' הגילוי ד'ענני שמיא' - גילוי בדרך אור ישר מלמעלה למטה; אך על ידי העבודה בענינים שאינם מזוככים עדיין, ענינים גשמיים וחומריים ('לא זכו') - יהי' הגילוי של 'עני ורוכב על חמור' - גילוי בדרך אור חוזר מלמטה למעלה.

והנה על פי ביאור זה דכ"ק אד"ש מה"מ משמע, שהגאולה באופן של 'עני ורוכב על חמור' קשורה עם עבודה של 'לא זכו' - בירור דברים גשמיים וחומריים, בדרך מלמטה למעלה.

והנה, במאמר ד"ה החדש הזה לכם תרנ"ד בסופו²⁹ מבאר אדמו"ר הרש"ב זה שר"י סובר שבניסן עתידין להגאל, משום שהגאולה העתידה יהי' בבחי' אתעדל"ע, שתבוא לא בדרך תשובה מלמטה למעלה כי אם מלמעלה למטה, ובחינה זו היא בניסן דוקא.

ולאחר מכן ממשיך: "וזוהו דגבי משיח כתיב 'עני ורוכב על חמור', פירוש עני הוא בחינת אתערותא דלעילא שלא באתערותא דלתתא. דעשיר היינו שיש לו כחות עצמו ואם כן הוא בבחי' אתערותא דלתתא. . אבל עני הוא שאין לו אתעדל"ת, כי אם אתערותא דלעילא מצ"ע כו". עכלה"ק.

ולפי זה ניתן לומר לדעת הרמב"ן, שכיון שתורת החסידות והקבלה מכריעות בין שיטתו של הרמב"ן בהא שיהיו ב' תקופות לעת"ל - הרי לאחר ההכרעה גם הוא עצמו מסכים לכך, ויתירה מזה - לא רק בנוגע למעשה בפועל, כ"א גם שבמוחשבו מתקבלת סברה זו.
(29) ספר המאמרים תרנ"ד, ע' קלט.

ולפי ביאור זה משמע שהגאולה באופן של 'עני ורוכב על חמור' קשורה עם העבודה של אתערותא לעילא מצ"ע, ללא אתעדל"ת, וגילוי בדרך מלמעלה למטה - וצריך ביאור כיצד זה מתיישב עם ביאור כ"ק אד"ש מה"מ שהגאולה ד'עני ורוכב על חמור' קשורה דוקא עם התעסקות בדברים חומריים וגילוי בדרך אור חוזר מלמטה למעלה.

וי"ל ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת ש"פ קדושים ה'תשד"מ³⁰: "הענין ד'עני ורוכב על חמור" - הרי זה בנוגע להרגש של משיח, היינו, שביחד עם ענין התוקף וההתנשאות בתכלית, "עם ענני שמיא", יהי' אצלו גם תנועת הענוה והביטול - "עני ורוכב על חמור".

וכן בשיחת ש"פ וישלח ה'תשמ"ט³¹: "ויהי לי שור וחמור גו". . 'חמור זה מלך המשיח, שנאמר . . עני ורוכב על חמור'. . ובזה ב' קצוות: תכלית התוקף - מלך המשיח, שלימות המלכות, ביחד עם תכלית הענוה והביטול - 'עני ורוכב על חמור'".

היינו, שבפסוק זה עצמו אמנם מודגש מצד אחד שמשיח בא באופן של "עני ורוכב על חמור", אך זה המדובר על הרגשת המשיח, ובו בזמן יש בו מצד שני את תכלית התוקף - מלך המשיח, שלימות המלכות.

ועפ"ז ניתן לתרץ הנ"ל, שבגאולה באופן של 'עני ורוכב על חמור' עצמה יש את שני סוגי העבודה והגילוי: מצד אחד באופן של עני - היינו ביטול שאין לו כחות משל עצמו, והכל באתערותא דלעילא, והגילוי הוא בדרך מלמעלה למטה; אך בו זמנית יש את העבודה באופן של חמור - היינו הפיכת החומריות לקדושה וגילוי אלקות באופן של אור חוזר, מלמטה למעלה.

תאנה צווחת לעת"ל - בפשטות או ברוחניות?

הת' שמואל שי' דורון
תלמיד בישיבה

א

איתא במדרש תהלים (סוף מזמור עג): "אמר ר' שמעון בשם ר' סימון חסידא בעולם הזה אדם הולך ללקוט תאנים, אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והיא צווחת ואומרת שבת היום".

(30) התועדויות ח"ג, ע' 1618.

(31) סה"ש תשמ"ט, ע' 109, הע' 90.

לכאורה רואים אנו במדרש זה שני כיוונים הפכיים: מצד אחד מדובר הרי במצב בו יהודי הולך לחלל שבת (רח"ל), וממילא יש לו שייכות לרע³² - ומצד שני מדובר במצב שבו אין כלל רע וטומאה בעולם, עד כדי כך שתאנה גשמית תזעק ותאמר "שבת היום", ותזהיר את האדם לא לעבור על ציווי ה'.

בסגנון אחר ובעומק יותר, יש לעיין באיזה תקופה בימות המשיח מדובר: באם הוא בתקופה הראשונה, הרי לא יהי' בה שינוי מנהגו של עולם - וכיצד תזעק תאנה גשמית; ובאם מדובר על התקופה השני', הרי אז לא תהי' שייכות לרע, שהרי יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" - וכיצד יהי' שייך שיהודי ילך לעבור עבירה (ואפילו בשוגג)?!

ב

אמנם נראה להוכיח משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שאין מדובר כאן אודות יעוד גשמי שיקרה לעת"ל, אלא רק דוגמא למצב העולם לעת"ל - שלא יהי' שייך אז כלל לעבור עבירה, עד כדי ש"תאנה תצווח ותאמר":

א. בלקו"ש חכ"ה (שיחה ב' לפרשת ויגש) מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שכעת בזמן הגלות התלמוד גדול, ועל ידו מגיעים לידי מעשה, ואילו לעת"ל יהי' מעשה גדול, ועל ידו יגיעו גם למעלת התלמוד.

ומיד מתעוררת השאלה - כיצד ידעו לעת"ל את המעשה אשר יעשון מבלי שיקדימו לו תלמוד? ומתרץ כ"ק אד"ש מה"מ: "לעת"ל הרי יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" ובמילא "אעביר" את האפשרות דיצרו אנסו, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו' כי פי ה' דיבר, עד שהתאנה תזעק . . שלא ילקטו ממנה בשבת - שלכן לא יהי' צורך לתלמוד הל' שבת כדי למנוע זאת, ע"ד שילד קטן אינו מכניס את ידו לאש, ובהמה אינה קופצת לאש".

כלומר, לעת"ל לא יהי' שייך מצב של "יצרו אנסו", שהרי יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ולכן כמו שבהמה לעולם לא תקפוץ למדורה, כך יהודי לא יגיע לעת"ל למצב בו ירצה לעבור עבירה, עד כדי כך שגם לו יצוייר שירצה לחטוא - תזעק עליו התאנה.

ב. בקונטרס "הלכות תושבע"פ שאינן בטלין לעולם" מסביר כ"ק אד"ש מה"מ זה ש"מצוות בטילות לעת"ל" - אין הכוונה שתתבטל מציאות המצוה, אלא שיתבטל הציווי לזה.

32) ואף אם המדובר הוא אודות שוגג - הרי כ"ק אד"ש מה"מ מבאר בלקו"ש (ח"ג, שיחה לפ' ויקרא) שאדברה - כאשר אדם עושה עבירה בשוגג (אף אם לא עשאה בפועל), הרי זה מורא על שייכות עמוקה לרע, הרבה יותר ממוזיד.

ומבאר כ"ק אד"ש מה"מ: "וההסברה בזה: הגדר ד"מצוות" ציווי להאדם - שייך רק כשהאדם הוא מציאות בפ"ע. . אבל לאחר שנשלמת עבודתו של האדם בקיום המצוות, שכל מציאותו. . חדורה ברצונו של הקב"ה. . עד שנעשים מציאות אחת. . כפי שיהי' בפועל לעת"ל - לא שייך הגדר דציווי לאדם. . כי אם, שהוא מציאות רצונו של הקב"ה, שבודאי מתקיים בפועל (בדרך ממילא) ע"י המציאות דהמצוות".

ובהע' 42 מוסיף: "מעין דוגמא לדבר בנוגע לעניני העולם שבהם מקיימים המצוות - ש'לעתיד לבוא. . תאנה. . צווחת ואומרת שבת היום".

כלומר, כיון שלעת"ל יהי' קשור בחיבור מוחלט לקב"ה, עד שנעשים מציאות אחת, הרי ודאי מתקיים בפועל ובדרך ממילא רצונו של הקב"ה - המצוות. ומעין דוגמא לזה מעניני העולם שגם התאנה תהי' חדורה ברצונו של הקב"ה, עד כדי שבדרך ממילא מתקיים רצונו של הקב"ה.

ומכל הנ"ל נראה שמארו"ל הנ"ל אינו ייעוד גשמי שיתקיים בגאולה, אלא שמתאר את מצב העולם, שאפילו לו יצויר שיהודי ירצה לחטוא - זה לא יתאפשר מצד מצב העולם.

וכן נראה שהמדובר הוא אודות התקופה השני' בימיה"מ, שהרי דוקא אז יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ויתבטל גדר הציווי לאדם - כיון שיהודי יקיים את רצונו של הקב"ה בדרך ממילא.

ג

אמנם יש להקשות על כך ממה שכתוב ב'היום יום' (ט"ו אד"ר): "על לעת"ל לבוא נאמר: "אבן מקיר תזעק וכפס מעץ יעננה". עתה מחריש הדומם. דורכים עליו - והוא שותק. אך יבא זמן בגילויים שבעתיד, והדומם יתחיל לדבר, לספר, ויתבע: אם תוך כדי הליכה לא הרהרו או שוחחו בדברי תורה - מדוע דרכו עליו?!

האדמה עלי' דורכים ממתינה אלפי שנים, מאז ששת ימי בראשית. . שתדרוך שם כף רגלו של יהודי, שני יהודים, וישוחחו בדברי תורה. ובאם לאו - אומרת היא: הרי אתה גם כמו בהמה".

ולכאורה שם משמע שאין זה רק ענין של מצב העולם לעת"ל, אלא חלק מה'גילויים שבעתיד'; אמנם כד דייקת שפיר, נראה שהכוונה שלעת"ל תתבע האדמה על כך שבזמן הזה פסעו עלי' בלי לעסוק בדברי תורה.

שהרי כך משמע מהלשון³³ "עתה מחריש הדומם. דורכים עליו - והוא שותק. . . האדמה עלי' דורכים", היינו שהוא דבר המתרחש כעת; ולאידך בדברי ה'דומם' "לא הרהרו או שוחחו. . . מדוע דרכו" שהוא בלשון עבר, מובן שהוא תובע על דבר שהתרחש בעבר.

וכן משמע מכללות הפתגם, שבא לעורר האדם לעסוק בדברי תורה, כיון שבכל מקום שעליו הוא דורך אף שכעת הדומם מחריש, אך יבוא יום ואותה האדמה תבוא ותתבע ממנו וכו'.

בענין הנ"ל

הת' יוסף יצחק שי' ג'יאן
תלמיד בישיבה

א

בהערה הקודמת כתב הת' ש.ד. להעיר על דברי המדרש תהלים (סוף מזמור עג): "אמר ר' שמעון בשם ר' סימון חסידא בעולם הזה אדם הולך ללקוט תאנים, אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והיא צווחת ואומרת שבת היום". ומבואר על כך בכמה מקומות בתורת כ"ק אד"ש מה"מ³⁴ שזהו ענין הגילוי אלקות שיחדור בנבראים ובכל פרטי הבריאה עד שהם עצמם לא יתנו שיעברו בהם על רצון ה'.

והקשה, באיזו תקופה בימות המשיח מדובר, דממה נפשך: אם המדובר בתקופה הא' בה לא יהי' שינוי מנהגו של עולם - כיצד תצווח התאנה; ואם המדובר בתקופה הב' - איך יתכן שיהודי ירצה (ח"ו) לעבור עבירה ולקטוף התאנה בשבת?!

ותירץ שאכן המדובר בתקופה הב' ואין הכוונה לדבר שיקרה כפשוטו, אלא שזהו דוגמא למצב העולם לעת"ל, שגם לו יצויר שאדם ירצה לחטוא - מצב העולם לא יאפשר לו זאת, עד כדי ש"תאנה תצווח כו". והוכיח זאת מלקו"ש חכ"ה וקונטרס

(33) כאן בא בתרגום חפשי, אך ניתן לדייק כך גם בלשון המקורי בדברי כ"ק אד"ש מה"מ. עיי"ש.

(34) לקו"ש חי"א ע' 69: "לעת"ל אדם הולך ללקוט תאנים בשבת והיא צווחת ואומרת שבת היא והיינו שגם העולם עצמו ירגיש ויעיד שאין בעולם אלא אחד"; ובלקו"ש חכ"ה ע' 263: "לעת"ל ימומש היעוד 'את רוח הטומאה אעביר מן הארץ' וממילא 'אעביר' את האפשרות של יצרו אנסו, ויהי' מצב של 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כי פי ה' דבר' ועד כדי כך שהתאנה תזעק שלא יעשו בה מלאכה ולא ילקטו אותה בשבת". ובכ"מ.

"הלכות של תושבע"פ שאינם בטלין לעולם". והסיק שהמדובר הוא בתקופה הב' בימיה"מ. עיי"ש.

ואכן, כעין תוכן דבריו כתב בספר ענינו של משיח³⁵, שמדרש זה מדבר אודות התקופה השני' של ימיה"מ, כאשר תתגלה האמת האלקית ש"כל הנמצאים . . לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו"³⁶, שאז העולם מצד עצמו לא יתן מקום ואפשרות להנהגה היפך רצון ה', כיון שחוקי התורה יהפכו להיות חוקי הטבע עצמו.

ובהערה 23 שם הוסיף: "ולכאורה עפ"ז צריך לבאר שמה שאמרו חז"ל ש"אדם בא לקטוף תאנה בשבת", כוונתם היא רק בדרך של "לוי יצויר", אבל לא שתהי' שייכת כזו מציאות".

וראיתי להוסיף ולבאר בזה בעז"ה בעומק יותר ובסגנון אחר קצת, וכדלקמן.

ב

ובהקדים, שישנם כמה ביאורים נוספים שלכאורה הי' אפשר לתרץ בזה:

אפשר הי' לבאר, שמדרש זה עוסק אכן בתקופה הב' בימיה"מ, ואעפ"כ כוונת המדרש הוא שיקרה כן גם כפשוטו - כיון שהמדרש מדבר אודות אינו יהודי, וכן הי' אפשר לדייק מלשון המדרש שאמרו "לעת"ל אדם הולך", ולא אמרו "יהודי הולך".

ובזה רואים אנו את מצב העולם לעת"ל (בתקופה הב') שאף שמצד הגוי אין בזה איסור - אך התאנה לא תרצה שיקרה בה היפך רצונו ית' (והוא דוקא כאשר התאנה של יהודי, שאולי אפשר לקרוא עלי' הפסוק "למען ינוח שורך כו"³⁷, או מצד שביתת כלים³⁸), ולא תניח שילקטוה בשבת, עד כדי ש"תצווה".

ולהעיר בזה מחקירת ה'צפנת פענח³⁹ בענין אם מלאכת שבת היא איסור על הפועל או על הנפעל - האם אסור ליהודי לעשות מעשה האיסור, או שאסור לדבר האיסור להיעשות.

(35) ע' 257.

(36) רמב"ם הל' יסוה"ת פ"א ה"א.

(37) שמו"ט כג, יב.

(38) ראה שבת יח, א.

(39) ראה צפע"נ כללי התורה והמצוות ח"ב ע' קלב, וח"ג ע' קפז. וצפע"נ על הרמב"ם הלכות שבת (ירושלים, תשע"א)

ע' 7 ואילך.

ולפי הצד שהאיסור הוא מצד הנפעל, הרי אף שמצד הגוי אין איסור בקטיפת התאנה - אעפ"כ מצד התאנה יש בזה איסור, ולכן שפיר "צווחת" שלא ילקטוה⁴⁰.

אך באמת אי אפשר לבאר כן, דהנה בלקו"ש⁴¹ מבאר שלשון 'אדם' קאי על יהודי (משא"כ הלשון 'האדם' שמוסכת גם על גוי), ושכן הוא בדברי חז"ל. וממילא במדרש דידן, שבו נאמר "אדם הולך ללקוט תאנה כו" הכוונה על ישראל וממילא אי אפשר לבאר כן.

באופן אחר הי' אפשר לבאר שהמדובר הוא אכן בתקופה הב' בימיה"מ ומדובר ביהודי, ומה ששייך רצון לחטא - הכוונה היא ל'ערב רב' שיהיו בימיה"מ, הנחשבים יהודים ושייך בהם הלשון "אדם", ובכל זאת יהי' שייך בהם ענין של רע כמבואר בתניא אגרת הקדש סימן כו (וזה יהי' עד התקופה של תחיית המתים, שאז גם אצלם לא יהי' שייך ענין של רע⁴²), והמדרש אומר שגם אם אחד מהם ירצה לקטוף תאנה, היא "תצווח" עליו⁴³.

אך באמת אי אפשר לבאר כן, דהנה בלקו"ש⁴⁴ מבאר ומקשר כ"ק אד"ש מה"מ ענין זה ד'תאנה' . . צווחת, ליעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ומשמע בפשטות שענין זה יהי' דוקא בזמן ד'ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ' שקיום יעוד זה יהי' בתחיית המתים דוקא. כמבואר בדברי כ"ק אד"ש מה"מ⁴⁵ והרי באותו זמן לא יהי' רע גם ב'ערב רב'⁴⁶.

ג

ונראה לומר הביאור בזה, בהקדים המבואר בריבוי מקומות בדברי כ"ק אד"ש מה"מ, שאחת מנקודות החידוש היסודיות דלעת"ל הוא לא שלימות האדם בפ"ע (שלא יהי'

(40) הערת המערכת: אך להעיר מפסיקתא רבתי פ' פרה ב, שישאל מכר פרתו לעכו"ם, ובשבת לא רצתה הפרה לחרוש, ובא היהודי ולחש באזני הפרה שנמכרה לעכו"ם וחייבת לחרוש בשבת, ואזי התחילה הפרה לחרוש (ולאחמ"כ התגייר בעלי' הגוי ונקרא שמו "יוחנן (או רב הונא) בר תורתא"). שמוזה משמע שכאשר הפרה אינה בבעלותו של יהודי אין מוטל עלי' כלל איסור (אף לא איסור הנפעל).

(41) ח"ד עמוד 1212.

(42) ראה אג"ק ח"ב ע' סח.

(43) אך יש להעיר שבליקוטי שיחות חלק כד, בשיחת כ"ק אד"ש מה"מ (בענין הערי מקלט בימות המשיח), לא מתרץ זאת ואף לא מעלה אפשרות זאת כלל.

(44) חכ"ה הנ"ל לגבי ערי מקלט.

(45) ראה תשובות וביאורים סימן יא, הובא בספר מגולה לגאולה ע' 235.

(46) ואי אפשר לפרש שהמדובר הוא אודות שוגג - שהרי כ"ק אד"ש מה"מ מבאר בלקו"ש (ח"ג, שיחה לפ' ויקרא) שאדרבה - כאשר אדם עושה עבירה בשוגג (אף אם לא עשאה בפועל), הרי זה מראה על שייכות עמוקה לרע, הרבה יותר ממזיד.

לו רצון לרע, ויעבוד את עבודתו בשלימות), אלא דוקא כאשר הענינים הכי גבוהים חודרים גם בטבע העולם, שהעולם עצמו מסייע לכך.

כלומר: ודאי שעיקר הענין ד'דירה בתחתונים' הוא בבני ישראל כמבואר בריבוי מקומות בחסידות⁴⁷, אך לאידך גיסא מבואר שלעת"ל יהי' חידוש נוסף שענין זה יחדור בשלימות דוקא בעולם הנמוך יותר וזהו חידוש גדול יותר פשוט.

וראה לדוגמא בשיחת י"ט כסליו תשד"מ ס"י: "כלומר לא זו בלבד שבני האדם אתם קרויים אדם" ישיגו דעת בוראם כפי כח האדם באופן דכמים לים מכסים . . אלא עוד זאת כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים היינו שאפילו עניני ארציות אכילה ושת' ודומיהם . . וכל הענינים הגשמיים שבעולם יהיו חדורים באלקות וכמ"ש "ונגלה כבוד ה' וראה כל בשר"."

ונקודה נוספת בכך (שהחידוש הינו בעיקר בגילוי בעולם דוקא) שהרי גם היום יכול יהודי לפעול על עצמו (על ידי עבודה) שכל רצונותיו יהיו אך ורק בעניני טוב וקדושה, ושלא יעשה ואף לא יהי' לו רצון לדברים שהם היפך רצון ה'⁴⁸, וע"ד האבות שהיו מרכבה לאלקות ונאמר עליהם ש"הטעמן הקב"ה מעין עולם הבא"⁴⁹ - ובדורנו זה כל אחד מישראל יכול להגיע לדרגא זו ולא רק יחידי סגולה כהאבות כמבואר בדבר מלכות ש"פ אמור תנש"א⁵⁰.

אך זה שהעולם עצמו יהי' חדור בגילוי זה, ולא יתן מקום למציאות הפוכה מרצון ה' - זה לא שייך כיום ומוכן ביותר זה שהחידוש הגדול יותר לעת"ל הינו בנוגע לעולם.

יתירה מזו מבואר בחסידות שלשימות האדם דלעתיד לבוא מגיעה רק ע"י השלימות ש(פועל האדם) בעולם⁵¹ (בעבודתו בזמן הגלות) והיא המביאה לשלימות שלו.

(47) ראה בהמשך ס"ז ס"ע תסח. וכלשונו הק' בדבר מלכות יתרו תשנ"ב ס"ז: "כידוע שעיקר הענין דדירה בתחתונים הוא (ומתחיל) בנוגע לבני" "לדור ולשכון בנש"י כו' שיהיו כנס"י מכון לשבתו יתברך כו' שכן מכין ישראל וקוב"ה כולא חד הרי בני" הם הדירה האמיתית לעצמותו יתברך". וראה בכ"ז בארוכה בלקו"ש חט"ז שיחה ג' לפרשת פקודי.

(48) ראה בזה דבר מלכות ש"פ אמור ס"ז, ודבר מלכות ש"פ ואתחנן הע' 134.

(49) וראה בזה בהרחבה בלקו"ש ח"א פרשת חיי שרה ובכמה מקומות.

(50) ועדיין צריך עיון אם היום אפשר להגיע לתכלית השלימות שבזה שבכ"מ (ד"מ וראו ס"ז, מאמר ואתה תצווה ה'תשמ"א) משמע שעדיין אי"ז בתכלית השלימות ובד"מ אמור הנ"ל משמע להיפך שגם היום אפשר להגיע לדרגא זו בתכלית השלימות) ואכמ"ל.

(51) ראה לדוגמא בלקו"ש חט"ז פרשת פקודי שיחה ג': "אך הדירה נעשית דוקא בתחתונים בעבודת בני" בעולם הזה התחתון, הפיכת הדברים הגשמיים לאלקות - כי דוקא באמצעות זאת מתבטא בגילוי השורש של נשמות ישראל". ובהערה 31 שם: "שכן, זה שהדירה בתחתונים דוקא, אינו ענין נוסף בה. שהרי מכין שהכוונה דדירה בתחתונים היא בעצמותו יתברך אין שייך לומר שהיא מורכבת ח"ו מב' ענינים". ובמילים ברורות בדבר מלכות אחרי קדושים תנש"א ס"ה: "שנוסף לזה שעושה מעצמו דירה להקב"ה ע"י גילוי נשמותו בגופו הגשמי . . צריך גם להסתכל בשלשה דברים ולעשות דירה לו יתברך בתחתונים דעולם, שהעולם עצמו נעשה דירה להקב"ה. וע"ז מגיע גם האדם עצמו לשלימותו (כיון שזה כל האדם ותכלית כל בריאתו כו') ואע"פ שלגבי הרי זו ירידה (בחיצוניות ו) לפי שעה, הרי דוקא ע"י זה נעשה עילוי בו עצמו". ובכ"מ.

ד

ע"פ כל הנ"ל נראה לבאר בעומק יותר דברי המדרש, שאמנם פשוט שדברי המדרש לא יתקיימו כפשוטו ויהודי לא יבוא חס ושלום לעבור עבירה בפועל אלא שהמדרש בא לבאר שענין הגילוי אלקות שחודר בעולם (המתבטא ב"תאנה . . צווחת") הוא זה שיביא את האדם לשלימותו (כנ"ל). ואת זה מלמד המדרש באמצעות המשל היהודי לא יקטוף תאנה בגלל ה"תאנה שצווחת". היינו, שיהודי לא יעבור עבירה - בגלל גילוי האלקות בעולם.

כלומר, שבמדרש זה מודגש שהדרך לשלימות היהודי לעת"ל - היא דוקא ע"י שלימות העולם על ידי ה"תאנה . . צווחת" שזה הביטוי לשלימות הגילוי שבועולם, שלולא שלימות העולם עלול יהודי להגיע לענין שהוא הפך רצון ה', ולולא שלימות העולם - הרי גם שלימותו של האדם היא לא מוחלטת.

ויומאתק זה (שיהודי מגיע לשלימות דוקא ע"י שלימות העולם, כנ"ל שמבואר בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ), שע"פ המבואר לעיל עיקר השלימות מתבטאת דוקא בהמנעות מעשיית עבירה, וזה מודגש במשנה בפרקי אבות⁵² המדברת בהמנעות מעשיית עבירה - "הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי עבירה".

ובלשון כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות אחו"ק הנ"ל (הע' 18): "וע"י זה מגיע גם האדם עצמו לשלימותו - שאין אתה בא לידי עבירה ע"י עבודתו בעשיית דירה בתחתונים . . אין אתה בא לידי עבירה אפילו לא 'לידי' האפשריות לעשות עבירה". והיינו שדוקא ע"י עבודתו בעולם נמנע היהודי מלעשות עבירה.

בענין הנ"ל

הת' שלום דובער שי' ליפשי
תלמיד בשיבה

בהערות הקודמות התבאר⁵³ בענין "לעתיד אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והיא צווחת ואמרת שבת היום"⁵⁴, דקשה באיזו תקופה בימיה"מ מדובר, האם בתקופה הא' או הב'.

(52) פ"ג מ"א.

(53) הערות הת' ש.ד. והת' י.י.ג.

(54) מדרש תהלים סוף מזמור עג.

ונתבאר שענין זה אינו יעוד גשמי שיקרה בגאולה, אלא מדבר על מצב העולם שלא יהי' שייך לעשות עבירה, שהרי "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וכוונת המדרש שאף לו יצויר שאדם ירצה לעשות עבירה - מצב העולם לא יאפשר זאת; ומכך הוכיח שהמדובר הוא אודות תקופה הב', שבה יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

אמנם ראיתי להעיר, שבהמשך דברי המדרש שם איתא: "בעולם הזה אדם הולך ומשמש מטתו נדה, אין מטתו מעכבתו, אבל לעתיד אדם רוצה לילך ואשתו נדה, האבן צועק ואומר נדה היא".

והנה במדרש תהלים מזמור קמו איתא⁵⁵: "אין אסור גדול מן הנדה . . ולעתיד לבוא הוא מתירה", וכפי שמבאר אדמו"ר הצ"צ בביאורי הזהר (ע' תתקמה) שזהו מכיון שלעת"ל יהי' "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ".

ונראה שלפי זה מוכרח לומר שהמדרש אודות התאנה והאבן הוא בתקופה הא' דימות המשיח, שהרי בתקופה הב' לא יהי' איסור נדה⁵⁶.

ומה שהוכיח שם מקונטרס "הלכות של תושבע"פ שאינן בטילות לעולם", שם מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א דוגמא לכך ש"מצוות בטילות לעת"ל" - בתקופה השני' - מענין זה של "תאנה . . צווחת ואומרת שבת היום",

ניתן לדייק מלשון כ"ק אד"ש מה"מ שאומר שהוא רק "מעין דוגמא לדבר בנוגע לעניני העולם שבהם מקיימים המצוות", היינו, שאין זה עצם הענין, אלא רק מעין הענין שבתקופה הב' "מצוות בטילות"; וממילא ניתן לומר שענין זה עצמו הוא בתקופה הא' - ומהווה רק מעין דוגמא לכך שבתקופה הב' "מצוות בטילות".

אך אם כן (שיעוד זה יתקיים כפשוטו בגשמיזם), יש לעיין כפי ששאל בתחילת הערתו, כיצד ייתכן שבתקופה א' שאין בה שינוי מנהגו של עולם - תזעק תאנה ואבן גשמית?

(55) ואף שיש שם בזה מחלוקת, הרי דוק ותמצא ששאר הדעות או שסבירא להו שכל המצוות יהיו מותרות לעת"ל, או שסבירא להו שיהי' אסור לחלוטין תשמיש המיטה.
(56) וקשה לומר שהמדרשים חלוקים, שהרי שני המדרשים הם במדרש אחד - מדרש תהלים.

עבודה בג' מוחין גם בזמן הגלות?

הת' אברהם חיים שי' סנגאווי
תלמיד בישיבה

א

ידוע ההסבר בתורת החסידות, שהעבודה של בני' בזמן הגלות משתייכת דוקא לבירורם של הז' מידות, ובגאולה תשתייך העבודה לג' המוחין הנעלים מהמידות הנ"ל, וכהסברו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א⁵⁷, וזלה"ק:

"כיבוש שבע הארצות מורה על העבודה דבירור שבע המדות, וג' הארצות קיני קניזי וקדמוני - על העבודה עם ג' המוחין (חכמה בינה דעת).

בזמן הזה ניתנו לישראל רק שבע הארצות, משום שעתה (עיקר) העבודה היא בבירור המדות; והעבודה דג' המוחין עתה היא בעיקר כדי לפעול על המדות. אבל לעתיד לבוא, כאשר כל ענין בעבודת ה' יהי' בשלימותו הכי מלאה, תהי' העבודה דג' המוחין גם (ובעיקר) עבודה בפני עצמה - להתאחד עם אלקות על ידי היחוד המלא (יחוד נפלא) של שכלו עם התורה (חכמתו יתברך, שהוא וחכמתו אחד), שעל ידי זה (שאורייתא וקוב"ה כולא חד) נתגלה שישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד".

כלומר, שבזמן הגלות עיקר עבודתם של בני' הוא בבירור המידות, ובגאולה הבירור הינו בג' המוחין; אך הנה מצינו בתניא פל"ז, שגם כיום ניתן לברר את ג' המוחין, ואדרבה - זו עבודה קלה יותר מבירור המידות, וזלה"ק:

"מ"ש רז"ל שת"ת כנגד כולם - היינו מפני שת"ת היא בדבור ומחשבה שהם לבושים הפנימי' של נפש החיונית, וגם מהותן ועצמותן של בחי' חב"ד מקליפת נוגה שבנפש החיונית נכללות בקדושה ממש כשעוסק בתורה בעיון ושכל. ואף שמהותן ועצמותן של המדות חג"ת כו' לא יכלו להם הבינונים להפכם לקדושה, היינו משום שהרע חזק יותר במדות מבחב"ד מפני יניקתן שם מהקדושה יותר כידוע ליודעי חן".

(57) ראה דבר מלכות ש"פ לך ה'תשנ"ב סי"ג (מובנה ע"פ מאמר "אל תצר את מואב" ממאמרי אדמו"ר האמצעי דברים בתחילתו).

ומזה נראה שע"י לימוד התורה בעיון ובאופן הנכון, ניתן להפוך גם את הג' מוחין, כיון שע"י הלימוד נעשה אחד ממש עם המושכל ומתאחד עמו⁵⁸, וכן יכול להפוך אף את החב"ד שבנפשו (ג' מוחין).

ב

והנה בסה"מ עטר"ת מבואר⁵⁹, שהג' מוחין שאין בידינו לבררם זהו - החכמות החיצוניות, שאין בידינו להתעסק בהם בזמן זה, ודוקא בגאולה נוכל לבררם.

וההסברה בזה: בכדי לברר חוכמות אלו נצרכת רמת ביטול תואמת לבירור קשה זה, וביטול זה הי' אצל אנשים מיוחדים כהרמב"ן והרמב"ם⁶⁰, שבכחם הצליחו לברר חוכמות אלו - המשתייכות לג' המוחין, אך אנשים כערכנו בזמן הזה אינם יכולים להגיע לדרגא זו לברר חוכמות אלו.

וא"כ בהסתכלות שטחית נראה קשה קצת: האיך הנתבאר לעיל מסתדר עם המבואר בתניא פל"ז הנ"ל, שמשם משמע שכבר כעת ניתן לברר את ג' המוחין בכח התורה, ובמאמר זה משמע שאנשים כערכנו לא יכולים לברר את ג' המוחין בזמן הזה אלא דוקא בגאולה השלימה?

והביאור בזה לפענ"ד, שהמדובר בתניא פל"ז הינו על הג' מוחין כמו שהם משתייכים לנה"ב בכללותה, ולכן בזמן זה ניתן לבררם הואיל ובכח התורה באופן המתאים - אזי המוחין של האדם מתאחדים עם המוחין דלמעלה, וכך יכול לכללם בקדושה (וכמבואר בארוכה בתניא פ"ה).

אך המבואר בסה"מ עטר"ת, הינו על הג' מוחין כמו שהם משתייכים לחוכמות החיצוניות, ואכן אותם לא ניתן לברר כלל בעוד אנו לא נמצאים בדרגת הביטול המתבקשת בשביל בירור זה. ודרגא זו תתגלה אצל בני"ד דוקא בגאולה האמיתית והשלימה, ואז יוכלו לברר גם חוכמות אלו.

(58) וראה הענין בזה בתניא פ"ה בארוכה.

(59) ע' רצא ואילך.

(60) כמובא הענין בזה בתניא פ"ח.

זמן הגאולה

ע"פ כל הסימנים שבדברי חז"ל אודות דרא דעקבתא
דמשיחא, דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות ו(במילא) דור
הראשון של הגאולה . . הרי בסיומה של תקופה זו, בודאי
ובודאי ללא כל ספק וספק ספיקא שכבר הגיע זמן הגאולה.

(דבר מלכות ש"פ בלק, ס"ז)

"זמן השיא" - לגאולה ולמלך המשיח

הת' ישראל שי' הכהן ברנדלר
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ בא תשנ"ב (ס"ד) אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, וזלה"ק:

"דובר כמ"פ, שכבר "כלו כל הקיצין" וכבר סיימו הכל, והגאולה היתה צריכה לבוא כבר מזמן, ומפני טעמים שאינם מובנים כלל וכלל עדיין לא באה. מזה מובן, שעכ"פ כעת, צריכה הגאולה לבוא תיכף ומיד ממש. ובלשון העולם: זהו זמן השיא ("העכסטע צייט") לגאולה האמיתית והשלימה!

ולמעשה, שבלשון "זמן השיא" ("העכסטע צייט") מרומז תוכן הגאולה - ש"זמן", הקשור עם מדידה והגבלה (עבר הווה ועתיד), נעשה ("הזמן) הכי נעלה" ("העכסטע"), באופן שאין למעלה הימנו. כלומר, שהגבול (זמן) עצמו נעשה בלי גבול (שיא), עד לאופן שהם מתאחדים ממש, ע"ד המדובר לעיל בענין "אתפריעו כל נהורין". עכלה"ק.

והנה, בדבר מלכות ש"פ משפטים תשנ"ב (ס"ב) אומר כ"ק אד"ש מה"מ, וזלה"ק:

"כיון שנמצאים ב"זמן השיא" ("די העכסטע צייט") של ביאת משיח צדקנו, "הנה זה (מלך המשיח) בא", רואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו'" - עי"ז שהקב"ה נותן בלב המלכים דאוה"ע ("לב מלכים ושרים ביד ה'") להחליט ולהכריז יחדיו ע"ד המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים".

והנה כשמדקדקים ומעיינים בלשונו הק' בשיחות אלו - מוצאים חילוקים בין ההגדרות של "זמן השיא" בשיחות אלו, ובעיון נוסף ניתן לבאר שאין זה רק חילוק לשוני בלבד, כי אם גם חילוק תוכני, ואלו הם:

א. בדבר מלכות בא אומר כ"ק אד"ש מה"מ שזהו "זמן השיא לגאולה האמיתית והשלימה"¹, ואילו בדבר מלכות משפטים מוסיף שאנו נמצאים ב"זמן השיא של ביאת משיח צדקנו". ואולי יש לבאר בדא"פ החילוק בין ב' לשונות אלו:

ההבדל התוכני בין ב' הלשונות הוא לכאורה, שכאשר אומרים שזמן זה הינו ה"שיא" לענין פלוני, הרי שהכוונה שזמן זה הינו הזמן הכי סמוך לענין זה - העתיד להתרחש; אך כאשר אומרים שזהו זמן השיא של דבר פלוני הרי כוונת הדברים היא, שכעת אנו בעיצומו של דבר זה, וכי זהו זמן השיא של התממשות הדבר בהווה.

ב. בדבר מלכות בא אומר כ"ק אד"ש מה"מ כי זמננו הינו זמן השיא ל"גאולה האמיתית והשלימה". ואילו בדבר מלכות משפטים מסביר כי זמננו זה הוא זמן השיא של "ביאת משיח צדקנו".

ואולי יש לבאר שב' חילוקים והבדלים אלו משלימים זה את זה, וכדלקמן.

ב

כשמעיינים בשיחות ובהקשר בו מופיע הביטוי בשיחות אלו, מובן ומבואר הדבר בפשטות; דהנה בדבר מלכות בא הנ"ל, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שבזמננו זה צריכה לבוא הגאולה האמיתית והשלימה, וזלה"ק (סי"ד):

"דובר כמה פעמים, ש'כבר כלו כל הקיצין' וכבר סיימו את הכל, והגאולה היתה צריכה לבוא כבר מזמן, ומפני טעמים שאינם מובנים כלל וכלל עדיין לא באה. ומזה מובן, שעכ"פ כעת, צריכה הגאולה לבות תיכף ומיד ממש"²; ובהמשך ישיר לזה ממשיך - "ובלשון העולם: זהו זמן השיא ("העכסטע צייט") לגאולה האמיתית והשלימה".

ומזה נראה בפשטות, שמטרתו בשיחה זו (דבר מלכות בא) הינה לבאר, שכעת צריכה הגאולה האמיתית והשלימה לבוא תיכף ומיד, ולכן משתמש בביטוי זה - "זמן השיא" בקשר לגאולה בלשון עתיד - "זמן השיא לגאולה האמיתית והשלימה".

אמנם בשיחת דבר מלכות משפטים הנ"ל, ביאורו נסוב סביב העובדה העכשווית שכיום רואים את התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, ושזוהי הסיבה לפגישת ראשי המעצמות הגדולות שבה החליטו והכריזו על ביטול מצב המלחמה וצימצום כלי הנשק, ובלשונו הק' (ס"ב): כיון שנמצאים בזמן השיא של ביאת משיח צדקנו.. רואים

(1) בספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 295 מובא: "ס'איז די העכסטע צייט אויף דער גאולה האמיתית והשלימה!", שהתרגום המדויק לזה הוא "זמן השיא על הגאולה האמיתית והשלימה", ובתרגום חפשי יותר קרוב לתרגם "זמן השיא בשביל הגאולה האמיתית והשלימה", ואולי תוכנו זהה ל"זמן השיא לגאולה האמיתית והשלימה", וכן תרגמו בכל התרגומים המודפסים.

(2) ההדגשה אינה במקור.

כבר (מעין ו) התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים³; היינו שבא לדבר על הווה, שכיום כבר רואים את פעולותיו של משיח, ולכן משתמש בביטוי "זמן השיא" על ביאת משיח בלשון הווה.

ובהגדרה יותר עיונית ניתן לומר, שכאשר מדבר על "הגאולה האמיתית והשלמה" (כדבר מלכות בא), משתמש בלשון עתיד שאכן נזכה לכך שתגיע בקרוב ממש, היות ואנו נמצאים במעמד ומצב של גלות כעת.

אך כאשר מדבר על "ביאת המשיח" התגלותו ופעולותיו (כדבר מלכות משפטים), משתמש בלשון הווה שדבר זה מתקיים כעת, היות ואנו נמצאים בזמן בו זכינו כבר להתגלותו של משיח⁴ ושלחתו ע"י הקב"ה לגאול את ישראל⁵.

וכעת מובן שאין סתירה בין השיחות הנ"ל, אלא כל אחת עוסקת בהנגשת הביטוי "זמן השיא" מהיבט שונה, תלוי בנידון שעליו מדברים וכך נקבע הלשון אם בעתיד ואם בהווה⁶.

ג

על פי מה שנתבאר לעיל, יש ליישב מה שהקשו בענין החידוש המיוחד שבדבר מלכות משפטים שבו הודיע כ"ק אד"ש מה"מ שאנו נמצאים "בזמן השיא", שמשפט זה נאמר כבר שנים רבות קודם, ואין כל חידוש בהודעתו במשפט זה בשנת תשנ"ב. וכראי' לכך ציטטו את שיחת י"ט כסלו ה'תש"כ, וזלה"ק⁷:

"מצד הזמן - הרי כדברי הרבי ש"הנה זה עומד אחר כותלנו", זהו כבר זמן השיא ("די העכסטע צייט") שמשיח ממתין להוריד את ההעלם והסתר ולהתגלות, יש צורך רק באצבע הקטנה של השליח".

אולם על פי הנתבאר לעיל סרה קושייתם: דהרי החידוש בדבר מלכות משפטים הוא שאומר שכעת זהו "זמן השיא" ("די העכסטע צייט") של ביאת משיח צדקנו" - היינו

(3) ההדגשות אינן במקור.

(4) שיחת י"א אלול ה'תש"א. דבר מלכות ש"פ וירא ה'תשנ"ב סי"ד.

(5) דבר מלכות ש"פ חיי שרה ה'תשנ"ב סי"ג.

(6) וניתן לראות שקו זה הינו יסוד בשיחותיו של כ"ק אד"ש מה"מ, ובמיוחד בשיחות הדבר מלכות (ה'תש"א ה'תשנ"ב), שכאשר מדבר אודות מלך המשיח, אזי הסגנון הינו כדבר שקורה בהווה (ראה לדוגמא: דבר מלכות ש"פ וירא סי"ד. דבר מלכות ש"פ חיי שרה סי"ג. דבר מלכות ש"פ שמות סי"ד. דבר מלכות ש"פ משפטים סי"ב). וכאשר מדבר על הגאולה השלימה, אזי הסגנון הינו כדבר שבעתיד אליו אנו מצפים כעת (ראה לדוגמא: דבר מלכות ש"פ תצוה ה'תשנ"ב סי"ב. ועוד).

(7) שיח"ק ה'תש"כ ע' 147 סעיף יד.

שנמצאים בעיצומה של ביאת משיח צדקנו בהווה. מה שאין כן בשיחה שם משתמש בביטוי זה לענין שזהו זמן השיא של המתנת משיח להתגלות ולבוא בעתיד, ופשוט⁸.

סדר המאורעות בתחילת הגאולה

הת' מנחם מענדל שי' מיכאלשוולי
תלמיד בישיבה

א

מצינו במדרש תנחומא (נח, יא): "אמר רבי שמואל בר נחמני, מסורת אגדה היא, שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות"⁹.

אך לאידך גיסא מצינו בגמ' (ברכות מט, א): "'בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס', אימתי בונה ירושלים ה' - בזמן שנדחי ישראל יכנס (בונה ירושלים ה' ואז נדחי ישראל יכנס. רש"י)".

וכן איתא בזהר (ח"א קלד, א¹⁰): "עד דקוב"ה יבנה בי מקדשא בקדמיתא, ויתקין היכלא ויבני קרתא דירושלם, ולבתר יוקים לה מעפרא. הה"ד בונה ירושלים כו', בונה ירושלים בקדמיתא, ולבתר נדחי ישראל יכנס, ויומא לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים כו' ויתכנס גלותהון דישראל כו' (= עד שהקב"ה יבנה את בית המקדש בראשונה, ויתקין את ההיכל ויבנה את קרית ירושלים, ואחר כך יקים אותה מן העפר. זהו שכתוב בונה ירושלים ה' וגו', בונה ירושלים בראשונה ואח"כ נדחי ישראל יכנס, ויאמר לה התנערי מעפר קומי שבי ירושלים וגו' ויכנס את גלויות ישראל)".

וכן פסק הרמב"ם בהלכות מלכים ומלחמותיהם ומה"מ (פי"א ה"א): "מלך המשיח. ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל". וכן בהלכה ד': "ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל". היינו, שקודם יהי' בנין ביהמ"ק ואח"כ יהי' קיבוץ גלויות.

וכן היא דעת רבותינו נשיאנו בריבוי מקומות¹¹, שלכל לראש יהי' בנין ביהמ"ק ורק אח"כ יהי' קבוץ גלויות. וכפי שמדגיש כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א באריכות

(8) ומובן החידוש דוקא בתשנ"ב, הואיל ודוקא אז ה' את התגלות משיח ושליחותו מהקב"ה לגאול את ישראל.

(9) אך ראה עץ יוסף שם. וראה סה"ש ה'תשמ"ז ח"א, ע' 104 הע' 1.

(10) וראה מדרש הנעלם תולדות קלט, א.

(11) מכתב כ"ק אדנ"ע אג"ק ח"א ע' שט ואילך. לקו"ש ח"ה ע' 149. חט"ו ע' 493. התועדויות ה'תשמ"ג ע' 509. ועוד.

ולהעיר משה"ש ה'תשמ"ז ח"א ע' 104 הערה 36. וראה קובץ יערב עליו שיחי (הערות התמימים ואנ"ש תות"ל המרכזית, בית משיח - 770, ה'תשס"ה) ע' 206 ואילך. וראה בארוכה בספר בין אור לחושך להרשד"ב וולפא.

בלקו"ש ח"ה (ע' 149) ובכ"מ, שהתרחשות המאורעות למעשה צריכה להיות כפי פסק הרמב"ם.

והנה, בדבר מלכות ש"פ ויקהל ה'תשנ"ב כתוב: "כשרואים בשנים האחרונות איך שנעשה ה'ויקהל" בפשטות - קיבוץ גליות דבנ"י מכל העולם, שעולים לאה"ק. והעלי' היא באיך ערוך להעליות שהיו פעם בדורות שלפנ"ז".

ובשיחה הבלתי מוגהת: "ועוד ועיקר שעיקר הענין ד'ויקהל" שצריך להיות תיכף ומיד ממש הוא הקהלת כל בנ"י ל"קהל גדול" בה"קיבוץ גליות" שיהי' תיכף ומיד ממש!.. וכל זה הוא בהדגשה יתירה בשנה זו - ה' תהא שנת נפלאות בכל - שבה רואים כבר בגלוי את הענין ד'ויקהל": הענין ד"פקודי", מנין בנ"י, לא הותחל עדיין בגלוי; משא"כ הענין ד'ויקהל" - הקהלת כל בנ"י מארבע כנפות הארץ לארצנו הקדושה - הותחל כבר בפשטות, כפי שרואים זאת בזמננו זה, בשנה זו ועד שגם אומות העולם רואים זאת - שכמה וכמה מבנ"י עלו לארצנו הקדושה ואף שבכל הדורות עלו לארצנו הקדושה - הרי עתה הענין הוא שלא בערך לגמרי!".

ועד"ז בשיחת קודש מליל עש"ק זה: "הותחל כבר קיום ההבטחה דהקהלת כל בנ"י מארבע כנפות הארץ, וכעת נמצאים כבר - כך צריכים לקוות - בסיום הענין. . . וכפי שראינו זאת בפועל ובפשטות, ובעיני בשר, ולא רק בשבוע זה, אלא עוד הרבה לפני. . . שבכו"כ מבנ"י נעשה כבר הענין ד'ויקהל", הקיבוץ גליות מכמה מקומות ומכמה מדינות - אל ארצנו הקדושה".

וצריך ביאור איך מסתדר זה עם השיטה הכללית דלעיל, שבנין ביהמ"ק קודם לקיבוץ גליות¹², וכדלקמן.

ב

ובהקדים ענין נוסף הדורש ביאור:

בלקו"ש ח"ט (ע' 181) מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, שגאולת השכינה עם כל יהודי פרטי ("ואתם תלוטטו לאחד אחד בנ"י", "אוחז בידיו ממש איש איש"), היא רק בנוגע לדרגת ההארה פרטית מהשכינה שנמצאת עם כל יהודי פרטי בגלות, שבה שייך התחלקות; אך כללות השכינה (דרגת עיקר שכינה), שבה אין שייך התחלקות להיותה למעלה מזה, נשארת בגלות עד לאחר שהיהודי האחרון יוצא מהגלות, ורק אז נגאלת.

12) וראה עוד בזה בקובץ נראה בכבודו (הערות התמימים ואנ"ש תות"ל המרכזית, בית משיח - 770, ה'תשס"ג). וכן בספר בין אור לחושך להרשד"ב וולפא בסופו.

וצריך להבין, דלפי המובא לעיל, קיבוץ גליות יהי' רק לאחר בנין ביהמ"ק, ולאחר בנין ביהמ"ק הרי לכאורה השכינה כבר יצאה מהגלות ושוכנת בביהמ"ק, וכפי שמשמע מלשון כ"ק אדמו"ר הרשב"ב באגרת קדשו¹³: "וענין בנין ירושלים הוא בנין ביהמ"ק דלעיתיד שיבנה מלמעלה כידוע, והשראת השכינה בתוכו. וכמו שאנו אומרים בברכת בנין ירושלים, ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כו".

ועפ"ז נראה לומר, שישנו מצב שהשכינה נמצאת בביהמ"ק, ועם כ"ז היא נמצאת במצב דגלות, כיון שעדיין ישנם יהודים הנמצאים בגלות, וכללות השכינה אתם בגלות עד שהיהודי האחרון יוצא מהגלות והשכינה נגאלת עמו, כדלקמן¹⁴.

והנה בקונטרס "בענין מקדש מעט זה בית רבינו שבבבל" מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שהשכינה נמצאת עם ישראל בגלות בכל מקום אליו גלו, ובזמן הגלות שורה בעיקר בבית רבינו, מכיון שבו נמצא נשיא הדור שכולל בתוכו את כל בני".

והביאור בזה הוא, שכיון שהשכינה נמצאת היכן שנמצאים ישראל, שזאת הסיבה שבזמן שהיו עולים לביהמ"ק היתה כללות השכינה שורה בביהמ"ק, ובכל מקום בו נמצאים ישראל נמצאת הארה פרטית מהשכינה; ולכן במקום שנמצא נשיא הדור, שכולל כל אנשי הדור - ממילא נמצאת שם השכינה, שהרי שם נמצאים כל ישראל.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ, שזה שנאמר שאף כשהן נגאלין שכינה עמהם שנא' 'ושב ה' אלמקדש' את שבותך', 'את שבותך כמו עם שבותך', הוא כי השכינה נמצא במקום הגלות עד הרגע האחרון דהגלות, ושבה עם בני" לארץ ישראל. ולפועל הכוונה, שביהמ"ק יגיע לבית רבינו שבבבל תחילה ומשם ישוב עם ישראל למקומם בירושלים.

ולפי זה מתחזקת השאלה, שהרי ביהמ"ק מתגלה בבית רבינו שבבבל על מנת שהשכינה תהי' עם בני" עד הרגע האחרון, ולא יגיע לארה"ק לפני בני", וא"כ יוצא לכאורה, שעכ"פ רוב בני" יגיעו לארץ ישראל לפני (או יחד עם) בנין ביהמ"ק.

ויתירה מזה, הרי כ"ק אד"ש מה"מ - נשיא הדור - נמצא עם ישראל בגלות ובמקום הגלות¹⁵, וא"כ כאשר בונה את ביהמ"ק בארץ ישראל, ודאי נמצאים עמו כבר רוב בני" שלא יעזוב אותם אפילו לרגע אחד.

וא"כ מוכרחים לומר, שזה שנאמר שקיבוץ גליות יהי' אחר בנין בית המקדש, הוא גאולת אותם יהודים (בודדים) שעוד לא הגיעו עד אז לארץ ישראל, וכדלקמן.

(13) ראה לעיל הע' 11.

(14) צ"ע איך ה' בסוף ימי בית ראשון (לאחר גלות עשרת השבטים) ובזמן בית שני. ולהעיר מתניא פנ"ג בנוגע לחילוקי הדרגות בגילוי השכינה בביהמ"ק בבית ראשון ושני בנוגע לגניזת הארון (וצ"ע מלקו"ש חכ"א ע' 149 ואילך, שגניזת הארון היתה רק ענין חיצוני ולא פעלה שינוי בהשפעות שעל ידו וכו'). ואכ"מ.

(15) ראה בהמשך שם. וראה סה"ש ה'תנש"א ח"ב ע' 496 ואילך.

ג

ואולי יש לומר בדרך אפשר ע"פ המבואר בדבר מלכות ש"פ נשא ה'תנש"א בנוגע להתחדשות בתורה:

"וביאור הענין: אחז"ל "כל האומר דבר בשם אומרו . . מביא גאולה לעולם", וההסברה בזה, שהחידוש בתורה ש"מחדשים ומגלים תעלומות חכמה שהיו כבושים בגולה עד עתה", הוא ענין של גאולה . . בתורה עצמה, וע"י הגאולה בתורה מביא גאולה (גם) לעולם.

אמנם, גאולה זו היא עדיין בזמן ומצב הגלות, כהגאולה דפורים . . ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן" (אלא שע"ז מזרזים וממהרים ומביאים את הגאולה האמיתית והשלימה), וטעם הדבר - כיון שגם הגאולה בתורה אינה בשלימותה, שהרי גם לאחר שה"תלמיד ותיק" (שבכל הדורות) מגלה ומחדש ענין פרטי בתורה ישנם עוד ריבוי ענינים ש"כבושים בגולה".

ושלמות הגאולה בתורה, כשיתגלו כל הענינים שבתורה, היא, ע"י הקב"ה - "תורה חדשה (שהתגלותה אינה אלא ע"י הקב"ה) מאתי תצא", היינו, שגם הגילוי ("תצא") הוא בכחו של הקב"ה ("מאתי"), שלכן יהי' הגילוי בתכלית השלימות (שלא ישאר שום ענין בהעלם". עכלה"ק.

ומזה מובן שישנם שני אופנים של גאולה בתורה:

א. גאולה פרטית, של חלק פרטי בתורה, שנפעלת ע"י עבודת האדם ("תלמיד ותיק"), אך גאולה זו היא עדיין במצב של גלות, כי עדיין ישנם ענינים ש"כבושים בגולה".

ב. גאולה שלמה, של כל עניני התורה, שנפעלת ע"י ובכחו של הקב"ה דוקא, שרק אז מתגלים כל הענינים, ואינה בכחו של האדם אלא "מאתי תצא".

ואולי י"ל ששני אופנים אלו בנוגע לתורה הם ע"ד שני ענינים הנ"ל (ס"ב) בגאולת ישראל:

א. גאולה פרטית, של כל יהודי פרטי, ועמו נגאלת הארה פרטית מהשכינה שהיתה אתו בגלות (בדרגא השייכת להתחלקות (כנ"ל ס"ב) שבה המטה תופס מקום), אך גאולה זו היא עדיין במצב של גלות, מכיון שעדיין ישנם יהודים שנמצאים בגלות;

ב. גאולה שלמה - בה אף יהודי כבר לא נשאר בגלות, ורק אז נגאלת כללות השכינה - דרגת עיקר שכינה ("עצמו") שעל ידה נפעלת גאולה זו.

[וכפי שמבאר בשיחה הנ"ל, שזאת הסיבה שהגאולה הפרטית היא באופן של התלבשות ("אוחז בידיו ממש וכו'"), משא"כ הגאולה הכללית, שמצד הדרגא שלמע'

מהתחלקות, היא (כביכול) בדרך ממילא - "וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו", מעצמו כביכול, בדוגמת החילוק הנ"ל באופני הגאולה בתורה - מצד המטה שם שיך התחלקות, ומצד המעלה שבה ישנה אחדות שלמע' מהתחלקות].

ד

ונראה לבאר על פי זה את הנ"ל (ס"א"ב) ובהקדים:

בביאור ענינם של ב' הדעות הנ"ל בסדר הגאולה (ביהמ"ק קודם לקיבוץ גלויות, או להיפך) מבאר כ"ק אד"ש מה"מ (שיחת ש"פ חיי"ש ה'תשמ"ג¹⁶), שכאשר בנין ביהמ"ק קודם, זוהי מעלה בקיבוץ גלויות, שיעשה בכך וע"י הגילוי הנעלה דביהמ"ק השלישי; ואילו כאשר קיבוץ גלויות קודם לבנין ביהמ"ק, זוהי מעלה יתירה בבנין ביהמ"ק שיבנה ע"י כל ישראל, וכש"כל יושבי' עלי'".¹⁷

(ולומד מכך ההוראה, שבשביל מעלה בבני' וגאולתם, מוותרים אפי' על מעלה בבנין ביהמ"ק. ואכ"מ).

ובמקום אחר¹⁸ מבאר, שקיבוץ גלויות ענינו אסיפת וקיבוץ כל "ניצוצי חלקי אור הנפש" שנתפזרו "במקומות רבים זרים ורחוקים מאד"¹⁹, שמורה על שלימות בעניני הקדושה ובני' עצמם, מחוץ ולמעלה מהעולם; ובנין ביהמ"ק מורה על המשכת הקדושה בעולם גופא, שגם הדברים הגשמיים נעשים מקדש לו ית'.

ועפ"ז מבאר טעם הדעה "שאינן ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות" - שבתחילה תהי' יציאת כל ישראל מהגלות, ורק לאחר"ז יהי' המשכה גם בדברים הגשמיים (וכל זמן שהאדם עצמו לא נתברר בתכלית - אינו יכול לבוא לשלימות בירור הגשמיות שמחוצה לו).

וממשיך, שאע"פ שזהו הסדר הרגיל, ד"קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים", מ"מ (להלכה נפסק שבנין ביהמ"ק קודם, כיון ש) יש לפעמים מצב מיוחד, שהעבודה דבנין ביהמ"ק באה לפני העבודה דקיבוץ גלויות. דכאשר בא לידו (בהשגחה פרטית) איזה ענין שצריך תיקון - הרי זה גופא הוכחה שעליו לפעול בזה (אף שהוא עצמו לא נתברר עדיין). ופעולה זו דשלימות בירור וזיכוך העולם שמחוצה לו (בנין ביהמ"ק), ממשיכה נתינת כח נוסף בעבודתו עם עצמו (קיבוץ גלויות - וכמו שהי' בביהמ"ק השני).

(16) התועדויות ה'תשמ"ג ח"א ע' 519 ואילך.

(17) ערכין לב, ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ה"ב. וראה הערה הנ"ל בסה"ש ה'תשמ"ז. ובקובץ יערב עליו שיח הנ"ל.

(18) סה"ש שם.

(19) לשון אדמו"ר האמצעי בשע"ת בתחילתו.

ומשני ביאורים אלו מובן שכשקיבוץ גלויות (שענינו שלימות בקדושה גופא) קודם לבנין ביהמ"ק, הוא נותן את הכח לבנין ביהמ"ק (שענינו המשכה בעולם). וכשבנין ביהמ"ק קודם, הוא נותן את הכח לקיבוץ גלויות.

וע"פ המבואר בשיחת ש"פ חיי"ש ה'תשמ"ח, ששתי הדעות יתקיימו בפועל ממש, שלאחר בנין ביהמ"ק יהי' קיבוץ גלויות, ולאחמ"כ תהי' שלימות נעלית יותר בבנין ביהמ"ק (ויומתק ע"פ הנ"ל שהכח לקיבוץ גלויות יהי' מהגילוי דביהמ"ק, אך ע"י קיבוץ גלויות יש כח להמשכה (באופן נעלה יותר) בעולם), אולי אפשר לומר שיכולות להיות דרגות בזה גם לפני בנין ביהמ"ק בפשטות, כדלקמן.

ה

כאמור לעיל (ס"ב), מוכרח לכאורה, שביהמ"ק יגיע למקומו בארץ ישראל רק לאחר (או יחד) שרוב בני"י יחד עם כ"ק אד"ש מה"מ וכללות השכינה יגיעו לארץ ישראל, ולפי"ז יוצא שרוב בני"י יגאלו עוד לפני בנין ביהמ"ק.

אלא שכנ"ל אין זו גאולה שלימה, כי אם גאולה במצב של 'גלות' עדיין, מכיון שישנם יהודים שעדיין נמצאים בגלות, וממילא גם לאותם שכבר נגאלו, אין זו גאולה שלימה. ועפ"ז יש לומר לכאורה, שהחילוק בין ב' אופני הגאולה (הפרטית והכללית (כנ"ל ס"ג)), אינו רק בתוכן ענינם (בתור יחידים או כל עם ישראל), אלא, שחלוקים גם בזמן התרחשותם:

הגאולה הפרטית תתחיל עוד קודם לבנין ביהמ"ק (כפשוטו, בירושלים), אמנם אי"ז נכלל בגדר של קיבוץ גלויות שצריך להיות לאחר בנין בית המקדש דוקא, וכן אין זה נכלל לכאורה בסימני "משיח ודאי" ש"וקבץ נדחי ישראל"²⁰.

ואילו הגאולה הכללית, מתרחשת רק לאחר שביהמ"ק מגיע (יחד עם כ"ק אד"ש מה"מ ובית רבינו שבבבל) לארץ ישראל.

ולפי"ז ניתן להבין את הענינים הנ"ל (ס"ב-ג):

גם לפני ביהמ"ק יכולה להיות גאולה פרטית של "כמה וכמה מבני ישראל", אלא שגאולה זו אינה גאולה שלימה, כי זה עוד קודם הגילוי הנעלה דביהמ"ק השלישי, והיא עדיין במצב דגלות (כיון שישנם יהודים שעדיין בגלות כנ"ל), ואמנם אחרי בנין ביהמ"ק יאיר גילוי כזה שמצדו יהי' קיבוץ גלויות בדרך ממילא, כביכול.

(20) ראה מכתב כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חט"ו הנ"ל, וראה קובץ יחי המלך המשיח להרשד"ב וולפא ע' לר"ז.

ולכן אין כל סתירה מכך שביהמ"ק ישוב עם בית רבינו שבבבל לירושלים רק כאשר רוב בני"י יהיו בארץ ישראל, כי אעפ"כ, זה עדיין לא הגדר ד"ק יבוצ גלויות כנ"ל.

ך

ולפי"ז ניתן להסביר את שני אופנים הנ"ל:

א. גאולת ישראל תהי' בכח וע"י הגילוי הנעלה דביהמ"ק השלישי (כנ"ל ס"ג), כי אף שתהי' גאולה פרטית עוד קודם לבנינו, הרי לאחר בנינו כשתהי' הגאולה השלימה, ויגאלו כל בני"י, יצאו גם אותם יהודים שכבר "נגאלו", ממצב של גלות, כי עד אז לא היתה גאולה שלימה כנ"ל.

ב. יחד עם זאת, לאחר בנין ביהמ"ק, כאשר כללות השכינה - שעד אז אמנם שרתה בו, אך במצב ד"גלות", כי היו יהודים בגלות - תצא מגלותה, ה"ז מעלה יתירה בבנין ביהמ"ק ("והשראת השכינה בתוכו . . ותשכון בתוכה") כפשוטו.

ויומתק ע"פ הביאור הנ"ל בענינים של ביהמ"ק וקיבוץ גלויות בעבודת ה' - שאכן יבנה ביהמ"ק עוד לפני השלימות בעניני קדושה (שכן כל עוד לא הושלם קיבוץ ואסיפת כל הניצוצות אי"ז שלימות, כנ"ל ס"ד), אך לאחר השלימות בעניני קדושה והעבודה עם עצמו, ודאי שמוסיף הדבר בעבודה עם הזולת וההמשכה בעולם (וכנ"ל, שלאחר גמר קיבוץ גלויות נפעלת שלימות נעלית יותר בבנין בית המקדש)²¹.

ז

עפ"ז ניתן להבין לכאורה את דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ ויקהל ה'תשנ"ב ש"רואים בשנים האחרונות איך שנעשה ה"ויקהל" בפשטות - קיבוץ גלויות דבני"י מכל העולם, שעולים לאה"ק. והעלי' היא באי"ן ערוך להעליות שהיו פעם בדורות שלפנ"ז", כיון שכאמור גם לפני בנין ביהמ"ק יכולה להיות התחלה בקיבוץ גלויות²² -

21) ומה שכ"ק אד"ש מה"מ מתחיל הסדר מבנין ביהמ"ק ואח"כ קיבוץ גלויות, ואח"כ בנין ביהמ"ק נעלה יותר, ואילו כאן יוצא לכאורה שקיבוץ גלויות יהי' בתחילה, אולי יש לומר בשני אופנים:

א. שאי"ז בתור קיבוץ גלויות אלא כפרט וגדר בבנין ביהמ"ק, שכדי שכ"ק אד"ש מה"מ יבנה את בית המקדש בארץ ישראל, והשכינה תשרה בו, הוא צריך לצאת מהגלות עם רוב בני"י.

ב. שלפני תחלת קיבוץ גלויות זה - יש גם מעין בנין ביהמ"ק, וכפי שמבאר כ"ק אדמו"ר מה"מ בקונטרס בית רבינו שבבבל שם, שמלך המשיח בונה מקדש במקומו בחו"ל, שבית מקדש מעט זה הוא "מקום המקדש גופי" דלעתיד", ונבנה כהכנה להתגלות ביהמ"ק שם. ויתירה מזה אולי יש לומר שעצם התגלות ביהמ"ק שם היא מעין בנין ביהמ"ק.

22) וע"פ אופן הב' שבהערה הקודמת יש לומר שלאחר "ובנה מקדש במקומו" לפני המעין קיבוץ גלויות זה, והתגלות ביהמ"ק בחו"ל לפני הקבוץ גלויות דמשיח עם רוב בני"י, ובנין ביהמ"ק בפשטות לפני קבוץ גלויות דכל ישראל בפשטות.

אלא שעדיין זו גאולה במצב של גלות כנ"ל. וע"י גאולתם מוסיפים כח גם לאלו שטרם נגאלו, לצאת מגלותם²³.

לסיכום:

- א. בנין ביהמ"ק קודם לקבוץ גלויות.
- ב. השכינה נמצאת היכן שנשיא הדור - מלך המשיח נמצא והיכן שרוב בני נמצאים.
- ג. כללות השכינה נמצאת בגלות עד שלא ישאר אף יהודי בגלות.
- ד. קיבוץ גלויות הפרטי הוא מצד דרגא נמוכה יותר, משא"כ הקיבוץ גלויות הכללי.
- ה. שתי הדעות יתקיימו בפועל זו לאחר זו ותהי' מעלה בבני' (והמשיכה בעולם עוד קודם לשלימותם מצ"ע) ואח"כ בביהמ"ק ע"י שכל ישראל יגאלו.
- ז. בזמננו זה התחילה גאולתם הפרטית של כו"כ מבני' מהעולם כולו, ותומי' ממש תסתיים.

השכינה למטה מי' טפחים - רק בגאולה השלימה

הת' שלום בער שי' קיי
תלמיד בישיבה

ידועים הביטויים דכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בקשר לגאולה שתהי' "בעגלא דידן"²⁴, ושתהי' "למטה מעשרה טפחים"²⁵.

ובלקו"ש חלק ב' (ע' 651) אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "נלך לקראת הגאולה האמיתית והשלימה שתהי' בקרוב ממש, לא בעגלא דידן [במהירות שלו] אלא בעגלא דידן [במהירות שלנו], למטה מעשרה טפחים במהרה בימינו".

הנה, ההדגשה "לא בעגלא דידן" אלא בעגלא דידן" מובנת, שהרי כתוב בתהלים (צ, ד) "כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול", וכמו שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש ח"ט (שיחה ב' לפרשת דברים, הע' 61): "לפי דאיתא במדרש שיומו של הקב"ה אלף שנים הוא"; וכן מצינו בגיטין (פח, ב): "אמר ר' אחא בר יעקב . . מהרה דמרי עלמא תמני מאה ומשים ותרתה הוא" - מהרה של הקב"ה הוא 852 שנים;

(23) ראה בשיחת ליל ששי הנ"ל. ומתאים לדברי כ"ק אד"ש מה"מ בנוגע להתחדשות בתורה שע"י עבודת התלמיד ותיק נפעלת גאולה פרטית המוזרת את הגאולה הכללית דתורה חדשה ע"י הקב"ה.

(24) ראה לדוגמא לקו"ש ח"א ע' 262. ועוד מקומות רבים מספור בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ.

(25) ראה לדוגמא לקו"ש ח"ב ע' 651. ועוד מקומות רבים מספור בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ.

ולכן מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ שהגאולה תבוא דוקא ב"עגלא דידן", כפי שענין ה'מהרה' הוא אצלנו - ולא כפי שהוא אצל הקב"ה, שיכול לקחת שנים ארוכות.

אמנם בענין "למטה מעשרה טפחים", מצינו בריבוי מקומות גדר זה (דעשרה טפחים): רה"ר לענין שבת, תחומין, גדר ומחיצה, בכמה ענינים בדיני קנינים, גובה הסוכה, הנחת נר חנוכה, גובה המזוזה, ועוד.

ונראה שכוונת כ"ק אד"ש מה"מ בעיקר לענינים הראשונים (שבת, תחומין, מחיצה וקנינים) והדומים להם, שהצד השווה שבהם, שלמעלה מעשרה טפחים נחשבת רשות אחרת (ברה"ר ותחומין - נחשבת כרמלית; במחיצות - נחשבות רשויות נפרדות. ובדיני קנינים - נחשבות רשות אחרת).

ונראה שמכך משאיל כ"ק אד"ש מה"מ את הביטוי לענין משיח, שהענין דביאת משיח²⁶ יהי' למטה מעשרה טפחים - ברשותנו אנו, ולא למעלה מעשרה טפחים, שהיא רשות אחרת.

אך נראה לומר יתירה מזה, ע"פ דברי הגמ' בסוכה (ה, א): "ותניא ר' יוסי אומר, מעולם לא ירדה שכינה למטה . . שנאמר 'השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם'". ומקשה מיד הגמ': "ולא ירדה שכינה למטה, והכתיב 'ירדה ה' על הר סיני'". ומתרצת: "למעלה מעשרה טפחים"; ומקשה: "והכתיב 'ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים'". ומתרצת: "למעלה מעשרה טפחים".

ונראה שלכן מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ שהגאולה תהי' "למטה מעשרה טפחים", שלא כמו עד עתה - שמעולם לא ירדה השכינה למטה מעשרה טפחים.

ואף שהפסוק 'ועמדו רגליו ביום ההוא' מדבר על זמן הגאולה, וגם בו הרי תירצה הגמ' שהוא למעלה מעשרה טפחים - הרי מלשון ר' יוסי "מעולם לא ירדה שכינה למטה", ואינו אומר זאת גם בלשון עתיד, משמע שאכן לעת"ל תרד השכינה למטה.

ולכן נראה לומר, שכיון שפסוק זה עוסק בזמן שהקב"ה נלחם בגויים, והרי זה בתחילת ימות המשיח - לכן גם שם מדובר למעלה מעשרה טפחים; אך לאחמ"כ - בתח"מ, או אף בתקופה השני' דימיה"מ - תרד השכינה גם למטה מעשרה טפחים. וכן תהי' לנו, תיכף ומיד ממש.

(26) וכן ענינים נוספים שכ"ק אד"ש מה"מ מתבטא בהם בביטוי זה, ראה לדוגמא לקו"ש ח"ב, ע' 634.

יעודי הגאולה

כיון שנמצאים ב"זמן השיא" ("די העכסטע צייט") של ביאת משיח צדקנו, "הנה זה (מלך המשיח) בא", רואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו'" - עי"ז שהקב"ה נותן בלב המלכים דאווה"ע ("לב מלכים ושרים ביד ה'") להחליט ולהכריז יחדיו ע"ד המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים".

(דבר מלכות ש"פ משפטים, ס"ב)

"והסירותי את לב האבן" - כבר נעשה?

הת' לוי שי' בליניצקי
הת' שמואל שי' דורון
תלמידים בישיבה

א

בהדרן על הרמבם תשמ"ו¹ מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בארוכה אודות שלימות קיום התומ"צ שתהי' לעת"ל, הנעלית יותר מקיום שלימות התומ"צ שהיתה בזמן שלמה, מכיון שדוקא בימות המשיח יקויים היעוד - "והסירותי את לב האבן מבשרכם"².

ובלשונו הק': "ומובן בפשטות, שהשלימות שתהי' בימות המשיח היא שלימות נעלית יותר גם מאותה השלימות שהיתה בזמן שביהמ"ק הי' קיים. . מכיון שדוקא בימות המשיח יהי' 'והסירותי את לב האבן מבשרכם'".

והנה בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח אומר שמוכרחת להיות הגאולה מיד בפשטות, ותיכף ומיד יורד בית המקדש משמים, ושכל זה יהי': "ובאופן ש'תחזינה עינינו' - עיני בשר בגוף של בשר, נשמות בגופים, כולל גם (קיום ההבטחה ברורה) 'ונתתי לכם לב בשר', 'לב חדש ורוח חדשה'".

ועל הפסוק "ונתתי לכם לב בשר" מציין בהע' 107: "לאחרי ש'והסירותי את לב האבן מבשרכם" (שם) - די"ל, שההסרה כו' נעשתה כבר ע"י מעשינו ועבודתינו במשך הנשיאות דכ"ק מו"ח אדמו"ר (החל מב' ניסן), ע"ד האמור בנוגע לצחצוח הכפתורים כו'".

והנה, בהסתכלות חיצונית נראה שאין סתירה בין דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהדרן הנ"ל (שדוקא בימות המשיח יהי' "והסירותי את לב האבן גו'") לבין המובא בשיחת ב' ניסן הנ"ל (שההסרה וכו' נעשתה כבר), כיון ששיחת ב' ניסן נאמרה לאחר כ"ב שבט ה'תשמ"ח, שבו התחילה תקופה חדשה³, וניתן לומר שזו הסיבה להבדל הנ"ל.

(1) לקוש חכ"ז ע' 249 ואילך.

(2) יחזקאל לו, כו.

(3) ראה קונטרס בך יברך ישראל ה'תשנ"ב.

אך עדיין יש להבין, שהרי מדברי כ"ק אד"ש מה"מ בהדרן הנ"ל משמע שע"י "והסירותי את לב האבן גו" תתאפשר שלימות קיום התומ"צ עוד יותר מזמן ביהמ"ק, ומציאות זו ודאי שאינה קיימת כיום. וצריך להבין מה הפירוש בכך ש"ההסרה כו' נעשתה כבר"?

ב

ונראה לבאר זה בהקדים דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה לפרשת נצבים⁴, שם מבאר כ"ק אד"ש מה"מ זה שנאמר בפסוק "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך", ולא נאמר "ערלת הלב".

ומבאר שהוא מכיון שפסוק זה מדבר לאחר שיהודי כבר עשה תשובה (כמבואר בפסוקים הקודמים לכך), והסיר מעצמו את "ערלת הלב" ("ומלתם את ערלת לבבכם"), והענין של "ומל ה' אלקיך את לבבך" הינו פעולה חיובית; ובסגנון אחר מוסיף שנוסף על עבודה מיראה - מגיע לעבודה מאהבה.

ובטעם הדבר - שגם לאחר התשובה צריכה להיות פעולה חיובית מצד הקב"ה - ממשיך כ"ק אד"ש מה"מ שבסיבה שאדם יפנה ח"ו אחר היפך הטוב, ישנם שני אפשרויות:

א. חסרון במציאות הלב מצד עצמו - ישנה ערלת הלב (טפשות או אוטם), ומצד זה הלב נמשך לדברים רעים ואסורים.

ב. סיבה שמחוץ ללב, "העין רואה והלב חומד", ורק לאחר מכן נעשה שינוי במציאות הלב - שלמרות שמצד עצמו אין לו חמדה לדברים לא טובים - ראיית העין מולידה חמדה בלב.

ולכן גם לאחר שיהודי עשה תשובה, ומל את ערלת לבבו, צריכה לבוא פעולה מצד הקב"ה - שיסיר את הקשר בין ראיית העין לחמדת הלב. וזה אין בכך האדם לעשות בעצמו, כיון שזהו הסדר שהקב"ה עצמו קבע ש"העין רואה והלב חומד".

ולכן ממשיך הפסוק "לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך . . למען חייד" - כיון שע"י שנשללת האפשרויות שיהי' "לבבו פונה", ממילא יהי' אצלו אהבת ה' בצורה כזו של "למען חייד" - שכל חייו של היהודי הם אהבת ה'⁵.

(4) חכ"ט ע' 167 ואילך.

(5) להעיר מאנה"ק ס"ד: "והנה על מילת הערלה ממש כתי' ומלתם את ערלת לבבכם, אתם בעצמכם; אך להסיר הקליפה הדקה וזהו דבר הקשה על האדם, וע"ז נא' בביאת המשיח ומל ה' אלהיך את לבבך כו' לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייד, כלומר, למען כי ה' לבדו הוא כל חייד ממש". ומכאן רואים שהענין ד"ומל ה' אלקיך" יהי' רק בביאת המשיח ממש.

ג

לפי זה מובן שאין כלל סתירה בין המובא לעיל משיחת ב' ניסן, לביאור כ"ק אד"ש מה"מ בהדרן על הרמב"ם הנ"ל:

בשיחת ב' ניסן מדבר אודות ההסרה שנעשתה "ע"י מעשינו ועבודתינו במשך הנשיאות דכ"ק מו"ח אדמו"ר" - שהיא בעצם ה'תשובה', וזה הרי נעשה כבר ע"י בני ישראל. וכן ניתן לראות מכך שממשיך שם בהערה שהוא "ע"ד האמור בנוגע לצחצוח הכפתורים כו'", כמובא בשיחה זו עצמה (ובריבוי שיחות נוספות⁶) שבתקופה זו כבר עשו תשובה וגם צחצחו את הכפתורים.

לעומת זאת, בהדרן על הרמב"ם מדבר כ"ק אד"ש מה"מ על ההסרה של לב האבן שתהי' ע"י הקב"ה עצמו בימות המשיח, שאז לא תהי' כלל אפשרות לעשות רע - שזה יהי' דוקא בימות המשיח עצמם.

ומובן מדוע הענין של קיום התורה ומצוות בשלימות יותר מבזמן ביהמ"ק אינו שייך עתה, אף שכבר נעשתה הסרת לב האבן - כיון ששלימות קיום התומ"צ הוא מצד הסרת לב האבן בצורה מוחלטת, והיא באה ע"י הקב"ה דוקא בגאולה האמיתית והשלימה.

תחיית המתים ללא שינוי מנהגו של עולם

הת' שמעון זאב שי' גינדס
תלמיד בישיבה

א

בלקוטי שיחות חכ"ז, שיחה א' לפרשת בחוקותי מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את דברי הרמב"ם בהלכות מלכים⁷ "אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית - אלא עולם כמנהגו נוהג".

ומקשה על כך מדרשת חז"ל⁸ עה"פ "ועץ השדה יתן פריו"⁹ - "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות", שזה הרי ענין של ביטול מנהגו של עולם. (ומוכיח

(6) ולדוגמא בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנש"א.

(7) פ"ב ה"א.

(8) תורת כהנים על הפסוק, הובא ברש"י.

(9) במדבר כו, ד.

שא"א לומר שגם ייעוד זה הוא משל וחידה, כיון שמאחז"ל זה בא בהמשך לכמה ברכות שתוכנם הוא ברכה גשמית).

ומביא כ"ק אד"ש מה"מ דברי הרדב"ז ועבודת הקודש שניסו לתרץ בזה, אך אינו מקבל את תירוציהם. וכדי לבאר זאת מקדים כ"ק אד"ש מה"מ תמיהה בדברי הרמב"ם איך יכול לומר שלימות המשיח לא יבטל דבר ממנהגו של עולם, בו בזמן שאחד מי"ג העיקרים הוא "תחיית המתים"?

ולפי"ז מכריח שלדעת הרמב"ם ישנם שני תקופות בימות המשיח, תקופה הא' שבה "עולם כמנהגו נוהג", ותקופה שני' שבה יהי' שינוי ממנהגו של עולם.

ודרוש ביאור: מדוע כ"ק אד"ש מה"מ מבסס את עיקר שאלתו¹⁰ על דברי הרמב"ם על מאחז"ל "עתידין אילנות סרק" . שיטענו פירות", והרי מענין תחיה"מ הקושיא קשה הרבה יותר, שהרי:

א. הרמב"ם עצמו הוא זה שכתב בי"ג העיקרים את תחיית המתים, ואף קבע שענין זה הוא מעיקרי הדת, משא"כ "עתידין אילנות סרק" . שיטענו פירות", לא כתב זאת הרמב"ם כלל, ודאי שלא כעיקר בדת?

ב. השינוי בתחיה"מ הוא לכאורה הרבה יותר גדול, שהרי הרמב"ם עצמו כתב ש"כל המחובר מארבעה יסודות אלו הוא נפרד בסוף"¹¹, והוא חידוש הרבה יותר גדול שאחר שנפרד הגוף לד' היסודות תשוב לתוכו הנפש.

ב

ונראה לבאר זה בהקדים דברי הרמב"ם הידועים באגרת תחית המתים שלו (אות ו'): "אלו האנשים אשר ישובו נפשותם לגופות ההם" . וימותו אחרי חיים ארוכים מאד כחיים הנמצאים בימות המשיח, ואמנם החיים שאין מות אחריהם הם חיי עולם הבא".

היינו, שגם אחר תחיית המתים לא ישתנה מהות הגוף, ואחר חיים ארוכים מאד - ימותו אותם האנשים שקמו לתחי' ויעלו לעולם הבא, שהוא תכלית השכר.

וא"כ יוצא, שאף שתחיית המתים הוא שינוי מנהגו של עולם, אך הוא דבר חד פעמי, כי גם לאחר תחיה"מ יישאר מנהגו של עולם - שהמת אינו יכול לחזור ולחיות. וכמו

10) ניתן ה' לומר שכיון ששיחה זו היא שיחה לפ' בחוקותי - לכן מבסס את עיקר הביאור על פסוק מהפרשה. אך מלבד זה שקשה לומר שיתעלם מהקושיא המרכזית בגלל סיבה צדדית - הרי (כמצויין בסיום הליקוט הנ"ל) כ"ק אד"ש מה"מ אמר ענין זה בחודש ניסן ה'תשל"ג, שלא בזמן קריאת פרשת בחוקותי, ואעפ"כ רואים שגם שם מקדים ומתבסס על פסוק זה.

11) הלכות יסודה"ת, פ"ד ה"ג.

שגם לאחר קריעת ים סוף, אף שהי' נס גדול ביותר, לא השתנה מנהגו של עולם - שהמים אינם יכולים לעמוד.

ואם כן, מתחה"מ אין שאלה גמורה על דברי הרמב"ם, שהרי אף ש"לא ישתנה דבר ממנהגו של עולם", תתרחש תחיית המתים כנס חד פעמי¹²; ולכן עיקר שאלת כ"ק אד"ש מה"מ על דברי הרמב"ם היא מהענין של "עתידין אילנות סרק. . שיטענו פירות", שזהו שינוי קבוע במנהגו של עולם.

אמנם לאידך גיסא, דוקא מענין תחה"מ יש הכרח לומר שלדעת הרמב"ם יהיו ב' תקופות, כיון שבאם נאמר שישנה רק תקופה אחת, אינו מובן מדוע בימות המשיח יש ענין של שינוי מנהגו של עולם, ואף שהוא דבר זמני - אך מדוע זה קשור לימות המשיח שבהם לא ישתנה מנהגו של עולם?

במילים אחרות: אף שתחה"מ הוא דבר חד פעמי, הרי באם נאמר שישנה רק תקופה אחת בימיה"מ - אינו מובן מדוע תתרחש תחיית המתים ומה הקשר שלה לענין של ימיה"מ.

ולכן דוקא מענין תחה"מ מוכרחים לומר שלדעת הרמב"ם ישנם ב' תקופות, אף שאין בכך שאלה גמורה לשיטת הרמב"ם ש"עולם כמנהגו נוהג". ובזה אפשר לתרץ גם הקושיא על דבריו מענין "עתידין אילנות סרק. . שיטענו פירות" - שהיא השאלה המרכזית על דבריו ש"עולם כמנהגו נוהג".

12) ואף שיש בזה (ובפרט כנ"ל) שינוי גדול במנהגו של עולם, אך מכיון שהטבע לא משתנה, אלא רק שקורה דבר חד פעמי היפך הטבע - יש לומר כבפנים, שאי"ז שינוי גמור ממנהגו של עולם.

"וכתתו חרבותם לאתים" - בפירוש הרד"ק

הת' מנחם מענדל (בר"י) שי' מרנץ
תלמיד בישיבה

א

בלקו"ש חכ"ז שיחה א' לפרשת בחוקותי, מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שס"ל להרמב"ם שיש ב' תקופות בימות המשיח גופא, ועפ"ז מבאר ג"כ את שיטת הרמב"ם בהבנת פסוקי התורה והיעודים לעתיד לבוא, וזלה"ק (סי"ב):

"אותם יעודים ונבואות הקשורות במשיח עצמו, מעשיו שלו, ומה שיתרחש בעולם כתוצאה מביאתו - מפרש הרמב"ם שאינם ענין של ביטול מנהגו של עולם, ולכן מפרש את הפסוק "וגר זאב עם כבש גו" שכתוב בהמשך ל"ויצא חוטר מגזע ישי גו" שאינו אלא "משל וחידה",

. . משא"כ פסוקי ומאמרי רז"ל שאינם באים בהמשך למשיח וביאתו, אלא מדברים על נבואות ויעודים שהיו לעתיד לבא, כולל גם האמור לעיל: "והשבתי חי' רעה מן הארץ", ומרז"ל הנ"ל "אילני סרק עתידים להיות עושים פירות" אכן מפרש הרמב"ם שאינם משל אלא כפשוטם, זה יהי' בתקופה מאוחרת יותר (תקופה בימות המשיח גופא).

. . הפסוק "וכתתו חרבותם לאתים"¹³ המדבר על מצב העולם שהי' לעתיד לבא, מפרש הרמב"ם כפשוטו אבל לא דרך משל בלבד, וזה יהי' בתקופה מאוחרת יותר בימות המשיח: שבאותה תקופה (עכ"פ) בטלים כלי זין". עכלה"ק.

והנה, בדבר מלכות ש"פ משפטים ה'תשנ"ב אומר כ"ק אד"ש מה"מ (ס"ב): "מהיעודים דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בשייכות להנהגת אומות העולם - "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה".

ומוסיף, "שענין זה יהי' ע"י פעולתו של מלך המשיח עצמו - כמ"ש בהתחלת הפסוק "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים" ("השופט הוא מלך המשיח . . שיהא אדון כל העמים, והוא יוכיח להם ויאמר למי שימצא בו העול ישר המעוות . . ומפני זה לא תהי' מלחמה בין עם לעם כי הוא ישרים ביניהם, ואל יצטרכו לכלי מלחמה, וכתתו אותם לעשות מהם כלי לעבודת האדמה"¹⁴).

ומסיים עפ"ז, ש"רואים כבר (מעין ו)התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים, "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וגו'".

ב

ולכאורה קשה קצת מהמבואר בהדרן הנ"ל ש"וכתתו חרבותם לאתים" שייך לתקופה הב' בימות המשיח ודבר זה לא יהי' כתוצאה מביאתו (או פעולתו) של מלך המשיח, לעומת מה שנתבאר כאן - ש"וכתתו חרבותם לאתים" הוא "פעולתו של מלך המשיח עצמו".

ואולי י"ל שהקיום המושלם של היעוד "וכתתו חרבותם לאתים" הוא אכן רק בתקופה השני' של ימות המשיח ואז הוא לא יתרחש כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח אלא כחלק משינוי מנהגו של עולם שיהי' בתקופה השנייה, אולם יחד עם זאת, כבר בתקופה הראשונה של ימות המשיח יהי' מעין המעמד ומצב של "וכתתו חרבותם לאתים" וזה אכן יהי' תוצאה של משיח בעצמו.

וכפי שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה הנ"ל¹⁵: "משא"כ בתקופה הא' דימות המשיח, אף שגם אז "לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה" (רמב"ם הל' מלכים ספי"ב) - אין ראי' שכלי זיין יבטלו, כי אם, שמכיון "שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר" (כהמשך לשון הרמב"ם שם) "לא יהי' רעב ומלחמה" בפועל, אבל לא שישתנה טבע בנ"א, ויבטלו הכלי זיין".

וכמבואר ביתר אריכות בהדרן על הרמב"ם ה'תנש"א¹⁶ (בעיקר בס"ט), שבתקופה הראשונה של ימות המשיח אכן יגיעו לשלימות קיום התומ"צ ולא יעשו כלל עבירות ו"לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה", אולם טבע האדם לא ישתנה ולא תישלל ממנו הבחירה החפשית, היינו שטבע האדם וטבע העולם לא ישתנה, אלא שמצד סיבה חיצונית (השפעת הרב) לא תהי' בפועל מלחמה בין אדם לחבירו, כיון שכאשר לכל

(14) פי' הרד"ק עה"פ.

(15) בהערה 78 על הפיסקה שבה כתוב ש"וכתתו חרבותם לאתים" שייך לתקופה השני'.

(16) ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 98 ואילך. וראה גם הע' 73 שם.

אחד יהי' כל צרכיו לא תהי' סיבה להילחם. משא"כ בתקופה השני' לא תהי' אפשרות לעשות ההיפך מרצון ה' ולהילחם אחד בשני.

ג

ולפי המבואר לעיל אינו מובן מדוע הרד"ק (המובא בד"מ משפטים הנ"ל) בחר להסביר את קיום היעוד באופן הנחות שבו, שיהי' כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, כאשר אמיתיות ושלמות קיום היעוד היא דוקא כאשר הדבר לא יהי' כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח¹⁷?

אך הנה לאחר עיון קל במקור היעוד (ישעי' ב, ד) מובן מדוע פי' הרד"ק את קיום יעוד זה דוקא על מלך המשיח, ולא כתוצאה מהגאולה בכלל:

א. פרק ב' בישעי' בכללותו עוסק בסוף זמן הגלות והתחלת הגאולה, היינו בתקופה הראשונה דימות המשיח, ולא בתקופה המאוחרת יותר. וכמובא בפסוק ב' הפותח את היעודים המדוברים: "והי' באחרית הימים נכון יהי' הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים", ומבאר הרד"ק: "כל מקום שנאמר באחרית הימים הוא ימות המשיח".

וכידוע ש"אחרית הימים" הינו הזמן שקודם ל"אחרית הימין", היינו הזמן של סוף זמן הגלות והתחלת הגאולה¹⁸. ולכן מבאר הרד"ק יעוד זה בפרק הנוכחי שיבוא כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח עצמו, הואיל ובזמן של "אחרית הימים" ("ימות המשיח" - כלשון הרד"ק) יעוד זה מתבצע דוקא ע"י מלך המשיח.

ב. ניתן לראות בפירוש הרד"ק שאף בפסוק ג' מפרש זאת על מלך המשיח - "והלכו עמים רבים ואמרו, לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב, ויורנו מדרכיו ונלכה בארחתיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", ומפרש הרד"ק: "והלכו - לכו ונעלה: כל עם יאמר לחברו. כי מציון: זה דברי הנביא לא דברי העמים, כלומר למה יאמרו הגוים לכו ונעלה. ויורנו מדרכיו כי מציון תצא תורה ומצוה לכל העמים, והמורה הוא מלך המשיח, ועליו אמר ושפט".

היינו שאותו זה ש"יורנו מדרכיו" הוא מלך המשיח דוקא, ועל אותו אחד מדובר בפסוק הבא שהוא דוקא "ושפט בין הגוים" . וכתתו חרבותם לאתים". ולכן מפרש הרד"ק בפירוש זה שפועל היעוד הינו מלך המשיח דוקא, הואיל ורצף הפסוקים עוסקים בפעולתו של מלך המשיח דוקא.

17) כן הקשה ג"כ בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דישיבתנו גליון קב ע' 56, ונשאר בצ"ע.
18) וראה החילוק בזה בשיחת וישב ה'נש"א (ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 189 ואילך).

אלא שיחד עם זאת, קיום היעוד המושלם הינו בתקופה הב' דימות המשיח, שאז לא רק שלא יהיו בפועל מלחמות, אלא כדברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה הנ"ל שטבע העולם עצמו ישתנה ולא תהי' אפשרות למלחמות. וכ"ז פשוט ולא באתי אלא להעיר.

בענין הנ"ל - "וכתתו חרבותם לאתים"

הת' מנחם מענדל שי' גריין
תלמיד בישיבה

א

בהערה הקודמת נתבאר בארוכה, שבתקופה הראשונה של ימות המשיח מתקיימות הפעולות של מלך המשיח עצמו, ובתקופה השני' הינם כתוצאה מהגאולה בכללותה - וללא קשר ישיר למלך המשיח עצמו.

ומכורח זה הוקשה מהמבואר בלקו"ש חכ"ז¹⁹, שהיעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים" שייך לתקופה הב' דימות המשיח, על ההודעה דכ"ק אד"ש מה"מ שכבר בימינו ניתן לראות את קיום היעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים" כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, והרי יעוד זה שייך לתקופה הב' וללא שייכות ישירה למלך המשיח עצמו?

ונתבאר ע"פ המובא בהדרן על הרמב"ם תנש"א²⁰, שכבר כעת ישנו היעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים", אך זה מתקיים רק בפועל. ובתקופה הב' יתקיים יעוד זה בכח, היינו שישתנה טבע העולם, ולא רק שבפועל לא יהיו מלחמות אלא שלא תהי' אפשרות למלחמות כלל.

ומהביאור הנ"ל יצא באופן ברור, שבתקופה הא' יארעו כל הפעולות השייכים למלך המשיח עצמו, ובתקופה הב' יארעו כל הנבואות והיעודים שאינם שייכים ישירות למלך המשיח, אלא לביאת הגאולה השלימה בכללותה.

ולפענ"ד יש להוסיף יסוד חשוב ועיקרי למבואר לעיל, המהווה נדבך חשוב לכללות סוגיא זו:

על שנתבאר לעיל, שהתקופה הב' דימות המשיח אינה שייכת לפעולתו של מלך המשיח עצמו, ניתן להקשות: דהרי משמע שגם בתקופה הב' דימות המשיח יארעו

(19) שיחה א לפרשת בחוקותי.

(20) ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 98 ואילך. וראה גם הע' 73 שם.

ענינים בעולם כתוצאה מפעולתו של מלך עצמו, וכמוכח משיחת אחש"פ ה'תשמ"ח²¹,
וזלה"ק (ס"ז):

"ויש לומר שכביכול זהו למעליותא הדרגא אצל משיח: בימות המשיח יופעל (ע"י משיח)²² חידוש (נס) בכל הבריאה, כמ"ש בהפטרה דאחרון של פסח - "וגר זאב עם כבש גו", זה יהי' כפשוטו (כהכרעת תורת הקבלה והחסידות)".

כלומר, שגם הענינים שיארעו בתקופה הב' דימות המשיח, כמו "וגר זאב עם כבש" וכל הענינים המהווים חידוש בבריאה, אף הם מגיעים כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, וכלשונו הק' - "יופעל ע"י משיח חידוש בכל הבריאה"²³?

ב

יש לבאר בזה, ע"פ המובא בהמשך השיחה בלקו"ש חכ"ז הנ"ל, שכל הענינים המהווים הנהגה ניסית וחידוש בבריאה הם ענין נוסף לעצם גדרו של משיח, הואיל ומצד גדרו ההלכתי אינו שייך להנהגות אלו, וזלה"ק (סי"ח):

"זה שהרמב"ם מתאר את הגאולה באופן שלא יהי' ביטול דבר ממנהגו של עולם הוא, משום שהוא מפרש שמה שאמרו חז"ל במצב של "זכו" יהיו כו"כ עילויים בהנהגה ניסית וכו', הרי זה ענין נוסף לעצם גדרו של משיח,

כלומר, מצד גדרו של משיח וביאתו הסדר הוא שעולם כמנהגו נוהג, כי כאמור חידושו של ביאת משיח בהלכה הוא שעל ידו תבוא שלימות קיום מצוות והלכות של תורה (שקשור בעולם שכמנהגו נוהג)".

ומזה מוכח בפשטות, שמצד אישיותו של משיח ע"פ הלכה, הרי אין לו שייכות כלל עם ענינים המורים על הנהגה ניסית וחידוש בבריאה, אלא אדרבה - שייכות לענינים המתאימים לגדר של - "עולם כמנהגו נוהג".

ומה שמובן לעיל משיחת אחש"פ תשמ"ח, שמלך המשיח אכן משתייך לפעולות התקופה הב' המהווה חידוש ושינוי במנהגו של עולם; יש לומר, שמלך המשיח פועל את כל הפעולות כולם, כולל התקופה הב', אלא שהפעולות הבאות על ידו בתקופה הא' הינם כחלק מגדרו ההלכתי, והפעולות הבאות מהתקופה הב' הינם כתוצאה מביאתו הכללית ללא כל קשר לתפקידו ע"פ הלכה.

(21) ספר השיחות תשמ"ח ח"ב ע' 384 ואילך.

(22) ההדגשה אינה במקור.

(23) וראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ד ובהע' 27. ושם מוכח שיעוד זה ד"וגר זאב עם כבש" יתייחס כפשוטו (כהכרעת תורת הקבלה והחסידות). וממילא יארע בתקופה הב', ומ"מ בשיחה בפנים אומר שיעוד זה מגיע כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, וכבפנים.

כלומר, על אף שבסי"ב בשיחה בחכ"ז הנ"ל הובן, שכל הענינים השייכים למלך המשיח הינם שייכים לתקופה הא', ובתקופה הב' יארעו ענינים השייכים לגאולה בכללותה; בהמשך השיחה בסי"ח מבאר - "בעומק יותר", שהפעולות השייכות למלך המשיח בתקופה הא' הינם מצד גדרו ההלכתי של משיח, ומזה מובן שיארעו ענינים בתקופה הב' ע"י מלך המשיח, אך אינם כחלק מגדרו ההלכתי של משיח, אלא פעולות הבאות כתוצאה מביאתו הכללית.

ג

ולפי כל הנ"ל מוכח, שאף בתקופה הב' יארעו ענינים כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, אלא שאינם כחלק מגדרו ע"פ הלכה, וממילא גם היעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים" המושלם, יארע כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח.

ולפי"ז קשה קצת, הואיל ובלקו"ש חכ"ז הנ"ל התבאר, שבתקופה הא' יארעו פעולות ע"י מלך המשיח עצמו, ובתקופה הב' כתוצאה מהגאולה בכללותה, והשתא מובן שבב' התקופות יהי' זה ע"י מלך המשיח, וא"כ לא נמצא הבדל בין ב' התקופות?

אלא שההבדל הוא כמו שביאר לעיל בהערות, באיכות היעוד המתקיים. כלומר, שבתקופה הא' יתקיים היעוד באופן שרק בפועל יהי' - "וכתתו חרבותם לאתים", אך בכך עדיין יהי' שייך מציאות של מלחמות בעולם.

ובתקופה הב', לא תינתן האפשרות אפילו לעריכת מלחמות, והיעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים" יתקיים בכך, וישנה את טבע ומציאות העולם עצמו.

וא"כ, מה שהקשה לעיל על פירוש הרד"ק, מדוע מבאר את היעוד שהינו כתוצאה מפעולתו של מלך המשיח, ולא באופן הנעלה שבו המשתייך לתקופה הב' בשייכות לגאולה בכללותה; כעת יש לדייק בלשון השאלה מכיוון שונה:

מדוע כ"ק אד"ש מה"מ, כאשר מוכיח שכעת מתקיים היעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים", המשתייך לדרגא הנחותה יותר ביעוד זה (שיתבטלו המלחמות בפועל), מביא לכך כהוכחה את פירוש הרד"ק, בה בשעה שפירושו יכול להשתייך אף לפירוש היעוד בתקופה הב'?

אלא יש לומר כמו שביאר בהערות לעיל, שמוכח בהדיא שפרק זה בישי' עוסק בתקופה הא' דימות המשיח, וממילא גם פירוש הרד"ק מתייחס דוקא לתקופה זו, וממילא מובן מדוע הביאו כ"ק אד"ש מה"מ כהוכחה לכך שהתחיל כעת יעוד זה. ואני לא באתי אלא להאיר על דברי הראשון.

"אז ימלא שחוק פינו" - כעת ובנאולה

הת' דובער שי' רוזנבלט
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ תרומה תשנ"ב מפרט כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בסוף השיחה את ההוראה בנוגע לזמן בו נמצאים - חודש אדר - להוסיף בשמחה, שמחה בלימוד התורה נגלה ופנימיות, וכן ענין השמחה בפשטות וכמו שהולך ומפרט שם (עיי"ש), ומוסיים (סוסי"ד):

"ובמקום כל זה - "ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה" - ובפרט עיי"ז שעשו הכנה וכלי לזה ע"י השמחה בזמן הזה מעין ד"ימלא שחוק פינו" [ע"י קיום המצוות בכלל, ובפרט ע"י מצות תפילין, שעיי"ז נעשים "בדח טובא" מעין ד"ימלא שחוק פינו"], ובפרט בהיותנו בדורו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ששמו "יוסף יצחק" מרמז על הוספה ב(יצחק מלשון) צחוק ושחוק ושמחה."

היינו, דהשמחה בזמן זה מהווה הכנה וכלי לקיום היעוד דלעתיד "אז ימלא שחוק פינו", והינה מעין קיום יעוד זה; וקצת קשה מהמבואר בשיחת י"א אלול תנש"א אשר משמע משם שענין השמחה כעת אינו מעין הקיום דלעתיד, אלא שעכשיו זהו קיום היעוד ד"אז ימלא שחוק פינו", וזלה"ק:

"ומה שמתחילים לטעון - היתכן, הרי "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו"? - הרי נשיא־דורנו ענינו "אז", דור השמיני, והוא הכריז בעצמו "לאלתר לגאולה", וציוה, וחזר על כך, והורה לפרסם - ש"הנה זה בא", "מראה באצבעו ואומר זה" (לא רק "אחר כתלנו", שאפשר לראותו מסדק בכותל), וצריך רק להוסיף ב"עמדו הכן", כיון שהכפתורים כבר מצוחצחים. ומה שבעוה"ז לא שייך שחוק - הרי בפסוק מפורש, שבמה דברים אמורים - כשמדובר רגע קודם גילוי משיח צדקנו, אבל מכיון שנשיא־דורנו הי' המשיח של דורנו והוא נתגלה בכל התוקף, ממילא יש לא רק רשות ל"ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה", אלא ישנם כל הענינים ד"יוסף" ו"יצחק"!

שמישיחה זו משמע שהשמחה אינה רק כמעין וטעימה מהגילוי דקיום היעוד דלעתיד לבוא, אלא שעכשיו ישנו כבר את הענין של "אז ימלא שחוק פינו", ולא זו אף זו - דישנם כל הענינים ד"יוסף" ו"יצחק"?

ב

ויש לומר הביאור בזה לפענ"ד, ובהקדים²⁴:

במכלול השיחות דשנות הנפלאות (תנש"א-תשנ"ב) ניתן לראות כו"כ דוגמאות בסגנון זה, שמצד אחד נראה שכ"ק אד"ש מה"מ מצביע ע"כ שענין זה כבר נמצא וקיים, ומצד שני מסייג זאת כ'טעימה ומעין' הגילוי דלע"ל.

וי"ל הביאור בזה בפשטות, שבענין הגאולה ישנו הליך של התחלה ושלמות, וכן הוא ביעודי הגאולה, אשר מקצתם מתחילים עוד בסוף זמן הגלות מצד התקרבותנו המוגברת לזמן העתיד, ומצד שני אין הם השלימות האמיתית של קיום היעוד עליו דיבר הנביא וכו', ומצד זה משתוקקים ופועלים להגיע לשלימות קיום זה, שהוא אכן יהי' בגאולה האמיתית והשלימה.

וניתן לראות זאת בכו"כ שיחות מהמשך 'נ"א-נ"ב', ולדוגמא:

בדבר מלכות ש"פ משפטים מדבר כ"ק אד"ש מה"מ אודות פגישת ראשי המעצמות למען טובת האנושות כולה, שענין זה מהווה את התחלת קיום היעוד של "וכתתו חרבותם לאתים", אך מוסיף ששלימותו אכן תתבצע "בגאולה האמיתית והשלימה", וזלה"ק (ס"ב):

"וכיון שבימים אלו מחליטים ומכריזים ראשי מדינות בעולם ע"ד צמצום וביטול כלי נשק וההוספה בהענינים הדרושים לקיום כלכלת המדינה והעולם כולו - תוכן היעוד "וכתתו חרבותם לאתים", שבירת כלי המלחמה לעשות מהם כלים לעבודת האדמה, "ארץ ממנה יצא לחם" - ה"ז סימן ברור על התחלת קיומו של יעוד זה בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו".

וכן הוא בדבר מלכות ש"פ שופטים תנש"א שמדבר אודות גילוי הנבואה בדורנו כענין שקורה בהווה, אך מסייג זאת ששלימות קיום ענין זה יהי' דוקא בגאולה האמיתית והשלימה, וזלה"ק:

"צריכים לדעת כהלכה גם בזמן הזה (עוד קודם הגאולה), שישנה המציאות דגילוי הנבואה (אצל משיח עוד לפני הגאולה), כמעין והתחלת ("יועציך כבתחילה") שלימות גילוי הנבואה לאחר הגאולה. היינו, שאין זה חידוש שיתחדש רק לאחר הגאולה, אלא

(24) בהבא לקמן ראה שערי ישיבה ח"ז, ע' 313 ואילך.

שהתחלה בזה נפעלת עוד קודם בבחינת "יועציך כבתחילה", ולכן כותב זאת הרמב"ם בספר הלכות שלו.

ונתן לראות זאת אף בדבר מלכות ש"פ חיי שרה ה'תשנ"ב (ס"א) שכאשר מודיע כ"ק אד"ש מה"מ בתחילת השיחה על תפקיד עבודתם של השלוחים אומר, שהתפקיד הוא "לקבל פני משיח צדקנו" (שהכוונה בזה כפשוט עוד בזמן הגלות, כמוכן בפשטות לאורך מהלך השיחה) אך מסייג ששלימות ענין זה יהי "בגאולה האמיתית והשלימה", וזלה"ק:

"בעומדנו בהתחלתו ובפתיחתו של כינוס השלוחים העולמי, צריך להזכיר בראש ובראשונה את היסוד ולבטא את התפקיד של השלוחים של דורנו זה בכלל, ובמיוחד - החידוש שנתווסף בזמן האחרון בעבודת השליחות: לקבל פני משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה".

ומכל הנ"ל נראה, שישנו מהלך של 'התחלה ושלימות' הן בגאולה בכללותה ובמיוחד ביעודים המתרחשים כעת בזמננו, שכעת הם מוגדרים כ'התחלה' (ולפעמים מגדיר זאת כ'טעימה ומעין') הואיל ולא הגיעו לשלימותם, כיון ששלימותם הינה דוקא - ב"גאולה האמיתית והשלימה".

ג

ולפי כל הנ"ל ניתן להסביר ביתר ביאור גם גבי קיום היעוד ד"אז ימלא שחוק פינו";

דעל אף שכ"ק אד"ש מה"מ מבאר (בשיחת י"א אלול תנש"א) שקיום היעוד ישנו כבר בזמננו, הואיל "שנשיא דורנו הי' המשיח של דורנו והוא נתגלה בכל התוקף", וממילא - "יש לא רק רשות ל'ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה", אלא ישנם כל הענינים ד'יוסף' ו'יצחק' וכו'; הרי כל זה הינו כ'התחלה' ביחס ל'שלימות' קיום יעוד זה שעדיין לא אירע,

וקיום יעוד זה בשלימותו יהי ב"גאולה האמיתית והשלימה". ולכן בדבר מלכות תרומה כאשר מדבר אודות הזמן להגאולה אומר - "ובפרט עי"ז שעשו הכנה וכלי לזה ע"י השמחה בזמן הזה מעין ד"ימלא שחוק פינו"; הואיל ואין זה השלימות האמיתית דיעוד זה, שהרי בפשטות הינו שייך לגאולה השלימה, לכן אומר שזהו רק 'מעין' קיום הענין ד"אז ימלא שחוק פינו".

ובשיחת י"א אלול תנש"א מדבר אודות התגלות מלך המשיח בדורנו שנעשה "בכל התוקף וכו'", לכן אופן הביטוי על קיום היעוד "אז ימלא שחוק פינו" הוא כאל דבר

שכבר התחיל וקיים עכשיו, אך ברור הדבר שאי"ז קיום היעוד בפשטות ובשלימות, כי אם התחלה ומעין קיום היעוד המושלם בגאולה השלימה.

אלא שבדבר מלכות תרומה סגנון הדיבור הוא על שלימות קיום יעוד זה שהוא אכן עדיין לא קרה, ולכן אומר שהשמחה שנעשית בזמן זה הינה רק מעין השמחה דלעתיד, הואיל וכעת זו רק 'התחלת' הענין ד"אז ימלא שחוק פינו" ולא שלימותו, ולכן כותב שכעת זהו רק 'מעין', היינו מעין השלימות דלעתיד.

בית המקדש השלישי

ועוד והוא העיקר - בענין שהזמן גרמא - בניית בית המקדש
השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוכם", כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" - הרי אין מקרא יוצא
מדי פשוטו, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה
הוא - שעל בני מוטל החיוב לכנות את בית המקדש השלישי,
בפשטות ממש.

(דבר מלכות ש"פ תרומה, טי"ב)

"טבעו בארץ שערי" - שערי בית ראשון או שני?

הת' יוסף יצחק שי' אקסלרוד
תלמיד בשיבה

במגילת איכה (ב, ט) כתוב: "טבעו בארץ שערי", היינו ששערי בית המקדש¹ טבעו בארץ בזמן החורבן. וב"פרקי דרבי אליעזר" (פרק נ') איתא: "בית המקדש עתיד לעלות ולהתחדש. . ושערי שטבעה לארץ עתידין לעלות ולהתחדש כל אחד במקומו".

היינו, ששערי בית המקדש ששקעו בארץ בזמן החורבן, עתידין לעלות בבנין בית המקדש ולהיקבע כל אחד במקומו הוא.

והנה, בפ' הרד"ל על פרדר"א שם כתב: "מכאן סמך גדול לדעת רש"י ז"ל. . שדחקו לכוין פי' בנין יחזקאל ע"פ בית שני לכוונן יחד, כי כיון שכאו"א עולה ומתחדש במקומו ע"כ שוים הם בבנינם, אבל הגר"א ז"ל כתב שאין להשוותן יחד, ע"ש". עכ"ל.

היינו, שעל יסוד זה (שהשערים עולים במקומם הם) פירש רש"י את נבואת הבית השלישי על פי בנין בית שני, בצורה שהבית השני והשלישי יהיו מכוונים יחד, כיון ששערי הבית השני יעלו באותו מקום בבית השלישי - מוכרחים לומר שהשערים הם באותו המקום בשני בתי המקדש.

ולפי זה משמע שהמדובר בפסוק "טבעו בארץ שערי" מדבר על שערי בית שני. ואינו מובן, כיצד פסוק במגילת איכה, שנכתבה בקשר לחורבן בית ראשון - מדבר אודות שערי הבית השני?

אמנם יש לבאר בפשטות, כיון שמגילת איכה נכתבה גם קודם חורבן בית ראשון², ונכתבה ברוח הקודש, נכלול בה לא רק נבואות על החורבן הראשון - אלא גם נבואות על החורבן השני; וכפי שמצינו באגדות החורבן בגיטין, בכמה וכמה דברים המדברים בחורבן בית שני - ומיוסדים על פסוקים במגילת איכה³.

(1) עיין במפרשים ומד"ר על אתר, ובלקו"ש ח"א ע' 98 הע' 60.

(2) ראה ירמ' לו, ובמפרשים על אתר.

(3) ולדוגמא (גיטין נז, א): "בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב, כי אתא רבין אמר ר' יוחנן אלו ששים רבוא עיירות שהיו לו לינאי המלך בהר המלך". היינו, שמפרשים את הפסוק "בלע ה' וגו'" הנאמר במגילת איכה, על חורבן עיירות ינאי המלך בהר המלך - שזהו ממאורעות חורבן בית שני.

אך עדיין צריך להבין באיזה משערי המקדש מדובר, שהרי שערי העזרות בבית שני ובית שלישי אינם מכוונים זה כנגד זה⁴, וכן מידתם שונה אחד מהשני⁵. ורק שערי האולם וההיכל מכוונים בשני הבנינים.

כן יש לעיין, שבמסכת סוטה (ט, א) נאמר: "זה משה ודוד שלא שלטו שונאיהם במעשיהם; דוד דכתיב: 'טבעו בארץ שערי'". היינו, שאחד הסיבות לכך⁶ ששערי בית המקדש טבעו באדמה ולא נלקחו ביד האויבים - הוא מכיון שהיו מעשה ידי דוד.

וצריך להבין, דלפי דברי הרד"ל המדובר הוא אודות שערי בית המקדש השני - שמכוונים כנגד שערי בית המקדש השלישי; ואילו מהגמ' שם מובן שהמדובר הוא אודות שערי בית המקדש הראשון - שהיו מעשי ידי דוד⁷.

וצ"ע, ואשמח באם אחד מקוראי הגליון יעיר בזה.

האם דברי יחזקאל נוגעים לביהמ"ק השלישי

הת' שניאור זלמן שי' אקסלרוד
תלמיד בישיבה

א

כתיב ביחזקאל (מו, ו) "כה אמר ה' אלקים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש", ואיתא במנחות (מה, א. מובא כאן עם סימני פיסוק) "חטאת? עולה היא! א"ר יוחנן, פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. רב אשי אמר, מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה וכו'".

דהיינו, הפסוק מדבר על הקרבת קרבן "בראשון באחד לחודש" - ראש חודש ניסן, ובקרבן זה "חטאת את המקדש" - קרבן חטאת. ותממה הגמ' כיצד מורה הכתוב על

4 בבית המקדש השני היו 13 שערים לעזרה (מדות ב, ו, ובמפרשים שם), ואילו בבית המקדש השלישי ישנם 6 שערים בלבד (בהבא לקמן ראה נבואת הבית ביחזקאל. יחזקאל מיד). וכן בבית המקדש השני השערים כולם פתוחים מהר הבית (דרך החיל) לבית המקדש (חוץ משער עזרת הנשים ובית המוקד), ואילו בבית המקדש השלישי שלושה שערים פתוחים מהר הבית לעזרה החיצונית, ושלושה מובילים מהעזרה החיצונית לפנימית.

וא"א לומר שמדובר בשערי הר הבית, שהרי: א. גם הם אינם מכוונים (במקומם ומידותם) בבית שני ושלישי. ב. במפרשים על אתר מפורש שהכוונה על שערי בית המקדש עצמו.

5 רוב השערים בבית שני גובהם עשרים אמה, ואילו שערי בית המקדש השלישי גובהם חמישים אמה.

6 בנוסף למבואר במדרשים רבים (איכ"ר פ"ב, ועוד) שזהו כיון שהם חלקו כבוד לקב"ה, שנפתחו לקראת הארון.

7 וראה לקו"ש חט"ז ע' 465 הע' 9.

הקרבת קרבן חטאת בר"ח, שהרי קרבן ר"ח הוא קרבן עולה?⁸ עונה ר' יוחנן שרק לע"ל יפרש אליהו פסוק זה. לעומתו מסביר רב אשי את הפסוק בכך שהוא נבואה על הקרבת החטאת בימי המלואים ע"י עזרא, ע"ד הקרבת חטאת ע"י משה בר"ח ניסן בחנוכת המשכן.

אך הרמב"ם במשנה תורה⁹ פוסק כי "כל שעורי הנסכים האמורין בספר יחזקאל ומניין אותן הקרבנות וסדרי העבודה הכתובים שם - כולם מלואים הן ואין נוהגין לדורות. אלא הנביא צוה ופרש כיצד יהיו מקריבין המלואין עם חנוכת המזבח בימי המלך המשיח כשיבנה בית שלישי. וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת - כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם".

דהיינו, פוסק דפסוק זה קאי על חנוכת בית המקדש השלישי לע"ל, שאז יקריבו כפי האמור ביחזקאל, ואין זה שינוי מאחר וכך הווה בחנוכת המשכן.

ומקשה הלחם משנה שם, כיצד פוסק הרמב"ם ענין חדש - שקאי על הגאולה העתידה - דלא כר' יוחנן ולא כרב אשי? ומאריך שם הלח"מ בקושיא ומחזקה, עיי"ש.

ולאחר אריכות רבה מתרץ את הרמב"ם, שפוסק כרב אשי שמדובר על ימי המלואים. אך מחמת קושיית התוס' שם שמוכיח כיצד בפרטים רבים לא היתה הקרבת החטאת ע"י עזרא וזה להקרבה המתוארת ביחזקאל, לא מפרש שהולך על עזרא, אלא על הגאולה העתידה.

ב

ולכאורה צ"ע, כיצד אפ"ל שיאמר רב אשי בפירוש דפסוק זה קאי על המלואים דעזרא בבית שני, והרמב"ם יחלוק עליו ויקבע שמדובר על המלואים דבית שלישי בלבד?

כן צ"ע, כיצד יתכן חילוק כה משמעותי בין חנוכת המזבח במשכן ע"י משה ובגאולה השלימה ע"י מלך המשיח, לבין חנוכתו ע"י עזרא בבית שני¹⁰, שבחנוכת המזבח במשכן ובבית המקדש היתה ההקרבה כפי שמתואר ביחזקאל ובתיאור חנוכת המזבח בתורה, ובחנוכת בית המקדש השני ה' זה באופן שני לחלוטין¹¹?

(8) במדבר כח, יא.

(9) הל' מעשה הקרבנות פ"ב ה"ד ט"ו.

(10) בחנוכת בית המקדש הראשון לא עסקינו, כי ה' זה בהמשך לקיומו של המשכן ולא התחדשה אז הקרבת הקרבנות.

(11) כמבואר בתוס' כאן.

והשאלה מתחזקת לאור זאת שדוקא בבנין ובחנוכת בית המקדש השני קיימו "כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל"¹² ולא ע"פ ציווי מפורש בכתובים, וכיצד הי' שינוי כזה באופן ההקרבה בימי המלואים?

ולכאורה יש לתרץ ע"פ דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בלקו"ש חל"א בשיחה לפ' פקודי בנוגע לחנוכת המשכן ביום השמיני ע"י משה, שהיתה זו "חנוכה כללית" עבור כל בתי המקדשות ועניני המקדש בכל הדורות, חנוכה שהתבצעה במיוחד דוקא ביום השמיני ודוקא ע"י משה.

ושם בהע' 54 מצטט כ"ק אד"ש מה"מ את הרמב"ם הנ"ל: "וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח כו' והקריבו בשבת כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם". ומבאר, וזלה"ק: "וי"ל שבזה חלוק חינוך דמשה מחנוכת הנשיאים (שהיתה לאחר גמר החינוך דשמונת ימי המילואים) שגדרה הוא חינוך מזבח זה ומקדש זה (המשכן), וכן בכל מקדש מהג' מקדשות ישנו חינוך בפ"ע השייך למקדש פרטי זה - משא"כ חינוך משה ביום השמיני הוא חינוך כללי לכל בתי מקדשות". עכלה"ק.

דהיינו, לאחר שמונת ימי המלואים בהם הנשיאים, כביכול, חנכו את המקדש הזה (המשכן) בדוקא, והקריבו את הקרבנות הנוגעים לחנוכת המשכן בלבד, ניגש משה לעבודה ביום השמיני ל"חנוכה כללית" לכל המקדשות.

עפ"ז מובן כי ישנה העבודה דחנוכת המקדש באופן כללי, עבודה זו התבצעה כבר ע"י משה בעבור כל המקדשות, כולל גם בית המקדש השני והשלישי. אך בנוסף לעבודה כללית זו, ישנם הפרטים הנוגעים לכל בית מקדש באופן פרטי ולפי ענינו, ועבודה זו וקרבנות אלו נעשים דוקא בחנוכת כל מקדש באופן פרטי ע"י חונכו (הנשיאים, שלמה, עזרא ומלך המשיח).

ע"פ יסוד זה יש לבאר את כל ענין חינוך המקדש המוזכר ביחזקאל כאן, שאמנם כוונת רב אשי בגמ' כאן באמרו "מלואים הקריבו בימי עזרא" היא, שחלק מדברי יחזקאל על הקרבת קרבנות בימי המלואים נגעו גם לחנוכת בית המקדש השני ע"י עזרא. אמנם ע"פ ענינו הפרטי של בית שני שינה עזרא בחלק מן הפרטים של הקרבן, אך היות ומדובר על חנוכת בית המקדש - נוגעים פרטים רבים מדברי יחזקאל לבית שני.

וכמובן אתי שפיר בזה דברי הרמב"ם שדברי יחזקאל כאן נוגעים לחנוכת בית המקדש השלישי בגאולה העתידה ע"י מלך המשיח - כי דברי יחזקאל מתאימים לבית המקדש השלישי ע"פ ענינו הפרטי, אלא שעזרא הקריב ע"פ דברי יחזקאל באופן המתאים

לבנינו, אך ימי המלואים בגאולה העתידה מתאימים דוקא לדברי יחזקאל - השייכים באופן פרטי לבית המקדש השלישי.

ופשוט שעדיין זקוקים אנו לאליהו (כדברי ר"י) שיפרש הטעם והגרמא לשינויים בין בית שני לבית שלישי שיבנה בב"א.

תיווך נוסף בסתירה - בידי מי יבנה בית המקדש

הת' לוי שי' בליניצקי

הת' שמואל שי' דורון

תלמידים בישיבה

א

ידועות הדעות השונות בנושא בניית בית המקדש השלישי, האם יבנה בידי שמים או בידי אדם, וכדלהלן בקצרה:

בתנחומא איתא¹³ "כי שמחתני ה' בפעלך במעשה ידיך ארנן". . במעשה ידיך ארנן זה בנין ביהמ"ק שיבנה במהרה בימינו". ורש"י במס' סוכה כתב¹⁴: "אבל מקדש העתיד שאנו מצפין, בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר 'מקדש ה' כוננו ידיך'". וכן בזהר¹⁵ "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" - דקדמאה אתבני על ידא דבר נש, והאי [ביהמ"ק דלעתיד] על ידא דקוב"ה".

ומכל הנ"ל משמע שביהמ"ק יבנה ויבוא משמים. אך לעומת משמע ממקומות אחרים שביהמ"ק יבנה ע"י אדם (משיח):

בירושלמי¹⁶: "עורי צפון ובואי תימן. . מה עבד לה ר' יוסי בר חנינא לכשיתעוררו הגלויות שהן נתונות בצפון ויבואו ויבנו בית המקדש שהוא נתון בדרום". וכן דעת ר"א במדרש¹⁷: "מה מקיים ר' אלעזר למקראו של ר' יוסי ברבי חנינא? 'עורי צפון' - לכשיתעוררו גלויות. . מלך המשיח שנתון בצפון, יבוא ויבנה בית המקדש הנתון

(13) פקודי יא.

(14) מא, א.

(15) ח"א כח, א.

(16) מגילה פ"א ה"א.

(17) ויק"ר פ"ט, ו.

בדרום". וכך גם נפסק להלכה ברמב"ם¹⁸: "המלך המשיח עתיד לעמוד.. ובונה המקדש במקומו.. ואם יעמוד מלך מבית דוד.. ובנה מקדש במקומו.. הרי זה משיח בודאי".

ב

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מביא סתירה זו בכמה מקומות, ומתווך את הדעות הנ"ל בד' אופנים:

אופן הא'¹⁹: ידועים דברי הגמ' על הסתירה בין הפסוק "וארו עם ענני שמיא" לפסוק "עני ורוכב על חמור", שאם הגאולה תגיע במצב ד"זכו" ילכו עם ענני שמיא, אך אם תגיע חלילה במצב של "לא זכו" יגיע משיח על חמור. ועד"ז גם כאן - אם יהיו בני" במצב ד"זכו" יגלה המקדש משמים, ואם לא יבנה ע"י אדם (משיח).

אופן הב'²⁰: החלק בביהמ"ק שמבואר ומובן במס' מידות ובדברים המפורשים ביחזקאל - יבנה ע"י אדם (משיח), והחלק שאינו מבואר ירד משמים.

אופן הג'²¹: כל בית המקדש יבנה ע"י אדם (ומה שאינו מבואר ומפורש ביחזקאל יתגלה למשיח), ובבית המקדש זה יתלבש בית המקדש דלמעלה. (ע"ד האש שלמעלה שנתלכשה באש דלמטה, שמצוה להביא מן ההדיוט).

אופן הד'²²: ביהמ"ק ירד מן השמים, אך השערים של ביהמ"ק (ש"טבעו בארץ שערי") יתגלו, ומשיח יעמידם במקומם, והמעמיד את הדלתות נחשב כאילו בנה את כל הבית.

ענין נוסף שמסביר כ"ק אד"ש מה"מ בתיווכים - מדוע בכלל יש צורך שביהמ"ק יבנה גם בידי שמים וגם ע"י האדם?

על כך עונה כ"ק אד"ש מה"מ²³: "ועפ"ז נמצא שבבנין דלעתיד יש צורך בשני הענינים - הן הענין ד"בניינא דקוב"ה", וכן שיעשה על ידי בני אדם, המלך המשיח. ונקודת הביאור בזה היא, כי עיקר החידוש דבית השלישי הוא שיהי' בית נצחי, דלא כבית הא' וכבית הב', ולכן צ"ל "בניינא דקוב"ה", ולא בניינא דבר נש, שאין לו קיום.. אבל לאידך, נצחיות המקדש צ"ל (גם) כמו שהוא בגדרי המטה, ולכן קביעות נצחית זו למטה היא ע"י מעשה בני אדם".

18) הל' מלכים פי"א, ה"א וה"ד.

19) לקו"ש חכ"ז, ע' 204.

20) לקו"ש חי"ח ע' 418.

21) לקו"ש חי"ח ע' 418.

22) לקו"ש חי"א ע' 98, הע' 61.

23) לקו"ש חט"ל ע' 11.

ג

ואולי יש לומר תיווך נוסף בדרך אפשר, על פי הענין שמחדש כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ ויחי ה'תשנ"ב, שלעת"ל יהי' שלימות הברזל דקדושה, ולא יהי' חשש מברזל דלעו"ז, ולכן ביהמ"ק ייבנה גם בברזל.

ובלשונו הק' (ס"ו): "ברזל אין כתיב . . במשכן ובמקדש . . שהחריב ביהמ"ק" - קאי על בית ראשון ובית שני שנחרבו ע"י ברזל; משא"כ מקדש העתיד, בית נצחי שלא שייך בו חורבן - לא שייך בו חשש מענין של ברזל דלעו"ז, כיון שלעת"ל תתבטל מציאות הברזל דלעו"ז, ובמילא יכול וצריך להיות בנינו גם בברזל".

כלומר, בבית ראשון ושני אין שייכות לברזל - שהרי נחרבו על ידו, אך במקדש דלעתיד שאין שייכות לברזל דלעו"ז צריך להיות הברזל גם בבנין, וברזל זה מבטא את התוקף והנצחיות של ביהמ"ק.

ולאחר מכן מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ ומסביר, שזה שכתוב בדברי הימים²⁴ על פעולת דוד בהכנה לבית המקדש "הכינותי . . הברזל לברזל", עיקרו ושלימותו במקדש העתיד, שיבנה ע"י דוד מלכא משיחא, ובנין זה יהי' גם מברזל.

וע"פ הנ"ל אולי יש לומר בדרך אפשר - שביהמ"ק עצמו ירד בנוי ומשוכלל מן השמים, ודוד מלכא משיחא יבנה בו את הברזל, שהרי הברזל הוא זה שמביא את התוקף והנצחיות של הבנין, ומבטא את ענין הנצחיות מצד המטה, וכפי שהובא לעיל ביאור כ"ק אד"ש מה"מ שהסיבה שבנין ביהמ"ק השלישי צריך להיות גם בידי אדם - הוא כדי שהקביעות הנצחית שלו תהי' ע"י מעשה בני אדם.

ד

ונראה להוסיף עומק בזה ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהערה 100 בדבר מלכות ויחי הנ"ל, וזלה"ק: "ועפ"ז יומתק שה'ברזל" נזכר רק (א) בהכנת המקדש ע"י דוד (ולא בבנין המקדש ע"י שלמה), (ב) בדברי הימים (ולא במלכים) שעיקרו "משום יחס דוד המלך" . . דוד מלכא משיחא, שעל ידו יהי' בנין ביהמ"ק השלישי".

דהנה, בלקו"ש חט"ז²⁵ מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שזה שחלקי המשכן וכליו הם נצחיים, הוא מכיון שנעשו ע"י משה עבד ה', שכל מציאותו היא מציאות האדון, ולכן מעשי ידי משה הם כמעשה ידי הקב"ה - נצחיים. משא"כ בית ראשון ושני, אין חלקיהם נצחיים באופן גלוי, כי אינם מעשה ידי הקב"ה, ורק המקום קדוש באופן נצחי.

(24) כט, ב"ז.

(25) שיחה ב לפרשת פקודי, ע' 465 ואילך.

ומבאר זאת כ"ק אד"ש מה"מ שהוא לפי שהשראת השכינה נעשתה בזכות דוד, כפי ששלמה מודגש בתפילתו "דוד עבדך", שמעשה ידיו הם נצחיים ולא שלטו בהם אויבים, כפי שה' אצל משה - כמבואר בגמ'.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ (ס"ט): "ויש לומר שזוהי הסיבה לכך שההכנות לבנין בית המקדש נעשו על ידי דוד . . כי מעשי ידיו הם נצחיים ולכן ה' גם בבית המקדש עצמו מעין ענין הנצחיות. אך למרות זאת "נפל בסוף הכל על ידי אויבים", כי הבני' עצמה נעשתה על ידי שלמה, ורק ההכנה נעשתה על ידי דוד".

היינו, שבאם בית המקדש הראשון ה' נבנה ע"י דוד (עבד ה') ה' הוא נצחי בגשמיות, כמו המשכן שקיים על כל חלקיו גם כיום.

ולפי"ז נראה להוסיף ביאור מדוע מודגש שענין הברזל (נצחיות, כנ"ל) נעשה דוקא ע"י דוד מלכא משיחא, כיון שמלבד הנ"ל - שצריכה להיות עבודת המטה בבנין המקדש דלעתיד כדי' שיהי' נצחי - ישנו ענין נוסף, שעבודה זו נעשית ע"י דוד מלכא משיחא (עבד ה'), שמעשי ידיו נצחיים וקיימים לעד.

חנוכת בית המקדש השלישי בטומאה!?

א' התמימים

א

ידועים דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בשיחת כ"ף מנחם-אב ה'תשט"ו²⁶: "יש דיעה שכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה, כי במהרה יבנה בית המקדש, ושיכור אסור בעבודה. להפיג השכרות של יין - יכולים ע"י שני אופנים: (א) שינה, (ב) שהי' כדי מיל; השיעור של מיל הוא י"ח דקות, והשיעור היותר גדול במיל הוא כ"ד דקות; הרי ראי' ע"פ נגלה, שבמשך זמן מועט, פחות משיעור מיל, שזהו לכל היותר כ"ג דקות ונ"ט שניות, יכול לבוא משיח עם בית המקדש מוכן, כך שיוכלו מיד לגשת לעבודה". עכלה"ק.

מקור דין זה הוא ברמב"ם (הל' ביאת מקדש, פ"א ה"ז): "כל כהן שיודע מאי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא, ויודע שבתו אבותיו קבועים בעבודה היום, אסור לו לשתות יין כל אותו היום".

(26) שיחור"ק תשט"ו-ז, ע' שלה.

והנה, הרמב"ם (ועד"ז כ"ק אד"ש מה"מ) מביאים דין זה בפשטות, ואינם מחלקים בין כהן טמא לכהן טהור, אף שלהיטהר מטומאת מת צריך שבוע שלם²⁷ - ומזה יוצא לכאורה, שגם כהן טמא יצטרך לעבוד בבית המקדש.

וזהו לכאורה ע"פ דברי הגמ'²⁸ "דלכולי עלמא טומאה דחוי' היא בצבור", וכפי שפסק זאת הרמב"ם להלכה²⁹ "ציבור שהיו טמאי מת אינן נדחין אלא הטומאה תדחה ויעשו פסח בטומאה. והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו זמן כפסח - שהוא דוחה את הטומאה".

ולכן מצד הדין, אף שהכהנים דהאידינא טמאי מתים, הרי באם יודעים המשמר שלהם אסור להם לשתות יין באותו היום, כיון שאם ייבנה ביהמ"ק יצטרכו לעבוד בו, שהרי "טומאה דחוי' בצבור".

ב

והנה, בענין נס חנוכה ידועה הקושיא³⁰ מדוע נצרך נס זה, הרי (כנ"ל) "טומאה דחוי' בצבור", ויכלו להדליק את המנורה גם בשמן טמא.

וכ"ק אד"ש מביא על כך מספר תירוצים:

א. מביא³¹ את תירוצן הפני יהושע, שרצה הקב"ה להראות את "חיבתן של ישראל", ולכן עשה את הנס כדי שיוכלו להדליק את המנורה בלא להזדקק ל"היתר" שהותרה ה"טומאה".

היינו, שמצד עבודתן של ישראל לא הי' צורך בנס זה, אך מצד חיבתן של ישראל - יש למנוע טומאה אפילו באופן ד"הותרה".

ב. מכיון שהם מסרו את נפשם באופן דלפני ולמעלה משורת הדין, שילם להם הקב"ה בנס דמציאת הפך של שמן טהור והדלקתו במשך שמונה ימים, שהוא גם למעלה משורת הדין³².

ג. "מכיון שהנצחון של חנוכה מתבטא בזה שיהי' "תורתך" - שמן טהור . . עד"ז הוא בענין של חנוכה, שדוקא ע"י ההדלקה של נרות חנוכה (שמן טהור) נעשה "כליא ריגלא דתרמודאי" - "תרמודאות מורדת": כל זמן שחסר בענין של שמן טהור ("תורתך") יש עדיין מקום למרידה ("מורדת") בקב"ה"³³.

(27) רמב"ם הל' פרה אדומה, פ"א.

(28) פסחים עז, א.

(29) הלכות ביאת מקדש פ"ד, הל' טריטז.

(30) בהבא לקמן ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חנוכה.

(31) לקו"ש חכ"א ע' 238 ואילך.

(32) לקו"ש ח"ל ע' 311 ואילך.

(33) לקו"ש חט"ו ע' 330.

ד. "מפרשים עונים על כך, שהיות שאז חנכו את המזבח מחדש, שענין של חינוך הוא - התחלה וראש לכל הבא אחריו - לכן היו צריכים שההדלקה תהי' בטהרה גמורה, ולא באופן של "טומאה דחוי". . אך אי אפשר לומר כן, מכיון שחינוך המזבח הי' רק ביום הראשון. . וביום זה הי' אכן מספיק שמן טהור עבור המנורה, כפי שהגמ' אומרת שהפך אחד של שמן טהור הי' בו להדליק יום אחד"³⁴.

(ואף שכ"ק אד"ש מה"מ שולל פירוש זה, הרי זהו רק לפי שפירוש זה מספיק רק ליום הראשון ולא לשאר הימים, אך מצד הענין תירוץ זה קיים).

ולפי כל זה תמוה ביותר:

איך יתכן שחנוכת בית המקדש השלישי תהי' בטומאה - ובמכל שכן וק"ו מזה שבחנוכת המזבח בבית שני עשה הקב"ה נס כה גדול על מנת שיהי' דוקא בטהרה!

וכל הסיבות דלעיל (דנס חנוכה) ישנם לכאורה בחנוכת בית המקדש השלישי, שהרי גם כאן צריך (לכאורה) הקב"ה להראות את "חבתן של ישראל", ועם ישראל בזמן הגלות מסר את נפשו לפני ולמעלה משורת הדין (ואף יותר מבזמן חנוכה), ובפרט לפי אופן הג' הנ"ל, הרי כשחסר בענין של "שמן טהור" - "יש עדיין מקום למרידה. . בקב"ה".

ואשמח לשמוע את דעת הקוראים בזה³⁵.

(34) שיחור"ק ה'תש"מ, כ"ג שיחת ש"פ עקב, ע' 21 ואילך.

(35) הערת המערכת: נראה לומר בזה בשתיים:

א. באנציקלופד' תלמודית ערך חנוכה, מובא אחד התירוצים מדוע היו צריכים לנס, היות שזה שטומאה הותרה בציבור הוא רק בעצם ההדלקה, כגון שהי' הכהן טמא, אבל השמן שהוא ממכשירי הדלקה אינו דוחה את הטומאה. ולפי"ז מובן החילוק בין נס חנוכה לחנוכת ביהמ"ק השלישי. אמנם צריך עדיין להבין לשאר התירוצים שם.
ב. ניתן לומר שעל הכהן מוטל החיוב להיות מוכן לעבודה בביהמ"ק, ומכיון ש"טומאה דחוי" בצבור, הרי הכהן צריך להישמר משתיית יין אף שהוא טמא. אך אעפ"כ יתכן שיעשה הקב"ה נס, כפי שעשה בזמן נס חנוכה, שיהי' חנוכת ביהמ"ק השלישי בטהרה. ואין זה מוריד מחיוב הכהן להיות מוכן לעבודה, שהרי אין סומכין על הנס.

השראת השכינה בבית רבינו - בית משיח

הת' יהונתן שי' דינוביץ'
תלמיד בישיבה

א

בלקו"ש חל"ו, שיחה לפרשיות ויקהליפקודי, מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את מחלוקתם של הרמב"ם והרמב"ן במטרת המשכן והמשכן: לדעת הרמב"ם עיקר מטרתו לכפר על עוונות ישראל ("בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות"³⁶); ואילו לדעת הרמב"ן עיקר מטרתו הוא "מקום מנוחת השכינה, שהוא הארון"³⁷.

וכן מחלוקתם בענין השראת השכינה וקדושת מקום המקדש: דלדעת הרמב"ם השראת השכינה אינה במקום המקדש עצמו, אלא שמקום המקדש הוא מוכשר לגילוי זה, וכמשל התלבשות השכל ביד הכותבת; ואילו לדעת הרמב"ן הוא בדרך התלבשות, והגילוי במקום המקדש עצמו, וכמשל משכן השכל במוח.

ומבאר כ"ק אד"ש מה"מ ששורש מחלוקת אלו זהה, ו"מ"ר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי" - דאף ששניהם מסכימים שעיקר השראת השכינה במקדש היא מצד ישראל, הרי כל אחד עוסק בחלק אחר בהשראת השכינה:

הרמב"ם מדבר על השראת בחי' גליא דקוב"ה, ששייכת לגליא דישראל, ולכן מדגיש שסיבת המקדש היא עבודת הקרבנות - עבודת בני, ושהשכינה אינה מתלבשת אלא רק בדרך מעבר, כיון שמדובר על "גליא דקוב"ה" שאינו שייך שיתלבש בגדר מקום.

ואילו הרמב"ן מדבר על השראת בחי' סתים דקוב"ה, ולכן מדגיש את עצם השראת השכינה, גם במי שאינו מגיע לבית המקדש - שאעפ"כ שורה בו השכינה, וכן ששורה ממש במקדש בדרך התלבשות - כי בסתים דקוב"ה אין הפרש בין מקום רוחני לגשמי.

(36) רמב"ם הלכות ביהב"ח פ"א ה"א.

(37) פירושו על התורה ר"פ תרומה.

ב

והנה, ידוע ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בקונטרס בענין בית רבינו שבבבל, ע"ד השראת השכינה במקום מיוחד בכל דור, ובדורנו - בבית משיח, 770.

וכאשר מדייקים בקונטרס זה ניתן לראות, שדברי כ"ק אד"ש מה"מ על מעלת בית משיח - 770, הולכים בעיקר כפי דעת הרמב"ן, ובכמה פרטים:

א. עיקר הביאור בקונטרס שם, הוא שמלבד השראת השכינה שישנה בכל בית כנסת ובית מדרש, ישנה השראת השכינה באופן מיוחד ועיקרי במקום "אחד יחיד ומיוחד" בכל דור. שמזה מובן שזוהי השראה באופן פנימי יותר.

והוא ע"ד ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בהבדל בין שיטת הרמב"ן לרמב"ם, שלשיטת הרמב"ן השראת השכינה בביהמ"ק היא באופן דהתלכשות (שלא כשיטת הרמב"ם שהוא רק בדרך מעבר), וכן הוא בבית רבינו, שההשראה בו היא באופן פנימי יותר לגבי שאר בתי כנסיות ובתי מדרשות.

ב. בשיחה שם מבואר שבכל בית כנסת ובית מדרש יש את השראת השכינה, מצד ענין התפילה ולימוד התורה שבו, ששייך יותר לעבודת בני".

לעומת זאת, עיקר השראת השכינה בבית רבינו שבבבל היא מצד ששם הוא המקום העיקרי שממנו יוצאת הלכה³⁸, שהוא "מקום המקדש גופי" דלעתיד" ומתחבר ישירות לבית המקדש השלישי³⁹, ששם הוא מקום נשיא הדור - המשיח שבדור⁴⁰. שענינים אלה פחות שייכים לעבודת בני".

והוא ע"ד ביאור כ"ק אד"ש מה"מ שלדעת הרמב"ן עיקר ענינו של ביהמ"ק הוא השראת השכינה שבו (ולא עבודת בני" שבו, כדעת הרמב"ם).

ג. בחלקו הראשון של סעיף ה' בקונטרס מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שהשראת השכינה בבתי כנסיות ובתי מדרשות היא מצד שבהם מתאספים בני", ושמעלת בית רבינו היא בזה שבו נמצא נשיא הדור שכולל את כל הדור, ושלכן בית רבינו הוא בבחי' "תלפיות" - "תל שכל פיות פונים בו".

והוא ע"ד דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה הנ"ל⁴¹ בדעת הרמב"ן, "שגם מי שלא בא למקדש להקריב ולא עלה לרגל - הרי בעצם היות המשכן והמקדש בתוך בני ישראל נעשה "ושכנתי בתוכם", בתוך בני ישראל".

(38) סעיף א.

(39) סעיף ג"ד.

(40) סעיף ה.

(41) סעיף ד.

היינו, שהשראת השכינה בבתי כנסיות ובתי מדרשות היא מצד התאספות ישראל בתוכם, וי"ל דתלוי בהגעתם והמצאותם בבתי כנסיות ובתי מדרשות אלו; משא"כ השראת השכינה בבית רבינו שבבבל כוללת את כל בני, גם מי שלא מגיע לבית רבינו⁴² בפועל, שקשור למקום זה ע"י הנשיא, ובבחי' "תלפיות".

ולא באתי אלא להעיר.

איסור הנפת ברזל ע"ג המזבח - גם לעת"ל?

הת' מנחם מענדל שי' הניג
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ ויחי ה'תשנ"ב (ס"ד) מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שבזה שבנבואת המצור על ירושלים מודגש דוקא ענין ה"ברזל" נרמז גם חורבן ביהמ"ק, שהרי ברזל מושלל בביהמ"ק כיון ששייך לחורבנו.

ובלשונו הק': "ויש לומר, שבהסימן להמצור ע"י "ברזל" נרמז גם חורבן ביהמ"ק - כי, "ברזל" מושלל בביהמ"ק, כמ"ש "והבית בהבנותו אבן שלמה גו' ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו", כיון ששייך לחורבן ביהמ"ק".

ובהע' 48 מוסיף בענין שלילת הברזל בביהמ"ק: "ומודגש בעיקר במזבח - עיקרו של ביהמ"ק . . ואם מזבח אבנים תעשה לי לא תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עלי' ותחללה, ש'המזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך".

ובהמשך השיחה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שהתיקון לענין הברזל דלעו"ז הוא ע"י ברזל דקדושה (עיי"ש באריכות), ובסעיף ו' אומר: "ואולי יש לומר, שהשלמות דברזל דקדושה שבביהמ"ק השלישי תבוא . . גם בכך שבנינו יהי' . . גם מברזל . . מקדש העתיד, בית נצחי שלא שייך בו חורבן - לא שייך בו חשש מענין של ברזל דלעו"ז, כיון שלעת"ל תתבטל מציאות הברזל דלעו"ז, ובמילא יכול וצריך להיות בנינו גם בברזל".

(42) וי"ל - גם מי שלא מגיע כלל לבתי כנסיות ובתי מדרשות, כיון שקשור לנשיא, כבפנים.

ובענין זה שלעת"ל תתבטל מציאות הברזל דלעו"ז מציין בהע' (96): "שאז לא תהי' מציאות הברזל שמקצר ימיו של אדם, ח"ו, כמ"ש . . . "וכתתו חרבותם וגו'", ויתירה מזה - שיתבטל הענין דהיפך החיים".

אמנם כשמדקדקים בדברי כ"ק אד"ש מה"מ שם רואים, שחידוש זה שיהי' ברזל בבית המקדש השלישי - אומר רק בנוגע לבנין ביהמ"ק, ולא בנוגע למזבח.

ולכאורה ההסבר בזה הוא, ששלילת ענין הברזל במקדש ובמזבח אינו שווה:

שלילת הברזל במזבח הוא איסור מפורש בתורה, ככתוב⁴³ "כי חרבך הנפת עלי' ותחללה", וכפי שפסק הרמב"ם⁴⁴ "כל אבן שנגע בה הברזל, אע"פ שלא נפגמה - פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש, שנאמר 'כי חרבך הנפת עלי' ותחללה'";

משא"כ שלילת הברזל בביהמ"ק הוא לא איסור מפורש, ונלמד מדברי הפסוק "ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו"⁴⁵, שהוא רק סיפור דברים כיצד הי' בפועל בבנין ביהמ"ק. וכן ניתן לראות בלשון הרמב"ם שם (הי"ד), שמפרט האיסור לבנות במזבח אבנים פגומות ומוסיף "וכן אבני ההיכל והעזרות שלימות היו", ובהלכה ט"ו: "אבני היכל ועזרות שנפגמו או שנגממו פסולין", ורק בנוגע למזבח ממשיך "כל אבן שנגע בה הברזל . . . פסולה לבנין המזבח".

וכיון שגם לעת"ל לא יהי' שינוי בהלכות⁴⁶ - הרי א"א לומר שלעת"ל תשתנה ההלכה במזבח, ומוכרחים לומר שגם אז יהי' אסור לבנות המזבח באבנים שנגע בהן ברזל. ויוצא (לכאורה) שהחידוש של כ"ק אד"ש מה"מ הוא רק בבנין ביהמ"ק והעזרות.

ב

וצריך להבין, דלכאורה כפי שמדגיש כ"ק אד"ש מה"מ בהערה 96, לא תהי' לעת"ל מציאות של ברזל שמקצר ימיו של אדם, מצד הייעוד "וכתתו חרבותם לאתים"⁴⁷, ויתירה מזה - שיתבטל הענין של היפך החיים.

ואם כן, שלעת"ל תתבטל לחלוטין ענין הברזל דלעו"ז - מהי הסברא שגם לעת"ל יהי' אסור להשתמש בבנין המזבח באבנים שנגע בהן ברזל?

(43) שמות כ, כב.

(44) הל' ביהמ"ח פ"א הט"ו.

(45) מלכים א ו, ז.

(46) ראה בזה בארוכה בקונטרס הלכות של תושבע"פ שאינן בטלין לעולם, סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 27 ואילך.

(47) ישע' ב, ד.

אמנם נראה לומר הביאור בזה, ע"פ ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בהדרן על הרמב"ם ה'תנש"א (ס"ט, הע' 70), שבתקופה הראשונה בימיה"מ "יהי מצב העולם באופן שיש מקום ל"נוגש ומבטל". . אלא שבנוגע לפועל 'לא יהי' להם נוגש ומבטל".

היינו, שבתקופה הראשונה בימות המשיח, אף שבפועל לא יהי מצב של היפך הטוב ("נוגש ומבטל") אך עדיין יהי מקום לזה מצד מצב העולם. ואולי ניתן לומר במילים אחרות, יהי שייך אז ענין של היפך הטוב "בכח" ולא "בפועל".

ולפי זה ניתן לומר גם בענין דהיפך החיים, שבתקופה הראשונה בימות המשיח יהי שייך ענין של היפך החיים רק "בכח" אף ש"בפועל" לא יהי ענין זה.

ולפי זה ניתן לתרץ מדוע גם לעת"ל יהי אסור להשתמש בברזל בבנין המזבח, כיון שבתקופה הראשונה יהי עדיין בברזל "בכח" ענין של היפך החיים - אף שבפועל ממש "יתבטל הענין דהיפך החיים" - לכן יהי אסור אז להשתמש בו בבנין המזבח.

והחילוק הפנימי בין בנין ביהמ"ק לבנין המזבח (מלבד החילוק ההלכתי דלעיל) נראה לומר, שהמזבח כל ענינו להאריך ימים ("נברא להאריך ימיו של אדם"), ולכן גם ענין הכי קל של היפך החיים אסור שיגע בו; ואילו ביהמ"ק ענינו הוא השראת השכינה בעולם הזה, ולכן דברים שהתבררו ועלו לקדושה יכולים להיכלל בו - אף ש"בכח" ובהעלם ישנם בו ענינים של היפך הקדושה - כיון ש"בפועל" הם התבררו בתכלית.

אמנם כל הנ"ל מבאר רק מדוע בתקופה הא' דימיה"מ יהי אסור להשתמש בברזל בבנין המזבח - וצריך עדיין להבין מהו הטעם שגם בתקופה השני' שבימיה"מ יהי אסור להשתמש בברזל בבנין המזבח⁴⁸ - אף שאז לא יהי הענין דהיפך החיים אפילו לא "בכח"⁴⁹.

(48) שהרי כפי שמסביר כ"ק אד"ש מה"מ בקונטרס "הלכות של תושבע"פ" דלעיל - גם בתקופה השני' לא יתבטלו המצוות עצמם אלא רק הציוד עליהם, ודבר ברור הוא שמצוה זו לא תתבטל - שהרי היא פסוק מפורש בתורה, ו"זאת התורה לא תהא מוחלפת".

(49) ראה בהדרן הנ"ל.

השתתפות הטף בבנין הבית השלישי

הת' יוסף שי' עמירם
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ תרומה (ס"ד) אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "עשיית והקמת המשכן לה' היתה תלוי' בכל בני" - הן הציווי על נדבת המשכן הי' לכאו"א מישראל ("ויקחו לי תרומה גו' מאת כל איש"), גם לנשים ("ויבואו הנשים על האנשים"), עד שגם טף השתתפו בנדבת המשכן; וגם הציווי לעשיית המשכן ("ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם") הוא חיוב על כאו"א מישראל - כמ"ש הרמב"ם: "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר". עכלה"ק.

בשימת לב לפרטי הדברים, רואים שכ"ק אד"ש מה"מ מחלק בין הציווי על נדבת המשכן, לבין הציווי לעשיית המשכן:

בנדבת המשכן מפרט כ"ק אד"ש מה"מ שהשתתפו בה כל ישראל - אנשים נשים וטף, ואילו בנוגע לעשיית המשכן סותם כ"ק אד"ש מה"מ דבריו, ואומר רק שהוא "חיוב על כאו"א מישראל", ואינו מפרט שגם טף משתתפים בזה.

ואכן, כשמעיינים במקור דברי כ"ק אד"ש מה"מ, רואים שכמקור לכך שגם טף השתתפו בנדבת המשכן מציין כ"ק אד"ש מה"מ לאבות דרבי נתן⁵⁰ שם איתא: "שכן שמענו לאנשים ולנשים שנאמר 'איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה למלאכת הקודש', לטפלים מנין, שנאמר 'ויכלא העם מהביא'".

וכמקור לכך שהציווי לעשיית המשכן הוא חיוב על כאו"א מישראל מביא כ"ק אד"ש מה"מ את לשון הרמב"ם⁵¹ "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר"; והרמב"ם שם ממשיך מיד ואומר: "ואין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין". היינו, שטף אינם משתתפים בבנין ביהמ"ק בפועל.

(50) יא, א. וכן מציין לצפע"נ מהד"ת ג, ג.

(51) הלכות בית הבחירה פ"א הי"ב.

אמנם נראה שהרמב"ם לא חולק על האבות דרבי נתן, וסבירא לי' שבנדבת המשכן גם תשב"ר משתתפים, כיון שאין זה ביטול משמעותי (או אפי' כלל לא) דלימוד התורה שלהם, ורק שאין משתתפים בבנין עצמו. וכן אפשר לדייק מלשונו, "אין מבטלין תשב"ר לבנין".

ונראה שלכן מחלק כ"ק אד"ש מה"מ בין נדבת המשכן לעשייתו, שבנדבת המשכן השתתפו גם טף, משא"כ בעשיית המשכן, הרי הטף אינם משתתפים בזה - כיון שאין לבטלם מלימוד התורה.

ב

אך יש להעיר, שבלקו"ש ח"ל, שיחה ג' לפרשת תולדות, אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "וי"ל שב"הכל חייבין כו" אין כוונתו של הרמב"ם לומר שזהו חובת גברא, אלא שהוא דין בחפצא דהמקדש, וכעין דין הסמוך באותה ההלכה: "אין מבטלין תשב"ר לבנין", דאף שכתבו כבר בהל' ת"ת, חזר וכפל הדין כאן ללמדנו, דמה שאין מבטלין תשב"ר הוא לא רק מחמת חיוב ת"ת שאינה נדחה אפילו בשביל בנין בית המקדש, אלא שזהו דין בבנין ביהמ"ק, שגם מצד ביהמ"ק אין מקום לבטל תשב"ר לבנין (ובפרט את"ל - שהלימוד של תשב"ר מסייע בקיום בנין הבית)". עכלה"ק.

היינו, שזה שהרמב"ם כפל הדין של "אין מבטלין תשב"ר לבנין" בהל' בית הבחירה, אף שכבר כתב דין זה בהל' תלמוד תורה, הוא כי דין זה נוגע ל"חפצא" של בנין המקדש - שמצד ביהמ"ק אין מקום לבטל תשב"ר לבנין. ומוסיף בסוגריים: "ובפרט את"ל - שהלימוד של תשב"ר מסייע בקיום בנין הבית".

ונראה שהמקור לכך ש"הלימוד של תשב"ר מסייע בקיום בנין הבית", הוא ממקור הדין ש"אין מבטלין תשב"ר לבנין" בגמ' בשבת (קט, ב), שם ישנם שלוש מימרות בענין הבל תשב"ר:

רב המנונא אמר "לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו בה תשב"ר". היינו הענין השלילי - שכאשר לא הי' הבל של תשב"ר, גרם זה לתוצאה בלתי רצוי' דחורבן ירושלים.

ריש לקיש משום ר' יהודה נשיאה אמר "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן". וממשיכה הגמ': "א"ל ר' פפא לאביי דידי ודידך מאי. א"ל אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא". היינו הענין החיובי - שבזכות הבל תשב"ר מתקיים העולם, וזהו כיון שזהו הבל שאין בו חטא.

ולבסוף מובאת מימרא נוספת דריש לקיש משום ר' יהודה נשיאה: "אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפי' לבנין בית המקדש".

ונראה לומר שזהו המקור לדברי כ"ק אד"ש מה"מ בסוגריים, שהסיבה שאין מבטלין תינוקות של בית רבן, אין זה רק כדי שלא להפריע להם מלימוד התורה, אלא שכיון שהבל פיהם הוא זה שמקיים את העולם ובגללו נמנע הענין דחורבן ביהמ"ק - אין מבטלין אותם לבנות, כיון שההבל שלהם הוא שזה שגורם לבנין ביהמ"ק!

ולפי ביאור זה, אף שבבניית ביהמ"ק בפועל תשב"ר אינם משתתפים, על מנת שלא לבטלם מלימוד התורה - הרי בעצם הם משתתפים בבנין ביהמ"ק בעצם לימוד התורה שלהם.

ולפי זה נראה לומר, שבדבר מלכות ש"פ תרומה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ ההשתתפות הממשית בבנין ביהמ"ק השלישי, וכפי שכותב בסעיף יב בשיחה שם: "ובנוגע אלינו הכוונה - לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש", ולכן בשיחה זו אינו מזכיר את השתתפות תשב"ר בבנין.

אבל באמת - חלק מרכזי ביותר ב"חפצא" של בנין ביהמ"ק השלישי, תלוי בהבל פיהם של תשב"ר, ובכך שלא יתבטלו מלימוד התורה שלהם, אף שהוא באופן שלילי ש"אין מבטלין תשב"ר לבנין".

בנין ביהמ"ק השלישי - ע"י משיח צדקנו

הת' מנחם מענדל שי' פבזנר
תלמיד בשיבה

בדבר מלכות ש"פ תרומה, אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "שעל בני" מוטל החיוב לבנות את בית המקדש. . . וכפס"ד הרמב"ם שיבנה ע"י משיח צדקנו. . . וע"פ דברי הרמב"ם "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם וכו'". . . שכל יהודי ישתתף בזה ע"י נדבותיו וכו'". עכלה"ק.

ויש שהקשו⁵², שלכאורה בהתחלה ובסוף אומר כ"ק אד"ש מה"מ שהחיוב לבניית ביהמ"ק השלישי הוא על כאו"א מ"ישראל, אך באמצע מביא דברי הרמב"ם שיבנה ע"י משיח צדקנו.

(52) ראה קובץ הערות התמימים ואנ"ש דשיבת תו"ת באר שבע (א, טו).

ותירצו שכל בני ינדבו לבנין ביהמ"ק, ואת הנדבות יביאו למשיח צדקנו - שיבנה את ביהמ"ק. וכיון שהם שנדבו את הבנין נקרא על שמם. וכפי שהי' במשכן, שבני נדבו למשכן, אך משה בנאו בפועל.

ונראה לומר שקושיא מעיקרא ליתא, שהרי מצינו במשכן שנקרא על שם משה ("משכן שעשה משה רבינו"⁵³), וכן מצינו בבית ראשון שנקרא ע"ש שלמה ("בנין שבנה שלמה"⁵⁴), אע"פ שמפורש בכתובים⁵⁵ שלא בנוהו בגופם - משה בנאו ע"י בצלאל ואהליהב וכל חכמי לב, ושלמה בנאו ע"י הפועלים וכו'.

אלא ודאי מוכרחים לומר, שזה שנקרא הבנין על שמם הוא כיון שהם ציוו וגרמו לבנין.

וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם, שבנוגע למשכן ובית ראשון קורא הבנין על שם משה ושלמה (כנ"ל), אך בנוגע לבית שני אינו קוראו "בית שבנה עזרא" וכיו"ב, כי אם "אנשי בית שני כשבנו בימי עזרא"⁵⁶.

ונראה לומר החילוק כנ"ל, שבנין המשכן וביהמ"ק הראשון נקרא על שם משה ושלמה, כיון שהם ציוו וגרמו לבנין; משא"כ ביהמ"ק השני, שלא נבנה ע"י ציווי עזרא - שהרי החל להיבנות קודם ביאתו לארץ - אינו נקרא על שמו, אלא רק שנבנה בימיו. ומזה מובן בנוגע לבית המקדש השלישי, שאע"פ שלא ייבנה ע"י משיח צדקנו עצמו, הרי כיון שיבנה ע"י ציווי - ייקרא על שמו.

ולהעיר מדברי כ"ק אד"ש מה"מ (קונט' בענין "ואהי להם למקדש מעט", הע' 34): "ובפשטות י"ל - שמהענינים שידועו ש"הרי זה משיח בודאי" שידע לכוין מקומו של המקדש".

היינו, שהענין ד"בנה מקדש במקומו" הוא חלק מסימני מלך המשיח, היות והוא ידע לכוין את מקום המקדש, אף שלא יבנה את המקדש בעצמו.

(53) רמב"ם הל' ביהב"ח א, א.

(54) שם, ד.

(55) שמות לא, א ואילך. שמות לה, ל ואילך. מ"א ה, כו ואילך.

(56) הלכות ביהב"ח א, ד.

מקום הארון כיום - כקודש הקדשים בגאולה

הת' יגאל יא"ל שי' קופצ'יק
תלמיד בישיבה

א

בלקו"ש חכ"א שיחה ב' לפרשת תרומה⁵⁷, מביא כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את דברי הרמב"ם⁵⁸ בנוגע לגניזת ארון הברית: "ובעת שבנה שלמה את הבית... בנה בו מקום לגנוז בו הארון וכו'". ומקשה ומדייק כמה וכמה קושיות ודיוקים, ובעיקר - מאי קמ"ל אריכות לשונו להלכה.

ומבאר, שלדעת הרמב"ם הארון אינו סתם 'כלי' בבית המקדש, אלא חלק מרכזי מהבנין עצמו. ולפי"ז מתעוררת תמיהה גדולה, איך יתכן שבבית שני לא הי' הארון - שהוא (כנ"ל) חלק מבנין בית המקדש עצמו.

וזו הסיבה שהרמב"ם מאריך בענין גניזת הארון, על מנת להדגיש שהמקום שבו נגנוז הארון אינו ענין של 'בדיעבד' (שכאשר צריך לגנוז את הארון מחמת האויב, גונזים אותו שם) אלא שהוא ענין של 'לכתחילה' - שכבר בזמן בנין בית המקדש נבנה מקום זה בקדושת קודש הקדשים, באופן שלא ייחרב לעולם. ולכן גם בזמן בית שני, אף שבחיצוניות חסר הארון - הרי בעצם נמצא הוא במקומו בשלימות.

ומכך לומד כ"ק אד"ש מה"מ כמה וכמה ענינים מופלאים, שאחד מהם הוא העומק בהקישור שבין ג' בתי המקדש, ובלשונו הק': "אין זה שישנם שלושה בתי מקדש (נפרדים) שיש שייכות בין זל"ז, אלא בעיקר הם בית אחד: בית המקדש השני וכן השלישי אינו בית חדש (בחלק עיקרי), אלא - הבית (הראשון) נבנה מחדש".

ויש לעיין בקדושת מקום זה ("מטמוניות עמוקות ועקלקלות") לאחר ביאת משיח צדקנו, שאז יעבירו את ארון הברית לקודש הקדשים הגלוי - האם מקום זה יישאר קדוש בקדושת קודש הקדשים, או שמא כאשר יסיים לממש את תפקידו (לשמור על הארון, באופן ששומר על נצחיות הבית ומקשר את ג' בתי המקדש) תתבטל קדושתו.

57 ע' 156 ואילך.

58 הלכות בית הבחירה פ"ד ה"א.

מצד אחד, כיון שכאשר שלמה המלך בנה מקום זה (אע"פ שלא בנאו באופן של 'דיעבד'), ה' זה רק מצד ש"דע שסופו ליחרב", ו"בנה בו מקום לגנוז בו את הארון" בלבד - נראה לומר שקדשו לשעתו בלבד, ולאחר בנין הבית השלישי תתבטל קדושתו.

וכן קשה לומר שיהווה חלק מהבית השלישי - שהרי מה יה' תפקידו אז.

אך מצד שני, כ"ק אד"ש מה"מ לומד מזה שיש קשר בין כל ג' בתי המקדשות - כיון שבחלק עיקרי המקדש מעולם לא חרב, ואם נאמר שמטמון זה אינו חלק מבית המקדש השלישי, ונשאר בקדושתו רק עד בנין הבית - איך ניתן לומר שבזה נמשך בנין הבית הראשון עד הבית השלישי?

וכן, בפנימיות הענינים, מקום זה לעולם לא יסיים את תפקידו, שהרי תפקידו אינו רק 'בדיעבד' - לשמור על הארון, אלא תפקידו (המרכזי) הוא לקשר את ג' בתי המקדש, ולשמור על קיום בית המקדש באופן נצחי - ותפקיד זה נשאר באופן נצחי.

ולכן נראה יותר לומר שחלק זה יישאר קדוש בקדושת קודש הקדשים - גם לאחר שהארון יעבור לקודש הקדשים הגלוי, כיון שהוא חלק מבנין בית המקדש השלישי.

וכן מוכח מלשון כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה (סעיף ח'): "למרות שבחיצוניות לא ה' הבית ראשון בית נצחי . . אבל בפנימיות אף בו ניתן ענין של נצחיות . . גם הבנין גופו יש בו ענין וחלק שהוא "לשעתו ולעתיד לבא" . . כבר בבנינו של הבית הראשון נקבע ענין שהוא לשעתו ולעת"ל . . נצחי".

ב

ונראה להוסיף ביאור בזה, ע"פ ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חט"ז⁵⁹, שההפרש בין המשכן לבין בתי המקדש הוא, שבהם היתה הקדושה במקום נצחית, אך חלקי הבית וכליו לא היו נצחיים; ואילו במשכן - חלקיו וכליו הם נצחיים, אך הקדושה לא נשארה במקומו לאחר שנסע משם.

ומבאר שזהו לפי שענין הנצחיות הוא רק ע"י הקב"ה, ולכן במקדש שכליו וחלקיו נעשו ע"י אדם והשראת השכינה בו היא מצד הקב"ה - השראת השכינה היא נצחית וכליו לא; ואילו במשכן, שהשראת השכינה היתה ע"י פעולת בניי ("ועשו לי מקדש ולכן) ושכנתי בתוכם") וכליו נעשו ע"י משה עבד ה', ונקראים מעשה ידי הקב"ה - כליו וחלקיו הם נצחיים, והשראת השכינה בו לא.

(59) שיחה ב לפרשת פקודי, ע' 465 ואילך.

וממשיך, שמעין נצחיות המשכן (בחלקי הבית וכליו) ישנה גם בבתי המקדש, כיון שהארון שהוא העצם דבית המקדש, והוא מוסיף נצחיות בגשמיות חלקי המשכן וכליו, אך אין זה באופן גלוי⁶⁰.

ולפי זה מובן, שכיון שמקום זה ("מטמוניות עמוקות ועקלקלות") נבחר להוות מקום לארון - שהוא העצם דבית המקדש, והוא זה שמוסיף נצחיות בגשמיות חלקי המקדש וכליו - לכן גם הוא עצמו יישאר קדוש באופן נצחי, אף שהוא לא באופן גלוי אלא בהעלם.

הפנימיות דהחורבן - מורה על הגאולה

הת' שלום בער שי' קיי
תלמיד בישיבה

ידועים דברי רבינו בחי⁶¹, שבפסוק "ואתה תצוה... שמן זית זך כתית למאור" במילה "כתית" מרומזים בתי המקדש הראשון והשני, בית ראשון שעמד 410 שנים - כמנין "ית", ובית שני שעמד 420 שנים - כמנין "כת".

ונראה להוסיף ע"ד החסידות, שבמילה זו מרומז גם בנין ביהמ"ק השלישי, ולא רק עצם בנינו - אלא גם שיהי' יותר מב' הראשונים:

א. ידוע ביאור כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בלקו"ש חכ"ט (שיחה לשבת חזון, ע' 9 ואילך) כיצד יכול הי' הקב"ה להחריב (כביכול) את ביהמ"ק השלישי, והרי זהו ענין של "בל תשחית", ובמכ"ש וק"ו מהאיסור דהריסת בית כנסת. ומתרץ על כך שזהו "סותר על מנת לבנות" - שכל זה שהקב"ה החריב את הבית הראשון והשני, הוא על מנת לבנות את הבית השלישי שיהי' גדול משניהם.

ונמצא שבעצם הענין ד"כתית" - חורבן והריסת בתי המקדש הראשון והשני - מרומז בניית בית המקדש השלישי, שרק לכן יכול הי' להיות הענין דחורבן הבית הראשון והשני.

ב. ידוע ביאור כ"ק אד"ש מה"מ במאמר ד"ה "ואתה תצוה" ה'תשמ"א⁶² שע"י הענין ד"כתית", שבנ"י שבורים לחלוטין ("אינגאנצן צוטרייסלט") מעצם זה שנמצאים בגלות,

(60) וכפי שמבאר שם הענין בעבודת ה' באריכות. עיי"ש.

(61) ריש פרשת תצוה.

(62) סה"מ מלוקט ח"ו, ע' קצו ואילך.

ואין גילוי אלקות בעולם כמו שהי' בזמן הבית - מגיעים ל"מאור", שהוא גילוי עצם הנשמה, מאור שבנשמה, שעי"ז מתקרבת הגאולה האמיתית והשלימה.

היינו, שבענין ד"כתית", שמרמז על ענין חורבן ביהמ"ק הראשון והשני - מרומזת גם הדרך להגיע לבנין ביהמ"ק השלישי, שהוא ע"י שיהודי נמצא במצב ד"כתית" מעצם ענין הגלות (חורבן המקדשות).

האמונה והציפי'

שנוסף על רגש הכוסף והתשוקה והגעגועים להגאולה (עד
עתה), צ"ל עכשיו גם ובעיקר רגש השמחה מזה שהגאולה
באה בפועל ממש ברגע זה ממש.

(דבר מלכות ש"פ בשלח, ס"ט)

אליהו מגיע כל יום לטבריא דוקא?

הת' שניאור זלמן שי' ברוצקי
תלמיד בישיבה

בלקו"ש חלק ט' (ע' 105, הע' 74) דן כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בענין חזרת הסמיכה קודם ביאת המשיח. ומביא את דעת הרדב"ז¹ שסמיכה אינה יכולה להיות בזמן הגלות (כשיטת הרמב"ם, אפי' לא ע"י רוב חכמי ארץ ישראל שאינם סמוכים) - ומשיח הוא זה שיסמוך את בי"ד הגדול.

וממשיך, שמדברי הגמ' בעירובין² ("אתא אליהו מאתמול . . לבית דין הגדול" - שייטכן שאליהו הגיע להודיע על ביאת המשיח בבית דין הגדול) קשה לדעת הרדב"ז, שהרי אם משיח הוא זה שסומך בי"ד זה - איך יתכן שאליהו שבא לבשר על ביאת המשיח יבשר לבי"ד הגדול על ביאת המשיח?

ומתרץ כ"ק אד"ש מה"מ: "וי"ל (דלהרדב"ז עכ"פ) "ב"ד הגדול" דעירובין לאו דוקא סמוכין (ובלאה"כ י"ל כן - דמאי נפק"מ "סמיכה" - לביאת אלי' הנביא!), כ"א שיגרא דלישנא. והכוונה לב"ד (הכי) גדול שבדור".

ומכאן משמע, שביאת אליהו צריכה להיות בבי"ד הכי גדול שבדור הגאולה, ולא דוקא בי"ד סמוכין.

אמנם בשיחת ז' תשרי ה'תשנ"א³ כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "שכאו"א מאתנו יהי' "שליח" לבשר לעצמו . . וכי אליהו הנביא כבר יום קודם הי' בטבריא ובישר אודות ביאת משיח צדקנו. וי"ל, דכיון שמשיח יכול לבוא בכל יום . . ואליהו הנביא צריך לבשר יום קודם על ביאת המשיח - מגיע אליהו הנביא לטבריא בפועל ממש כל יום ומבשר על ביאת המשיח".

וכמקור לכך שאליהו הנביא מגיע דוקא לטבריא מציין כ"ק אד"ש מה"מ: "ראה עירובין מג, ב: "אתא אליהו מאתמול . . לבית דין הגדול", וב"ד הגדול "בטבריא עתידין לחזור תחילה" (רמב"ם הל' סנהדרין ספ"ד)".

(1) הל' סנהדרין פ"ד ה"ב.

(2) מג, ב.

(3) סה"ש ה'תשנ"א ח"א, ע' 37.

(4) הע' 83.

היינו, שכיון שאלהו מגיע לבי"ד הגדול - שעתידי לחזור בתחילה בטבריא, מכריח כ"ק אד"ש מה"מ שאלהו הנביא מגיע מדי יום לטבריא.

ולכאורה, לפי דברי כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש ח"ט הנ"ל אין הכרח שאלהו מגיע דוקא לטבריא, שהרי בדברי הגמ' בעירובין אין הכוונה לבי"ד סמוכין (סנהדרין) שעתידין לחזור דוקא לטבריא - אלא לבי"ד הגדול שבדור, שיכול להיות (וודאי שבכמה וכמה דורות בזמן הגלות הי') בכל מקום אחר ברחבי העולם.

וצ"ע, ואשמח לשמוע דעת קוראי הגליון בזה.

איסור שתיית יין לכהן בזמן הזה (ב)

הרה"ת יחיאל שי' יעקובוביץ
אברך בכולל

א

בגליון הקודם נתבאר בדברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, המוכיח שבית המקדש עשוי להבנות תוך פחות מ - 24 דקות, ע"פ ה"דעה שלכהן אסור לשתות רביעית יין בזמן הזה . . הפגת השיכרות מיין . . הוא 24 דקות. הרי זו ראי' ע"פ נגלה, שבמשך זמן קצר . . יכול לבוא משיח עם בית המקדש מוכן, כך שיהי' צריך לגשת ישר לעבודה⁵. ואמנם להלכה נפסק ברמב"ם⁶, ש"תקנתו קלקלתו והרי הוא מותר לשתות תמיד, ובפשטות מסיבה זו נקט הלשון "דעה", היינו שאי"ז להלכה ומ"מ הרי זה "ראי' ע"פ נגלה".

והוקשה, דלכאורה גם להלכה נפסק שבאם הכהן - "יודע מאי זה משמר הוא . . אסור לו לשתות יין כל אותו היום". היינו דלהלכה קיימת אפשרות תיאורטית שכהן יאסר בשתי' כאשר הוא כן יודע את משמרתו.

ונתבאר ע"פ דברי המאירי, שהרמב"ם מיירי בזמן הבית, ולא מדבר כלל על איסור הכהנים בזמן הזה. והכוונה ב"קלקלתו תקנתו" אינה על "קלקלת החורבן" (כפירש"י), אלא על קלקלת הכהן - "שקלקלתו תקנתו וסגנון שלו מורה עליו שחסרונו משכיחו ומונעו מלימנות ובטוחין אנו בו שאין המשמרות מחזרות אחריו וישתה עד שתבקע

(5) הוספות ללקו"ש ח"ב ע' 522. תרגום מאידית.

(6) הלכות ביאת המקדש פ"א ה"ז.

כריסו ואין לנו [למנעו]⁷. משא"כ בזה"ז אפילו המכיר משמרתו מותר (כדברי הראב"ד שם).

וזהו שנקט כ"ק אד"ש מה"מ בלשון "דעה" - היינו דעת אביי בפירוש דברי רבנן, שלדעתו הם אוסרים שתיית יין בזה"ז (ורק לדעת רבי יכולים הכהנים לשתות בזה"ז). עיי"ש אריכות הביאור בזה.

ב

והנה, בסיום הענין שם הובא במעלת פירוש זה במאירי, שלפירוש זה מובן גם מצד פנימיות הענינים - הקשר לבעל המאמר, רבינו הקדוש:

דלפירש"י יוקשה, איך יתכן שדוקא רבי - שהי' משיח בדורו⁸ - ידבר בסגנון כזה המייאש מן הגאולה - "כמה שנים שלא חזרה בירה", ולא חיישינן למהרה יבנה המקדש? משא"כ לפירוש המאירי גם רבי לא דיבר על זמן החורבן אלא בקלקלת הכהן, ש"בטוחין אנו בו שאין המשמרות מחזרות אחריו וישתה עד שתבקע כריסו"⁹.

ג

אמנם, לכאורה יש להקשות מדברי כ"ק אד"ש מה"מ בתחילת ההתוועדות, שבמהלכה ביאר הוכחה זו מאיסור שתיית יין¹⁰. שם מבאר מחלוקת רבי ורבנן בסיום מסכת ביצה (מ, א) ושם: "אלו הן מדבריות ואלו הן בייתות, מדבריות, כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונכנסות (לישוב) ברביעה ראשונה (במרחשון), ואלו הן בייתות, כל שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום. רבי אומר אלו ואלו בייתות הן, אלא אלו הן מדבריות, כל שיוצאות ורועות באפר ואין נכנסות לישוב לא בימות החמה ולא בימות הגשמים".

(7) מאירי סנהדרין כב, ב. וע"ע מ"ש בתענית יז, א. וב' השיטות בדבריו.

(8) וראה בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנשא' (הע' 10) שמצד זה רצה רבינו הקדוש לבטל את הצומות על החורבן, היינו שהאיר אצלו וראה במוחש הגילוי דביהמ"ק גם בזמן החורבן, עד שלא ראה צורך להתאבל ולהתענות על החורבן. ואם כך בנוגע למניעת האבילות, איך יתכן שבנוגע לבנינו בפשטות ובגשמיות - ירחיק הציפי' והאמונה בזה?!

(9) ובדעת רש"י אי"ל בדא"פ שהיא הנותנת, דמכיון שהי' משיח בדורו ידע והכיר מציאותה הפנימית של הגלות והמטרה שבאריכותה, ובמילא לא חש לבנינו קודם הזמן שנקבע (אא"כ באופן ד"זכו - אחישנה", שאז יהיו כל הענינים באופן ניסי ובהתגלות "פחד ה' והדר גאונו" שע"ז מבאר אד"ש מה"מ את הלשון "יין קשה פחד מפיגו"). וכשיגיע זמן הקץ (באופן ד"בעתה"), כבר לא יהי' נוגע הדבר למעשה - כיון שכבר לא יהיו כהנים המכירים זמני משמרותם, שנוכל לאסרם בשתיית יין (וכהן שאינו מכיר לכו"ע מותר).

(10) בלתי מוגה - סי"ד. שיחוק תשט"ו (הוצאה חדשה) ע' 335.

ומבאר בפנימיות הענינים, שמחלוקתם היא לגבי סוגים ב"נפש הבהמית" של יהודי, אם הם בהמות "בייתות" שאפשר להקריבן, היינו, לפעול בהם הקירוב לאלקות, או שהם בהמות "מדבריות", שאי אפשר להקריבן ביו"ט. ולדעת רבנן מי שלכל-הפחות בלילה נכנס לישוב, מצד רגש של יראת-שמים שמתעורר אצלם אז - הרי הן בהמות "בייתות". ואילו רבי - שהוא מנהיג ונשיא הדור, מעלה גם יהודי כזה שרק פעם בשנה מגיע לישוב.

ויתירה מזה: אפילו מי שאינו נכנס לישוב לגמרי, אפילו לא פעם אחת בשנה, גם ממנו לא מתייחס רבי - כהסיוס בגמרא שרבי אומר "לדידי אין מוקצה", וס"ל ששוחטין גם את המדבריות, ורק "לדבריהם דרבנן קאמר להו . . . לדידכו אודו לי מיהת היכא דיוצאות ורועות בפסח ונכנסות ברביעה ראשונה דבייתות הן".

וא"כ קשה ביותר גם לפירוש המאירי, איך דוקא רבי, מנהיג ישראל, יאמר על כהן שאינו מכיר משמרתו - "בטוחין אנו בו שאין המשמרות מחזרות אחריו וישתה עד שתבקע כריסו"?

ד

וי"ל בהקדים ביאור כ"ק אד"ש מה"מ¹¹ בלשון רש"י¹² בנוגע למחלוקת האם חדש אסור בחו"ל - "נחלקו בו חכמי ישראל". שבוה הוא מרמז, שה"נחלקו" קשור בשתי שיטות כיצד להבין ולאמוד את תכונות ורגשות ישראל - "חכמי ישראל".

ותוכן הביאור (ס"ה): איסור אכילת חדש, שטעמו הפשוט הוא כדי ש"ראשית קצירכם" תהי' קרבן (עומר), צריך לעורר אצל בני את ההכרה וההרגשה שאת ה"ראשית" מכל עניניהם הם מוכרחים להביא לקב"ה ורק אחר כך אפשרי ה"תאכלו".

אך מכיון שהעומר מובא רק מ"קצירה" - הקציר של א", ובמילא - זה מעורר רק את יהודי ארץ ישראל - נשאלת השאלה - כיצד מתעוררת הכרה זו אצל יהודי חוצה לארץ, שמקצירם אין מביאים קרבן עומר?

בכך נחלקו "חכמי ישראל": שיטה אחת היא, שגם הם אסורים בחדש, ובמשך הזמן בו הם לא יכולים לאכול מן התבואה החדשה, הם יזכרו ויגיעו להכרה ש"ראשית" עניניהם שייכים אף הם להקב"ה.

ואילו השיטה השני' היא, שאדרבה: הדרך לעורר בהם הרגש זה אינו באסירת החדש, אלא אדרבה - זה גופא ששדות יהודי חו"ל אינם בגדר הבאת העומר, מעוררת

(11) לקו"ש ח"ז ע' 248 ואילך.

(12) אמור כג, יד. ועיין גם בפירוש התו"כ עה"פ. ובקידושין לו, א.

אצלם את ההכרה בשפל מצבם; והכרה זו בשפל מצבם תעורר בהם תשוקה שאצלם צ"ל ביתר שאת הרגש שהעומר מעורר אצל יהודי א"י.

ובזה מבאר (ס"ו) הטעם שרש"י מקדים את השיטה השני', כיון שלפי האופן הראשון, מעורר האיסור בעיקר את הגוף והנפש הבהמית, אשר להם נוגעת המניעה לאכול מאכל מסויים. וזוהי התחלת העבודה - כאשר הגוף והנה"ב עדיין בתקפם, וצריך להשפיע עליהם. ורק אח"כ אפשר להגיע לאופן העבודה השני - ע"י שלילת האיסור, הפועל על הנפש האלקית תשוקה להתעלות למצב דבני א"י¹³.

ה

ועפ"ז אפ"ל שגם רבי וגם רבנן מטרתם לעורר ולקרב את אותו כהן שאינו מכיר משמרתו, אלא שמחלוקתם היא ע"ד הנ"ל באיסור חדש:

רבנן, דאזלי בתר רובא, סוברים שהדרך לעורר יהודי נחות כזה, היא דוקא באמצעות הגבלת נפשו הבהמית, שע"ז שייאסר בשתיית יין במשך כל השנה כולה, יתעורר לחפש משמרתו ולהתחיל לעבוד באופן סדיר בביהמ"ק, כדי שיוכל לשתות בשאר הזמנים בהם אינו עובד.

משא"כ לדעת רבי, המעלה ומגלה בכל יהודי את ניצוץ נפשו האלקית, פוסק שדוקא ע"י התרת כהן זה בשתיית יין, תתעורר נפשו האלקית בראותו את חבריו הכהנים שבזמנים מסויימים נמנעים משתיית יין כדי לעבוד בביהמ"ק, והתעוררות זו תביא אותו לגבור על נפשו הבהמית ולהצטרף לחבריו העובדים.

[ואו"ל עפ"ז במשמעות הלשון "קלקלתו תקנתו" - ש"קלקלתו" שהוא מותר בשתיית יין כל השנה, היא מתקנתו שיחזור לעבודת בית המקדש].

13) וראה מש"כ ע"פ זה בקובץ הללו עבדי ה' ח"ב (תות"ל המרכזית 770 בית משיח), בביאור המנהגים בתקופות השונות בהקפדה על חדש בחו"ל, מצד הסמיכות לגאולה האמיתית והשלימה.

מדוע מבשר אליהו בכל יום על ביאת המשיח

הת' שלום דובער שי' מלכיאלי
תלמיד בישיבה

א

איתא בגמ' עירובין (מג, א"ב): "האומר הריני נזיר ביום שכן דוד בא מותר לשתות יין בשבת ויו"ט ואסור לשתות יין כל ימות החול . . . אי אמרת אין תחומין, בשבתות ויו"ט אמאי מותר? שאני התם דאמר קרא: "הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא" והא לא אתא אליהו מאתמול".

היינו שהגמ' דנה האם יש איסור תחומין למעלה מעשרה או לא, ומנסה להביא רא' לכך שישנו איסור תחומין ולכן משיח לא יבוא בשבת - מכך שנזיר שאמר הריני נזיר ביום שבא משיח מותר בשתיית יין בשבת ויו"ט, אך דוחה הגמ' ומבארת שהסיבה שמשיח לא יבוא בשבת, היא מפני שאליהו לא הגיע ביום ששי לבשר על ביאת המשיח, ובהמשך דברי' מבארת הגמרא, שאליהו הנביא אינו מגיע בע"ש מפני הטורח. ומוכח מכאן שאליהו מגיע לבשר יום לפני ביאת משיח.

והנה בשיחת ז' תשרי תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ (תרגום מאידית): "ויה"ר והוא העיקר שכאו"א מאיתנו יהי' שליח לבשר . . . כי הנה זה בא . . . וכי אליהו הנביא כבר יום קודם ה' בטבריא¹⁴ ובישר אודות ביאת משיח צדקנו.

ויש לומר דכיון שמשיח יכול לבוא בכל יום, אחכה לו בכל יום שיבוא¹⁵, ואליהו הנביא צריך לבשר יום קודם, על ביאת המשיח, מגיע אליהו הנביא לטבריא בפועל ממש כל יום ומבשר אודות ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים במעמד ומצב דאחכה לו בכל יום שיבוא גם לאלו שאין אומרים זאת בדיבור (כמנהג חב"ד) אלא חושבים ע"ז, ובפרט כשגומרים במזמור תהילים הידוע "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו".

14) ראה עירובין מג, ב: "אתא אליהו מאתמול . . . לב"ד הגדול", "וב"ד הגדול בטבריא עתידין לחזור תחילה" (רמב"ם הל' סנהדרין ספ"ד)
15) עיקר הי"ב מי"ג עיקרים.

ומשמע בפשטות מדברי כ"ק אד"ש מה"מ שאליהו הנביא מגיע בכל יום לטבריא ומבשר אודות ביאת המשיח ביום שלמחרת, כיון שמשיח יכול לבוא בכל יום, 'אחכה לו בכל יום שיבוא', ואליהו צריך לבוא ולבשר יום קודם.

והנה יש לעיין במשמעות ביאת אליהו הנביא בכל יום:

דהנה המקור לביאתו של אליהו הנביא לפני ביאת המשיח היא מהפסוק¹⁶: "הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא" וכפירוש רש"י שם (ד"ה לפני): "לפני ביאת בן דוד, יבוא אליהו לבשר".

ועפ"ז אינו מובן: מדוע זקוק אליהו לבשר בכל יום על ביאת המשיח, הרי אם ישנו יום מסויים שמשיח צריך לבוא, אזי רק יום אחד קודם ביאתו צריך אליהו לבוא ולבשר (כדברי הגמרא בעירובין), ומדוע חוזר ומבשר גם ביום שבו משיח בא בפועל (כדברי כ"ק אד"ש מה"מ לעיל שאליהו בא לבשר בכל יום)?

ב

והנה אפ"ל, שגדר ביאת אליהו לבשר בכל יום על בואו של משיח, איננה להודיע שמחר בא משיח בפועל, אלא להודיע שמשיח יכול לבוא מחר מצד ה'אחכה לו בכל יום שיבוא', ז"א, מכיון שבכל יום ישנה אפשרות בכח שמשיח יבוא (מצד הגדר ד'אחכה לו' כנ"ל) מגיע אליהו בכל יום לבשר על כך שיתכן שמשיח יגיע למחרת.

וא"כ מובן שדברי כ"ק אד"ש מה"מ הנ"ל שאליהו בא לבשר בכל יום על ביאת משיח, הכוונה שתתכן ביאת משיח בכח אך לא דוקא בפועל (ופשיטא שביום שמשיח אכן יתגלה בפועל, אליהו יבוא לבשר על ביאתו בפועל ביום שלפניו).

אבל עדיין צריך ביאור:

א. מהגמ' בעירובין משמע בפשטות, שישנו יום אחד מסויים שבו מגיע אליהו לבשר על ביאת משיח - יום לפני ביאת משיח בפועל, ולא שאליהו מגיע בכל יום לבשר על ביאתו בכללות, עד שהגמרא מנסה להוכיח מכך למעשה האם מותר לנזיר לשתות יין, וא"כ כיצד זה יסתדר עם הסבר כ"ק אד"ש מה"מ שמשיח בא בכל יום?

ב. ועיקר: כל הנ"ל שאליהו בא בכל יום לבשר על ביאתו בכח, עדיין איננו מיישב את עיקר הקושיא מדוע אליהו בא לבשר על ביאת משיח גם ביום שבו משיח בא בפועל?

ג

ויובן זה בהקדים דברי הגמ' במסכת סנהדרין¹⁷: "אמר רבי אלכסנדר רבי יהושע בן לוי רמי: כתיב¹⁸ 'בעתה', וכתוב 'אחישנה'? זכו - 'אחישנה'. לא זכו - 'בעתה'¹⁹. היינו שאם בני' יזכו ע"י עבודתם הקב"ה יקדים את זמן הגאולה, אך אם לא יזכו הגאולה תבוא בזמן שנקבע - 'בעתה'.

ועפ"ז ניתן לבאר החילוק בין דברי הגמרא לדברי כ"ק אד"ש מה"מ, שהגמרא שאמרה שאליהו בא לבשר על ביאת משיח יום קודם לכן מדברת על המצב הרגיל - לא זכו, ולכן כשמדברת על ביאת אליהו במצב הרגיל, משמע שיש יום מסויים אחד שבו אליהו צריך לבוא - 'בעתה', ולבשר אודות ביאת משיח בפועל ממש ביום שלמחרת. וכיון שזה נוגע בחלק מהדברים להלכה²⁰, ממילא מדברים על המצב הרגיל ללא שינוי של מעשה בני' ('זכו').

אמנם כ"ק אד"ש מה"מ מדבר על מצב של זכו (וכמו שאמר כ"ק אד"ש מה"מ ריבוי פעמים שבדורנו כל ישראל "בודאי נמצאים במעמד ומצב דזכו"²¹), שאז הגאולה היא באופן ד'אחישנה', וממילא באופן זה, זמנה של הגאולה הוא בכל יום ויום, כיון שאחכה לו בכל יום שיבוא, ולכן מגיע כל יום ויום ומבשר על ביאת המשיח ביום שלמחרת.

אמנם ע"פ ביאור הנ"ל בדברי כ"ק אד"ש מה"מ, עדיין צריך ביאור מדוע אליהו מגיע גם ביום שבו משיח בא? ולכן נראה לומר שאליהו מגיע בסוף כל יום לבשר על ביאת משיח למחרת (לאחר שנתברר שביום זה משיח לא בא בפועל) ומבשר על כך שמחר משיח בא בפועל²²;

כי מצד המצב ד'זכו' - 'אחישנה' כל יום הוא זמנו של משיח, וזה שהיום משיח לא בא ח"ו זהו מפני סיבה שאינה מובנת כלל וכלל ובודאי יבוא מחר ותתקיים הבשורה שבישר אליהו ביום שלפניו.

[אמנם ישנם דעות שאליהו לא מוכרח לבוא כלל יום קודם ביאת משיח, ומהו:]

כתב הרמב"ם²³: "יראה מפשוטן של דברים שבתחלת ימות המשיח תהי' מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא . . שנאמר הנה אנכי שולח לכם את

(17) צח, א.

(18) ישע"י ס, כב.

(19) אמנם מלבי"ם עה"פ כותב: "בבא העת המיועד - בעתה, אעשה הדבר בזריזות - אחישנה", דלא כהגמ'.

(20) ועיין בלקו"ש חכ"ז ש"פ בחוקותי, שהרמב"ם - ספר הלכות הלכות, מדבר על המצב הרגיל - לא זכו. ואולי יש לחלק, ואכ"מ.

(21) ש"פ תרומה תשד"מ.

(22) ביאור זה נכתב לענ"ד בלבד, בפרט שבזה גופא יש לברר מהו הגדר של סוף היום.

(23) הל' מלכים פ"ב ה"ב.

אליהו כו". ועל כך מבאר²⁴ כ"ק אד"ש מה"מ: "היינו שלדעת הרמב"ם יבוא אליהו הנביא בתחלת ימות המשיח - לאחר ביאת משיח צדקנו. . כי הרמב"ם פוסק שביאת משיח צדקנו יכולה להיות לפני שיבוא אליהו הנביא".

ובסגנון אחר קצת ביאר רבי יהונתן אייבשיץ בסוף קונטרס בית הספק²⁵: "ונראה הא דכתב הרמב"ם סוף הלכות מלכים, דאין הדבר מוחלט שיבוא אליהו קודם משיח, אף דגמרא (עירובין מג, ב) אמרו כן, והא קרא הנני שולח וכו' וכי דברי הגמ' בכדי נאמרה?

אבל ידוע מה שאמרו חז"ל 'בעתה אחישנה', 'לא זכו' - 'בעתה', 'זכו' - 'אחישנה', וס"ל להרמב"ם ודאי סדר ותנאי ביאת משיח הוא, שאליהו יבא לבשר ביאתו, רק הני מילי אם נעשה 'בעתה', אבל אם זכו ויחיש גאולה, מדלג על ההרים ומקפץ על הגבעות לשנות הסדר²⁶". עכ"ל.

אמנם מכיון שמפשטות דברי הגמרא בעירובין ודברי כ"ק אד"ש מה"מ (לעיל ס"א) משמע שאליהו אכן מוכרח ובא בפועל יום לפני ביאת משיח, לכן נ"ל כדלעיל].

ד

ועפ"ז יובן קושי נוסף:

דלכאורה, אם כל הסיבה לביאת אליהו בכל יום היא מצד הענין של 'אחכה לו בכל יום שיבוא' הרי זה טעם ששייך בכל הזמנים גם בזמן הגמרא (כדמוכח מכך שהוא אחד מי"ג עיקרי האמונה), וא"כ כיצד זה משמש סיבה וטעם לביאתו בכל יום?

אלא שלענ"ד ישנו חילוק עיקרי באמונה זו, בין מצב של 'זכו' ל'לא זכו', דאם נמצאים במצב של 'לא זכו' - 'בעתה', אזי האמונה והציפי' בכל יום היא שביום מן הימים הקב"ה יקיים את הבטחתו לגאול את בנ"י מהגלות, ולכן "אע"פ שיתמהמה עכ"ז אחכה לו בכל יום שיבוא"²⁷, היינו שלא נתייאש מהתעכבותו ונמשיך לחכות לו בכל יום, ואין הכוונה שנאמין שיגיע דוקא היום, אלא שיבוא בזמן שנקבע.

משא"כ כשנמצאים במצב של 'זכו' - 'אחישנה', אזי פירוש העיקר "אחכה לו בכל יום שיבוא" הינו, שמכיון שכל יום ויום זהו זמן של ביאת משיח, לכן צריך כל יום להאמין

(24) התוועדיות תשמ"ג ח"ג ע' 1313.

(25) בספרו כרתי ופלתי.

(26) וראה לעיל בהערה שהרמב"ם להלכה מדבר ע"ד הסדר הרגיל - 'לא זכו', ולכן קצת קשה לתרץ כן שהרמב"ם

להלכה מדבר בפירוש על המצב ד'זכו' אלא דס"ל גם כדברי הגמרא במצב ד'זכו' - דבר שלא נזכר בדבריו כלל.

(27) י"ג עיקרי האמונה להרמב"ם.

שהיום הוא מגיע, ואע"פ שאתמול לא הגיע צריך להאמין שהיום הוא יגיע, כי גם היום משיח צריך לבוא בפועל²⁸.

האם אין ביאור לעיכוב הגאולה?

הת' יוסף שי' הלוי סגל
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות נח תשנ"ב (ס"ט) מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א כי בימינו לא נותר כל ביאור או הסבר לעיכוב הגאולה, ובלשונו הק': "העבודה דכללות בני" במשך כל הדורות שצריכה להיות בזמן הגלות כדי לבוא להשלימות דהגאולה (שתלוי' במעשינו ועבודתינו (ד) כל זמן משך הגלות"²⁹) - נסתיימה ונשלמה, ואין ביאור והסבר כלל על עיכוב הגאולה".

ובשיחות נוספות משיחות הדבר מלכות מהשנים תנש"א-ב מבאר כ"ק אד"ש מה"מ באריכות כיצד כל הסיבות והביאורים שהביאו חז"ל כהסבר לעיכוב הגאולה - הושלמו וכיום אינם מעכבים את ביאת הגאולה. ומהם:

עבודת הברורים: עבודת בני" במשך כל הדורות, מתבטאת בכך שמבררים את ניצוצות האלקות החבויים ביש הגשמי, ומעלים אותם לקדושה, וכל עוד לא סיימו בני" את בירור הניצוצות בעולם - אין הגאולה השלימה יכולה לבוא. אלא כמ"ש רבינו הזקן - "וכשיוגמרו כל הברורים יבוא המשיח במהרה בימינו אמן"³⁰.

ובדורנו הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, אשר אף מונע ומעכב זה כבר הוסר, ואשר הסתיימה "עבודת הברורים"³¹.

28) אלא שעדיין ישנם עוד פרטים בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ המצריכים בירור: א. מה הכוונה בדבריו הק' "ומבשר אודות ביאת המשיח (במיוחד) לאלו שעומדים במעמד ומצב דאחכה לו בכל יום שיבוא" האם שומעים בגשמיות את בשורה זו, או שזהו ע"ד בת קול ומזליהו חזי? ב. מהגמ' משמע שיבוא לב"ד הגדול, האם ב"ד זה כבר חזר לטבריא? ועוד. ובעז"ה עוד חזון למועד, ואכ"מ לבאר.

29) תניא רפ"ז.

30) תנ"א פרשת וישב ע' כז.

31) ראה ד"מ שמיני תנש"א. ד"מ ויצא תשנ"ב. ד"מ וישלח תשנ"ב. ד"מ וישב תשנ"ב. ד"מ וארא תשנ"ב.

עבודת התשובה: כתנאי לביאת הגאולה, הוא עשיית תשובה ע"י בני". וכמו שמצינו בגמרא³² - "אין הדבר תלוי אלא בתשובה", וכך נפסק להלכה ברמב"ם - "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה"³³. ובדורנו הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, אשר כבר - "כל בני" עשו תשובה"³⁴, וזאת כדבריו, אשר אין בדורנו יהודי שלא הרהר תשובה בליבו, וממילא הוסר גם עיכוב זה.

סיום מעשינו ועבודתינו: ידועים דברי רבינו הזקן בתניא - אשר "כל הגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות"³⁵, שעל כך עבודת בני" במשך כל הדורות בקיום התורה והמצוות הינם בשביל לגרום לגילויים הנפלאים בגאולה האמיתית והשלימה.

ובדורנו הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, אשר "נשלמו כל מעשינו ועבודתנו"³⁶ שהיו דרושים מאיתנו לעשות בזמן הגלות, כדי לקבל את הגילויים דלע"ל, וממילא גם נשלמה עבודה זו.

אהבת ישראל: הגמרא במסכת יומא אומרת³⁷, אשר סיבת הגלות הינה "שנאת חינם", וביטול סיבת הגלות ע"י "אהבת ישראל", וכ"ק אד"ש מה"מ הודיע שאף ענין זה כבר הושלם³⁸.

מלחמת בית דוד: אחת מהסיבות העיקריות להקמת "תומכי תמימים" היתה בשביל להלחם באלו "אשר חרפו עקבות משיחך" ולחזק את האמונה בביאת הגאולה הקרובה³⁹, ובשנות הנפלאות הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, שאף מלחמת בית דוד נסתיימה ונשלמה⁴⁰.

הפצת המעיינות: ידוע⁴¹ מענה מלך המשיח לשאלת הבעל שם טוב "אימתי קאתי מר", ויענהו - "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה". כלומר, שמלך המשיח יבוא, כשיפוצו

(32) סנהדרין צז, ב.

(33) הלכות תשובה, פ"ז ה"ה.

(34) שיחת ש"פ מקץ תנש"א. שיחת ש"פ שמות תנש"א. ד"מ בלק תנש"א. יחידות ו' חשון תשנ"ב. ד"מ ער"ה תשנ"ב. ד"מ נח תשנ"ב. ד"מ לך תשנ"ב. ד"מ חיי שרה תשנ"ב. ד"מ ויחי תשנ"ב. ד"מ שמות תשנ"ב. ועוד.

(35) לקרא, ריש פרק ל"ז.

(36) סה"מ מלוקט ח"ה ע' סט (חיי שרה תנש"א). ד"מ ויחי תנש"א. ד"מ מטו"מ תנש"א. ד"מ עקב תנש"א. ד"מ ויחי תשנ"ב. ד"מ תשא תשנ"ב. (ובלשון אחר - "נשלמו כל הענינים" - בד"מ תולדות תשנ"ב, שהיו דרושים מאיתנו לעשות בזמן הגלות, כדי לקבל את הגילויים דלע"ל. וכן בד"מ מקץ תשנ"ב).

(37) ט, א.

(38) ד"מ מטו"מ תנש"א.

(39) ספר השיחות ה'תש"ב ע' 141 ואילך.

(40) ד"מ תצא התנש"א. ד"מ וירא התשנ"ב.

(41) ראה כתר שם טוב בתחילתו.

מעיינות החסידות בכל העולם כולו. ובדורנו, לאחר עבודה מאומצת בהפצת מעיינות החסידות, הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, שכבר הופצו המעיינות בכל רחבי תבל⁴².

צחצוח הכפתורים: ידועים דברי כ"ק אדמו"ר הריי"צ⁴³, אשר נמצאים קרוב לגאולה ומה שיותר הוא "לצחצח את הכפתורים", כלומר, שסיימו כבר את כל העבודות הגדולות של כל הדורות, ומה שנשאר עכשו הם עבודות קטנות ואחרונות, בבחי' צחצוח (נקיון סופי) הכפתורים (פרט שולי בבגד). ובדורנו הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, אשר כבר "צחצחו את הכפתורים"⁴⁴, וגם ענין זה הושלם.

ב

והנה, בדבר מלכות ש"פ וישלח ה'תשנ"ב אומר כ"ק אד"ש מה"מ (סי"א): "לאחרי 'מעשינו ועבודתנו' דכל בני במשך כל הדורות, כולל ובמיוחד לאחרי גילוי תורת החסידות בי"ט כסלו, שאז התחיל עיקר הענין ד'פוצו מעינותיך חוצה', ומוסיף והולך ע"י רבותינו נשיאנו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שעל ידו הופצו המעיינות חוצה בכל קצוי תבל - כבר נגמרו ונשלמו כל הענינים גם מצד (וב)העולם, כפי שהודיע והכריז שכבר נשלמו כל עניני העבודה, גם 'צחצוח הכפתורים', והכל מוכן לביאת המשיח.

"ומזה מובן שהמשך העבודה שלאח"ז (כל זמן שמשיח צדקנו מתעכב מאיזו סיבה בלתי ידועה ומובנת כלל⁴⁵) אינו 'עבודת הבירורים' (שהרי כבר נסתיימה ונשלמה עבודת הבירורים), אלא, עבודה מיוחדת להביא להתגלות בפועל בעולם". עכלה"ק.

ומשמע מדבריו הק' כי כיום אכן נסתיימו כל הענינים המונעים ומעכבים (עבודת הבירורים וכיו"ב), אך עם כל זאת נותרה איזו סיבה המבארת ומסבירה את העיכוב בביאת המשיח, אמנם סיבה זו "בלתי ידועה ומובנת כלל" אך ישנה סיבה כלשהי המעכבת.

ובפשטות אין כל סתירה בדבר, שהרי, בדבר מלכות ש"פ נח ה'תשנ"ב אומר כ"ק אד"ש מה"מ ש'אין ביאור והסבר כלל לעיכוב הגאולה' ואילו בד"מ וישלח (הנ"ל) אומר כ"ק אד"ש מה"מ שישנה "סיבה בלתי ידועה ומובנת כלל" - דהיינו: קיימת סיבה

(42) שיחת ש"פ וישב תנש"א. ד"מ נשא תנש"א. ד"מ שלח תנש"א. ד"מ בלק תנש"א. ד"מ פנחס תנש"א. ד"מ עקב תנש"א. ד"מ שופטים תנש"א. ד"מ תצא תנש"א. ד"מ וישלח תשנ"ב.

(43) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

(44) שיחת ש"פ שמות תנש"א. ד"מ נשא תנש"א. ד"מ בהעלותך תנש"א. ד"מ בלק תנש"א. ד"מ פנחס תנש"א. ד"מ עקב תנש"א. ד"מ שופטים תנש"א. ד"מ נח תשנ"ב. ד"מ לך תשנ"ב. ד"מ חיי שרה תשנ"ב. ד"מ וישלח תשנ"ב. ד"מ שמות תשנ"ב.

(45) ההדגשה אינה במקור.

בלתי ידועה לעיכוב הגאולה, אך ביאור והסבר מהי, ומדוע היא מעכבת את בואה של הגאולה - אין ידוע לנו.

אך יש להקשות על הסבר זה, דהנה, בשיחת עשרה בטבת ה'תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ (בתרגום ללה"ק)⁴⁶: "ועד"ז הוא גם ע"י מעשינו ועבודתינו באריכות הגלות, שנמשכת באופן שהגמרא מעידה על זה ש"עד מתי?!" ואין שום טעם על זה! והקב"ה עצמו אומר ש"ליבא לפומא לא גליא", כי ב"פומא" אין שום מקום לומר שאפשר להחזיק יהודי בגלות, ובפרט בגלות הנוכחי, ובפרט אחרי אריכות הגלות".

ומשמע בפירוש מדברי כ"ק אד"ש מה"מ כי אין כל "טעם" לאריכות הגלות, המעכבת את הגאולה. ואילו מד"מ וישלח משמע בפירוש שישנה "סיבה"⁴⁷ לעיכוב הגאולה, אמנם בלתי ידועה ומובנת כלל, אך ישנה איזו סיבה?

ג

ואולי יש לבאר זה בדא"פ, ובהקדים: בשיחת עשרה בטבת ה'נ"ל, בה מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ כי אין כל טעם לאריכות הגלות, מוסיף ש"הקב"ה עצמו אומר ש"ליבא לפומא לא גליא" [= הלב אינו מגלה לפה], כי ב"פומא" אין שום מקום לומר שאפשר להחזיק יהודי בגלות, ומשמע, שייתכן שישנו טעם כלשהו אצל הקב"ה בפנימיותו ("ליבא") כביכול, אך היא אינה בגלוי לפיו, ובגילוי ("פומא") אין שייך כל טעם על כך.

ועפ"ז אולי ניתן לבאר: אין כל ביאור וטעם לאריכות הגלות המעכבת את הגאולה היות וכך הוא הסדר שקבע הקב"ה - שאין כלל מקום להבין זאת. אמנם בפנימיותו של הקב"ה יתכן שקיים איזשהו טעם לעיכוב הגאולה אך הוא אינו גלוי לנו ואף לו עצמו בגלוי ("לפומא") כביכול אין ביאור או איזו סיבה לכך.

ואולי ניתן לקשר זאת עם דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת נר א' דחנוכה - במעמד פרסומי ניסא עולמי - ה'תשנ"ב, וזלה"ק:

"ובפרט ש"אין גו' איתנו יודע עד מה", הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה.

"ובלשון הרמב"ם - פס"ד להלכה - "צריך כל אדם שיראה עצמו . . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצווה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", היינו, שפעולתו של יהודי אחד, מבוגר או

(46) דברי משיח תנש"א ח"ב ע' 120 (ס"ט), מתומלל מסרט ההקלטה.

(47) אף שאפשר לחלק בין סיבה לטעם, ויתכן שיש סיבה לעיכוב הגאולה - בלא טעם. אך ראה בפנים ביאור באופן

אחר.

ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם "תשועה והצלה" דגאולה האמיתית והשלימה". עכלה"ק.

כלומר, כל פעולה ולו הקטנה ביותר בכחה לפעול את הגאולה בפועל ממש, וללא כל עיכוב - אף שישנם כו"כ ענינים (לעיל ס"א) הדרושים להבאת הגאולה.

ואולי י"ל בדא"פ שהיות ובשיחות הדבר מלכות הודיע כ"ק אד"ש מה"מ כי "אין ביאור והסבר כלל על לעיכוב הגאולה" - אזי כעת בפשטות, ייתכן שזהו הדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה, שהרי (כנ"ל) ישנה איזו "סיבה בלתי ידועה ומובנת כלל" אך "אין ביאור והסבר" מהי, וע"כ ייתכן שעשיית פעולה זו (נתינת מטבעות אחדות לצדקה) היא הנדרשת כעת, וע"י תבוא הגאולה בפועל ממש.

ויש להאריך בכהנ"ל. ואשמח לשמוע דעת הקוראים בזה.

התגלות משיח

וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משיח שבדורנו,
שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים
לקבלת פני משיח צדקנו, הרי, בימינו אלו (כנ"ל סי"ג) נתבטלו
כל המניעות והעיכובים כו', וכיון שכן, ישנה (לא רק המציאות
דמשיח, אלא) גם ההתגלות דמשיח, ועכשיו צריכים רק לקבל
פני משיח צדקנו בפועל ממש!

(דבר מלכות ש"פ וירא, סי"ד)

האם משיח יכול להתגלות בליל הסדר עצמו

הרב אליעזר שמחה שי' וילהלם
ר"מ ומשגיח בישיבה

א

בנוסח הגדה של פסח, בסיום ברכת "אשר גאלנו" אומרים אנו: "כן ה' אלקינו ואלקי אבותינו, יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום שמחים בבנין עירך ושמחים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו. ברוך אתה ה' גאל ישראל".

והנה, בספר ברכת רפאל¹ מביא את דברי השבלי הלקט (על הגש"פ, סי' ריח), שהקשה איך אפשר לומר "יגיענו למועדים ולרגלים" שמשמע שבועות וסוכות, והרי קיי"ל ש'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל' - ואם כן, אשר הגאולה תגיע בניסן, רק בפסח הבא נוכל לזכות להיות בבית המקדש, והוי ברכה זו תפילת שוא?

ומביא שתירץ השבה"ל, שכמו שתחילת הברכה היא "והגיענו הלילה הזה לאכל בו מצה ומרור", ואין הכוונה בבית המקדש, אלא בשלום ובהשקט - כך הכוונה "כן יגיענו" לרגלים הבאים (שבועות וסוכות) "לשלום" מן המלכויות - שלא יעכבו בידינו מלקיים המצוות בזמנם, ובנוסף שנזכה להיות "שמחים בבנין עירך כו".

וכן שהביא פירוש נוסף בשם אחיו ר' בנימין, שבברכה זו הולכים אנו לפי דעת ר"א שסובר שבתשרי עתידין ליגאל, וזהו הפירוש "למועדים" - ר"ה ויוה"כ פ, "ולרגלים" - היינו חג הסוכות ושמני' עצרת, שבהם אכן נזכה להיות בבית המקדש השלישי.

ומקשה בעצם שאלת השבה"ל, דבטורי אבן (ר"ה יא, ב) הקשה, שלפי ר"א ור"י (שבניסן או בתשרי עתידין ליגאל) אינו מובן הברייטא בעירובין² "הריני נזיר ביום שבן דוד בא... ואסור לשתות יין כל ימות החול" - דממה נפשך: לפי ר"א צריך להיות מותר כל השנה לבד מתשרי, ולר"י יהי' מותר כל השנה לבד מניסן?

(1) סימן מח, ע' קנד.

(2) מג, א.

אלא שע"פ מה דאיתא בסנהדרין (צח, א) עה"פ "בעיתה אחישנה": "זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה", מבאר הטו"א שמחלוקת ר"א ור"י האם בניסן או בתשרי נגאלין היינו לפי הקץ ד"בעתה" - שיהי' או בניסן או בתשרי; אך כאשר עוסקים בגאולה באופן של "זכו" הרי אין בזה כל הגבלות זמן³ - ולכן "האומר הריני נזיר ביום שבן דוד בא", אסור כל ימות החול, שמא תגיע באותו יום הגאולה באופן ד"זכו"⁴.

ומדברי הטורי"אבן יוצא, שכל המחלוקת בזמן ביאת הגאולה (בתשרי או בניסן) היא רק לגאולה באופן ד"לא זכו" כשתגיע הגאולה "בעתה"; ועפ"ז קשה מה היתה קושיית השבה"ל בנוסח ההגדה, הרי אפשר לומר שהמדובר הוא בגאולה באופן ד"זכו - אחישנה", שאז אכן מתאים הנוסח "כן יגיענו למועדים ולרגלים", וע"ז גופא אנו מתפללים?

ומתרץ בזה ה'ברכת רפאל', ע"פ דברי הרמב"ם (הל' מלכים פ"א ה"ו): "אם יעמוד מלך מבית דוד . . . הרי זה בחזקת משיח. אם עשה כן והצליח ובונה המקדש במקומו . . . הרי זה משיח ודאי"; שמדברי הרמב"ם יוצא שגם לאחר שיבוא משיח (בחזקת משיח) עדיין לא תהי' גאולה שלימה, ורק אחרי מלחמות וכו' יהי' משיח ודאי ויבנה ביהמ"ק.

ולפי"ז מתרץ, שכיון שביציאת מצרים אף שהגאולה בפועל היתה בליל ט"ו ניסן, אך השעבוד בטל כבר קודם לכן (כדמצינו בדחז"ל), כוונת ר"י ש"בניסן נגאלו" היינו שסוף הגאולה הי' בפסח - וכן הוא בגאולה העתידה, שסיום כל שלבי הגאולה (מלחמת גוג ומגוג וכו') יהי' בליל ט"ו בניסן.

וכן גם בדעת ר"א, שזה שסובר "בתשרי עתידין ליגאל", הרי לומד זאת מהפסוק "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול", שעוסק בקיבוץ גלויות ש(לדעת הרמב"ם) הוי' שלב בגאולה - וזה יהי' בתשרי; אך גם לדעת ר"א וגם לדעת ר"י ברור שמשיח יכול לבוא בכל יום⁵.

ובזה מובנת קושיית השבה"ל הנ"ל, כיון שאף שמשיח יכול לבוא בכל יום, הרי סיום שלבי הגאולה יהי' בניסן - וא"כ איך אומרים "יגיענו לרגלים" - שבועות וסוכות?

(3) ומוכיח זה מהמשך הגמ', שאמר המשיח לריב"ל שיגיע "היום אם בקולו תשמעו". היינו שכל יום ויום זמנו הוא. (4) וממשיך ומבאר שם כיצד יתכן שתבוא הגאולה ביו"ט דתשרי או דניסן, והא' "אין אליהו בא בע"ש", וכן "אין תחומין למעלה מעשרה", עיי"ש.

(5) ולפי"ז מתרץ זה שספק הרמב"ם הוא אם משיח יכול לבוא ביו"ט או לא, אף שהגאולה היא או בניסן או בתשרי, כיון שמשיח יכול לבוא בכל יום - משא"כ הגאולה שבה מחלוקת האם תהי' בניסן או בתשרי.

ב

אך הנה כל הנ"ל הוא לפי פי' השבליהלקט, ש"מועדים" היינו ר"ה ויוהכ"פ, ו"רגלים" היינו שבועות וסוכות, או סוכות ושמיני עצרת.

אך בהגדה של פסח עם ליקוטי טעמים ומנהגים, על המילים "למועדים ולרגלים" מעיר כ"ק אד"ש מה"מ: "למועדים - ראש השנה ויום הכיפורים. ולרגלים - פסח שבועות וסוכות (שבלי הלקט. אבודרהם)".

ומציין כ"ק אד"ש מה"מ (גם) לאבודרהם, שמביא בפירושו "ולרגלים" - "אלו פסח ושבועות וסוכות".

ולפי זה לא קשיא מידי כל הקושיות דלעיל, כיון שהמדובר הוא על גאולה באופן ד"אחישנה", והגאולה יחד עם ביאת המשיח תגיע ברגע כמימרא, וכשאומרים אנו "ולרגלים" כוונתנו לפסח שבועות וסוכות כסדרן - שבלי סדר זה עצמו, כשיהודי מברך את הברכה ואומר "כן יגיענו כו'" - מגיעה הגאולה תיכף ומיד.

ויש להמתיק בזה ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ במכתב מכ"ח מנ"א תש"ז (שערי גאולה ח"ב, ע' נביג), שכיון שזה שמשיח אינו יכול להגיע בשבת ויו"ט הוא ספק, הרי יתכן שאליהו הגיע מאתמול לבי"ד הגדול - ופשט ספק זה, וכעת משיח יכול להגיע גם בשבת. ואתי שפיר ביתר שאת זה שמשיח יכול להגיע בליל הסדר עצמו.

אמנם במכתב זה עצמו, בסעיף ד' מעיר כ"ק אד"ש מה"מ שכל הספק אם יכול להתגלות בשבת ויו"ט הוא רק במשיח בן דוד, משא"כ משיח בן יוסף (והיינו התחלת הגאולה) ודאי שיכול להגיע בשבת ויו"ט.

ולפי"ז ניתן לתווך שיטת כ"ק אד"ש מה"מ עם דברי ה'ברכת רפאל' הנ"ל, שדבריו קיימים אם המדובר בברכת "אשר גאלנו" הוא במשיח בן יוסף ועל הגאולה בכלל; אך אם המדובר הוא אודות משיח בן דוד מוכרחים לומר שהכוונה בברכה זו הוא באופן ד"אחישנה".

ולהעיר, שמקור נוסח זה הוא בדברי המשנה⁶ וכשיטת ר"ע, ואולי אפשר לומר שכיון שנכתב זה בזמן המשנה אחרי החורבן⁷ - הרי המדובר הוא כבר בזמן שכבר כלו כל הקיצין, וממילא כל הברכה תוקנה על מצב של "זכו - אחישנה".

(6) פסחים קטז, ב.

(7) וראה עין יעקב שם, שר"ע הוא זה שכתב נוסח זה, כ-100 שנים אחרי החורבן.

ג

והעיקר, שבדורנו זכינו, ובשיחת הדבר מלכות לש"פ ויקרא ה'תנש"א בסופה אומר כ"ק אד"ש מה"מ:

"ובדרך ממילא . . נהי' כולנו . . בביהמ"ק השלישי, "שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך, ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון, ונודה לך שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו, ברוך אתה ה' גאל ישראל".

ועל חתימת הברכה ("גאל ישראל") מעיר בהע' 163: "לשון עבר דייקא, כיון שהברכה היא על הגאולה ממצרים ("אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים")."

אך ממשיך: "ויש לומר, שכיון שחתימת הברכה באה לאחר ובסמיכות ממש להבקשה על הגאולה העתידה, ה"ה כוללת גם הגאולה העתידה כפי שנעשית (לא בלשון עתיד, ולא רק בלשון הווה, "גואל ישראל", אלא גם) בלשון עבר, "גאל ישראל", כיון שהיתה כבר ברגע שלפנ"ז".

היינו, שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ שעל אף שהברכה מכוונת על גאולת מצרים, אך כיון שחתימת הברכה באה בסמיכות לבקשת הגאולה העתידה - הרי הכוונה היא גם על הגאולה העתידה, שנעשית בלשון עבר, כיון שבאה ברגע שלפני רגע זה.

ותירה מזה ממשיך שם כ"ק אד"ש מה"מ בשוה"ג: "ואולי י"ל שמרומז גם בפתיחת הברכה . . "אשר גאלנו" - שרומז גם להגאולה העתידה (שבהמשך הברכה) כפי שהיא בלשון עבר. ועפ"ז יומתק הקדימה ד"אשר גאלנו" לפני "וגאל את אבותינו" - שהקירבה אלינו . . היא . . בעיקר מפני שקאי (גם) על גאולה העתידה (כפי שהיא בלשון עבר) שתהי' לנו . . ולאח"ז . . גם "לאבותינו".

ומכך נראה ברור, שכוונת ברכה זו היא שהגאולה מגיעה רגע קודם אמירת הברכה, כליל הסדר עצמו, ואדרבה, זהו סיבת סדר הדברים - "גאלנו" ורק אח"כ "וגאל את אבותינו" - כיון שהמדובר הוא אודות הגאולה העתידה, שבה אנו קודמים לאבותינו.

וענין זה הוא בהדגשה יתירה בדורנו, שכדברי כ"ק אד"ש מה"מ בכמה וכמה מקומות⁸ הרי ודאי שהגאולה תגיע בדורנו באופן של "זכו", והגאולה צריכה להגיע תיכף ומיד ממש - הרי הכוונה בברכה זו הוא שיתגלה כ"ק אד"ש מה"מ כליל הסדר עצמו, ויוליכנו קוממיות לארצנו נאו ממש!

(8) ראה לדוגמא שיחת ש"פ תרומה ה'תשד"מ (בלתי מוגה).

החידוש בבירור ניגון 'האדרת והאמונה'

הת' ישראל שי' הכהן ברנדלר
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ וישב ה'תשנ"ב מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א החידוש בדורנו זה בבירור העולם, ומביא דוגמא לחידוש זה מבירור מדינת צרפת, שבזמנו של אדה"ז פחדו מנצחונה של צרפת - שהיוותה "תוקף הקליפה והדין הקשה", ונשאה עמה גישה לחופש ברוחניות, חופש מענייני דת, פריקת עול והפקרות, וגם בדורות שלאח"ז, אצל רבותינו נשיאנו - רואים שלא הי' (כ"כ) בקביעות גילוי והפצת תורת החסידות בצרפת.

ואילו בדורנו זה, השתנה מצב זה מן הקצה אל הקצה - שלא רק שאור הקדושה הגיע לשם, אלא שיהודים לומדי תורה התיישבו שם בקביעות, ועוסקים שם בלימוד התורה וקיום המצוות, עד שמדינה זו נהפכה למקום ומרכז של הפצת תורה, גם למקומות אחרים.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ שעל מנת להקל בשימת לב לענין זה, רואים דבר פלא שמבטא בגלוי את הפיכת צרפת לקדושה, והוא, שחסידים לקחו את "ניגון המדינה" של מדינת צרפת - שמבטא את גישתה ואת גישת המהפכה - והתחילו לשיר אותו עם המילים "האדרת והאמונה לחי עולמים וכו'". וזמן קצר לאחר מכן - התרחש דבר פלא: שמדינת צרפת חוללה שינוי בניגון זה.

ומעיר כ"ק אד"ש מה"מ (הערה 52): "ע"ד "נאפאליאן'ס מארש" . . שרבינו הזקן ביקש שיודיעוהו ניגון ה"מארש" שעמו עברו הצרפתים את גבולה של רוס', וכשניגנו הניגון בפניו נענה ואמר שזהו ניגון של נצחון, וסיים - לאחר משך זמן שהי' "שטארק פאר'דביקות" [=בדביקות חזקה] - סוף כל סוף יהי' דידן נצח!".

ובגליון 'מדקדקים'⁹ דפרשת וישב הקשו, דלפי כל זה משמע, שאף שכבר בזמן אדה"ז הי' ענין של לקיחת ניגון של צרפת והפיכתו לקדושה, הרי דוקא בדורנו זה, בלקיחת

(9) יו"ל ע"י תלמידי התמימים, ישיבת תורת"ל המרכזית - 770.

ניגון "האדרת והאמונה" - ניכר בירור מדינת צרפת; ומהו השוני הגדול בין לקיחת הניגונים, שבו ניכר השינוי הקיצוני בבירור מדינת צרפת בין דורו של אדה"ז לדורנו? ובמילים אחרות: כיון שניגון "האדרת והאמונה" נלקח לאחר בירור מדינת צרפת, שלא כמו ניגון "נאפאליאן'ס מארש" שנלקח לפני, צריך להתבונן ולבאר מהו החילוק בבירור ניגונים אלו, שבו ניכר השינוי הקיצוני במדינת צרפת.

וא"א לומר שהחידוש הוא בכך שהמדינה שינתה את תנועות הניגון לאחר שלקחוהו לקדושה, שהרי מדברי כ"ק אד"ש מה"מ מובן שהשינוי הקיצוני בבירור צרפת - ניכר בבירור הניגון גופא, ורק שלאחר מכן ראו 'דבר פלא' בגלוי, בכך שהמדינה שינתה את הניגון.

ב

ונראה לומר הביאור בזה, שישנם כמה וכמה חילוקים מהותיים הקיימים בין לקיחת הניגון "נאפאליאן'ס מארש" לבין לקיחת ניגון "האדרת והאמונה", שבהם ניכר החידוש המיוחד שבדורנו, והשינוי הקיצוני שבבירור צרפת:

א. "נאפאליאן'ס מארש" הוא הניגון הצבאי איתו חצו חיילי נפוליאון את גבול רוסיה, ואינו בהכרח מבטא את תוכנה של המהפכה האידיאולוגית הנוגעת לכל חלקי העם, וייתכן גם שלא חובר בעת המהפכה עצמה.

לעומת זאת ניגון "האדרת והאמונה" הוא "ניגון המדינה", וכפי שמדגיש כ"ק אד"ש מה"מ, שניגון המדינה הוא: "[ע"ד הדגל המיוחד של כל מדינה], שאותו שרים או מנגנים באסיפה או מאורע רישמי, או כאשר תושבי המדינה נאספים יחדיו במאורעות רשמיים מסויימים, ועד"ז כאשר באי"כ ונציגים של המדינה נוסעים למדינות אחרות, וכיו"ב".

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ: "מובן, שניגון המדינה מייצג דוגמא של המדינה. ועאכו"כ כשמדובר על ניגונה של מדינת צרפת - כידוע, שהניגון נתחבר בעת המהפכה". ולכן ברור שניגון זה מבטא ביותר את תוכן המדינה כולה¹⁰.

ולפי זה ניתן לראות חילוק מהותי ועיקרי, שאז לקחו וביררו רק ניגון 'פרטי' (ניגון של חיילי הצבא בזמן חציית הגבול), ואילו בדורנו זה - לקחו וביררו את 'ניגון המדינה'. ואולי יש לומר שזה גופא הסיבה שכ"ק אד"ש מה"מ מאריך בהדגשת הענין שניגון המדינה מבטא את ענין המדינה.

(10) שכפי שמסביר כ"ק אד"ש מה"מ (הובא בסעיף א), תוכן המדינה הוא הענין של פריקת עול וכו'.

ב. בשם הניגון "נאפאליאן'ס מארש" מודגש שניגון זה הוא ניגון ממקור זר שהגיע מ"אי שם" ואין שייך להתבלבל ולחשוב שהוא ניגון חסידי מעיקרא; משא"כ בניגון "האדרת והאמונה" מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ: "ועד כדי כך, שיש כאלה שאינם יודעים כלל שניגון זה נלקח מ"אי-שם", והם חושבים שזהו ניגון חסידי מעיקרא".

ולפי זה ניתן לראות חילוק מהותי, שב"נאפאליאן'ס מארש" גם אחרי הבירור, ניכר שהוא לא קדוש מלכתחילה, ואילו ב"האדרת והאמונה" לא ניכר כלל מקורו. ואולי יש לומר שזה גופא הסיבה שכ"ק אד"ש מה"מ מאריך להדגיש שיש כאלה שאינם יודעים מקור הניגון וכו', כדי לומר שבירור הניגון הוא מוחלט.

כן נראה לומר שבניגון "נאפאליאן'ס מארש" אף שיש שינוי מהותי בניגון (שהפך מניגון של גויים לניגון חב"ד), הרי השינוי לא מתבטא (כ"כ) בניגון עצמו, כי הניגון נשאר באותה צורה - בלי שינוי תנועות, ובלי מילים; משא"כ בניגון "האדרת והאמונה" ששרים הניגון עם מילים קדושות, שאז (לכאורה) הבירור הוא יותר פנימי ועמוק.

ג. כ"ק אד"ש מה"מ מדגיש בקשר לניגון "האדרת והאמונה": "לקחו את הניגון הזה והפכו אותו לקדושה - "האדרת והאמונה לחי עולמים", ושרים אותו. . . בעת התוועדויות חסידיות, שבהן מדברים דברי התעוררות בעניני תורה ומצוות ותורת החסידות".

ואילו בנוגע ל"נאפאליאן'ס מארש" הרי לא מצינו שהונהג לשיר אותו בהתוועדויות חסידיות כי אם בשעת "נעילה" באמצע קדיש; ואף גם זאת, הרי היו דורות שהיו מנגנים בנעילה גם ניגונים ("מארשים") אחרים, כפי שניתן לראות בספר הניגונים בהקדמה לניגוני מארש¹¹: "כאן הצגנו רק ב' מארשען מפורסמים, מפני שהמנהג בליובאוויטש לנגנם בסיום תפלת נעילה ביוהכ"פ", ולאחר ניגון קע ("נאפאליאן'ס מארש") מוסיף בהקדמה לניגון קעא: "גם המארש הזה מנגנים לפעמים בסיום תפילת נעילה ביוהכ"פ".

ובזה ניתן לראות שינוי מהותי נוסף, ש"נאפאליאן'ס מארש" לא הפך (לפחות בדורות הראשונים) לניגון חסידי בשעת התוועדויות וכו', ואילו ב"האדרת והאמונה" מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ ש"שרים אותו. . . בעת התוועדויות חסידיות, שבהן מדברים דברי התעוררות בעניני תורה ומצוות ותורת החסידות".

ונראה לומר שבג' חילוקים מהותיים אלו (ויתכן שישנם חילוקים נוספים) בין הניגונים ניכר השינוי הקיצוני בבירור מדינת צרפת בדורנו באופן מושלם - לגבי דורו של אדה"ז שהי' באופן התחלתי וחלקי.

התגלות תורת החסידות עקב התגלות משיח

הת' דובער שי' מלכיאלי
תלמיד בישיבה

א

בטעם התגלות תורת החסידות דוקא בדורותינו אלה, משא"כ בדורות הקודמים בהם לא התגלה אורה הגדול של תורת החסידות, מצינו ב' טעמים כלליים המובאים בתורתו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: א. ככל שמתגבר החושך בעולם נצרכים לאור עליון יותר שיתן כחות להתגבר על החושך. ב. ככל שמתקרבים לגאולה יותר ויותר ניתן כבר לטעום מגילוי התורה שיהי' לעתיד.

והנה, בטעם הב' המבאר שככל שמתקרבים לגאולה מתגלה תורת החסידות כטעימה מעין הגילוי דלעתיד, מצינו שמביא זאת כ"ק אד"ש מה"מ כו"כ פעמים בלקוטי שיחות, ותוכנם העולה מכולן שווה הינו (למעט שינוי נוסחאות וכו') שאינם נוגעים לעצם הביאור), ומהם:

בלקו"ש חט"ו (ע' 282) מבאר כ"ק אד"ש מה"מ כך:

"בדומה לנאמר בכתבי האריז"ל, ומובא להלכה ב"מגן אברהם" ובשולחן ערוך של אדמו"ר הזקן - בעל השמחה, שבערב שבת צריך לטעום ממאכלי השבת ("טועמי' חיים זכו"), כך הוא גם ב"ימים הכלליים" של "שית אלפי שנים", שבדורות האחרונים שלפני ביאת המשיח, ב"ערב שבת" שלפני "יום שכולו שבת" מאיר בעולם שפע, ולפחות טעימה, של גילוי פנימיות התורה, שתתגלה בשלימותה ע"י משיח צדקנו".

וכן מצינו בלקו"ש ח"כ (ע' 172):

"כיון שאוחרים כבר בסוף זמן הגלות, כשצריך להתכונן לגאולה העתידה לבוא - והכנה צריכה הרי להיות מעין הדבר שאליו מתכוננים - ניתן "מעין" ו"טעימה" מהגילוי דלעתיד. ע"י מה שכתוב בכתבי האריז"ל (וזה הובא להלכה במגן אברהם ושו"ע אדה"ז - בעל הגאולה והשמחה) שבערב שבת צריך לטעום ממאכלי שבת ("טועמי' חיים זכו")."

וכן מבאר כ"ק אד"ש מה"מ גם כן בלקו"ש ח"ל (ע' 171):

"מצינו כמה ענינים שבאים בתור הכנה לימות המשיח, ובלשון הרמב"ם "ליישר ישראל ולהכין לבם" לימות המשיח, וכ"ש וק"ו שכן צ"ל בנוגע לענינים העיקרי של ימות המשיח - לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח . . אלא כדי שיהיו פנוין בתורה וחכמתה", שיוכלו לעסוק בהשגת "דעת בוראם" - שצריכים "ליישר ישראל ולהכין לבם" לכך, וזהו על ידי גילוי פנימיות התורה בדורות האחרונים דוקא".

והיוצא מכל הנ"ל, שהתגלות תורת החסידות בזמננו היא כהכנה לגילוי דלעתיד, ומהווה "ליישר ישראל ולהכין לבם" - לימות המשיח.

ב

והנה בדבר מלכות ש"פ מקץ תשנ"ב מביא כ"ק אד"ש מה"מ ב' טעמים אלו, ובהסתכלות ראשונה נראה שהטעם הב' שווה הוא לכל ביאוריו הקודמים בתורת כ"ק אד"ש מה"מ, אך לאחר עיון בדברי כ"ק אד"ש מה"מ נראה שמגלה בדבר מלכות מקץ ביאור שלא הי' בביאוריו הקודמים, וזלה"ק (ס"ח):

"גילוי השמן שבתורה בחנוכה וב(יתר שאת בדורות שלאח"ז ב)י"ט כסלו הוא (לא) רק בגלל הצורך וההכרח שבדבר שנעשה בעקבות התגברות החושך בעולם, (אלא) גם ובעיקר בגלל, שנקרא "משיח" ע"ש המשיחה בשמן, כמו"ש "בשמן קדשי משחתיו", ועל ידו יהי' עיקר ושליומות גילוי השמן (רזין דרזין) שבתורה, שילמד "סוד טעמי' ומסתור צפונותי'",

ועד ש"באותו הזמן (בימות המשיח) . . לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד", ועאכו"כ בני"ש יהיו חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כו", היינו, שעיקר הלימוד יהי' ברזין דרזין שבתורה, ולכן, ככל שהולכים ומתקרבים להתגלות של משיח צדקנו, הולך ומוסיף בהגילוי דשמן (רזין דרזין) שבתורה, שזוהי ה"טעימה" ("טועמי' חיים זכר") מתורתו של משיח". עכלה"ק.

ולאחר עיון ניתן להבחין, שבביאורים הקודמים שהובאו בלקו"ש, הטעם הוא מכיון שמתקרבים לימות המשיח בכלל, ולגאולה העתידה לבוא ולכן מתגלה כבר עתה תורת החסידות כהכנה והכשרה לימים אלו.

אך בביאור בדבר מלכות מקץ הנ"ל מובא הטעם, שזהו מפני "שהולכים ומתקרבים לביאת משיח צדקנו", היינו שישנה שימת דגש מיוחדת על מלך המשיח עצמו ולא על ימות המשיח בכללותם ללא כל קישור לאישיותו של מלך המשיח (כבהביאורים הקודמים).

וכן מתמקד על שמו של משיח שנקרא כך ע"ש המשיחה בשמן - "בשמן קודשי משחתיו", ומוסיף שעל ידי מלך המשיח דוקא יהי' את גילוי פנימית התורה בשלימותה בגאולה, וממילא מסיק ש"ככל שהולכים ומתקרבים להתגלות של משיח צדקנו", מתגלה פנימיות התורה שהיא - "תורתו של משיח".

וניכר בפשטות שינוי סגנון הביאור שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש, שמדבר בכללות על הגאולה וימות המשיח, לבין דבר מלכות מקץ הנ"ל שממקד זאת על מלך המשיח עצמו, אישיותו והתגלותו.

יש לבאר בדרך אפשר עכ"פ את סיבת השינוי בין הביאורים, וכדלקמן.

ג

בהסתכלות כללית על שנות הנפלאות (תנש"א-תשנ"ב) ניתן להבחין בחידושים המיוחדים שאירעו באותו הזמן, וממילא הביטויים של כ"ק אד"ש מה"מ על התגלות מלך המשיח והגאולה הינם מיוחדים ובלתי רגילים ביחס לשנים קודמות, ויסתכל המעיין ויווכח.

ובייחוד ניתן לראות זאת באופן ההסתכלות של כ"ק אד"ש מה"מ על התגלות מלך המשיח בשנים אלו, ולדוגמא:

בשיחת י"א אלול תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ כך:

"ומה שבעוה"ז לא שייך שחוק - הרי בפסוק מפורש, שבמה דברים אמורים - כשמדובר רגע קודם גילוי משיח צדקנו, אבל מכיון שנשיא־דורנו הי' המשיח של דורנו והוא נתגלה בכל התוקף¹², ממילא יש לא רק רשות ל"מלא שחוק פינו ולשוננו רנה", אלא ישנם כל הענינים ד"יוסף" ו"יצחק!"

וכן בדבר מלכות ש"פ וירא תשנ"ב (סי"ד) וזלה"ק:

"וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, משיח שבדורנו, שכבר נסתיימו ונשלמו כל עניני העבודה ועומדים מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו, הרי, בימינו אלו נתבטלו כל המניעות והעיכובים כו', וכיון שכן, ישנה (לא רק המציאות דמשיח, אלא) גם ההתגלות דמשיח, ועכשיו צריכים רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש!"

ומובא גם כן בסיגנון זה בדבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב (סי"ג) וזלה"ק:

"וע"פ הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, השליח היחיד שבדורנו, המשיח היחיד שבדורנו, שכבר סיימו את כל הענינים - הרי מובן, שמתחיל להתקיים ה"שלח נא ביד

תשלח", השליחות של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹³. ומזה מובן, שהדבר היחיד שנשאר עכשיו בעבודת השליחות, הוא: לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש, בכדי שיוכל לקיים את שליחותו בפועל ולהוציא את כל ישראל מהגלות!"

ומשלל שיחות אלו (ועוד כהנה רבות) עולה, שמלך המשיח קיבל את שליחותו מהקב"ה לגאול את ישראל, וזכה דורנו שבו הוא כבר התגלה, ולא סתם גילוי אלא "בכל התוקף". היינו שישנו משיח שנמצא בעולם, וכבר התגלה ופועל בעולם¹⁴, דבר שלא מצינו בשנים קודמות¹⁵.

ועפ"ז מובן מדוע בלקו"ש כשמובא הטעם הב' מדוע התגלתה תורת החסידות דוקא בדורתנו אלו, אומר שזה מפני הקירבה אל הזמן דלעתיד וימות המשיח בכלל, ולא מקשר זאת להתגלות משיח, הואיל ואז עדיין לא ה' שיך לדבר בכזה אופן - כיון שלא זכינו להתגלותו של משיח (עכ"פ לא באופן שה' בשנות הנפלאות).

אך כאשר מביא הטעם לכך בשנות הנפלאות (ש"פ מקץ תשנ"ב) כל הביאור נסוב סביב התגלותו של משיח עצמו, אישיותו שמו ופעולותיו. הואיל ואנו נמצאים בזמן בו זכינו כבר להתגלותו של משיח ולשליחתו מאת הקב"ה לגאול את בנ"י, ולכן שיך שהטעם יבוסס ע"פ ענין זה, שמהווה חיזוק יותר אמיתי לקירוב זמן הגאולה ומלך המשיח אלינו.

ד

יש להביא עוד ראי' לכך שמצד התקופה והזמן בו נמצאים, הביאורים מוארים באור יותר גאולתי ובפרט בנוגע למלך המשיח עצמו, מצד הזמן המיוחד בו עומדים שמלך המשיח כבר התגלה, וכדלהלן:

בלקו"ש ח"א לפרשת שמני¹⁶ אומר כ"ק אד"ש מה"מ, וזלה"ק (סט"ז):

"האמור משמש סיוע לנהוג בין חסידים וכך ה' נהוג בין רבותינו, שגם בשבתות וימים טובים רוקדים ומוחאים כף וכו', למרות שלפי המשנה¹⁷ דרוש לדבר הסבר מיוחד על פי תורת הנגלה, ועם זאת נעשה הדבר בפשטות, לפיכך יש לתת גם את הטעם הפנימי, כאמור: מאחר שאנו מתקרבים יותר ויותר למשיח¹⁸ - מיד לאחר החורבן החלה ההליכה לקראת המשיח. . ומרגע לרגע מתקרב הזמן של "ועבדי דוד מלך

(13) ההדגשה אינה במקור.

(14) ראה דבר מלכות משפטים תשנ"ב ס"ב. דבר מלכות חיי שרה תשנ"ב ס"ג.

(15) ראה דבר מלכות נשא תשנ"א ס"ג.

(16) ע' 230. המתורגם ע' 217.

(17) ביצה לו, ב.

(18) ההדגשה אינה במקור.

עליהם" על כל ישראל "נשיא להם לעולם"¹⁹ לכן נהוג - וכפסק דין הרמב"ם²⁰ - הסדר של ודוד עבדי - "מפוז ומכרכר לפני ה'".

וכן לגבי עבודת ה' מתוך שמחה אומר כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חלק י"ז²¹ כך, וזלה"ק:

"לאחר שמחת בית השואבה מתחילה "העבודה הגדולה" של שמחת מצוה. כי תמיד ואפילו בימות החול קשור כל צעד של יהודי בעבודת ה'. זוהי מצווה פשוטה ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים", וב"כל דרכיך דעה", ולכן צריך הוא לעשות זאת בשמחה כמו שנאמר "עבדו את ה' בשמחה",

והגם שחז"ל אומרים - "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה", אך למרות זאת ברור ששמחה של מצוה היא אדרבה הכרחית, ודוקא היא גורמת לענין השחוק למעלה, עד אשר "יושב בשמים ישחק" - . . . ישחק לכל הרוצים לענות את עם ישראל, ועד לקיום היעוד "אז ימלא שחוק פינו" - בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש".

שמיחות אלו משמע שאפשרי ונצרך להיות בשמחה, כיון: א. זהו חלק מעבודת ה' של יהודי - "עבדו את ה' בשמחה". ב. מפני שמתקרבים לזמן דביאת משיח.

ה

והנה בשיחה הנ"ל די"א אלול תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ, וזלה"ק:

"ומה שמתחילים לטעון - הייתכן, הרי "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו"? - הרי נשיא דורנו ענינו "אז", דור השמיני (וכמדובר כמ"פ), והוא הכריז בעצמו "לאלתר לגאולה", וציווה וחזר על כך, והורה לפרסם - ש"הנה זה בא", עד "מראה באצבעו ואומר זה" - . . . וצריך רק להוסיף בענין ד"עמדו הכן" כיון שהכפתורים כבר מצוחצחים,

ומה שבעוה"ז לא שייך שחוק - הרי בפסוק מפורש, שבמה דברים אמורים - כשמדובר רגע קודם גילוי משיח צדקנו, אבל מכיון שנשיא דורנו ה' המשיח של דורנו והוא נתגלה בכל התקף²², ממילא יש לא רק רשות ל"ימלא שחוק פינו ולשונו רנה", אלא ישנם כל הענינים ד"יוסף" ו"יצחק"!!

(19) יחזקאל לו, כד"ה.

(20) סוף הלכות לולב: שהשמחה שישמח האדם בעשיית המצווה ובאהבת האיל כו' וכן דוד מלך ישראל אמר ונקולתי

כו' והמלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה' כו'.

(21) ע' 275. המתורגם ע' 294.

(22) ההדגשה אינה במקור.

ובכן רואים בבירור שבלקו"ש מבאר כ"ק אד"ש מה"מ את הצורך להיות בשמחה, מצד סיבות כלליות כעבודת ה' בשמחה, שמחה של מצוה והקירוב לביאת המשיח.

ואילו בשיחה של י"א אלול בשנת תנש"א מבאר שזהו מצד זה שמלך המשיח נשיא דורנו - "כבר התגלה בכל התוקף", ולכן ישנה רשות ל"ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה", בשונה מהביאורים השונים שמצינו לעיל בלקו"ש.

וכל זה מובן לפי המבואר לעיל, אשר דוקא בשנות הנפלאות כאשר זכינו להתגלותו של מלך המשיח, לכן ביאוריו של כ"ק אד"ש מה"מ נסובים סביב התגלותו של מלך המשיח עצמו, ולא על כללות מעלת הזמן שעומדים בסמיכות לביאת משיח כביאורים בשנים קודמות²³.

ואילו כאן אומר בפירוש שמאחז"ל זה, כבר אינו מדבר על תקופתו זו כיון שאמרו זאת אודות הזמן שקודם הגילוי של משיח צדקנו "שנאמר "אז ימלא שחוק פינו" אז דייקא. אמנם עכשיו נמצאים ב"אז" אחרי הגילוי דמשיח צדקנו, ולכן מותר לעשות זאת.

(23) ועיי' מ"ש בזה בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דישיבתנו גליון קלו ע' 38. ושם נתבאר אף בסגנון כפופים, בהבדל בין המבואר בלקו"ש חכ"ט (ע' 138 ואילך) ובין דבר מלכות תצא ה'תנש"א, בביאור הציווי ד"בימו תתן שכרו", עיי"ש.

מצוות לעתיד לבוא

מצוות בטלות לעת"ל, אינו אלא בנוגע להציווי להאדם כו'
.. אבל מציאות המצוות כשלעצמה היא בקיום נצחי, "מצוה
עומדת לעולם ולעולמי עולמים", לא בתור ציווי לאדם, אלא
בתור רצונו של הקב"ה.

(קונט' "הלכות של תושבע"פ שאינן בטלין לעולם", ס"ג)

בן שלש עשרה למצוות - לעתיד לבוא

הרה"ח יוסף יצחק ווילשאנסקי שליט"א
ראש הישיבה

א

בקונטרס "הלכות של תושבע"פ שאינן בטלין לעולם", מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א את ענין נצחיות התורה¹, שהפירוש ד"מצוות בטלות לעת"ל, אינו אלא בנוגע להציווי להאדם כו', אבל להציווי להאדם . . אבל מציאות המצוות כשלעצמה היא בקיום נצחי, "מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים", לא בתור ציווי לאדם, אלא בתור רצונו של הקב"ה . .

לאחר שנשלמת עבודתו של האדם בקיום המצוות, שכל מציאותו (כל הפרטים שבו) חדורה ברצונו של הקב"ה, ונעשה במעמד ומצב של צוותא . . וחיבור עם הקב"ה, עד שנעשים מציאות אחת . . לא שייך הגדר דציווי לאדם . . כי אם שהוא מציאות רצונו של הקב"ה, שבדאי מתקיים בפועל (בדרך ממילא) ע"י המציאות דהמצוות".

וממשיך בסעיף ו': "הרי זה מודגש בדיוק הלשון . . "מצוות בטלות לעת"ל", ו"הלכות של תורה . . אינן בטלין לעולם": החילוק שבין מצוות לתורה, הוא, שמצוות גדרם הוא ציווי לאדם איך להתנהג בעולם . . משא"כ תורה היא . . רצונו ית' כפי שהוא בעצמותו ממש . . לעתיד לבוא יתעלה האדם והעולם לדרגא שלמעלה מהעולם, ולכן, המצוות שמתייחסים לעולם בטלות לעתיד לבוא, משא"כ הלכות של תורה שאינם מתייחסים לעולם אינן בטלים לעולם".

ובסעיף ז': "שמצד הדרגא . . שישנו מציאות העולם . . הרי, כשנשלמת פעולת ההלכות בעולם עתידין ליבטל; אבל מצד הדרגא ד"אל תקרי הליכות אלא הלכות", שענינם האמיתי הוא רצונו של הקב"ה - "לעולם יהיו", שנשארת המציאות דהלכות התורה בעולם, לא באופן של פעולה (ציווי) בעולם, אלא (בדרך ממילא) מצד רצונו של הקב"ה שמתגלה במציאות דהלכות התורה שבעולם".

ולפי ביאור זה יש לעיין בנוגע לפסק ד"בן שלש עשרה למצוות², איך יהי' המציאות דהלכה זו בנוגע לפועל, לעת"ל בזמן התחי'.

(1) עיי"ש סוף ס"ג, ובהערה 35 ובהו"ג שם.

(2) אבות ה, כב. רמב"ם הל' שביתת עזור פ"ב הי"א ובכ"מ. (ראה אנציקלופד' תלמודית ע' גדול).

דלכאורה, הרי לעת"ל גם קטנים למטה מגיל י"ג ידעו סודות התורה, ובפשטות גם בקטנים למטה מגיל י"ג יורגש הרצון העליון, שהרי יהי' אז³ "והסירותי את לב האבן גוי'", ונעמדת השאלה: האם גם לגביהם יהי' רצון העליון של המצוות - וכשיחושו אותו יקיימו המצוות בדרך ממילא כמו אלו שמעל י"ג, או שההלכה דבן י"ג למצוות (שהלכות אינן בטליון) קובעת את ענין המצוות לגביהם רק מגיל י"ג ומעלה וכפי שזה עכשיו (וראה בהמבואר בלקו"ש חל"ה שיחה א' לפרשת וירא⁵, שכל החיוב בתומ"צ מתחיל רק בהגיעו לגדלות, וראה להלן בזה).

ב

ויש לקשר זה עם הדיעות במקור הדין דבן י"ג למצוות, כפי שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בכמה מקומות: דעת רש"י (נזיר כט, ב) היא שזהו ענין של גדלות, ודעת הרא"ש (בשור"ת ריש כלל טז) שזהו בכלל השיעורין הלכה למשה מסיני.

ובאגרות קודש ח"ה (ע' עו) מביא כ"ק אד"ש מה"מ הנפק"מ בין ב' השיטות, לגבי בן נח. ובלשונו הק': "ויל' הנפ"מ בין שתי הדיעות לענין דין בן נח, דלדיעה הראשונה גם בב"נ בן י"ג למצוות דילי', משא"כ לדיעה השני' . . היינו דלדיעה השני' זהו דין תורה, אבל לדיעה הראשונה, כן הוא בטבע - עפ"י הרוב - דבן י"ג נעשה גדול בשכל ודיעה".

היינו, שאם זהו דבר שתלוי במצב הדעת של האדם, הרי זה שייך גם אצל בני נח, כיון שבן י"ג נהי' לבר דעת. משא"כ אם הוא בכלל שיעורין הלכה למשה מסיני, כיון שלא ניתנו שיעורין לבני נח⁷, ואינו שייך לבני נח.

ויש לומר על פי זה גם בנוגע לעת"ל, דלפי הדיעה שדין "בן י"ג למצוות" הוא דבר התלוי במציאות בפועל - י"ל דאז החיוב במצוות יהי' גם אצל קטנים מגיל שלש עשרה (וראה להלן אות ג'). ואעפ"כ, כיון שאותה סיבה עצמה המחייבת עכשיו בן י"ג במצוות (בן דעת) היא הסיבה שתחייב לעת"ל גם קטנים - אין זה ביטול ההלכה דבן י"ג למצוות.

אך עדיין נשאר לברר לפי הדיעה שזהו בכלל השיעורין שניתנו למשה מסיני, דאם נאמר דמכיון דההלכה אינה בטלה, והשיעור דבן י"ג נשאר גם לעת"ל, האם נאמר שהקטנים לא יקיימו כלל את ענין המצוות (דאף שאז יקיימו המצוות בדרך ממילא

(3) וראה בזה ברמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב. וראה גם בהדרן על הרמב"ם ש"פ ויקהל תשמ"ו ס"ב וס"ז; הדרן דתשמ"ה ס"ג ואילך בנוגע לכל העולם, שכל מציאותו תהי' לדעת את ה'; וראה הדרן על הרמב"ם תשמ"ט ס"ב ואילך; ובהדרן על הרמב"ם דשנת תש"נ בס"ט, בנוגע לעילוי המיוחד דישאל אף שאז יהי' "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר", וראה בארוכה בלקו"ש ח"ז ע' 93; וראה בשערי גאולה בענין ימות המשיח סימן מח ע' ערביינגע.

(4) יחזקאל לו, כו.

(5) ע' 61 ואילך.

(6) ראה לקו"ש ח"י ע' 70, לקו"ש חט"ו ע' 289.

(7) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"ט ה"י, פ"י ה"ב, שו"ת חת"ס חיד"ד סשי"ז.

מצד הרגשת רצון העליון ולכאור' שייך זה גם לקטנים, הרי ניתן לומר) שאז הוי כאילו לגביהם אין כלל רצון העליון זה, היינו, שברצון העליון של המצוות לא נכלל שיתקיימו המצוות על ידי אלה שהם למטה מגיל י"ג.

ובזה גופא יש לעיין האם ישארו ההלכות דחינוך מדרבנן, ואז יקיימו הקטנים המצוות מצד ענין החינוך, דיש מקום לומר שיתחילו לקיים המצוות רק בגיל י"ג ואעפ"כ לא יצטרכו לקיים מצד חינוך, שהרי כשהיו בני י"ג קיום המצוות יהי' בדרך ממילא מצד הרגשת הרצה"ע, ואין צורך לחינוך כהכנה לכך⁸.

אך לכאורה דוחק לומר כן, כיון שלכאורה אם יהי' מורגש אצל הקטנים הרצון העליון דהמצוות, אף שלא יהי' שייך אליהם ממש - יתקיים בדרך ממילא.

ג

ונראה לומר שזה קשור בשאלת כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש ח"ד בהוספות לפ' לך לך⁹, וזלה"ק: "הא דקטנים אינם בני מצוה, לכאורה, יל"פ בשני אופנים: א) דאין התומ"צ שייכים אליהם, כי לגדולים דוקא ניתנו. ב) לכל ישראל ניתנה התומ"צ, אלא דקטנים אינם בני חיוב ועונש, דלא בני דעה נינהו¹⁰".

וממשיך שם: "נפ"מ בין שני האופנים: לפי' הא' אין הקטן (דוקא, כי הגדולים הוזהרו בכ"מ על הקטנים) עובר עבירה בעשותו אחת ממצוות ה' אשר לא תעשינה, כי אי"ז שייך אליו כלל, והיתר הוא, ובמילא אין כאן ענין תשובה וכפרה (וצע"ק ביבמות מח, סע"ב עיי"ש ביעב"ץ ואהבת איתן), משא"כ לפי' השני".

ויוצא לכאורה, דלאופן הא', כיון שהתומ"צ אינם שייכים כלל לקטנים, הרי גם לעת"ל לא יהיו שייכים לרצון העליון שבמצוות, ולא יתקיימו המצוות על ידם (אף שכנ"ל, גם בזה גופא יש לעיין, האם אמנם לא יורגש אצלם כלל ענין המצוות של הגדולים).

אך בהמשך המכתב שם מוכיח כ"ק אד"ש מה"מ כאופן הב', וזלה"ק (בהמשך להנפק"מ הנ"ל): "וא"כ - הדין דגדול טוב שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה וכפרה על מה שעבר בקטנותו (שו"ע או"ח סו"ס שמ"ג) - גם במקום דאין לימוד מיוחד ע"ז כמו ברמב"ם הל' אס"ב פ"ג הי"ז הל' נדרים פי"א ה"ד ונ"כ שם - ועיין ראשונים בקדושין יט א, - מוכיח כאופן הב'".

(8) ויש בזה דין חינוך שמדרבנן, וי"ל שאי"ז נק' ביטול ההלכה כי מכיון שאין צורך צורך בכך, מלכתחילה לא חל.

(9) ע' 1249.

(10) ויש להעיר בזה, דגם לפי היסוד המבואר בלקו"ש וירא הנ"ל, עדיין שייך לשאול חקירה זו. דשם מדובר רק בנוגע להחיוב וכאן המדובר הוא אודות "שייכות" בכלל - האם הענין דתומ"צ שייך אליהם.

ולפי זה נראה לומר לכאורה, שלעת"ל יורגש אצל קטנים ענין המצוות ויקיימום בפועל (אף שעדיין יש מקום לומר שרצה"ע אינו לגביהם ממש בקטנות, עדיין אינו, אך לכאורה מ"מ יקיימו המצוות בפועל מצד שיורגש אצל הענין דתומ"צ).

ולפי כל הנ"ל נראה לומר שלעת"ל לא יהי' הדין ד"בן י"ג מצוות" (ואף שי"ל (כנ"ל) שענין החיוב יהי' רק מגיל י"ג, אך מאי נפק"מ יהי' אז בזה?).

ד

ואולי אפשר לומר, דגם להשיטות דהוי משיעורין שניתנו למשה מסיני, יש הסבר לשיעור זה (והוא, שבד"כ בגיל זה הם בני דעה. ועכ"פ אפי' נאמר שאי"ז ההסבר למה נקבע דוקא גיל י"ג למצוות - עכ"פ יש בזה הסבר להצורך בשיעור מסויים) - שזה מכיון דקטנים לאו בני דיעה נינהו ולא שייך לחייבם, במילא נקבע שיעור מסויים.

ועפ"ז מובן שלעת"ל שקטנים יהיו שייכים למצוות בפועל (ובאופן דבדרך ממילא, כיון שיורגש אצלם הענין דתומ"צ) כמו המבוגרים, הרי אותה הלכה עצמה היא זאת שאומרת שהם צריכים לקיים המצוות ואי"ז סותר להלכה.

וראה בלקו"ש חט"ז שם הע' 19 בטעם שיטה זו, שם כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "ואולי יש להסביר טעם שיטה זו, כי ס"ל דסימנים (ושנים) "עושים" גדלות (ולא דהוי ראי' על גדלות) - עיין צפע"נ לרמב"ם הל' אישות פ"ב ה"ט". דעפ"ז בלי סימנים ושנים, לא שייך כלל למצוות.

אך עיי"ש בהע' 22 (שמעיר כ"ק אד"ש מה"מ בנוגע לב"נ לפי שיטה זו ומציין) "להעיר מתוד"ה בידוע (סנהדרין סט, א) ד"בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שעירות ה' זמן גדלות מקודם הרבה".

ואולי עד"ז ניתן לומר גם לעת"ל, שיתכן שגם לעת"ל יהי' כן (כמו בדורות הראשונים). וכן ניתן עוד לומר דאע"פ שלעת"ל לא יהי' דין זה בנוגע לפועל ממש, אך תהי' קיימת מצד הענין - שלו ימצא מצב של קטנים שאינם בני דיעה, יתחייבו רק מגיל י"ג.

ואולי יש לציין בזה למ"ש בקונטרס "הלכות של תושבע"פ הנ"ל, בסעיף ו' (בהחילוק בין מצוות לתורה, ומסביר שם בנוגע לתורה): "תורה היא "חמודה גנוזה" . . קודם שנברא העולם, ו"הלכות של תורה" . . רצונו ית' כפי שהוא בעצמותו ממש . . שאינו מתייחס לענין אחר שחוץ ממנו". ובהע' 49: "ובל' רבינו הזקן בספר התניא (פ"ה) "ואף אם לא הי' ולא יהי' הדבר הזה לעולם כו" . . ולהעיר ממארו"ל (סנהדרין עא, א) "עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות", עיי"ש בארוכה.

ועפ"ז י"ל, שגם אם כנים דברינו שבפועל יתקיימו המצוות ע"י קטנים וכמו ע"י המבוגרים, מ"מ אי"ז אלא שההלכה ד"בן י"ג למצוות" לא תהי' אז שייכת לפועל - ואי"ז שההלכה עצמה נתבטלה, כי ההלכה קיימת כהלכה של תורה (ותהי' באותו זמן ע"ד אותן הלכות "שלא הי' ולא יהי' הדבר הזה כו").

ה

ובעצם, נראה לומר שכן הוא בפשטות גם לגבי מה שארז"ל שעתיד חזיר ליטרה¹¹, וכן עתידה נדה ליטרה¹² (וראה בספר מגולה לגאולה הביאורים בזה בחסידות), דהענין ד'ליטרה' הוא מצד שהטומאה וכו' תסתלק, אבל לו יצויר שיהי' בהם טומאה - יהיו אסורים.

ובאמת מצינו כענין זה להדיא בנוגע למ"ע דזכור שנמנתה במנין המצוות להרמב"ם, וכפי שאומר כ"ק אד"ש מה"מ בש"פ צו ה'תשד"מ¹³:

"המ"ע ד"זכור" והמל"ת ד"לא תשכח" נמנו במנין המצוות להרמב"ם. וע"פ הכלל שהרמב"ם מונה רק את המצוות שנוהגות לדורות, מובן, שחייב זה הוא גם לעתיד לבוא, וטעם הדבר - ע"פ מ"ש הרמב"ם הציווי הוא בין אם הדבר שנצטווה עליו ישנו בדור ההוא, ובין אם הדבר שנצטווה עליו כבר נעדר בדור מן הדורות, ובעניננו: אילו יצויר מציאותו של עמלק בזמן ההוא - ישנו חייב למחותו".

וממשיך ומסכם: "ונמצא, שהענין דזכירת עמלק ישנו אפילו כאשר נמצאים במצב של תכלית הקדושה - בדוגמת המצב דלעת"ל, שאז יקויים היעוד "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ועד כדי כך, שענין זה הוא חלק ממצאותו של האדם, כנ"ל".

ו

אמנם יש לעיין בנוגע לכהנ"ל ממה שמבואר בשו"ע אדה"ז (ח"א ס"ד ס"ב) "שגמר ועיקר כניסת נפש הקדושה באדם הוא בי"ג שנים ויום א' לזכר וי"ב לנקבה שלכן נתחייבו אז במצוות מן התורה", האם לעת"ל גם יהי' ענין זה רק בגיל י"ג, דלכאורה הגוף יהי' אז כלי לגילוי אור הנשמה כבר בקטנותו.

(11) רבינו בחיי ויקרא יא, ג. בשם התנחומא.

(12) מדרש תהלים מזמור עג.

(13) התועודות ח"ב, ע' 1194.

- וראה בספה"ש תשמ"ח חלק ב' בשיחת אחש"פ בסופה שמעתיק ל' זה משו"ע אדה"ז ומוסיף: "שלכן נתחייבו אז במצוות מן התורה", ועפי"ז חיוב במצוות דקטנים לעת"ל תלוי גם בהזמן של גמר כניסת נפש הקדושה באדם - לעת"ל.

ויש לעיין בהבנת דברי כ"ק אד"ש מה"מ שם, דלכאורה ניתן לדייק מכאן:

א. שאכן יהי' ענין של חיוב שיתחיל אצל קטנים משלב מסויים - דהיינו כשיהי' בהם גמר כניסת נפש הקדושה.

ב. ממשמעות הדברים נראה, שיתכן ולעת"ל גמר כניסת נפש הקדושה יהי' בזמן שונה מכפי שהוא עכשיו.

ביאור בהא דלעת"ל הלכה כבית שמאי

הת' מנחם מענדל שי' דונין
תלמיד בישיבה

א

בלקו"ש חכ"א, שיחה ב' לפרשת יתרו, בתחילת סעיף ו' כותב כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "אף במקומות שבהם פסק ההלכה בתורה איננו בגלוי באופן של הכרעה, אלא באופן של שלילת הדעה האחרת, בכל זאת זהו לאמיתו של דבר ענין של "הכרעה" - כי לאחר שנפסקה ההלכה, מסכימות הדעות החולקות להלכה זו לא רק לגבי המעשה בפועל, אלא גם במחשבתם מתקבלת סברא זו של ההלכה, וכך נעשה שלום אמיתי בין כל הדעות".

היינו, שכאשר ישנה הכרעה במחלוקת, אפילו אם ההכרעה היא באופן של שלילת הדעה האחרת¹⁴, הרי לאחר מכן גם הדעה החולקת מסכימה עם ההכרעה - לא רק לגבי המעשה בפועל, אלא שגם במחשבתם מתקבלת סברא זו.

אמנם צריך להבין, דידוע שבכל מחלוקת בתורה הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים"¹⁵, ובפרט לפי דברי אדה"ז בהקדמת התניא: "אלו ואלו דא"ח לשון רבים, ע"ש מקור החיים. . הנחלקות דרך כלל לשלושה קוין - ימין שמאל ואמצע, שהם חסד וגבורה וכו', ונשמות ששרשן ממדת חסד הנהגת ג"כ להטות כלפי חסד להקל כו".

14) ומציין כ"ק אד"ש מה"מ בהע' שזהו ברוב המחלוקות, אא"כ איתא "בדוחא היא" או "תיובתא" וכיו"ב.

15) עירובין יג, ב.

ולפי זה, מדוע לאחרי הכרעת ההלכה כאחת הדעות, צריכים החולקים להסכים בדעתם למסקנא, אף שגם דבריהם הם "דברי אלקים חיים", ובפרט שכן הוא על פי שורש נשמתם?

ונראה לומר הביאור בזה, ע"פ מאמר ד"ה "ונחה עליו" ה'תשל"א¹⁶, שם אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "דבחי' אלו ואלו דא"ח הוא בחי' בינה, ודוקא ע"י היגיעה וכו' מגיע לידע מסקנת החכמה העליונה שהוא בחי' הוי' שלמעלה מבחי' שם אלקים. דהוי' הוא שם העצם, ושם אלקים . . אי"ז במעלת שם הוי' שהוא שם העצם ושם המפורש וכו'".

היינו, שבבחי' בינה (שהיא בבחי' שם אלקים) - שני צדדי המחלוקת הם "דברי אלקים חיים", אך כאשר מתעלים לבחי' חכמה (שהיא בבחי' שם הוי') שם ישנה רק "מסקנת החכמה העליונה".

ולפי"ז יומתק, שאע"פ שבשעת המחלוקת שני הצדדים חולקים זה עם זה, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים" - הרי לאחר הכרעת המחלוקת, צריכה גם הדעה החולקת להסכים בדעתה לזה, כיון שמתעלים לדרגת "מסקנת החכמה העליונה", שמצד שם הוי'.

ב

אמנם צריך להבין, דידוע שלעת"ל הלכה כבית שמאי¹⁷, ולכאורה לפי ביאור הנ"ל יוצא שלאחר שבזמן המשנה היתה הכרעת המחלוקת - הרי האידנא גם בית שמאי סבירא להו כבית הלל, כיון שדעת בית הלל התקבלה במחשבתם, וא"כ איך לעת"ל יחזרו לסבור כמה דסבירא להו קודם ההכרעה, ובפרט ש"בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה"¹⁸.

וביותר אינו מובן לפי דברי כ"ק אד"ש מה"מ במאמר ד"ה "ונחה עליו" הנ"ל, שמסקנת ההלכה היא בבחי' שם הוי' שלמעלה שם אלקים, איך ייתכן שלעת"ל יחזרו לדרגת "אלו ואלו דברי אלקים חיים".

אמנם ניתן לתרץ על פי הפשט וע"פ הנגלה, לפי דברי כ"ק אד"ש מה"מ בקונטרס "תורה חדשה מאיתי תצא"¹⁹ שזה שלעת"ל תהי' ההלכה כב"ש הוא כי דעת רוב חכמי ישראל אז תהי' כבית שמאי, וזהו מכיוון שלעת"ל "יהיו כל ישראל חכמים גדולים" ותהי' אצל רובם (או אפי' כולם) מעלת החכמה דב"ש ש"מחדדי טפיל",

(16) ספר המאמרים תש"ל-תשל"א, ע' 454 ואילך.

(17) מק"מ לזח"א יז, ב. הובא בלקו"ת קרח נד, רע"ג.

(18) ברכות לו, ב.

(19) סה"ש תנש"א ח"ב, ע' 570 ואילך.

ולפי"ז מובן, שאע"פ שבזמן הזה ב"ש מסכימים בדעתם לדעת ב"ה, הרי לעת"ל - כיון שכל ישראל יתעלו בדרגת חכמתם, ישובו בית שמאי לסבור כשיטתם הראשונה, ורוב חכמי ישראל לעת"ל יסכימו עמם.

אמנם עדיין אינו מובן כל כך בפנימיות הענינים: א. לאחר שבית שמאי הסכימו בדעתם לדעת בית הלל - מהי הסברא שתתחדש אצלם שתגרום להם לחזור לשיטתם הראשונה. ב. הרי מסקנת ההלכה היא (כנ"ל) בבחי' שם הוי', ואיך יתכן ייתכן שלעת"ל יחזרו לדרגת "דברי אלקים חיים"?

ג

ונראה לומר הביאור בזה, בהקדים שכמקור לביאור זה שהדעה החולקת מסכימה עם המסקנא - מציין כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש שם (הע' 31): "להעיר מג' האופנים באחרי רבים להטות: המיעוט ישנו וחולק, כמו שהודה להרוב, כמו שאינו (ראה כללי התוהמ"צ להרגצ'ובי - רוב ומיעוט. וש"נ)".

הרגצ'ובי שם מבאר שישנם ג' ביאורים בענין הכרעה על פי רוב:

א. המיעוט החולק קיים, ונשאר חולק (בסברתו) גם לאחר ההכרעה, אלא שאנו פוסקים כדעת הרוב; ב. המיעוט החולק בטל, וכמי שאינו; ג. המיעוט החולק הוא כמי שהודה להרוב.

ונראה, שכ"ק אד"ש מה"מ לומד בגוף השיחה כפי הביאור הג' ברגצ'ובי, שהמיעוט החולק הוא כמי שהודה לרוב, כהביאור בגוף השיחה, שלאחר ההכרעה הם מסכימים בשכלם למסקנא.

אמנם נראה לומר יתירה מזה, שג' הביאורים שמציע הרגצ'ובי חולקים עד כמה מתיישבת המסקנא בשכלם של המיעוט החולק, וממילא עד כמה סברת המיעוט נותרת בעינה לאחר ההכרעה:

לפי הביאור הא' אינם מסכימים כלל, וסברתם נשארת במלוא תקפה; לפי הביאור הב' מסכימים להכרעה, אך אינה מתקבלת בשכלם, ולכן סברתם מבוטלת; ואילו לפי הביאור הג', המסקנא מתקבלת בשכלם לחלוטין, ולכן מצטרפים לרוב.

וניתן למצוא תימוכין לכך מהמשך דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהע' 31 בשיחת יתרו הנ"ל: "ולהעיר שמוכן שאפ"ל כהנ"ל בענין (במחלוקת) אחת בזא"ז: בתחלה ישנו וחולק בשכלו, אח"כ מתעמק יותר וכו'. ואכ"מ".

ונראה שכוונת כ"ק אד"ש מה"מ, שייתכן לומר במחלוקת אחת את כל ג' הביאורים: שבהתחלה המיעוט החולק ישנו וחולק בשכלו, לאח"כ מתעמק יותר עד שמבטל

דעתו, ולאחמ"כ מתעמק יותר עד שמסכים עם הרוב והמסקנא. ומזה יוצא, שג' הביאורים הם עד כמה מתיישבת המסקנא בדעת המיעוט.

ועל פי זה יומתק כיצד כ"ק אד"ש מה"מ מבסס את דבריו על דברי הרגצ'ובי, כיון שכל דברי הרגצ'ובי ענינם הוא - עד כמה מתיישבים הדברים בשכל המיעוט, אלא שבזה גופא מציע ג' ביאורים.

ולפי זה יוצא, שאין זה שכ"ק אד"ש מה"מ לוקח מדברי הרגצ'ובי רק את הביאור הג', אלא שמכל ג' הביאורים לומד שהמסקנא היא דבר המתקבל בשכל המיעוט, ובזה גופא לומד בעיקר כפי הביאור הג' - שהסברא מתקבלת לחלוטין בשכלם עד שמצטרפים לדעת הרוב.

ד

ונראה להביא הוכחה נוספת לדברנו זה (שכל דברי הרגצ'ובי ענינם הוא קבלת סברת החולקים בדעת המיעוט). דהנה, בהמשך דבריו מביא הרגצ'ובי נפק"מ בין שלושת הביאורים: "אם אח"כ רצו ב"ד אחר לבטל דבריהם, כמה צריך להיות: אם כנגד כל הב"ד הראשון, או כנגד הרוב, או גם המיעוט של ב"ד ראשון מצטרפין להב"ד האחרון". עכ"ל.

היינו, שהיות והדין הוא ש"אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חברו, עד שיהי' גדול ממנו בחכמה ובמנין²⁰", תהי' נפק"מ בין הביאורים באם לאחר הכרעה זו יעמדו ב"ד אחר וירצו לבטלה:

לפי הביאור הא' (שהמיעוט נשארו חולקים) הרי המיעוט החולק מצטרף לרוב הבי"ד המבטל, ויכולים לבטל גם כאשר הבי"ד המבטל קטן במנין מהרוב דבי"ד הראשון; לפי הביאור הב' (שהמיעוט בטלים) יכולים לבטל כאשר הבי"ד המבטל גדול מרוב הבי"ד הראשון, אך אינם יכולים להצטרף לבי"ד המבטל; ואילו לפי הביאור הג' (שהמיעוט נחשבים כמודים לרוב) צריך הבי"ד המבטל להיות גדול מכל הבי"ד הראשון.

ולכאורה תמוהה ביותר הנפק"מ לפי הביאור הא', שלפי"ז יוצא שלמנין הבי"ד המבטל עולים גם המיעוט של הבי"ד הראשון - אף שכבר אינם בין החיים!

ונראה לומר הביאור בזה, ע"פ דברי הרמב"ם²¹: "והיאך יהיו גדולים מהם במנין, הואיל וכל ב"ד ובי"ד של שבעים ואחד הוא. זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו ב"ד הגדול ולא חלקו בו".

(20) משנה עדיית פ"א מ"ה.

(21) הלכות ממרים פ"ב ה"ג.

ועפ"ז ניתן להבין במעט²² התמיהה הנ"ל שבדברי הרגצ'ובי, שאין הכוונה שהמיעוט החולק מצטרף למניין דבי"ד המבטל, אלא שמצטרפים להכמי הדור שמסכימים לדברי הבי"ד הגדול, וזהו רק לפי הביאור הא' שסברתם נשארת במלוא תקפה (משא"כ לביאור הב' והג', שסברתם בטילה).

ה

ועל פי כל זה יובן ביתר שאת זה שלעת"ל תהי' הלכה כב"ש, אף שהאידינא אפילו ב"ש סבירא להו כב"ה:

לפי מה שהוסבר לעיל, הרי זה שההכרעה מתקבלת בשכל דהמיעוט החולק, הוא ענין של שלבים: שבתחילה רק מסכימים בנוגע למעשה בפועל, לאחמ"כ מבטלים את דעתם, עד שמסכימים בשכלם עם המסקנא, שזהו מצד שם הוי' שלמעלה משם אלקים.

וכן במאמר הנ"ל מבואר שגם לאחר שמגיעים למסקנא, שהוא עלי' מדרגת "אלו ואלו דברי אלקים חיים" לדרגת "אמת הוי'" (חכמה שלמע' מבינה), הרי לאחר שמכוון ההלכה ל"מסקנת החכמה העליונה", עולה לדרגא עליונה יותר, שידוע מהו רצון העליון שלמעלה מהחכמה (וממשיך למנות שם עוד דרגות), והיינו שישנם עליות בשם הוי' עצמו;

ונראה לומר שעד"ז הוא גם לאחר שכולם מסכימים עם המסקנא, שגם בזה ייתכנו שלבים: שבתחילה כולם מסכימים כהמסקנא - מצד אמת הוי', אך כאשר מתעלים בשם הוי' עצמו לדרגא גבוהה יותר - יתכן שיגלו עומק נוסף בדעה שנשללה, שלא היתה ידועה אף למיעוט החולק - וכולם יחזרו לסבור כדעה זו.

ועפ"ז יומתק המובא לעיל מקונטרס "תורה חדשה מאתי תצא" שלעת"ל יתעלו כולם ויחזרו לסבור בשכלם כב"ש, די"ל שאף שמצד "אמת הוי'" הרי האידינא גם ב"ש סבירא להו כב"ה, מ"מ מצד הגילוי שבגאולה יחזרו כולם לסבור כב"ש, כיון שתתגלה דרגא נעלית יותר בשם הוי' עצמו²³.

22 אך להעיר שבהדרן על הש"ס (סה"ש תשמ"ט ע' 727) הע' 57* כותב כ"ק אד"ש מה"מ בנוגע לנפק"מ דהרגצ'ובי: "כל המוסגר - מדברי הרגצ'ובי שם - ובמחכ"ת [=ובמחילת כבוד תורתו] וכו' וכו' לאנשים כערכנו - צ"ע. ואכ"מ". היינו, שכ"ק אד"ש מה"מ משאיר בצ"ע את הנפק"מ שבדברי הרגצ'ובי.

ונראה דתמיהה ל' התמיהה המובאת בפנים, וכן דלפי"ז יוצא שבכל הכרעת בי"ד, צריכים למסור לדורות הבאים מלבד ההלכה הפסוקה גם את מנין החכמים שהכריעו ומנין החכמים שחלקו, ולא מצינו באף מקום בדברי התנאים שמסרו כזה דבר מדור לדור.

אמנם בדברים המובאים בפנים אפשר ליישב במעט את דברי הרגצ'ובי, אך עדיין קשה התמיהה הב' דלעיל.
23 ולהעיר מהערה 124 בקונטרס זה: "להעיר מטעמי המצוות שבהערה 119: "אלו ואלו דברי אלקים חיים, כי כל אחד ואחד דיבר אמת לפי מקומו (דרגתו), אלא שההלכה הוא לפי הזמן".

ולהוסיף, שבקונטרס "הלכות של תושבע"פ שאינם בטלים לעולם"²⁴ מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שבתקופה הא' דימוה"מ תהי' הלכה כב"ש (כביאור הנ"ל בקונטרס "תורה חדשה"), אך בתקופה הב' דימוה"מ תהי' הלכה כב"ש וב"ה יחדיו - וזהו כיון שיתעלו לענינים האמיתי של ההלכות, שהוא "רצונו של הקב"ה", ויתגלה בעולם רצונו של הקב"ה כמו שהוא בעצמותו ית', "נמנע הנמנעות".

היינו, שגם לאחר שנקבעת ההלכה כב"ש, ששינוי זה נובע מהגילוי אלקות בעולם - הרי לאחמ"כ תהי' עלי' לדרגא גבוהה יותר, שבה תהי' הלכה כב"ש וב"ה יחד, מצד גילוי עצמותו ומהותו ית' למטה, "נמנע הנמנעות".

ך

אמנם צריך עיון, שהרי כ"ק אד"ש מה"מ לומד (כנ"ל) מדברי הרגצ'ובי שתוכן ג' הביאורים הוא עד כמה מתקבלת בשכל המיעוט סברת הרוב והמסקנא, וכפי שהוסבר לעיל כיצד ניתן למצוא ענין זה בדברי הרגצ'ובי.

אך הרגצ'ובי שם ממשיך ואומר: "דאף אי נימא דהמיעוט בטל להרוב לגמרי, זה רק בזמן שהם ביחד, אבל אם אינן במקום אחד, אז המיעוט אינן מתבטלין להרוב".

וצריך להבין: מדברי הרגצ'ובי מובן שזהו ענין שתלוי בהכרעה עצמה - שאם היו יחד הרי הם בטלים, ואם לא - אינם בטלים; אך לפי ביאור כ"ק אד"ש מה"מ אין זה ענין התלוי בהכרעה עצמה - אלא בכך שלאחר מכן יסכימו החולקים בשכלם למסקנא, שזהו דבר שאינו תלוי כלל האם ההכרעה היתה בנוכחות כולם.

ואינו מובן כיצד כ"ק אד"ש מה"מ לומד ענין זה (של הסכמה שכלית) מדברי הרגצ'ובי - שמסייג דבריו שזהו רק כאשר החולקים נוכחים במקום, שמזה משמע (כנ"ל) שהוא ענין התלוי בהכרעה עצמה, ולא בהסכמה השכלית של החולקים.

אמנם נראה לומר שדברי הרגצ'ובי הנ"ל (שביטול הדעה החולקת תלוי' בנוכחותם יחד) אינם לפי כל ג' הביאורים, אלא רק לפי הביאור הב' - שהחולקים בטלים, וכמי שאינם.

וכן משמע מדיוק לשונו: "דאף אי נימא דהמיעוט בטל לרוב לגמרי... אז המיעוט אינן מתבטלין להרוב", שמכך משמע שהוא רק לביאור הב' שהמיעוט בטל לרוב, ולא לפי הביאור הג' שנחשבים כמודים לדעת הרוב.

ולפי זה אתי שפיר שכ"ק אד"ש מה"מ לומד מדברי הרגצ'ובי שאחרי ההכרעה הדעה החולקת מסכימה עם המסקנא, שענין זה אינו תלוי בנוכחותם יחד (כנ"ל) - על אף

שהרגצ'ובי מסייג את דבריו שזהו רק כשנמצאים יחד - כיון שדברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה הם כביאור הג' הנ"ל²⁵, ואילו הרגצ'ובי מסייג את הביאור הב' בלבד.

חגי ומועדי ישראל לעתיד-לבוא

הת' מנחם מענדל שי' חדאד
תלמיד בישיבה

א

בנוגע לחגים שאנו חוגגים כיום איתא בילקוט שמעוני²⁶: "כל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלין לעולם". ועד"ז פסק הרמב"ם²⁷: "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח. חוץ ממגילת אסתר, הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם. וימי הפורים לא יבטלו שנאמר 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם'".

דהיינו, שחג הפורים ימשיך ויתקיים לעת"ל, בשונה מכל המועדים שיתבטלו. וצ"ע: א. הרי כתב הרמב"ם שם שהלכות אינן בטלין, ולכאורה עיקר קיום החג הוא במצוות אותן מקיימים במועד. ולדוגמא, עיקר קיומו של חה"פ (מצד הגברא) מתבטא בהקרבת ואכילת קרבן-פסח, ועד"ז בחה"ס בישיבה בסוכה וכו'.

וא"כ, מה הוא החידוש שפורים לא יבטל, הרי לכאורה מ"מ ימשך קיום המצוות דכל החגים, שהן עיקר החג, ומאי שנא בפורים?

ב. כמו"כ יש לעיין בנוגע ל"ט כסלו, האם גם הוא נכלל בשאר המועדים שיתבטלו, או שהוא ע"ד פורים לענין זה וגם הוא יתקיים²⁸.

25) דהרי גם לפי הביאור דלעיל, שכל דברי הרגצ'ובי ענינם הוא הבנה שכלית, הרי לפועל כ"ק אד"ש מה"מ משתמש (בעיקר) באופן השלישי - שהמיעוט החולק נחשב כמוהו לדעת הרוב, כיון שמתיישבת בשכלם הסברא. ואולי יש לומר שאכן גם האופן הב' ענינו הוא הסכמת הדעה החולקת, ואעפ"כ זהו רק כאשר נמצאים ביחד - כיון שבשלב זה עדיין לא סוברים בדעתם ממש כהרוב, ורק שמבטלים דעתם ואינם חולקים, לכן בטלים להרוב רק בעודם עמהם. ועצ"ע.

26) משלי פ"ט רמז תקמ"ד. וכן הוא במדרש שם.

27) הל' מגילה פ"ב ה"ח.

28) כאן נתמקד בעיקר בר"ה לדא"ח - י"ט כסלו. ועוד חזון למועד.

ב

ולכאורה יש להקדים ולחלק שבמועד גופא ישנם ב' ענינים: א. הגדרת היום עצמו שנחשב ליו"ט. ב. המצוות וההלכות הנוהגות בו מחמת היותו יו"ט.

בנוגע למעלת יו"ט לכשעצמו (ענין הא' דלעיל) אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א²⁹ וזלה"ק: "הטעם הפשוט להחילוק בין שמחת יו"ט להמעמד ומצב דימות החול הוא, לפי שבימי החול עסוקים בעובדין דחול ולכן בבוא הזמן דיו"ט שבו יש חיוב שביתה, "כל מלאכה לא יעשה בהם", (לבד ממלאכת אוכל נפש). אזי ישנו ענין השמחה כיון שבטלים מעובדין דחול". דהיינו, הטעם (בזה"ז) לשמחת יו"ט קשור עם שביתת-מלאכה.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ לגבי זמן-הגאולה: "משא"כ לעתיד לבוא, שגם בימות החול לא יהיו כל הענינים דעובדין דחול. כמ"ש הרמב"ם, שאפילו בימות המשיח לא יהיו עניני דאגות כו' כיון שכל צרכי האדם יהיו בהרחבה ויוכלו לעסוק בתורת ה', וכמ"ש ועמדו זרים ורעו צאנכם גו'. הרי ענין המנוחה ביו"ט לא יהי' נבדל מהמנוחה בימות החול, ולכן לא תהי' תפיסת מקום להשמחה דיו"ט שמצד ענין המנוחה". כאן מבאר את שלילת השמחה מצד הסברא, שאם השמחה מגיעה מצד השביתה, הרי שלע"ל לא יהי' בשביתה משום חידוש מכיון שכך יהי' ע"ד הרגיל, ולכן אין בזה שמחה מיוחדת.

אך ממשיך כ"ק אד"ש מה"מ ומסייג ענין זה לגבי חג הפורים: "משא"כ ימי הפורים. כיון ששמחת פורים היא עד דלא ידע, למעלה מסדר ההשתלשלות, הנה שמחה זו תהי' גם לעתיד, ולכן לא יתבטל גם כביטול דשרגא בטיהרא".

מובן מהנ"ל שמעלת היו"ט בזה"ז היא במנוחה מעובדין דחול שישנה באותו יום, אך היות ולעת"ל תתקיים בחי' מנוחה זו כל הימים, לא יתווסף עילוי כאשר יגיע מועד. משא"כ בפורים, די שבו העילוי דעד דלא ידע - לא המנוחה שתאיר לע"ל בדרך קבע, אלא שמחה שלמעלה מהשמחה מסדר ההשתלשלות.

וכמבואר במאמרי כ"ק אד"ש מה"מ³⁰, שע"י המסירות נפש של בני' במשך שנה שלימה המשיכו אור נעלה למעלה מסדר השתלשלות - פנימיות הכתר. והמעלה היא שהאור נמשך בכלים דוקא [בשונה מיום הכיפורים שישנו אור נעלה - "לפני הוי' תטהרו" - אך לא נמשך בכלים, ולכן קיימת מחלוקת האם יתבטל לעת"ל או לאו].

29 מאמר ד"ה ליהודים היתה אורה תשי"ב.

30 ראה ד"ה להבין ממאור"ל תשט"ז, כל המועדים תשכ"א, מגילה נקראת תשמ"ח ועוד.

ואכן נפסק להלכה, שבפורים ישנו הציווי דעד דלא ידע ומשתה באופן קבע - "וזכרם לא יסוף מזרעם". משא"כ בנוגע לשאר המועדים נפסק³¹: "כשאדם אוכל ושותה ושמו ברגל לא ימושך בין".

אך בנוגע להלכות שבכל יו"ט, הנה גם לעת"ל יקיימו אותם כנ"ל, אלא שלא יהי' זה כציווי פרטי לאדם, אלא שימשיכו לקיים את ההלכות כשלעצמן - רצונו של הבורא. וזאת היות ותתגלה מעלתם העצמית של ישראל - ישראל וקוב"ה כולא חד. (וזהו שתיפסק ההלכה כב"ש וב"ה יחד, כי מצד נמנע הנמנעות שיתגלה אז, יוכלו לקיים את שניהם ביחד ולא הוי סתירה³²).

ומעלה נוספת בפורים היא, שהמשכת האור הנעלה הנ"ל בכלים (למשך השנה כולה) היא ע"י (לימוד וקיום) ההלכות שבשאר החגים כפי שמבאר כ"ק אד"ש מה"מ את הקשר בין תחילת מסכת מגילה וסופה³³. ונקודת הענין: המסכת נפתחת בדין "מגילה נקראת בי"א . . . ט"ו", ובסיום המסכת איתא: "תיקן להם משה שילמדו שלושים יום קודם החג הלכות חג בחג הלכות פסח בפסח" וכו'.

ומבאר כ"ק אד"ש מה"מ, דבתחילת המסכת מובאת המעלה של פורים - שלימות דשם הוי' (י"א - גימטריא ו' ה' ט"ו - י' ה'). והמשכת אור זה לכל השנה נעשית דוקא ע"י הלכות שאר המועדים³⁴. ולכן סיום המסכת הוא בנוגע ללימוד הלכות דוקא, כי ע"י ההלכות של החג (שאינם בטלים לעולם) נמשך אור זה.

ג

עולה א"כ, שסיבת נצחיותו של חג הפורים היא המס"נ של בני", ובזמן הגלות דוקא. משא"כ שאר המועדים שנתנו מסיני. וזהו הטעם שחנוכה יישאר ג"כ לע"ל, כדברי כ"ק אד"ש מה"מ³⁵: "כפי שרואים מדברי הגמ' לגבי חנוכה: "לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה" - שע"י ש"קבעום" נשאר ימי החנוכה לימים טובים בכל שנה ושנה, עד שאפילו לעת"ל, כאשר "כל המועדים בטלים", חנוכה ופורים לא יתבטלו³⁶".

31) שו"ע אדה"ס ט' תקכט סי"ב. וכ"ה ברמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"כ.

32) וראה בארוכה קונטרס הלכות תושבע"פ שאינן בטלין לעולם.

33) מאמר ד"ה מגילה נקראת תשכ"ה.

34) וטעם הדבר: היות והמועדים חלים ע"פ רוב דוקא בימות החול, ונקראים מקרא קדש - פי' שאין ענינים 'קודש'

כמו שבת, אלא מקרא קודש - שממשיכים הארה משם הוי' לימי החול.

35) לקו"ש ח"ה ע' 172.

36) וצ"ע בטעם דהרמב"ם לעיל לא הביא גם את חנוכה.

ובנוגע ל"ט כסלו אומר כ"ק אד"ש מה"מ³⁷: "מכך שאדמו"ר הזקן השווה את י"ט כסלו לימי החנוכה, הרי זו ראי' שי"ט כסלו יהי' חג אפילו בביאת המשיח". ועפכהנ"ל מתבאר לכאורה ענין זה, שבנוגע ל"ט כסלו, היות ובא כתוצאה ממסירות נפש על תורת החסידות, הנה גם חג זה לא יתבטל לע"ל.

(37) שיחת קודש כ' כסלו תשי"ז.

מעשינו ועבודתינו

הדבר היחידי שיכולני לעשות - למסור הענין אליכם: עשו
כל אשר ביכלתכם - ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל,
בכלים דתיקון - להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד
ממוש!

(משיחת כ"ח ניסן ה'תנש"א, ט"ו)

הדרך להיות צדיק בדורנו - דור הגאולה

הת' שניאור זלמן שי' בן שמואל
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ תרומה ה'תשנ"ב מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מדוע כאשר מונה התורה את הדברים הנצרכים לנדבת המשכן - פותחת היא בזהב, שזהו כיון שכל יהודי מצד עצם נשמתו שייך הוא לכל לראש לזהב, והוא ראשון נכסיו. עיי"ש באריכות.

ובגליון 'מדקדקים' על דבר מלכות זה, קישרו זאת לשיחת כ"ק אד"ש מה"מ בש"פ פקודי ה'תשמ"ט, שם מבואר שזהב כסף ונחושת הם כנגד ג' הדרגות דצדיקים בינונים ורשעים, ומבאר שם לשון רש"י שמקדים כסף לזהב היות ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם, ואחר' כל אדם ימושך".

וביאר ששיחתנו (שמקדימה את מעלת הזהב על הכסף) באה לאחר החידוש שבדברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ אמור ה'תנש"א: "עי"ז שישנו כח העצמות בגוף הגשמי. . ה"ז נותן את הכח שגם למטה יגיעו לדרגות הכי גבוהות, עד "תהי צדיק". . וי"ל שלאחרי כל הענינים. . שבנ"י עברו במשך הדורות, יכול עכשיו כל יהודי בודאי להגיע לדרגות הכי גבוהות, עד "תהי צדיק" בגלוי".

כלומר, כיון ששיחתנו נאמרה לאחר שכ"ק אד"ש מה"מ הודיע שכל יהודי יכול להגיע לדרגת צדיק, הרי בתקופתנו זו דרגת הצדיק היא "מדת כל אדם"², ולכן בשיחה זו מבאר כ"ק אד"ש מה"מ מעלת הזהב (צדיק) על הכסף (בינוני).

והוסיפו שם, שהדרך כעת להגיע לדרגת צדיק היא לא (רק) ע"י עבודה ממושכת המבוארת בתניא, כי אם (גם) ע"י גילוי כח העצמות בגוף של יהודי. והוכיחו זאת (בהע' 1) משני מקורות:

(1) יו"ל ע"י תלמידי התמימים דשיבת תות"ל המרכזית, בית משיח - 770. הנ"ל נכתב במדור 'נפלאות מתורתך'.
(2) וראה לקו"ש חט"ז ע' 363, שהיות שאדה"ז פסק והראה בתניא מהי מידתו האמיתית של בינוני - הרי זה נעשה "מדת כל אדם". ולפי"ז ניתן ללמוד לדורנו שכשפסק כ"ק אד"ש מה"מ שכל אדם יכול להיות צדיק, הרי עי"ז זה נעשה "מדת כל אדם".

א. בדבר מלכות ש"פ אמור הנ"ל כתוב בהמשך להנ"ל: "עכ"פ עי"ז ש'עשה את שלו לקיים את השבועה שמשביעים תהי צדיק כו', ועוד שההרגל כו' נעשה טבע שני" - היינו, שיהודי כיום יכול להיות צדיק "עכ"פ עי"ז" שילך לפי הדרך המוסברת בתניא של התרגלות וכו', אך משמע שזו האפשרות הנמוכה, וישנה אפשרות באופן נעלה יותר - ללא עבודה זו.

ב. בדבר מלכות ש"פ בהעלותך ה'תנש"א מבאר כ"ק אד"ש מה"מ באריכות שני אופני עבודה: א. ע"י הרגל שנעשה טבע. ב. ע"י גילוי כח העצמות, שמגלה שמציאותו של יהודי (מלכתחילה, ללא עבודה) קשורה עם העצמות; והרי בדבר מלכות אמור הנ"ל, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שאפשר להיות צדיק "עי"ז שישנו כח העצמות בגוף הגשמי". היינו, שביארו שכיום ישנם ב' אופני עבודה להיות צדיק:

א. עבודה כפי שהיתה עד היום - עבודה קשה ומאומצת, של הרגל הנעשה טבע, עד שמציב עצמו במצב של צדיק.

ב. גילוי כח העצמות בגוף היהודי, שמגלה שמלכתחילה מציאותו קשורה לעצמות.

ב

אמנם ראיתי להעיר לענ"ד, שבדבר מלכות ש"פ בהעלותך הנ"ל, לאחר שמביא את שני אופני העבודה הנ"ל (של 'הרגל נעשה טבע', וגילוי כח העצמות) - ממשיך כ"ק אד"ש מה"מ (ס"ו): "ויש לומר שסדר העבודה צריך להיות, שתחילה - בתחילת העבודה (כאשר הגוף מעלים על אור הנשמה ותומ"צ), צריכה העבודה להיות באופן דהרגל נעשה טבע. . ועי"ז מגלים - את כח העצמות בגוף היהודי".

היינו, שאין זה ב' אופני עבודה שונים ומנותקים זמ"ז, אלא אדרבה - הם מהווים שני שלבים: שכיון שבתחילת העבודה הגוף מעלים על אור הנשמה והתומ"צ צריכה להיות העבודה באופן דהרגל נעשה טבע - אך עי"ז מגלים את כח העצמות, וא"א להגיע לגילוי העצמות בלי השלב הראשון של "הרגל נעשה טבע".

עיקר החידוש בענין זה הוא בפשטות, שכפי המוסבר בתניא אדם הנמצא במצב דבינוני - אינו יכול כלל להגיע לדרגת צדיק, ויכול רק ש"תתעבר בו נשמת איזה צדיק", והחידוש של כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ אמור הנ"ל הוא שבדורנו כל אחד יכול להיות צדיק ממש.

אך נוסף על זה נראה שיש אכן חידוש גם בדרך העבודה כעת לגבי העבודה עד עתה הוא, שהעבודה כפי שכתובה בתניא צריכה להיות באופן של מלחמה וכו', ואילו עכשיו

עיקר ההדגשה היא שהעבודה תהי' באופן של התעלות למעמד ומצב אחר³ - אך הדרך להגיע לזה, היא דוקא ע"י עבודת ההתרגלות המבוארת בתניא.

כלומר, שמצד סדר העבודה אין הבדל בין העבודה ע"פ תניא לבין ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה, רק מצד אופן העבודה יש שינוי - שאינו בדרך מלחמה אלא בדרך התעלות⁴.

והיינו, שהעבודה כיום אינה שונה מהעבודה ע"פ תניא, אלא אדרבה ואדרבה - שע"י העבודה ע"פ תניא, אפשר להתעלות למצב נעלה שלא בערך - גילוי כח העצמות בגוף היהודי, ולהגיע לדרגת "תהי צדיק" בגילוי.

וכן ניתן לראות בשיחת ש"פ אמור הנ"ל (כשמחדש שמצד גילוי העצמות יהודי יכול להיות צדיק), שבתחילת הקטע הנ"ל כותב: "החל מעבודתו של יהודי (כמבואר בתחילת ספר התניא)⁵" - היינו, שהעבודה צריכה להיות כפי ההדרכה של ספר התניא, ועל ידה יגיע לדרגת "תהי צדיק" בגילוי, שזהו מצד גילוי כח העצמות.

[ולהעיר, שכ"ק אד"ש מה"מ מביא בשיחת אמור הנ"ל את דברי אדה"ז בפרק י"ד העוסק בעבודת הבינוני העובד מעין עבודת הצדיק (ולא את דרך העבודה לצדיקים עצמם), ולפי"ז ניתן לומר שהחידוש בשיחה הוא, שכיום צריכה להיות העבודה באופן של "הרגל נעשה טבע" והעמדת עצמו במצב של צדיק, עד כדי שיתגלה כח העצמות, ויהי' צדיק בפועל ממש].

ג

אמנם עדיין נראה לומר, שאע"פ שהוסבר (ע"פ שיחת בהעלותך הנ"ל) שגם כיום דרך העבודה על מנת להגיע להיות צדיק היא דוקא ע"פ הדרכת התניא, יש הבדל מסויים גם בסוג העבודה:

דהנה בדבר מלכות ש"פ ואתחנן ה'תנש"א כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "ויש לומר, שההסתכלות בעניני הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי . . פועלת שלימות בכל עניני העבודה שנכללים ב"שלושה דברים" - ג' הקוין תורה עבודה וגמילות חסדים, שקיומם ע"י ג' הלבושים דמחשבה דיבור ומעשה - שהעבודה אינה באופן של התחלקות, אלא באופן של בלי גבול, ומצד העדר ההגבלה ישנה השלימות בכל הקוין".

(3) ולהעיר מדברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ נח ה'תשנ"ב, בענין החשבון צדק בדורנו. עיי"ש.

(4) ראה הערה קודמת.

(5) ההדגשה אינה במקור.

היינו, שההתבוננות בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי - משפיעה על עבודת ה' של יהודי, וזה פועל שלימות בכל עניני העבודה וג' הלבושים, ולא באופן של התחלקות - אלא באופן של בלי גבול.

ומוסיף בהע' 134: "ועד"ז בנוגע ל"סור מרע" . . "ואין אתה בא" דייקא, בדרך ממילא, ללא צורך להתעסק בשלילת הרע, ואפילו לא "לידי עבירה", שגם דברים שיכולים להביא לידי עבירה (כמו תאוות היתר) נעשים מושללים בדרך ממילא, מצד ההסתכלות בעניני הגאולה, מעין ודוגמת המעמד ומצב דימות המשיח".

ומהערה זו נראה שהמדובר הוא על דרגת צדיק, שהרי מדובר במצב שאפילו ענינים שרק יכולים להביא לידי עבירה - מושללים אצלו בדרך ממילא, בלי התעסקות. וכן הרי מדובר כאן אודות עבודה באופן של בלי גבול, שכפי שאומר כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת אמור הנ"ל - הכח של יהודי להיות צדיק מגיע דוקא מכח העצמות.

ולפי"ז נראה שיש דרך נוספת להגיע לדרגת צדיק - ע"י התבוננות בעניני הגאולה.

אך אעפ"כ נראה לומר שאין זו דרך אחרת, אלא דרך נעלית יותר באותה אופן - שהרי מדובר כאן אודות "עיון וההתבוננות בהעמקה יתירה", כפי המבואר בתניא שהדרך להגיע לאהבת ה' וכו' היא ע"י התבוננות וכו'; ורק במידה מסויימת יש שינוי בסוג ההתבוננות - לא רק התבוננות בגדולת ה' וכו', אלא (גם ו) בעיקר התבוננות בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי⁶.

ובמילים אחרות: אולי אפשר לומר, שכיון שבזמננו גם העבודה באופן של בירור וזיכוך היא באופן של התעלות (כנ"ל), הרי הדרך להגיע להיות צדיק ע"י ההתבוננות המבוארת בתניא (שענינה מלחמה) - היא גם ע"י התבוננות בעניני הגאולה (שענינה התעלות למעמד ומצב אחר).

ד

ואולי יש להוסיף ולדייק, שבתניא מוסבר שלכינוי ישנם ב' חלקים בעבודה:

א. עבודה על דרך הרגיל, להתגבר על היצה"ר ונה"ב, ולשמור על המחדו"מ שלו⁷.

6 ואולי יש לומר (ע"ד הרמז עכ"פ) שבעצם ב' הענינים הם היינו הך, וכפי שמבואר בתניא פל"ו (ובמקומות רבים בחסידות) שסיבת בריאת העולם היא שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים, שיהי' גילוי עצמותו ית' כאן למטה, וזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה - וממילא כאשר מתבוננים בענין הגאולה האמיתית והשלימה, הרי זו התבוננות בענין עצמותו ית'.

ובפרט בענין ביהמ"ק השלישי, שבו ניכר בגלוי דירתו של הקב"ה, כדברי שלמה המלך בנוגע לביהמ"ק (מ"א ח, כז): "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה". פ"ב. 7

ב. עבודה נעלית יותר של נסיון להרגיל עצמו לדרגת צדיק, להיות מואס ברע וכו'.⁸

ואולי ניתן להקביל זאת לב' שלבי העבודה שכ"ק אד"ש מה"מ מבאר בשיחת בהעלותך הנ"ל, ולב' האופנים והשלבים שבלימוד עניני גאומ"ש, כדלקמן:

א. העבודה באופן של "הרגל נעשה טבע" (אף שענינה להתרגל לעבודת הצדיק, כעבודה הנעלית בבינוני), נעשית באופן של התמודדות עם היצה"ר ועם פרטי המחדו"מ שלו - ודומה במידה מסויימת לעבודת הבינוני באופן הא', שנלחם עם היצה"ר ונה"ב.

וכן הוא ע"י לימוד עניני גאומש, כפי שאומר כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנש"א: "בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח . . . (גם ו) בעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה . . . עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה . . . ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה"; וכן בהמשך השיחה: "והעצה לזה - ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, בכח התורה . . . לשנות טבע האדם".

וכן בדבר מלכות ש"פ פנחס ה'תנש"א: "בעמדנו קרוב ממש לפני הגאולה - צריך כאו"א מישראל להתרגל לגאולה ולהציב את עצמו במצב ורגש של גאולה, ע"י הפיכת יומו הפרטי ל"יום גאולה (פרטית)". . . עי"ז שעושה את העבודה שלו ברגע זה ובמקום זה בתכלית השלימות, במחשבה דיבור ומעשה".

שעיקר ההדגשה בשיחות אלו הוא, שע"י לימוד עניני גאומ"ש והתרגלות למצב ורגש של גאולה הרי האדם משנה את טבע מידותיו, עד שהנהגה בפועל במחדו"מ היא כפי המתאים לזמן זה - ומקביל במידה מסויימת לאופן העבודה הא' בבינוני, של התמודדות ושמירה על המחדו"מ.⁹

היינו, שהדרך להיות צדיק באופן זה, הוא הליכה ע"פ דרך התניא, ולימוד עניני גאומ"ש - אך באופן של התעסקות בפרטים ושמירה על המחדו"מ - והוא ע"ד עבודת הבינוני בדרך כלל.

ב. לעומת זאת הענין דגילוי כח העצמות בגוף, הוא באופן שלמעלה מהתחלקות לפרטים, והתעלות לדרגא נעלית מלכתחילה - ודומה יותר לעבודת הבינוני באופן הב', שמתעלה לדרגת צדיק¹⁰; אלא שבדורנו האדם לא רק מנסה להיות צדיק - אלא

(8) ספי"ד.

(9) אלא שגם בזה (כנ"ל) העבודה שונה מכפי שהיא בתניא, כיון שאינה בדרך של מלחמה עם הרע, אלא באה באופן של התעלות לדרגא אחרת - "לחיות" בעניני משיח וגאולה.

(10) ואף שהעבודה באופן של "הרגל נעשה טבע" היא היא האופן הב' בעבודת הבינוני (ובפנים הוסבר שהיא מקבילה לאופן הא'), הרי הכוונה שביחס לענין דגילוי כח העצמות - גם העבודה ד"הרגל נעשה טבע" נחשבת כהתעסקות בפרטים. וראה לקמן.

גם מגיע לכך בפועל, וכן אין זה ע"י ההרגל למאוס ברע - אלא ע"י התעלות למצב דימות המשיח, כנ"ל.

וכן הוא ע"י התבוננות בעניני גאומ"ש, שכפי שהובא לעיל מדבר מלכות ש"פ ואתחנן, ע"י ההתבוננות בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי - נפעלת שלימות בכל הענינים, באופן שלמעלה מהתחלקות לפרטים, מצד ענין הבל"ג, שאפילו דברים היכולים להביא לידי עבירה - מושללים בתכלית בדרך ממילא.

שעיקר ההדגשה בשיחה זו היא שמתעלה למעמד ומצב אחר, ולא בדרך של התמודדות ושמידה על המחזד"מ - אלא שבדרך ממילא ובלי גבול נפעלת שלימות בכל הענינים. ומקביל לאופן העבודה הב' בבינוני, של התרגלות למעמד ומצב דצדיק.

היינו, שלאחר ובעקבות העבודה באופן של התעסקות בפרטים - מתעלה לדרגה נעלית יותר של גילוי כח העצמות (שאפשר לומר שהוא ע"י לימוד והתבוננות בעניני גאומ"ש באופן נעלה יותר) - וזה מקביל לענין של עבודת הבינוני להתרגל להיות צדיק.

היינו, שאפשר לומר שב' האופנים והשלבים שנתבארו לעיל בדרך להיות צדיק בדורנו - תלויים בב' הדרגות בלימוד עניני גאומ"ש ופעולתם על האדם - והם מקבילים (במידה מסויימת) לב' האופנים והשלבים בעבודת הבינוני בתניא.

ה

כן נראה להוסיף ולבאר:

בדבר מלכות ש"פ אמור הנ"ל, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, שהסיבה שיהודי יכול להיות צדיק היא בכח העצמות, וממשיך: "וי"ל שלאחרי כל הענינים - של בירור וזיכוכ כו' - שבנ"י עברו במשך הדורות, יכול עכשיו כאו"א מישראל להגיע לדרגות הכי גבוהות, עד "תהי צדיק" בגלוי".

היינו, שזה שבזמן הזה כל יהודי יכול להיות צדיק - הוא מכיון שעברו הרבה עניני בירור וזיכוכ.

ולפי זה מדוע בדבר מלכות ש"פ בהעלותך הנ"ל אומר כ"ק אד"ש מה"מ שהדרך להיות צדיק ולגלות את כח העצמות הוא ע"י העבודה ד'הרגל נעשה טבע' - שזהו מפני ש"הגוף מעלים על אור הנשמה ותומ"צ"? והרי עבודה זו ענינה הוא "בירור וזיכוכ" שכבר נעשו במשך הדורות.

ובפרט ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ כי תשא וז"ל: "ועאכו"כ בדורנו זה - הדור האחרון בגלות והדור הראשון דהגאולה - לאחר שישנו כבר הריבוי הכי

גדול ד"מ מעשינו ועבודתינו" דבנ"י במשך כל הדורות והשנים שלפני זה, וכעת כבר סיימו כבר גם את הברורים האחרונים¹¹. היינו שלא נשאר שום ענין של בירור בדורנו בשביל ביאת הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

ונראה לומר הביאור בזה ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ נח ה'תשנ"ב:

"גם כשידע איניש בנפשי' מעמדו ומצבו שיש אצלו ענינים הצריכים תיקון, אין זה בסתירה ח"ו לעדותו של נשיא דורנו שכבר נשלמה העבודה ועומדים מוכנים לקבל פני משיח צדקנו, כי העבודה דכללות בנ"י במשך כל הדורות שצריכה להיות . . כדי לבוא להשלימות דהגאולה . . נסתיימה ונשלמה . . ולכן, גם אם חסר בעבודתו של הפרט במשך הזמן שמתעכבת הגאולה . . ה"ז ענין פרטי שבדאי צריך לתקנו ולהשלימו, אבל, אין זה גורע ח"ו בגמר ושלמות "מעשינו ועבודתינו" דכלל ישראל שעומדים מוכנים להגאולה, וכיון שכן, גם התיקון והשלמות דהפרט היא בנקל יותר, ומתוך שמחה, בידעו שתיכף ומיד ממש באה הגאולה האמיתית והשלימה".

היינו, שיש חילוק בין המצב של הכלל למצב הפרט - ולכן אף שהכלל השלים את עניניו, אין זה אומר שהפרט מושלם, ולכן הפרט צריך להשלים את עניניו. רק שעושה זאת בנקל יותר ומתוך שמחה.

ועד"ז ניתן לומר גם כאן, שאף שכללות בנ"י עברה את כל הענינים של בירור וזיכוך וכו' במשך הדורות, שלכן כאו"א מישראל יכול להיות צדיק - אעפ"כ אין זה אומר שהיהודי הפרטי סיים לברר ולזכך את גופו, והגוף עדיין מעלים ומסתיר על אור הנשמה, ולכן צריך יהודי לעבוד ע"פ דרך התניא, ע"מ להזדכך, עד שיתגלה בו כח העצמות.

ן

לסיכום:

משיחת ש"פ בהעלותך משמע שישנם שני שלבים בדרך להיות צדיק - העבודה ע"פ תניא, שמביאה לגילוי כח העצמות, אך גם בדורנו העבודה ע"פ תניא היא הדרך להיות צדיק, ועל ידה מגלים כח העצמות.

אמנם משמע שבדורנו ע"י התבוננות בעניני גאומ"ש אדם יכול להגיע לדרגת צדיק, אך בעצם הוא עדיין עבודה ע"פ תניא - שהרי דורשת התבוננות וכו'.

בעומק יותר יש להקביל בין: ב' שלבי העבודה בדורנו, ב' הדרגות בלימוד והתבוננות בעניני גאומ"ש, ב' השלבים שבעבודת הבינוני.

היינו, שהדרך להיות צדיק בדורנו מתחילה בעבודה ע"פ תניא, שחדורה בלימוד עניני גאומ"ש והתרגלות למצב הגאולה - היינו התעסקות בפרטי המחדו"מ, אך באופן של התעלות למעמד ומצב אחר.

ולאחמ"כ מגיע יהודי למעמד ומצב נעלה הרבה יותר, של גילוי כח העצמות, וחדורה בהתבוננות בעניני הגאולה וביהמ"ק - שבעבודות אלו כבר אין חילוקי דרגות, ועבודתו היא באופן של שלימות בדרך ממילא.

השתוקקות לגאולה בעבודה - בדורנו?

הנ"ל

א

בדבר מלכות ש"פ וירא מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שישנם ב' ענינים, 'מציאות' ו'התגלות', גם בנה"א וגם במשיח: המציאות ד"וירא" בנה"א, והתגלותה ע"י העבודה. וכן, המציאות דניצוץ משיח, והתגלותו ע"י מילוי השליחות בעשר כחותיו.

אך בסי"ד נראה שיש ג' ענינים: המציאות דמשיח בכל דור, התגלותו בזמננו, ובנוסף לזה - קבלת פני משיח בפועל ממש (שענינה הוא "לקבל ההתגלות ד"וירא אליו ה"). וצע"ק, כיצד ענין זה מתחבר עם מהלך השיחה?

יתירה מזה, צריך להבין: האם העבודה ד"לקבל ההתגלות ד"וירא אליו ה", שונה מהמתואר קודם (סי"א): "להשתוקק ביותר להגילוי ד"וירא אליו ה" בגאולה האמיתית והשלימה, ולעשות כל התלוי בו להיות ראוי לכך"? שהרי גם כאן (סי"ד) ממשיך ש"כל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו, שמשותקק לסעודה דליתן ושור הבר", ומשמע שמדבר על אותו ענין?

כן צ"ע מ"ש (סי"ד): "וכיון שכן, מובן שכל הענינים וכל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו, שמשותקק לסעודה דליתן ושור הבר", ולכאורה בכ"מ¹² משמע ש"חדורים בעניני משיח וגאולה" - היינו שהפעולות נעשות באופן עבודה שמעין הגאולה. וכאן מדגיש ענין אחר, שבאכילה מודגשת הציפי' לגאולה עצמה, ולא רק עבודה מעין הגאולה?

ב

ולענ"ד נראה לבאר בזה נקודה מרכזית לאורך הביאור של מהלך השיחה ובזה יתבארו כמה ענינים:

במהלך השיחה מבאר כ"ק אד"ש מה"מ (עיקרו בס"ג) שהיות ובברית מילה ישנם שני קצוות (למעלה מכל מצוות התורה נמשכת ומתגלה וחודרת בגוף הגשמי ממש), לכן גם ההמשכה היא בב' קצוות (גילוי שם הוי' שלמעלה משם אלקים ושאע"ה נעשה כלי לגילוי זה), ומציאות ענין זה קיימת בכאו"א מישראל אלא שצריך לגלות זאת. ולכן ההוראה היא: א. להתבונן בעצם זה שיש לו את גילוי שם הוי'. ב. בעקבות כך עליו להשתוקק לגילוי זה. ג. לכן יעשה כל התלוי בו לראות גילוי זה. וכן כותב שם בנוגע לניצוץ משיח שישנה מציאותו אלא שצריך להשתוקק לגילוי זה.

וכאן נראה לדייק:

ההוראה בנוגע להתגלות שם הוי', היא שישתוקק לראות את הגילוי, וממילא יעשה כל התלוי בו בשביל להיות ראוי לכך; וממשיך, שע"ז נעשה כלי ראוי לכך בנוגע לגילוי בעצמו ובעולם (ס"ט). אך "עיקר הלימוד וההוראה" בנוגע לניצוץ משיח כותב בס"א: (ע"ד התגלות שם הוי') להשתוקק לגילוי זה ולעשות כל התלוי בו, אך לא ממשיך מש"כ לפנ"כ בנוגע להתגלות שם הוי' שע"ז נעשה כלי ראוי לגילוי זה.

יש לומר, שזהו מפני שלא בהכרח שיוכל להיות ראוי לגילוי זה.

ולכאורה יש להסביר בזה, שכאן מודגש החידוש דדורנו זה: כל עוד אין את החידוש דדורנו, אזי יכול יהודי להיות כלי ראוי לגילוי ד"וירא כו", אך בנוגע להתגלות משיח הוא צריך להשתוקק לזה ולעשות כל התלוי בו להיות כלי לזה.

אך בשביל להיות כלי ראוי לזה, זהו דוקא ע"י החידוש דדורנו, כמ"ש בתחילת סי"ב: "ובזה ניתוסף עילוי מיוחד בדורות האחרונים", דהיינו מה שלא הי' בכל הדורות - יסוד ישיבת תו"ת, שלימוד החסידות שם הוא באופן של רא'י, מעין לע"ל, ובמיוחד בדורנו שנשלמה עבודה זו ג"כ, ובפרט שזוהי שנת נפלאות בכל, ומכל זה מובן שעכשיו יהודי יכול להיות כלי ראוי לגילוי של משיח צדקנו (סי"ג).

אך בכל זה ניתוסף חידוש נוסף ועיקרי, שזהו החידוש דסי"ד: כעת, היות שישנה לא רק מציאותו של משיח אלא גם התגלותו, לכן לא רק שישנה האפשרות להיות כלי ראוי לגילוי משיח, אלא שצריך לקבל את פניו בפועל ממש. דהיינו, לקלוט גילוי אלקי זה

של משיח, ולא רק להתכונן לגילוי שיבוא לאחמ"כ - אלא שקיים כבר בנפשו, ונותר רק לגלותו בגשמיות העולם בפועל ממש!¹³

ובזה מובן ג"כ מהו השלב הנוסף בסי"ד, שהעבודה היא לא רק להשתוקק לגאולה, אלא לחיות ולהחדיר אותה כעת כמו בגאולה - ביטול בתכלית להקב"ה, היות שישנה כבר בפועל ההתגלות דמשיח.

ג

ויש להוסיף, שבזה יובן סדר הדברים בסי"ד, שכותב שצריך לקבל הגילוי (כנ"ל) ולכן הוא ישתוקק לגאולה. ולכאורה, קודם לכן (בנוגע לגילוי ד"וירא אליו הוי"ו) הסביר שהוא צריך להשתוקק ולכן יעשה כל התלוי בו; ומדוע כאן (בנוגע לניצוץ משיח) רק מפני שמקבל הגילוי ישנה ההשתוקקות?

אלא שכאן העבודה היא שונה - קליטת הגילוי בפועל. ולכן, כאשר הוא מונח וחדור בעניני משיח וגאולה, לא צריך 'להשתוקק' לזה, אלא ההשתוקקות היא לגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש (ובזה מובן שאכן העבודה המתוארת בסי"ד שונה מזו שבסי"א, שכן בסי"ד ההתגלות כבר קיימת).

ובזה מבואר היטב מ"ש (סי"א) שזה שהעבודה שלו נעשית בהתאם לגאולה - תמיד ה' זה להשתוקק להיות כלי ראוי לענין זה, אך (ישנו החידוש דסי"ב ג' כנ"ל, ויתירה מזה) החידוש דסי"ד הוא שצריך לקבל כבר הגילוי (כנ"ל).

ד

וכן מובן השלב הנוסף בסי"ד - "קבלת פני משיח צדקנו בפועל". ובהקדים:

בד"מ ראה אומר כ"ק אד"ש מה"מ שגילוי ניצוץ משיח בשלימותו יתגלה רק בגאולה האמיתית והשלימה, שזהו מפני שהגילוי האלקי שיתגלה בגאולה האמיתית והשלימה הוא בעין ערוך ממה שיש עכשיו.

ומפני זה, כמו שגילוי ניצוץ משיח היא עבודה נעלית, גילוי משיח עצמו הינו נעלה באי"ן ערוך. ולכן, בפשטות, ישנם שלושה שלבים בעבודה זו. כי כאן העבודה היא לקבל

(13) וי"ל שהוא הענין בד"מ וישלח (סי"א): "ומזה מובן שהמשך העבודה שלאח"ז (כל זמן שמושיח צדקנו מתעכב מאיזו סיבה בלתי ידועה ומובנת כלל) אינו "עבודת הבירורים" (שהרי כבר נסתיימה ונשלמה עבודת הבירורים), אלא, עבודה מיוחדת להביא ההתגלות בפועל בעולם". ושם בהע' 112: "כלומר, לא זו בלבד שנשלמה העבודה וצריכים לפעול הגילוי בעולם (כנ"ל סי"א), אלא יתירה מזה, שישנו כבר בפועל ובגלוי, וצריכים רק לפתוח את העינים, כי מכבר "נתן לכם . . עינים לראות".

את משיח כפשוטו - לא רק גילוי מה שקיים כבר בנפשו, אלא גילוי אלקי נעלה באין ערוך, ולזה נדרשת עבודה נעלית יותר - שלב שלישי.

ובזה תובן גם משמעות "הענינים והפעולות החדורים בעניני משיח וגאולה", דמו"ש על כך בדרך כלל שזהו לעשות עבודתו מעין העבודה דהגאולה, זהו מפני שאין את הענין בפועל (ולכן שייך שרק יהי' כלי לזה), אך מפני שכעת ישנה ההתגלות דמשיח, לכן משתוקק לגאולה עצמה. וכנ"ל שזוהי תשוקה שמגיעה מפני קבלת פני משיח צדקנו בפו"מ (שרוצה הגאולה עצמה), ולא בשביל גילוי משיח, דמפני שישנו כבר, לא צריך להשוקק לזה אלא לגלות זאת.

ולהוסיף: ענין זה שונה מכך שישנה המציאות של "וירא כו'" ובכל זאת צריך להשתוקק לזה, מפני שמציאות זו אינה גלוי', אך בקבלת פני משיח ישנו בפועל הגילוי אלא שאנו צריכים לקלטו.

תשובה לגאולה - בבחירה חפשית מוחלטת

הת' שניאור זלמן שי' ויספיש
תלמיד בישיבה

א

איתא בגמ' (סנהדרין צז, ב): "אמר רב: כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אמר: דיו לאבל שיעמוד באבלו;

כתנאי, רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר לי' רבי יהושע: אם אין עושין תשובה - אין נגאלין? אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב;

תניא אידיך: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שנאמר שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם. אמר לו רבי יהושע: והלא כבר נאמר חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו, חנם נמכרתם - בעבודה זרה, ולא בכסף תגאלו - לא בתשובה ומעשים טובים".

היינו, שישנה מחלוקת בין רב לשמואל האם הגאולה תלוי' בתשובה ומעשים טובים, או ש"דיו לאבל שיעמוד באבלו". ומעמידה זאת הגמ' במחלוקת תנאים בין ר' יהושע לר' אלעזר, ומביאה במחלוקת זו ב' ברייתות.

והנה, מעיון קל עולה הבדל מרכזי בין הברייטא הראשונה לשני': שבברייטא הראשונה ממשיך ר' יהושע שאכן הגאולה באה בפועל ע"י תשובה: "אלא, הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב"; ואילו בברייטא השני' קובע בפשטות: "ולא בכסף תגאלו - לא בתשובה ומעשים טובים".

היינו, שמהברייטא הראשונה משמע שגם לשיטת ר' יהושע הגאולה תגיע בהקדמת תשובה, רק שהתשובה תגיע ע"י שהקב"ה יגרום לבני' לחזור בתשובה; ומהברייטא השני' משמע שלשיטת ר' יהושע הגאולה לא תלוי' כלל בתשובה.

והנה רש"י מבאר בפשטות את מהלך הסוגיא כהבנה הנ"ל בברייטא הב', שלדעת ר"י אין צורך כלל בעשיית תשובה לבוא הגאולה, ובלשונו: "לא בתשובה ומעשים טובים, דאפילו אין עושין תשובה - נגאלין".

אמנם המהרש"א הקשה על רש"י: "א"כ מאי קאמר ר"י אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להם מלך כהמן ומחזירן למוטב דהא אי נמי לא יחזרו למוטב נגאלין; ועוד קשה מאי קעביד רבי יהושע בהני קראי דמייטי ר"א ולמה שתק ר"א לבסוף".

ולכן מפרש המהרש"א כל הסוגיא בדרך אחרת: "ועל כן נראה לפרש דרב אמר כלו כל הקיצין דאין קץ לדבר כיון דהוא תלוי בתשובה ומע"ט דהיינו שישבו מצד עצמם ואין זה בידו יתברך ב"ה דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים; ושמואל אמר דיו לאבל כו'. ר"ל דיו שישבו ישראל מצד אבלן וזולתן ויש קץ לדבר כשיבא זמן גאולה מעמיד להן הקדוש ברוך הוא כו' ומחזירן למוטב שיעשו תשובה".

היינו, שהמהרש"א מסביר שר"א ור"י אינם חולקים שהגאולה מגיעה ע"י תשובה ומעשים טובים, ומחלוקתם היא האם התשובה הנצרכת לכך היא "תשובה רצונית מצד עצמן"¹⁴ או שמספיקה "תשובה הכרחית" - ע"י שהקב"ה מכריחם לעשות תשובה.

כלומר, שניתן להסביר את דעת ר' יהושע בגמ' בשני אופנים: שיטת רש"י שלדעתו אין צורך כלל בתשובה ומע"ט להבאת הגאולה; שיטת המהרש"א שיש צורך בתשובה ומע"ט, אך סגי ב"תשובה הכרחית" מצד הקב"ה.

ב

והנה, בספר המאמרים תש"ה, (ע' 48-9) כותב אדמו"ר הריי"ץ: "ובזה יש לבאר מארז"ל . . ר"א אמר אם ישראל עושין תשובה נגאלין . . אמר לו ר' יהושע והלא כבר נאמר . . ולא בכסף תגאלו, לא בתשובה ומעשים טובים . . אך הענין ידוע דמחלוקתם

היא אם שתהי' התשובה מלמטלמ"ע באתערותא דלתתא או שתהי' באתעדל"ע מלמעלמ"ט."

ומקשר זאת גם למחלוקתם בענין זמן הגאולה: "וזהו ג"כ שנמצא פלוגתתן בענין הגאולה . . שר"א אמר בתשרי עתידין להגאל, ור"י אמר בניסן עתידין להגאל: דעבודה דתשרי היא מלמטלמ"ע וניסן מלמעלמ"ט. והיינו שר"א סובר שהגאולה תהי' ע"י תשובה מלמטלמ"ע, ור"י סובר שתהי' הגאולה ע"י תשובה מלמעלמ"ט והוא בחי' תשו"ע הבאה מלמעלה."

היינו, שאדמו"ר הריי"ץ לומד את דעת ר"י כהסבר המהרש"א, שגם לדעת ר"י הגאולה תגיע ע"י תשובה - רק שסובר שהתשובה תהי' ע"י אתערותא דלעילא; ומסביר שזוהי שורש מחלוקתם בענין זמן הגאולה, שר"י סובר שהגאולה תגיע בחודש ניסן - כיון שאז הוא זמן אתעדל"ע, ור"א סובר שתגיע בתשרי - שהוא זמן עבודת האדם מלמטלמ"ע.

וממשיך לבאר שם במאמר כיצד תבוא התשובה ע"י אתעדל"ע: "אלא הכוונה שהתשובה תהי' באופן כזה שיחזרו למוטב בבחינת אתהפכא חשוכא לנהורא, והוא ע"י שמעמיד עליהם - והוא כמו הביטויים ר"ל . . דהתעוררות מלמעלה להנפש הבהמית ע"י התשובה, הוא ע"י הביטויים ר"ל¹⁵."

ובמאמר ד"ה "החודש הזה לכם" תשל"ה¹⁶ מביא כ"ק אד"ש מה"מ ב' המחלוקות הנ"ל והשייכות ביניהם, ומקשה: "יצריך להבין, דבנוגע לאופן הגאולה קיימא לן כר' אליעזר, כמו"ש הרמב"ם שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה, ובנוגע לזמן הגאולה מובא בכמה דרושים שבמדרש הכריע וסתם כדעת ר"י דבניסן עתידין ליגאל."

ומתריך על כך: "ויש לומר הביאור בזה, ע"פ מ"ש בתניא שכל הגילויים דלע"ל תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, דענין זה הוא (בפשטות) לכל הדיעות. אלא שלדעת ר' יהושע, זה שע"י מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות יומשכו הגילויים דלע"ל, הוא . . לפי שבמעשינו ועבודתינו בזמן הגלות יש הכח דהגילוי מלמעלה."

וממשיך: "ועפ"ז יש לבאר התיווך דשני פסקי דינים הנ"ל, שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה ושבניסן עתידין ליגאל, כי זה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין הוא, לפי שבעשיית התשובה דישאל בסוף גלותן יש הכח דהגילוי מלמעלה."

היינו שכ"ק אד"ש מה"מ מתווך בין ב' הדעות והפסקי דין, בכך שאף שבסוף הגלות יחזרו ישראל בתשובה - אך זה עצמו מגיע ע"י הגילוי מלמעלה.

(15) להעיר מסה"מ תר"פ ע' פא"ב: "שזהו ענין ומחזירן למוטב כו' . . והוא ע"י שמעמיד עליהם כו', והוא כמו הביטויים ר"ל שזה מעורר את הנה"ב כו' דהתעוררות מלמעלה להנה"ב על התשובה הוא ע"י הביטויים ר"ל, וכמו מנשה ששב לה' ע"י יסורי הגוף ר"ל."

(16) סה"מ מלוקט ח"ד, ע' קצג ואילך.

ג

ואינו מוכן: מדוע כ"ק אד"ש מה"מ מביא ענין זה כתיווך, והרי כנ"ל - לשיטת המהרש"א, וכך לומד אדמו"ר הריי"ץ, ענין זה הוא הוא שיטת ר"י, שהגאולה תגיע ע"י שישראל יעשו תשובה באופן של אתערותא דלעילא.

ובפרט שבמאמר זה עצמו בהערה 25 מציין כ"ק אד"ש מה"מ לשיטת רש"י, ולאחמ"כ ממשיך: "ולהעיר מחדא"ג מהרש"א שם. ולהעיר שמפשוטות הלשון שבאוה"ת בא שם ע' ערב משמע כפרש"י שם. ובסה"מ תרנ"ד שם (וכ"ה להדיא בסה"מ ה'תש"ה ע' 49) שגם לדעת ר"י תהי' הגאולה ע"י תשובה, אלא שהתשובה תהי' ע"י אתערותא דלעילא".

ויתירה מזה, גם בהמשך המאמר, כשמבאר כ"ק אד"ש מה"מ את התיווך הנ"ל (שאין הכוונה לאתעדל"ע בלבד, והתשובה היא כן מצד האדם עצמו, עיי"ש) מציין כ"ק אד"ש מה"מ למאמר הנ"ל מסה"מ תש"ה.

היינו, מדוע כ"ק אד"ש מה"מ לומד סוגיא זו דוקא כרש"י (שאליו מציין בהע' 25), ומביא את שיטת המהרש"א כחידוש ותיווך בין ר"א ור"י, ולא לומד בפשוטות כשיטת המהרש"א¹⁷?

יתירה מזה צריך להבין:

כ"ק אד"ש מה"מ מביא בכמה וכמה מקומות¹⁸, שגם לשיטת ר"י הגאולה באה ע"י הקדמת תשובה, רק שלשיטתו התשובה תהי' בדרך מלמטלמ"ע, ולדוגמא:

במאמר ד"ה "לכן אמור לבנ"י תשי"ח"¹⁹ אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "ולכן אמרו אין ישראל נגאלין אלא בתשובה", דהגם שיש פלוגתא בין ר"א ור"י, הנה הפלוגתא הוא רק באופן התשובה, אם התשובה יהי' ע"י שמעמיד עליהם מלך קשה כהמן או אשר ישראל מעצמם עושים תשובה, אבל זהו לכל הדיעות אשר הגאולה תבוא ע"י התשובה דוקא".

וכן בלקו"ש חי"א, ע' 308: "וכדאיתא בסנה' (צז, ב) ר"א אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין כו' ר"י אומר אם אין עושין תשובה כו' מעמיד עליהם מלך שגזירותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה, הרי דלכ"ע תהי' התשובה קודמת לגאולה"²⁰.

17) וראה בזה קובץ הדרך הישרה (תות"ל המרכזית - בית משיח 770, תשס"ג), ע' 115 ואילך, שכתב הת' י.ט. לבאר זה. וכתב לבאר ע"פ מאמר ד"ה והי' ביום ההוא, שם מסביר כ"ק אד"ש מה"מ שהגאולה תגיע מצד למעלה. ורצה לחלק שבת"ש מדובר כפי שהגאולה תגיע מצד למעלה, ובמאמר "החודש הזה" מוסבר שהגאולה מגיעה מצד מעשה האדם. אך לכאורה קשה לביאור זה, שהרי במאמר "והי' ביום ההוא" גופא מביא כ"ק אד"ש מה"מ גם הביאור שע"י עבודת האדם מתגלה הגילוי דשופר גדול - היינו, שהגאולה תגיע (גם) מצד מעשה האדם. וראה לקמן (ס"ז) הביאור בזה לענ"ד.

18) בהבא לקמן ראה קובץ הערות וביאורים (דישיבת אהלי תורה), גליון תרנ"ד ע' 4 הע' 3.

19) ספר המאמרים תשי"ז-ה"ט, ע' 341.

20) ההדגשה אינה במקור.

ויתירה מזה, באגרת פה באגרות קודש²¹ כ"ק אד"ש מה"מ שפסק הרמב"ם ש"הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" הוא כדעת ר' יהושע, ובלשונו: "והנה ארז"ל (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה וכדעת ר' יהושע²² בסנה' צז, ב): וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן".

וצריך להבין מדוע במאמר "החדש הזה" הנ"ל כותב כ"ק אד"ש מה"מ בפשטות: "דבנוגע לאופן הגאולה קיימא לן כר' אליעזר, כמ"ש הרמב"ם שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה", אף שרואים במקומות דלעיל שגם לדעת ר"י ישראל נגאלין בתשובה, ואדרבה - הרמב"ם עצמו מסתמך דוקא על ר'²³.

ד

ונראה לבאר זה, בהקדים דברי כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חלק ל', שיחה ב' לפרשת מקץ²⁴, שם מבאר כ"ק אד"ש מה"מ מדוע מדגיש הרמב"ם את ענין הבחירה החפשית דוקא בהלכות תשובה שבסוף ספר המדע, כי בחירה חפשית היא דבר מהותי בענין התשובה:

"תשובה לאמיתתה היא כאשר האדם מתעורר מצ"ע לשוב אל ה', ולא מפני סיבה מבחוץ שהכריחה (או עכ"פ גרמה) שיעשה תשובה (כגון שעושה תשובה "מיראה" או "מכשלון כח"), כי כיון שענין התשובה הוא עד ש"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם", הרי אם היתה סיבה חיצונית לתשובתו אין כאן 'בטחון' גמור 'שלא ישוב לזה החטא לעולם'".

ולכן מדגיש הרמב"ם את ענין הבחירה חפשית דוקא בהלכות תשובה, כי עיקר התשובה היא דוקא כשהיא באה מבחירה חפשית לחלוטין, ללא סיבה חיצונית שגרמה לה.

ובלקו"ש חכ"ז, שיחה ב' לפרשת בחוקותי²⁵, מבאר שכללות התשובה של בני בזמן הגלות - כיון שבאה מצד יסורי הגלות - אינה ענין התשובה בשלמותו; ומבאר שזהו החידוש של הגאולה העתידה, כפי שכותב הרמב"ם: "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין" - שכוונתו שיגיעו לתשובה גם מצדם הם.

(21) ח"א, ע' קמו.

(22) ההדגשה אינה במקור.

(23) ובזה חידוש גדול, שהרי הגר"י פיק על הרמב"ם שם כתב שהרמב"ם פוסק כרב - היינו כר"א, ומכאן משמע שכ"ק

אד"ש מה"מ חולק עליו, וסובר שפסק הרמב"ם הוא כר"י.

(24) ע' 198 ואילך.

(25) ע' 207 ואילך.

וממשיך, שלכן מביא הרמב"ם ענין זה לאחר שמאריך שני פרקים שלמים בענין הבחירה חפשית, כיון ש"אמיתית הענין של תשובה היא בשעה שהיא מגיעה בבחירתו החפשית, ובמילא צריך האדם להשתדל לעשות תשובה מצד בחירתו החפשית ולא להמתין עד שיכריחו אותו לעשות תשובה מלמעלה; ובהמשך לענין זה אומר הרמב"ם "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" - שיהודים יעשו תשובה זו - תשובה שמגיעה מצד בחירה חפשית של האדם".

שמישחות אלו משמע, שעיקר ענין התשובה הוא מבחירה חפשית, ולכן התשובה שישראל עושים בזמן הגלות אינה אמיתית ענין התשובה - כיון שבאה מצד סיבה חיצונית שמכריחה אותם לזה.

ועיקר החידוש של "סוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן" הוא לא שיעשו תשובה מצד סיבה חיצונית, אלא שיבוא זה בבחירה חפשית שלהם ומצד עצמם.

ה

לפי זה ניתן לבאר התמיהה הנ"ל במאמר "החדש הזה לכם" - מדוע מעדיף כ"ק אד"ש מה"מ ללמוד כדעת רש"י, ולהביא שהגאולה תגיע ע"י תשובה באתעדל"ע כתיוון ולא כדעת ר"י גרידא:

בסעיף ו' במאמר מבאר כ"ק אד"ש מה"מ: "כי זה שישראל עושין תשובה בסוף גלותן . . הוא באופן שנרגש בהם, דזה שעושין תשובה הוא לא מצד ציור המציאות של האדם העושה תשובה אלא מפני שהבטיחה תורה שבסוף הגלות יעשו תשובה . . והגם שהתשובה היא ברצונו ובבחירתו . . מ"מ עשיית התשובה דישראל שבסוף הגלות היא לא מצד הציור שלהם מצד עצמם, אלא מפני שהבטחת התורה פועלת עליהם שיעשו תשובה".

היינו, שתשובה זו שנעשית בסוף הגלות, יש בה את ב' הצדדים - שנעשית אכן ברצון ובבחירת האדם - אך אעפ"כ מורגש בה שאינה מצד עצם מציאות האדם, אלא שהבטחת התורה פועלת זאת.

ובהע' 30 מסביר שכוונת ביאור זה הוא ש"פירוש 'אין ישראל נגאלין אלא בתשובה' היא לתשובה הבאה מהאדם".

ולפי זה ניתן לומר, שכיון שבמאמר זה כ"ק אד"ש מה"מ מדגיש שהתשובה שנפעלת כעת אינה "תשובה הכרחית" - כדעת ר"י לשיטת המורש"א, וכנ"ל במאמר אדמו"ר הרי"ץ - אלא שהיא "תשובה רצונית מצד עצמן" (אף שנפעלת מצד הבטחת התורה), לכן, מביא שהתשובה נעשית ע"י התעוררות מלמעלה בדרך תיוון דוקא:

אילו ה' מביא זאת כדעת ר"י - הרי אין זה אמיתית ענין התשובה הבאה בבחירה חפשית מוחלטת - אלא תשובה הבאה מצד ייסורי הגלות ("מלך קשה כהמן"); ודוקא כשמביא זאת בדרך תיווך, הרי המדובר הוא לשיטת ר"א שהגאולה באה ע"י תשובה דוקא, "תשובה רצונית", רק שנפעלת מצד הבטחת התורה.

ך

אך עדיין צריך עיון:

בקטע הנ"ל בסעיף ו' מעיר כ"ק אד"ש מה"מ (כנ"ל בס"א) לספר המאמרים תש"ה, שבו מבואר לשיטת ר' יהושע ש"אין זה באתעדל"ע בלבד . . כי אם . . שיתעורר מעצמם²⁶ לעשות תשובה . . אך זה גופא יהי' ע"י התעוררות מלמעלה".

היינו, שענין זה שהתשובה שנפעלת בסוף הגלות היא מצד ישראל עצמם, מבואר כבר בספר המאמרים תש"ה בשיטת ר' יהושע, וכ"ק אד"ש מה"מ מציין לשם בתיווך שיטת ר"א ור"י?

ונראה לומר הביאור בזה, ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בלקו"ש חל"ח²⁷, שם מביא כ"ק אד"ש מה"מ ענין הנ"ל, שתשובה אמיתית היא הבאה בבחירה חפשית מוחלטת, ובלשונו: "ענין הבחירה חפשית שייך לגוף עשיית התשובה, לפי שתשובה שלימה היא כשבאה מעצם הנפש כנ"ל, והבחינה על ענין הבא מעצם הנפש היא - כשבא כתוצאה מבחירה חפשית לגמרי, בלי סיבה מבחוץ".

ומעיר על כך בהערה 50: "משא"כ כשהיא באה ע"י יסורים כו'. - אבל גם בזה י"ל שהיסורים רק "מבטלים" אונס היצר, והתשובה היא גילוי העצם - רצונו האמיתי, וכבר מב"ם הל' גירושין ספ"ב".

שבהשקפה ראשונה החלק השני של ההערה סותר את הענין שאותו מבאר כ"ק אד"ש מה"מ כאן, שכאן בא להדגיש שרק תשובה הבאה מבחירה חפשית מוחלטת ללא שום סיבה חיצונית היא האמיתית - וע"פ דברי ההערה משמע שבכל תשובה הוא כך, גם הבאה מצד ייסורים.

אלא שיש לומר, שאכן כוונת כ"ק אד"ש מה"מ בכל הביאורים הנ"ל היא לבאר שאמיתית ענין התשובה היא כזאת הבאה ע"י בחירה חפשית מוחלטת, שלא מושפעת לא מייסורים ולא משום דבר אחר - אך אעפ"כ מכניס לתוך ענין זה גם תשובה הנראית

(26) ההדגשה אינה במקור.

(27) ע' 24.

בחיצוניות כמושפעת מסיבה צדדית, שגם היא באמת מגיעה מצד עצם הנפש של היהודי.

ולפי זה ניתן לבאר הנ"ל, שאף שכ"ק אד"ש מה"מ מדגיש במאמר "החדש הזה" הנ"ל שהתשובה שתהי' בסוף הגלות תהי' אמיתית ענין התשובה הבאה בבחירה חפשית לחלוטין (כנ"ל), שלכן מביא הענין דאתעדל"ע בדרך תיווך ולא כשיטת ר"י בלבד - אעפ"כ מציין לסה"מ תש"ה, לומר שגם התשובה הבאה מצד ייסורים ("מלך שגזירותיו קשות כהמן") הרי באמת מגיעה היא מצד עצם הנפש ומבחיירה חפשית לחלוטין²⁸.

ועפ"ז נראה לבאר גם השיחה הנ"ל מחלק כ"ז, שאף שעיקר הביאור בה הוא שאמיתית ענין התשובה היא תשובה הבאה מבחירה חפשית מוחלטת - אומר כ"ק אד"ש מה"מ בסיומה: "משא"כ בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו יהי' "ושבת עד ה' אלקיך", התשובה של ישראל תהי' בכח עצמם. יסורי הגלות יהיו אך ורק כדבר המעורר, אך לאחמ"כ תהי' התשובה מצד ישראל עצמם".

שאף שזה סותר לכאורה את עיקר הביאור בשיחה (שתשובה אמיתית היא ללא סיבה חיצונית), אך לפי הנ"ל מובן, שכ"ק אד"ש מה"מ מוסיף שגם תשובה כזו - היא תשובה אמיתית, מצד רצונו האמיתי של יהודי²⁹.

28) ונראה להוכיח ביאור זה, דהנה בהע' 30 הנ"ל כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "ראה לקמן ס"ו, דפירוש "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה" היא לתשובה הבאה מהאדם. ולכן הדיוק שבפנים הוא גם להביאור דלעיל הערה 25". היינו, שהיות שבסעיף ו מוסבר שהתשובה שתהי' בסוף הגלות היא תשובה הבאה מהאדם, לכן לא סגי לן בשיטת ר"י שסובר שגם תשובה הבאה מלמעלה מספיקה.

ולפי"ז קשה לכאורה עוד יותר דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהע' 52 הנ"ל, שמקשר ביאור אדמו"ר הרי"ץ בשיטת ר"י לתיווך בין ר"א ור"י (שכפי שהוסבר בפנים הכוונה לתשובה הבאה מצד האדם), שהרי שם הביאור הוא גם בתשובה שאינה מצד האדם.

אלא שיל"כ כנ"ל, שאף שעיקר הביאור במאמר זה הוא ב"אמיתית ענין התשובה" שתהי' בסוף הגלות - תשובה הבאה מצד האדם, ולא מצד סיבה חיצונית, שאת זה מדגיש בגוף המאמר ובהע' 30 הנ"ל - אעפ"כ 'רומז' בהע' 52 שגם תשובה הבאה ע"י ייסורים ומצד סיבה חיצונית (כביאור במאמר אדמו"ר הרי"ץ כנ"ל) ענינה הפנימי הוא תשובה אמיתית, הבאה מצד עצם הנשמה, ככפנים.

29) ולהוסיף בעומק יותר, שבמאמר ד"ה כימי צאתך ה'תשכ"א מבאר כ"ק אד"ש מה"מ מחלוקת ר"א ור"י, ומוסיף שם (נקודה שלע"א לא מצאתי באף מקום אחר): "וזהו גם כן מה דסבירא לי' לר' יהושע שבניסן עתידין להגאל, שהגם שזמן התשובה הוא בתשרי מכל מקום סבירא לי' דבניסן עתידין להגאל, לפי שגם התשובה תהי' בדרך מלמעלה למטה, שהוא ענין ניסן . . שזהו ענין שלימות התשובה".

שלא כמאמר ענין זה סותר לכל השיחות דלעיל, שאמיתית ענין התשובה הוא דוקא כשהיא מגיעה מצד האדם עצמו בלבד, ומכאן משמע ששלימות התשובה היא דוקא בדרך מלמעלה למטה.

אך ממשך שם כ"ק אד"ש מה"מ ומסביר זאת: "דכאשר התשובה הוא מצד המטה עצמו, שחסר ההמשכה דדודי לי, חסר גם בהעבודה דואני לו, משא"כ כשהתשובה נמשך מצד המעלה, הרי אז הוא שלימות התשובה".

היינו, שבעבודה מצד המטה בלבד חסר הענין דדודי לו, אך דוקא כאשר מגיע מצד המעלה (שלא כמאמר ענין זה סותר לתשובה מצד המטה, ככפנים) יש את שלימות התשובה. כלומר, שיש בה שילוב של ב' המעלות יחדיו. היינו, שיתירה מהמוסבר בפנים (שגם תשובה שמגיעה מצד המעלה היא בעצם רצונו האמיתי של יהודי), במאמר זה מבואר ששלימות התשובה היא דוקא כשהיא מגיעה (גם) מלמעלה.

ז

ולהוסיף, שבמאמר "החודש הזה" מגיע הביאור הנ"ל (שאופן התשובה הוא מצד האדם ובחירתו ואעפ"כ מצד הבטחת התורה) לאחר (ועל בסיס) הביאור באריכות שעבודת ניסן היא בביטול מוחלט (בחי' בת). היינו, שתוכן הביאור שם הוא בעיקר שע"י עבודת האדם להגיע לביטול גמור - תשובתו היא באופן שאינה מצד הציור שלו אלא מצד "הבטחת התורה".

והנה, במאמר "והי' ביום ההוא" תשכ"ח³⁰, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שתקיעת השופר גדול דלעת"ל יהי' בלא אתעדל"ת כלל, ותבוא מצד מיצר הגלות - והתשובה שתהי' על ידה תהי' גילוי הרצון האמיתי של ישראל.

ומבאר שזה שגילוי זה יהי' בלי אתעדל"ת כלל הוא בשני אופנים: או באנשים 'אובדים ונדחים' כפשוטו, והגילוי אליהם הוא מצד הלמעלה בלבד, ומצד מיצר הגלות; או ככאלה שהם בביטול כ"כ עד כדי שלמרות עבודתם הנעלית הם מרגישים בתכלית המיצר - וההמשכה אליהם היא כאילו בלי אתעדל"ת כלל.

ומכאן נראה ביתר הדגשה, שבמאמר "החודש הזה" מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ את עבודת התשובה מצד האדם - לעומת מאמר "והי' ביום ההוא" בו מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ באריכות, שגם מי שנמצא במצב ד"אובדים ונדחים" בפשטות, מתעורר רצונו האמיתי (כנ"ל) ע"י התקיעה בשופר גדול³¹.

ואף שבהע' 51 במאמר "החודש הזה" אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "ובפרט, שגם האובדים והנדחים . . יעשו תשובה", שלכאורה אינו מתאים להנ"ל - שמאמר זה עוסק בתשובה הבאה ע"י עבודת האדם בביטול גמור - יש לומר כדלעיל, שאף שעיקר הדגשת המאמר היא התשובה מצד האדם, בכל זאת מציין בו כ"ק אד"ש מה"מ (בדרך אגב) שגם תשובה הבאה מצד אתעדל"ע - הרי באמת היא רצונו האמיתי של יהודי.

ואעפ"כ במאמרים ד"ה החודש הזה, והי' ביום ההוא, וגם בשיחות הנ"ל, נראה לומר שלא חסר מעלת המלמעל"מ - כיון שההדגשה שם היא שיהודי עובד את עבודתו בביטול מוחלט, עד כדי כך שמורגש אצלו שגם עבודתו עצמו היא בעצם מצד הקב"ה ולא מכחותיו הוא. (30) סה"מ מלוקט ח"ו בתחילתו.

(31) ולהעיר מסה"מ תר"פ ע' פב, שמבאר מחלוקת ר"י ור"א (כשיטת המהרש"א שגם לדעת ר"י צריך תשובה), ומסיים: "וכמשנת"ל שזהו מבחי' שופר גדול שלמעלה משופר דעכשיו". שמוזה נראה ברור שהענין ד"שופר גדול" קשור ישירות לענין זה דתשובה קודם הגאולה.

איסור בני על הגלות בשבת בתקופתנו (ב)

הרה"ת יחיאל שי' יעקובוביץ
אברך בכולל

א

בגליון הקודם דישיבתנו³² נתבאר בנוגע לדברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בש"פ תרומה תשנ"ב, ביחס להכרזת אחד מהקהל ש"אנו צועקים ובוכים שתהי' התגלות מלך המשיח", שביקש מהרבנים לפסוק שבשבת אסור לבכות!³³

שהוראה זו מהוה חידוש לגבי הנהגת כ"ק אד"ש מה"מ בעצמו בשנים קודמות, כפי שניתן למצוא בשיחות ויומנים מאז, שבכה על גלות בני"ג גם בשבתות³⁴. ומכיון שלא שייך אצל רבי ענין ש"אינו בשליטתו" ח"ו³⁵, (ובפרט ע"פ המפורסם מאירועי אבל אישיים של אד"ש מה"מ שאירעו בשבת, שמנע עצמו מלבכות עד צאת השבת³⁶), מוכרחים לומר שאין מדובר חלילה בענין הנוגד להלכה, אלא שהבכי על הגלות מותר גם ע"פ שו"ע.

ועפ"ז נתבאר שם, ששינוי ההנהגה והפסיקה בזה היא בכללות ענין הבכי על הגלות (גם בימי החול) - שבתקופתנו, לאחר התגלות משיח והניסים המורים על התנוצצות

(32) גליון קלו ע' 25 והלאה.

(33) שיחות קודש תשנ"ב ע' 713. ושם, שלאחר כמה רגעים בהם לא נענה אף אחד, הוסיף: "צווישן אייך אלע ניטא קיין רב? קלייבט אויס אַ רב!" [בין כולכם אין אף רב אחד? תבחרו רב!]. כשהכריז המד"א הרב מרלאוו ע"ה על כך (בלחש), אמר "רעדט העכער, איך זאָל אויך קענען הערן" ... [דבר בקול יותר, שאוכל גם לשמוע]. וכשעשה כן, בירכו ב"ברכה והצלחה".

(34) ראה לדוגמא בשיחת ש"פ ויגש תשמ"ו (התועדויות ח"ב ע' 279 ואילך) דברים ש"נאמרו מתוך מריירת עצומה, כשהדיבור נקטע בבכי", על "צעקת בני" "עד מתי" ... "וויפל איז אַ שיעור מאטערן אידן אין גלות"?! ... הקב"ה חפץ בהנאה ונח"ר כו' - "געזונטער-הייד" ... שיביא את משיח צדקנו, ואז תהי' לו נח"ר בתכלית השלימות". עיי"ש עוד בארוכה.

ובשיחת ש"פ פינחס תשכ"ה (שיחות קודש ע' 282) "יהודי טוען ממה נפשך, אם הקב"ה רוצה שיקריב עולה שיבנה ביהמ"ק . . . ונקריב, ואם לאו אז גם זה לאו, שלקח מאיתנו שאין לא כהן ולא טהרה ולא ביהמ"ק (הרבי בכה חזק...) וכו', ואם רוצה שנקריב שיתן כהן ויתן טהרה וכו' וכו'". וכנהנה רבות בפרט בשנים הראשונות לנשיאות.

(35) ספה"מ מלוקט ח"א ע' תטז.

(36) ראה לקמן ס"ד.

הגאולה³⁷, נדרש פחות הצער והבכי ועד שנעשה מושלל, לעומת הצורך בשמחה ובשירה על הגאולה הקרבה³⁸. (עיי"ש בארוכה, וכפי שיובא גם לקמן אי"ה).

אמנם, מכיון שכ"ק אד"ש מה"מ התייחס במפורש לאיסור ההלכתי שבדבר, עכצ"ל שגם בגדרי השו"ע, ההיתר שהי' בשנים הקודמות לבכות בשבת על הגלות, אינו מועיל בתקופה זו. ותחילה יש לברר טעמי ההיתר, ואמאי אינו שייך האידנא.

ב

ובפשטות י"ל, שההיתר לכך הוא כמובא ברמ"א³⁹ ש"מי שיש לו עונג אם יבכה כדי שילך הצער מליבו מותר לו לבכות". וא"כ, מי שמצטער על הגלות, והבכי מועיל להקל את צערו, יותר לו לבכות גם בשבת על הגלות.

ואמנם הט"ז שם כתב לאסור את הבכי גם במצב זה - "דהא דבכה ר"ע, היינו שהי' זולגים עיניו דמעוּת מכח הדביקות שהי' לו בהקב"ה . . אבל להתיר לבכות כדי שיצא הצער מלבו - ודאי דלא הותר לו".

אך התו"ש (סק"ג) השיב עליו, ד"מתשובת ר' עקיבא מה שהשיב עונג הוא לו, משמע דבכל ענין שמתענג מכח בכייתו נמי שרי. גם הא מצינו שהי' ר"ע הולך הלוך ובכה על מיתת ר"א רבו הגדול . . גם מצאתי בשם הירושלמי שהי' בוכה על מיתת בנו הגדול ואמר שזה עונג לו ע"ש. והוא כדברי רמ"א". וכן נפסק ב'משנה ברורה'.

ויש שכתבו להוכיח בדעת רבינו הזקן, דכיון שלא הביא היתר זה בשולחנו הטהור, משמע שסובר הוא כהט"ז. אמנם צ"ע אם אפשר להוכיח מזה, כיון שכשם שלא הביא אדה"ז היתר זה, הרי לא כתב כלל שיש איסור לבכות בשבת, וא"כ נותר על כנו יסוד הדין שאסור להצטער בשבת, ובמילא, אם הבכי מוסיף בצער - ה"ה אסור, ואם הוא מקל מעליו - מותר.

(37) כמבואר בארוכה בשיחות משנים אלו, ונלקטו על הסדר בספר בשורת הגאולה.

(38) וכמובן גם מדבר מלכות ש"פ בשלח תשנ"ב (סוס"ט) ש"לאחרי שכבר "כלו כל הקיצין", ונשלמו כל עניני העבודה . . נוסף על רגש הכוסף והתשוקה והגעגועים להגאולה (עד עתה) צ"ל עכשיו גם ובעיקר רגש השמחה מזה שהגאולה באה בפועל ממש ברגע זה ממש" (וראה בהרחבה בשיחת ש"פ תצא תשמ"ח, שעכשיו נדרשת עבודת השמחה, מש"א"כ בדורות שלפנ"ז שהיו שקועים בצער ומרירות על הגלות).

(39) או"ח סי' רפח ס"ב.

ג

והנה, בגליון הקודם הובא ביאור כ"ק אד"ש מה"מ⁴⁰ בדברי האריז"ל, ש"כל מי שאינו בוכה בעשרת ימי תשובה, אין נשמתו שלימה". שהכוונה בזה לא (רק) לדמעות של שמחה - "מחמת דביקות הנפש", אלא גם במרירות על הריחוק מאלקות. והיינו על עצם ירידת נשמתם לעוה"ז, שמטרתה היא להגיע לדביקות והתבטלות נעלית יותר מקודם ירידתה. וכיון שהיא עודנה מלובשת בגוף, שהוא "יש ולא אפס", יש לבכות על שלא הגיעו לביטול המוחלט.

ולפי"ז מבאר, שמטרת הבכי אינה הצער לכשעצמו, אלא התיקון לענין זה, שע"י הצער על ישותו כנברא, הוא יוצא מהגבלותיו ומגיע לביטול מוחלט של הנשמה, כפי שהיא מושרשת בעצמותו ומהותו שלמעלה מהגדרת "בלי גבול", כך שגם בירידתה למציאות נברא, היא בטלה אליו ית' לחלוטין.

ועפ"ז נתבאר שם גם בנוגע לבכי על הגלות⁴¹, שהרי עיקר סיבתה הוא מחמת "שנאת חנם" הנובעת מהתגברות ישות האדם⁴², וגם החסרון שנגרם בחורבן הבית הוא בביטול האדם לאלקות⁴³. ובמילא גם הבכי על הגלות והחורבן הוא חלק והתחלת התיקון - שמביא את האדם לביטול הנדרש.

ושפיר מובן א"כ שאף בשבת מותר לבכות בבכי כזה, שאינו אלא לתקן ולהפיג את הצער על החורבן - שהרי בעצם הבכי ה"ה מתקן את סיבת הגלות, ומפחית מצערה.

ד

ועפ"ז ניתן אולי לבאר, בדא"פ בדעת תחתון, המובא ביומני שבת שובה ו' תשרי תשכ"ה, בו נסתלקה אם כ"ק אד"ש מה"מ הרבנית חנה נ"ע, שבעת ההתוועדות קודם פטירתה, בכה כ"ק אד"ש מה"מ - בצורה איומה, ולא יכול ה' להמשיך לדבר, התחיל כמה מילים ונעצר מהדמעות והבכי", ואף בנסיעתו לבית הרפואה (ובבית הרפואה עצמו) המשיך לבכות. אולם: "מיד שהיא נפטרה לא ה' ניכר על פניו שום עצבות. . . מיד עם צאת השבת, התחיל הרבי לבכות עד שכל הנמצאים בכו איתו"⁴⁴.

(40) לקו"ש ח"ט, שיחה א לפרשת האזינו.

(41) אודותיו מבאר בהערה (48) בשיחה, שכלפיו אין שאלה מלכתחילה (בשונה מבחינת הצדיקים, שלולי הביאור היתה נראית כהתמרמרות על רצון השי"ת וכוונתו העליונה בבריאה), כיון ש"מפני חטאינו גלינו מארצנו", ורצון השם הוא שאכן בנ"י ישובו מחטאיהם ויבטלו את הגלות - שהתעוררות לכך היא ע"י הבכי וצער הגלות. אך מובן דאף שמכלל שאלה יצא, מ"מ ביאור כ"ק אד"ש מה"מ (על בכיית הצדיקים) כולל ומוסיף גם בהבנת ענין זה.

(42) כמבואר בארוכה בקונטרס החלצו רנ"ט.

(43) כידידע ביאור החסידות בנוסח התפילה "ואין אנו יכולים ליראות ולהשתחוות לפניך", שאינו מסוגלים להגיע לביטול פנימי בדרגה שהיתה בזמן הבית. (וראה לקו"ת ברכה צח, ב).

(44) מיומנו של ר' מאיר פריימן ע"ה, הובא בספר - ר' מאיר - החסיד שאמר הנני ע' 66.

דבפשטות מובן, שמצד הדין שאסור לבכות בשבת, מנע כ"ק אד"ש מה"מ עצמו מלבכות עד צאת השבת. וא"כ תמוה, מה החילוק בין קודם הפטירה לאחר, שעד אז כן בכה כו"כ פעמים ובצורה חריפה?

ובהקדים דברי אד"ש מה"מ בכ"מ⁴⁵, שבדורנו זה ניתן להגיע לחיים נצחיים "ללא הפסק בינתיים" אל תוך הגאולה האמיתית והשלימה. ומה שצ"ל "ואל עפר תשוב" נפעל ע"י הביטול ד"ונפשי כעפר לכל תהי".

וע"פ המבואר בשיחת אד"ש מה"מ הנ"ל, שפעולת הבכי ותיקונו באדם הוא בענין הביטול, אפ"ל שעד לשעת הפטירה, שעוד ה' ניתן לתקן את הענין ד"אל עפר תשוב" ע"י הביטול, הרי ה' צורך ותועלת בבכי (שהרי בכי של תיקון הותר בשבת כנ"ל); משא"כ לאחר הפטירה הרי הבכי מביע את הצער בלבד (ואף שגם בכי כאבלות מתקנה ומפיגה, כדין "שלשה לבכי כו"), הרי בזה גופא מוכח שנדרשים לשם כך ג' ימים, ואי"ז פעולה מיידית שתועלתה לעונג שבת עצמו ביום הש"ק זה).

ה

והנה לכאורה ה' ניתן לדחות, שהיתר זה שייך בכל מיני צער סתם, אבל לא לענין הבכי על הגלות והחורבן, שהוא אסור בכל אופן ביום השבת.

והוא ע"פ המובא בבית יוסף (סי' קפ), ש"מכסין סכין בשעת ברכת המזון על שם לא תניף עליהם ברזל . . [ו]מפי החבר רבי שמחה שמעתי טעם אחר: פעם אחת ה' אחד מברך ברכת המזון, וכשהגיע לברכת בונה ירושלים ונזכר חורבן הבית, לקח הסכין ותקעו בבטנו. ועל כן נהגו לסלקו בשעת ברכה".

והנה להלכה נפסק (בשו"ע אדה"ז ס"ו) ד"נהגו . . שלא לכסותו בשבת ויום טוב". ולכאורה ה' אפשר לבאר הטעם לזה, שבשבת מושללת האבלות על החורבן עד כדי כך, שגם מי שצער על הגלות גובר בו עד לתקיעת סכין בבטנו (שגם זה הוא איסור חמור ביותר) - מ"מ ביום השבת אין לחשוש שיעשה זאת, ואי"צ לסלק ממנו הסכין.

אמנם, הרי להלכה לא הובא טעם זה כחילוק בין שבת לחול, אלא כמ"ש הט"ז: "והמעשה ה' בחול ע"כ גזרו ג"כ בחול" (ואדה"ז לא הביא כלל מעשה זה, אלא רק הטעם ד"שולחן דומה למזבח"). ואף הב"י עצמו כתב להדיא ד"לפי טעם רבי שמחה אין לחלק בין שבת לחול. ומכל מקום מנהגן של ישראל תורה היא".

וא"כ מובן דהא גופא ראי' לסתור - שעצם האבלות והצער חוששין לה גם בשבת, ורק משום סיבות אחרות הותרו להשאיר את הסכין בשבת.

ואף שגם מעשה הדקירה הוא אסור, ועכ"ז חיישינן (בחול) שיעבור על האיסור ברוב צערו - י"ל שאם עצם הצער הי' אסור בשבת, הרי לא גזרינן גזירה לגזירה, למיחש שמא יעבור על האיסור להצטער בשבת על החורבן, וחשש נוסף שמא מצערו יבוא לאיסור הדקירה (משא"כ בחול היא גזירה אחת שמא מצערו בהיתר יבוא לדקירה באיסור).
ומזה גופא שלא הביאו חילוק זה בין שבת לחול, מובן שגם הבכי על החורבן מותר הוא בשבת (באופן המותר, כנ"ל, שע"ז מפיג ומתקן צערו).

ך

אמנם כ"ז הוא כאשר ע"י הבכי הוא מפיג ומתקן את צערו, כמשנת"ל שהבכי על הגלות הוא גופ' חלק מתיקונה;

משא"כ בזמננו לאחר שכתב נשלמו מעשינו ועבודתינו⁴⁶, ותוקנו "חטאינו" שמפניהם "גלינו", וגם הענין ד"שנאת חינו", שזוהי סיבת החורבן העיקרית והמפורשת - תוקנה כבר⁴⁷, שוב אין התועלת בבכי על הגלות כפי שהיתה בעבר על מנת לתקן את הישות (שהיא הגורמת לשנאה), ובמילא מודגש בבכי אך ורק הצער על הגלות, שבכי זה ה"ה אסור בשבת.

והעבודה כיום היא, ע"ד מה שממשיך בשיחה ש"ההדגשה דאהבת ישראל היא - בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות . . מצד בחי' היחידה . . שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח", כמשנת"ל - שזהו שלימות התיקון המקווה בהתגלות מלך המשיח, המגלה בכל יהודי את בחינת היחידה שלו - שמצידה מאוחד האדם ובטל לאלקות עם היותו מציאות נברא. ולכן ההדגשה היא על הביטול כפי שחודר בכחות האדם וב"שמחה פורצת גדר".

(46) סה"מ מלוקט ח"ה ע' סט (חיי שרה תנש"א). שיחת ויחי תנש"א. שיחת מטו"מ תנש"א. שיחת עקב תנש"א. שיחת ויחי תשנ"ב. שיחת תשא תשנ"ב. (ובלשון אחר - "נשלמו כל הענינים" - בשיחת תולדות תשנ"ב ושיחת מקץ תשנ"ב).
(47) שיחת ש"פ מטו"מ תנש"א.

עבודה רוחנית בלי 'משיח' - חיצוניות הכוונה

הת' שמואל שי' מיפעי
תלמיד בישיבה

א

בשיחת י' שבט ה'תשי"א⁴⁸ - השיחה שאמר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א קודם אמירת המאמר ד"ה "באתי לגני" - מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שבשליחויות של אדמו"ר הריי"ץ היו כמה סוגים: היו כאלה שהורה להם להתעסק בענינים גשמיים, כעסק בפרנסה וכדו', והיו כאלה שהורה להם לעסוק בענינים רוחניים כחינוך, הפצת היהדות, עד לימוד אלף-בית לילדים.

ומבאר, שכשם שמובן שמי שקיבל הוראה בגשמיות, הרי זוהי רק החיצוניות, והכוונה הפנימית שבזה היא ענין של תורה ומצוה - כך הוא בנוגע לאלה שבגלוי היתה אליהם ההוראה בענין רוחני, שגם הם צריכים לדעת שזוהי הוראה חיצונית לגבי הכוונה הפנימית שבדבר.

ומבאר שהכוונה הפנימית היא - להפיץ תורת החסידות, כי תנועת החסידות היא לא מפלגה אלא שייכת לכלל ישראל.

וממשיך, שישנם חמש דרגות בנשמה (שהם כנגד חמשת הדרגות - חולין, מעשר, תרומה, קודש, מי חטאת), והרבי הריי"ץ נתן לכל אחד את ההוראה לפי ענינו ודרגת נשמתו. נפש שייך בעיקר גשמיות ולכן ההוראה היתה בגשמיות, וכן הלאה.

וממשיך: "אבל, צריכים לידע שכשם שהדרגא דנפש אינה אלא הכנה לגבי דרגא נעלית יותר, כך גם דרגת רוח ונשמה, ואפילו חי' יחידה, אינם אלא שם וכלי לעצם הנשמה, כדיוק הלשון "חמשה שמות נקראו לה", לעצם הנשמה, היינו, שגם יחידה (שנכללת בחמשה שמות) אינה אלא שם והכנה לעצם הנשמה.

ובמילא מובן שבהדיבור לבחי' היחידה, חי' נשמה ורוח, או אפילו נפש - היתה הכוונה והרצון להגיע לעצם הנשמה.

(48) הוגהה ע"י כ"ק אד"ש מה"מ והודפסה בלקו"ש ח"ב, הוספות ל"י שבט, ע' 494 ואילך.

ולכן מובן שכל אלה שהיתה להם שייכות אל הרבי . . צריכים לידע שבכל ההוראות שקיבלו מהרבי ישנה כוונה פנימית, והכוונה הפנימית היא - פנימיות התורה, יפוצו מעינותיך חוצה, כלומר להפיץ את תורת החסידות וכו".

היינו, שבכל ההוראות שהורה אדמו"ר הריי"ץ, גם כאלה שבחיצוניות עסקו בעניני גשמיות - היתה כוונה פנימית, להגיע לבחינת 'עצם הנשמה', הפצת תורת החסידות.

ב

והנה, שיחה זו היא השיחה שנאמרה במעמד קבלת הנשיאות של כ"ק אד"ש מה"מ, וממילא מובן שהמדובר כאן הוא (גם) על כל ההוראות והשליחויות שכ"ק אד"ש מה"מ הורה ומורה (ולהעיר ממאמר ד"ה ואתה תצוה ה'תשמ"א⁴⁹: "עי"ז פסק בעל המאמר את הדין על עצמו, שהוא הרעיא מהימנא (בגילוי) של כל אנשי הדור").

היינו, שכ"ק אד"ש מה"מ מגלה בזה, שבכל ההוראות והשליחויות שלו, גם אלו שבחיצוניות נראה שענינם הוא גשמי או אף רוחני - יש כוונה פנימית אחת, והיא הפצת תורת החסידות.

והנה ידוע ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בקונטרס "ענינה של תורת החסידות" שענינה של תורת החסידות וענינו של משיח הוא בחי' היחידה. וידועים דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ תולדות ה'תשנ"ב: "נוסף על המדובר כמ"פ שהגאולה . . באה עי"ז שכאו"א מ'ישראל מגלה ניצוץ משיח שבו, בחי' היחידה . . יש להוסיף ולתקן שעיקר הכוונה היא (לא לבחי' היחידה שהיא א' מחמשה שמות שנקראו לעצם הנשמה, אלא) להתגלות עצם הנשמה ממש, שזהו אמיתת ענינו של משיח . . העצם דישראל שלמעלה מבחי' היחידה".

וכשמדקדקים בשיחת י' שבט ה'נ"ל, רואים שאף שכ"ק אד"ש מה"מ אומר שהכוונה הפנימית היא "הפצת המעיינות", הרי קודם לכן אומר ומדגיש "שבהדיבור לבחי' היחידה, ח"י נשמה ורוח, או אפילו נפש - היתה הכוונה והרצון להגיע לעצם הנשמה".

ולפי זה נראה לומר, שאף שכ"ק אד"ש מה"מ אומר בשיחת י' שבט ה'נ"ל שהכוונה הפנימית בכל ההוראות היא "להפיץ את תורת החסידות", הרי אין הכוונה רק להפצת תורת החסידות, שהיא הרי עבודה של בחי' יחידה - והכוונה היא (גם ובעיקר) לבחי' עצם הנשמה, ניצוץ משיח.

כלומר, שהחלק המרכזי והכוונה הפנימית של כל עניני הפצת תורת החסידות - הוא פרסום ענינו של משיח. היינו, שכבר בשיחת י' שבט ה'תשי"א, מודיע לנו כ"ק אד"ש

מה"מ שהכוונה הפנימית בכל הוראה ושליחות שהוא נותן - החל מהוראות ושליחויות בענינים גשמיים, ואפילו בענינים רוחניים נעלים, עד לענינים דבחי' יחידה, הפצת המעיינות - היא, עצם הנשמה, גילוי משיח צדקנו.

ובמילים פשוטות: כ"ק אד"ש מה"מ מודיע כאן ברורות, שהכוונה הפנימית בכל עניני הפצת המעיינות, המבצעים השונים, חיזוק היהדות, השליחות - היא לא רק בחי' היחידה (תורת החסידות) אלא בחי' עצם הנשמה - "ענינו האמיתי של משיח".

ובעצם ענין זה הי' מאז ומתמיד, שהכוונה בכל עניני הפצת תורת החסידות היתה לפרסם לכל העולם אודות ענינו של משיח וזהותו.

ואף שכ"ק אד"ש מה"מ מדגיש כמה וכמה פעמים שענין זה - שכל דבר חדור בקבלת פני משיח צדקנו - הוא חידוש שנתווסף בשנות הנפלאות, וכפי שאומר בדבר מלכות ש"פ חיי שרה ה'תשנ"ב (סי"ג-ד): "נתווסף החידוש בשנה זו במיוחד, בקשר לעבודת השליחות . . כל הפרטים בעבודת השליחות של הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, צריכים להיות חדורים בנקודה זו - כיצד זה מוליך לקבלת פני משיח צדקנו".

הרי שיחת י' שבט ה"ל מהווה הפתיחה של כל שנות הנשיאות, ולכן נראה לומר שבשיחה זו מניח כ"ק אד"ש מה"מ את היסוד לעבודת כל שנות הנשיאות (כפי שבמאמר "באתי לגני" מניח את היסוד לעבודת הדור כולו), ולכן מזכיר גם את השלבים המאוחרים יותר, של שנות הנפלאות - שאז יודגש ביותר ענין זה, שכל הענינים והפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה.

היינו, שמאז ומתמיד הכוונה הפנימית בכל דבר היתה קבלת פני משיח צדקנו (עצם הנשמה), אך לא הי' זה בגילוי, וזה שכ"ק אד"ש מה"מ מודיע זאת גלוי בתחילת הנשיאות, הוא כיון שאז הוא מגלה גם את מה שיהי' בשלבים המאוחרים יותר - שאז כל הענינים יעברו דרך 'שער'⁵⁰ זה של קבלת פני משיח צדקנו.

ויתירה מזה, מתווספת הדגשה מהמשך דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת י' שבט ה"ל: "ולכן, גם אלה שההוראה אליהם היתה בענין רוחני, צריכים להתבונן האם ענין זה הוא כבר תכלית המכוון, או שאין זה אלא החיצוניות והקליפה בלבד, וכשם שההוראה בענין של עסק היא החיצוניות בלבד ויש בה כוונה פנימית, כך גם ההוראה בענין של הפצת התורה, חיזוק היהדות והדומה, היא גם הוראה חיצונית לגבי הכוונה הפנימית שבדבר".

(50) כלשון כ"ק אד"ש מה"מ בתחילת דבר מלכות ש"פ חיי"ש ה"ל.

היינו, שכל חסיד וכל שליח, צריך להתבונן האם ההתעסקות שלו בענייני הפצת התורה והיהדות היא כבר תכלית המכוון (הכנה לקבלת פני משיח, כנ"ל), או שחלילה אוחז הוא עדיין בחיצוניות והקליפה של השליחות.

כיצד ניתן להתעשר בדור הגאולה

הת' מנחם מענדל שי' נחשון
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ תצוה (ב) ה'תשנ"ב (סעיף ד') מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שענין מזבח הקטורת הוא ההתקשרות ד'ישראל עם הקב"ה מצד עצם הנשמה, בחינת היחידה. ובלשונו הק': "במזבח הקטורת מודגשת ההתקשרות ד'ישראל עם הקב"ה מצד עצם הנשמה, בחי' היחידה. . שמיוחדת עם מהותו ועצמותו ית'".

וממשיך, שענין זה מרומז בכמה פרטים במזבח הקטורת:

א. מידות המזבח הם אמה על אמה, אמות יחידות, שרומז על בחי' היחידה; ב. בסממני הקטורת ישנם אחד עשר סממנים, שרומז על עצמותו ומהותו ית', ודוגמתו בנשמה - יחידה; ג. כאשר הכהן מקטיר את הקטורת, אסור לאדם להיות בהיכל והאולם וכו'. היינו שעבודת הקטורת היא באופן שהכהן נמצא ביחידות עם הקב"ה, שרומז על ההתקשרות שמצד בחי' היחידה.

ונראה לומר רמז נוסף בזה, שמוצאים אנו במזבח הקטורת ענין של עשירות - שהמקטיר את הקטורת הי' מתעשר, כדאיתא ביומא (כו, א): "תנא, מעולם לא שנה אדם בה. מאי טעמא, אמר ר' חנינא מפני שמעשרת". שכיון שהיתה גורמת למקטיר להתעשר, לא היו מניחים לכהן אחד להקטיר פעמיים.

והנה בדבר מלכות ש"פ תרומה ה'תשנ"ב, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שנדבת המשכן מתחילה דוקא ב"זהב" (אף שהינו נדיר, ולא הי' מצוי אצל כל יהודי) - כדי להורות שכל יהודי הוא עשיר בעצם, "בן מלך", ולכן ראשון נכסיו הוא "זהב".

וענין זה נובע מכך ש"ממתן תורה ואילך - מציאותו של כאו"א מישראל היא, שמבלי הבט על חיצוניותו הרי "אע"פ שחטא ישראל הוא", יש לו "נקודת היהדות", שמצד זה איננו רוצה ואיננו יכול להתנתק ח"ו מאלקות". היינו, שמצד "נקודת היהדות" שיש בכל יהודי, הרי הוא עשיר בעצם. ע"כ תוכן השיחה שם.

ואולי יש לומר על דרך הרמז שלכן מצינו במזבח הקטורת שמורה על בחי' היחידה - ענין של עשירות, כיון שמצד עצם הנשמה הרי כל יהודי הוא עשיר בעצם, ולכן המקטיר את הקטורת (שי"ל שהי' בו גילוי היחידה), הי' מתעשר.

[ואף שיש לחלק בין "נקודת היהדות" שמורה על עצם הנפש⁵¹, לבין בחי' היחידה - הרי מצינו שבדבר מלכות תצוה הנ"ל אין כ"ק אד"ש מה"מ מקפיד על החילוק ביניהם, וכפי שמצינו בתחילת סעיף ד' (הובא לעיל): "במזבח הקטורת מודגשת ההתקשרות דישראל עם הקב"ה מצד עצם הנשמה, בחי' היחידה". ונראה לומר, שבשיחה זו הביאור הוא לאו דוקא על בחי' היחידה, אלא (גם) על עצם הנשמה⁵²].

ב

והנה, בסעיף ט' בדבר מלכות ש"פ תצוה הנ"ל מבאר כ"ק אד"ש מה"מ שענין הקטרת הקטורת בין הטבת הנרות (כדעת רבנן, ודלא כאבא שאול), הוא שעבודת הקטורת (יחידה) נמשכת ומתגלה ומאירה ע"י הנרות בכל פרטי הדרגות ובכל פרטי העבודה, ועד להמשכה והגילוי גם בעולם.

ועפ"ז מבאר מדוע אנו אומרים כל יום סדר הקטורת אליבא דאבא שאול (אף שהלכה כחכמים) שזהו כיון שאבא שאול מורה על זמן הגלות, וכיון ש"במצב של העלם והסתר דומן הגלות לא שייך (כ"כ) שבחינת היחידה תומשך ותתגלה בעבודה בכחות פנימיים, ועד להמשכה והגילוי בעולם", לכן בזמן הזה אומרים את סדר הקטורת שלא בין הטבת הנרות.

משא"כ ביוהכ"פ, כשבנ"י נמצאים (גם בזמן הגלות) בדרגא נעלית, אומרים כדעת חכמים - שקטורת קודמת להטבת שתי נרות, שזה רומז (כנ"ל) על ההמשכה והגילוי דבחינת היחידה בכחות פנימיים ועד להמשכה והגילוי בעולם.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ: "ויש לומר, שמאמירת סדר העבודה ביוהכ"פ . . נמשך על כל השנה כולה . . שגם בכל יום יהי' מעין ודוגמת השלימות דיוהכ"פ שהקטורת היא באמצע הטבת הנרות".

ולפי זה נראה לבאר לימוד והוראת כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ תרומה, שכל יהודי צריך להשתדל להיות עשיר בפועל, והקשר דכל זה לגאולה:

51) ראה מאמר ד"ה ואתה תצוה (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קצו ואילך) סעי' ה"ו.

52) וראה בדבר מלכות ש"פ תולדות ה'תשנ"ב, שבד"כ בחסידות מביאים את יחידה כעצם הנפש, מלבד מקומות בודדים שמחלקים ביניהם.

ידוע ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בכ"מ⁵³ שע"י גילוי ניצוץ משיח שבכאו"א מישראל - שהוא בחי' היחידה, ויתירה מזה, בחי' עצם הנשמה - פועלים גילוי משיח הכללי, וקירוב הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

ולפי המבואר לעיל, שמצד עצם הנשמה כל יהודי הוא עשיר בעצם, אלא שכל יהודי צריך לגלות את זה בפועל, יוצא שההוראה להיות עשיר בפועל ובגלוי תוכנה הוא - גילוי עצם הנשמה בפועל ממש, עד להמשכה וגילוי בעולם.

ואולי יש לומר שזהו תוכן דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ תצוה הנ"ל, שמאמירת סדר העבודה ביוהכ"פ כפי דעת חכמים (גילוי היחידה בעולם) נמשך על כל השנה, שבכל יום יהי' מעין ודוגמת זה - שי"ל שגילוי ענין זה בפועל ובגלוי הוא בענין העשירות כנ"ל.

ועל פי כל זה ניתן לדייק ב' נקודות בענין הוראת כ"ק אד"ש מה"מ שעל כל יהודי להשתדל להיות עשיר בפועל:

א. הענין דעשירות נפעל ע"י גילוי עצם הנשמה בעבודה בכחות הפנימיים, עד להמשכה וגילוי בעולם.

ב. התוכן של עשירות הוא קירוב הגאולה, כיון שבזה ניכר שגילוי עצם הנשמה נמשך בפועל והתגלה בעולם.

התוכן והכרזת "עד מתי" - "יחי המלך"

הת' אברהם חיים שי' סנגאווי
תלמיד בישיבה

בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ע"ד הצורך בהכרזה יחי המלך על ידי העם - שהכרזה זו מוסיפה חיים במלך, ושענין זה הוא בהדגשה בשנת החי"ם לנשיאות אדמו"ר הרי"ץ⁵⁴.

ומוסיף ש"זהו גם מה שמרעשים בעקבתא דמשיחא ע"ד הצורך להכריז "עד מתי" - שע"ז מקריבים ומזרזים את הגאולה - די"ל, שנוסף על הדגשת הצפי', הבקשה והדרישה על הגאולה [שיבוא משיח צדקנו בפועל ממש, באופן דמראה באצבעו ואומר זה, הנה המלך המשיח, בשר ודם, כפס"ד הרמב"ם "יעמוד מלך מבית דוד וכו' ויקבץ נדחי

(53) ראה דבר מלכות ש"פ נשא ה'תנש"א, ודבר מלכות ש"פ וירא ותולדות ה'תשנ"ב.

(54) ולהעיר שבשנה זו (ה'תשע"ח) מציינים חי"ם שנה לנשיאות כ"ק אד"ש מה"מ.

ישראל⁵⁵], יש בהכרזה זו גם התוכן דענין ההכתרה "יחי המלך", שע"ז פועלים ביאת דוד מלכא משיחא". עכלה"ק.

היינו, שבהכרזת "עד מתי" יש מלבד הדגשת הצפי' וכו' לגאולה - גם את התוכן דהכתרת המלך המתבטאת בהכרזת "יחי המלך". ולכאורה צ"ע איך בהכרזת "עד מתי", ישנו גם התוכן דההכתרה דמלך המשיח⁵⁶?

ואולי אפשר לבאר זה ע"פ המבואר במאמר ד"ה "ונחה עליו" ה'תשכ"ה⁵⁷ בענינו של משיח כמלך, ומבאר ד"השפעה דמלך היא מובדלת מהעם. . דזהו מה שמשיח נקרא בשם רב ובשם מלך. . דנוסף ע"ז שמשיח ילמד תורה לכל ישראל. . שמצד השפעה זו נקרא משיח בשם רב, הנה הוא בעצמו ישיג הרבה יותר לאין קץ. . וההשפעה דענינים אלו תהי' בבחינת מקיף, בדוגמת השפעה דמלך".

היינו, שמבאר שדרגת ה"מלך" שבמשיח (שלא כדרגת ה"רב" שבמשיח) ענינה הוא השפעת הענינים שהם בהתנשאות מהאדם, ושמתקבלים אצלו באופן של למעלה מטעם ודעת.

וממשיך שם, שע"פ הידוע שכל הגילויים בגאולה תלויים במעשינו ועבודתנו בזמן הגלות יש לומר, שגם ב' הדרגות במשיח תלויים בב' אופנים בעבודת בני' בזמן הגלות - "לימוד פנימיות התורה בהבנה והשגה דוקא (כהכנה להשפעה של משיח כרב) וביחד עם זה העבודה דמס"נ".

היינו, שעבודת האדם באופן של מסירת נפש - עבודה שלמעלה מכחותיו הפנימיים בזמן הזה, שבאה דוקא מתוך העלם וחושך הגלות - היא הפועלת את הגילוי של מלך המשיח באופן של "מלך", התנשאות ולמעלה מטעם ודעת.

ועפ"ז אולי אפשר לבאר הנ"ל, דכיון שההכרזה והדרישה "עד מתי" מגיעה מתוך חושך והעלם הגלות, וע"פ המבואר במאמר שדוקא מצד ההעלם והצמצום מגיעים (לעבודה של מס"נ למעלה מטו"ד, שע"ז פועלים ה)גילוי של משיח כ"מלך" דוקא, שהוא באופן של התנשאות והבדלה - הרי יוצא שתוכנה של ההכרזה "עד מתי" היא הכתרת המלך המשיח כ"מלך".

(55) מדבריו כ"ק אד"ש מה"מ בסוגריים אלו, משמע קצת שגם בפי' הכללי דעד מתי שייך בעיקר לביאת מלך המשיח. (56) הערת המערכת: אף שניתן לומר בפשטות, שהפשט בשיחה הוא שתוכן ההכרזה של "עד מתי" יש בו את תוכן ההכרזה של "יחי המלך", שמטרת שניהם הוא שע"ז פועלים ביאת משיח, ואצ"ל שבתוך ההכרזה "עד מתי" כלולה ההכרזה "יחי המלך". ולכן על אף שגם הכרזת "עד מתי" ענינה הוא בקשת הגאולה, אעפ"כ יש ענין והדגשה להכריז דוקא "יחי המלך", שדוקא בהכרזה זו מתבטאת בהדגשה בקשתנו להמלכת המלך המשיח ולהוספת חיים במלכותו וכו' כמבואר בשיחה הנ"ל באריכות. (57) סה"מ מלוקט ח"ב, ע' לה ואילך.

תרומה בפשטות לביהמ"ק בזמן הזה - באיזה אופן?

הת' יוסף חיים שי' ערד
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ תרומה ה'תשנ"ב עוסק כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בביאור מעלתם של ישראל, ולאחר מכן מוסיף שמצד מעלתו של כל יהודי, צריך כל אחד להביא את תרומתו לביה"ק השלישי כיון שזהו ענין ש"הזמן גרמא"⁵⁸ בזמננו אנו, וזלה"ק (סי"ב):

"לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" - הרי אין מקרא יוצא מדי פשוטו⁵⁹, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה הוא - שעל בני"י מוטל החיוב לבנות את בית המקדש.

ובנוגע אלינו הכוונה - לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס"ד הרמב"ם⁶⁰ שיבנה ע"י משיח צדקנו, "ובנה מקדש במקומו"⁶¹, וע"פ דברי הרמב"ם "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר" (כנ"ל), מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי, שכאו"א מישראל ישתתף בזה ע"י נדבותיו, אנשים ונשים, ויש לומר - גם טף (כפי שהי' בנדבת המשכן)".

היינו שכעת ישנה ההוראה להשתתף בבניית ביהמ"ק השלישי, כיון שזהו ענין ש"הזמן גרמא" בזמן מיוחד זה. ובביאור ענין זה באיזה אופן מתבצעת כיום התרומה לביהמ"ק השלישי כפי ההוראה הנ"ל, נדחקו רבים וטובים לבאר ולפרש זאת.

ולפע"ד יש לבאר זאת בדרך ברורה ופשוטה ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ ב'ליקוט' השבועי שיצא לאור לקראת ש"פ תרומה ה'תשנ"ב, וכן ע"פ יסודות הביאור בקונטרס

(58) כלשונו הק' בתחילת סעיף יב: "ועוד והוא העיקר - בענין שהזמן גרמא - בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש".

(59) שבת סג, א. ושי"ב.

(60) הל' מלכים רפ"א ובסופו. וראה לקו"ש חי"ח ע' 418 ואילך. ושי"ב.

(61) לשון הרמב"ם שם ספי"א.

'בית רבינו שבבבל', שע"פ יסודות השיטה שמניח בהם כ"ק אד"ש מה"מ יתברר הדבר בפשטות ויסיר הספיקות בפרשנותם, וכדלקמן:

ב

דהנה ב'ליקוט' הנ"ל⁶² מביא כ"ק אד"ש מה"מ את דברי המדרש על הפסוק⁶³ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" - "בכל מקום שנאמר לי אינו זו לעולם לא בעוה"ז ולא לעוה"ב. . במקדש ועשו לי מקדש"⁶⁴.

ומבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶⁵ באיזה אופן הציווי ד"ועשו לי מקדש" אינו זו לעולם: "משום דכתיב ואהי להם למקדש מעט. . וארז"ל. . אלו בתי כנסיות א"כ הרי שאין זו גם בעולם הזה".

והיינו, שקיום הציווי של "ועשו לי מקדש" כיום הינו בבניית 'מקדשי מעט' שבהם משרה הקב"ה את שכנתו בזמן זה. ולאורך השיחה הנ"ל מבאר כ"ק אד"ש מה"מ בדעתו של הצ"צ, שציווי זה הינו חובת גברא, היינו דזה שהקב"ה משרה שכנתו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אינו רק בא לגלות לנו את קדושתם של הבתי כנסיות, אלא גם ובעיקר את חובת מעשה האדם בבנייתם.

ועפ"ז מבאר את לשון רז"ל בנוגע לציווי - ד"ועשו לי מקדש", שהוא אכן "אינו זו לעולם לא בעולם הזה ולא לעולם הבא", הואיל והאדם יכול לבנות ולסייע להקמת בתי כנסיות ובתי מדרשות, ובזה הוא מקיים את ציווי התורה "ועשו לי מקדש".

ובתחילת סעיף ג' בשיחה הנ"ל, מציין כ"ק אד"ש מה"מ לביאור ב"ועשו לי מקדש" המובא בלקו"ש חי"ח⁶⁶, שהקיום של ציווי זה הינו עי"ז שבנ"י עוסקים בהלכות צורת הבית, וזלה"ק:

"דכיון שלדעת הרמב"ם "ועשו לי מקדש" הוא ציווי תמידי בכל מקום ובכל זמן, עכצ"ל שגם בזמן הזה יש חובה לעסוק בבנין המקדש, ונתבאר שיש לומר שזהו יסוד החיוב ללמוד תורת הבית וצורת הבית כו', דכיון שא"א לבנות הבית בפועל, נשאר עכ"פ חלק זה של העסק בבנין הבית, הלימוד בצורת הבית. . והיינו לפי שהלימוד בהלכות וצורת הבית ה"ז מגדר מצות בנין ביהמ"ק, שהוא ציווי תמידי, ובזמן הזה שא"א לבנות הבית כפשוטו, קיום ציווי זה הוא ע"י לימוד צורת הבית".

(62) נדפס בלקו"ש חל"ו שיחה א' לפ' תרומה.

(63) תרומה כה, ח.

(64) ויק"ר פ"ב, ב.

(65) אוה"ת פרשת תרומה ס"ע א'תמב. וראה שם ע' א'תכה. אוה"ת שבת שובה ס"ע א'תפו.

(66) ע' 412 ואילך. וש"נ.

ומזה נראה שכאשר עוסקים בלימוד צורת הבית ה"ז כחלק מגדר בניה ביהמ"ק, ובכך מקיימים את הציווי הנצחי ד"ועשו לי מקדש".

ולאחר שמביא ביאור זה מעיר כ"ק אד"ש מה"מ בדעת הצ"צ שלא ביאר באופן זה, אלא ביאר כדלעיל, שהקיום ד"ועשו לי מקדש" הינו דווקא ע"י בניית 'מקדש מעט'; וזאת משום שלדעת הצ"צ הציווי ד"ועשו לי מקדש" אינו "זז" ומשתנה כלל אפי' באופן קיום הציווי, ואילו לפי הביאור בלקו"ש חי"ח הנ"ל השתנה אופן הקיום, כיון שמקיים רק ברוחניות הענינים ולא בגשמיות ממש.

ולכן מפרש הצ"צ שהציווי הינו לבנות ולסייע לבתי כנסיות ומדרשות, שבזה מתקיים הציווי ד"ועשו לי מקדש" בגשמיות ממש, ומובן שלא חלה שום 'הזזה' ('אינו זז לעולם לא בעוה"ז כו') באופן קיום ציווי זה, אלא מתקיים הציווי כפשוטו⁶⁷.

ג

ובהמשך השיחה מגדיר זאת בצורה יותר מדויקת וממוקדת, וזלה"ק (סעיף ו):

"ויש לומר, שזוהי כוונת הצ"צ במ"ש דהא ד"ועשו לי מקדש" הוא ציווי ש"אינו זז לעולם לא בעוה"ז" הוא מצד הענין דבתי כנסיות שהן "מקדש מעט" - שאין זה (רק) מצד הקדושה או השראת השכינה שיש בהם אלא מצד מעשה האדם שבזה, דהחויב ד"ועשו לי מקדש" קיים לעולם, כי תמיד יש חויב לעשות ולקבוע מקום לה', גם כשאין ביהמ"ק קיים, ובכל מקום שנמצאים בני"י (גם בחו"ל כו') והם בתי כנסיות".

ובהערה 49 מחדש ומבאר, שעיקר הציווי לפי כל הביאור הנ"ל בבניית 'מקדש מעט' - הינו לסייע בבניית 'בית רבינו שבבבל' דווקא, וזלה"ק:

"וי"ל דגם בזה העיקר הוא ב"מקדש מעט" "זה בית רבינו שבבבל" (מגילה כט, א). והיינו דכמו שבנוגע לקדושת "מקדש מעט", העיקר שנותן הקב"ה לישראל בזמן הגלות במקום "המקדש הגדול אשר בירושלים" (מצו"ד עה"פ) הוא בית רבינו שבבבל, שבו עיקר השראת וגילוי שכינה "שנסע מקדש וישב שם" (ערוך ע' שף - הובא בחדא"ג מהרש"א שם (וכמשנ"ת בארוכה בסה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 465 ואילך)), עד"ז הוא לענין קיום "ועשו לי מקדש" מצד הגברא, שאף שהוא בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שנק' "מקדש מעט", עיקרו הוא בבנין בית רבינו שבבבל".

67) וכן מבאר ג"כ בסידור עם דא"ח (רעו, ב) כמצויין בשיחה הנ"ל הע' 47: "דהנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. . ע"י אמצעות שני דברים על ידי ישראל ועל ידי מקום בהמ"ק כו' וצריך להיות שניהם דוקא וגם בחי' ההארה וההמשכה הזאת שהיתה בבית המקדש נמשכה ונתפשטה גם בגלות ישראל אחר החורבן בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שמתפללים שם כמ"ש ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם והיינו בבה"כ ובהמ"ד כידוע והטעם הוא משום דכשמתאספי' עשרה מישראל ומתפללים הרי אכל עשרה שכינתא שרי' כו' וגם כשיהי' בנין מוכן בקדושה לזאת האסיפה שם יהי' כמו בחי' משכן ומקדש כו'".

והיינו, שהציווי הנ"ל לסייע לבתי כנסיות ומדרשות הינו בעיקר ל'בית רבינו שבבבל', הואיל ובו שוכנת עיקר השכינה בזמן הגלות, לכן גם עיקר הציווי ד"ועשו לי מקדש" קאי על בנייתו והרחבתו דווקא.

ומובן לפי ביאור זה שהציווי ד"ועשו לי מקדש" הוא ציווי נצחי שקיים גם בזמן הגלות, ואף אופן קיום הציווי אינו רוחני אלא גשמי, כך שציווי זה "אינו זז לא בעולם הזה".

ד

ובגדר בניית בתי כנסיות ומדרשות בכלל ו'בית רבינו שבבבל' בפרט, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ בקונטרס 'בית רבינו שבבבל'⁶⁸ שגדרם הינו - "מקום המקדש גופיה דלעתיד", הואיל והם יחוברו לביהמ"ק השלישי ויהיו חלק ממנו ממש; ומביא בזה את דעת המהרש"א בסוגיא זו, וז"ל המהרש"א שם⁶⁹:

"שאמרו במדרש לעתיד יהיה בהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז וירושלים יהיה גדול ככל א"י, וע"ז אמר מה טעם יהיה בית המקדש לעתיד כ"כ גדול, לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהיה חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי הכנסיות שהיו בעוה"ז, ונמצא עתה בגלות שאני עומד בבית הכנסת הרי הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד".

ומזה מסיק כ"ק אד"ש מה"מ, שהבתי כנסיות ומדרשות ובפרט 'בית רבינו' הרי הם - "מקום המקדש גופיה דלעתיד"⁷⁰, כיון שהם יהיו מחוברים ממש לביהמ"ק השלישי בגאולה השלימה; ומוסיף ומייחד את 'בית רבינו' על פני שאר בתי כנסיות ומדרשות מצד קירבת חיבורו לביהמ"ק, וזלה"ק (סוס"ג):

"ויש לומר, שחיבור הבתי כנסיות שבכל ארץ העמים ("מקדש מעט") לבית המקדש דלעתיד יהי' בהתאם ולפי ערך חילוקי הדרגות שביניהם - שבתי כנסיות המיוחדים שיש בהם מעלה יתירה לגבי שאר בתי כנסיות (כמו "בי כנישתא דהוצל וכי כנישתא דשף ויתלב בנהרדעא", "בית רבינו שבבבל"⁷¹) יהיו קודמים בהחיבור לבית המקדש,

68) קונטרס "ואהי להם למקדש מעט" . זה בית רבינו שבבבל" ע"ד בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש ("770").

69) חידושי אגדות מגילה כט, א. ד"ה "עתידים בתי כנסיות".

70) וממשיך ומדייק לאורך הסעיף לפי זה: "ולכן "אמרו במדרש לעתיד לבוא יהי' ביהמ"ק גדול כירושלים שבעוה"ז" . לפי שבירושלים הבנויה לעתיד יהי' חוברה לה למקדש יחדיו כל מקומות של בתי כנסיות שהיו בעוה"ז".

וכן הרמז בפסוק: "והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפילתי גו' יקרא לכל העמים" - ש"בית תפילתי" שקאי על בית המקדש דלעתיד, "בעוה"ז בגלות הוא יקרא לכל העמים דהיינו בתי כנסיות שבכל ארץ העמים שיקבעו לעתיד בא"י מחובר לבית המקדש".

71) ההדגשה אינה במקור.

שיהיו מחוברים ממש לבית המקדש (נוגעים ודבוקים בו ללא הפסק ביניהם), ועל ידם ובאמצעותם יהיו מחוברים לבית המקדש כל שאר בתי כנסיות שבארץ העמים".

ונמצא, שבתי הכנסיות והמדרשות הינם כחלק אחד ממש מביהמ"ק השלישי, ובפרט 'בית רבינו' שהוא מחובר ממש עם ביהמ"ק השלישי, וממילא הם "מקום המקדש גופיה דלעתיד".

ה

וע"פ כל הנ"ל יש לומר לפענ"ד, שדרישת כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות תרומה הנ"ל לבנות את בית המקדש השלישי עי"ז שכאו"א יתן מגדבותיו, כוונתו הק' הינה על חיזוק וביסוס בתי כנסיות ומדרשות, ובפרט 'בית רבינו שבבבל' שבו היא עיקר השראת השכינה.

ותרומה זו הינה תרומה לבית המקדש השלישי כפשוטו ממש, כלומר - אין זה כהכנה הקדמה והכשרה לתרומה העתידית לביהמ"ק בגאולה, אלא זו תרומה כפשוטו ממש לביהמ"ק השלישי כעת בזמננו אנו,

כיון ש'בית רבינו שבבבל' הינו כחלק מביהמ"ק ממש ("מקום המקדש גופיה דלעתיד") אזי בתרומה לבנייתו ושיכלולו הרי זה כחלק מקיום הציווי ד"ועשו לי מקדש" הנ"ל, כיון שהוא חלק בלתי נפרד מבית המקדש ממש, והרי הוא נחשב כביהמ"ק ממש.

ולפי זה מתבאר לשון קודשו בדבר מלכות תרומה הנ"ל - "לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה הוא - שעל בני" מוטל החיוב לבנות את בית המקדש. ובנוגע אלינו הכוונה - לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש"⁷².

שמפשטות לשונו משמע, שכעת צריך לתרום ולנדב לביהמ"ק השלישי "בפשטות ממש"; ולא כמו הביאור שביארו כמה⁷³, שהכוונה שבזמן הגלות יתרומו ל'בית רבינו' וזה מה שיגרום לבנין ביהמ"ק וכך יוכלו לנדב ולתרום בפשטות;

אלא כוונתו הינה לתרומה "בפשטות ממש", שע"פ הביאור הנ"ל אתי שפיר שהתרומה והנדבה צריכה להיות ל'בית רבינו שבבבל', ולא כהכשרה והכנה, אלא כחלק מבניית ביהמ"ק השלישי - "בפשטות ממש", הואיל והוא חלק ממנו ומחובר אליו ממש.

(72) ההדגשה אינה במקור.

(73) כהת' י.ו. בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דשיבתנו גליון קיח ע' 39 ואילך. והשיג עליי שם (ע' 41) הת' מ.מ.ה. בביאורו שאינו תואם לפשט מילותיו הק' בשיחה שמשמע לבנות את ביהמ"ק "בפשטות ממש", ומכוח זה פירש האחרון דהכוונה היא לתרום לבית המקדש השלישי כהבנה הפשוטה, ולא ביאר הדרך והאופן כו'. ונראה שע"פ ביאורנו הנ"ל מתורצים כל הקושיות, הואיל והתרומה נעשית ל'בית רבינו שבבבל' שהוא כחלק אחד ממש מביהמ"ק השלישי והינו "מקום המקדש גופי" דלעתיד".

וביאור זה מתמזג יחד עם ביאורו של הצ"צ הנ"ל, שאכן הציווי ד"ועשו לי מקדש" הוא ציווי נצחי, המתבטא בחובת הגברא אף בזמן הגלות, ובאופן גשמי דווקא ולא רוחני; שע"פ ביאורנו הכוונה היא לתרומה ונדבה בעיקר ל'בית רבינו שבבבל' המהווה חלק בלתי נפרד מביהמ"ק השלישי ממש.

ונמצא שהתרומה לביהמ"ק כיום, הינה הביסוס והחיזוק דבתי כנסיות ומדרשות בכלל, ובפרט 'בית רבינו שבבבל', שהם הרי - "מקום המקדש גופיה דלעתיד", ובכך מקיימים את הציווי "ועשו לי מקדש" בפשטות ממש עוד בסוף זמן הגלות.

ך

ולפי כל הנ"ל נראה לבאר בפשטות את המבואר בדבר מלכות ש"פ משפטים תשנ"ב, הנראה כסותר לכאורה להוראה המובאת בדבר מלכות תרומה הנ"ל, ואף בזה נדחקו רבים⁷⁴ אך לפי הביאור הנ"ל קושיא מעיקרא ליתא, כדלהלן:

בדבר מלכות ש"פ תשנ"ב אומר כ"ק אד"ש מה"מ שעדיין לא נתקבל הציווי ד"ועשו לי מקדש", וזה"ק (ס"ט): "ועוד ועיקר - שעדיין לא נתקבלה ההודעה והציווי ונתינת כח ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (כפי שקוראים בתורה במנחה) בנוגע לבנין ביהמ"ק השלישי!"

ולכאורה מדבר מלכות תרומה הנ"ל משמע ש"לאחרי כל הפירושים בפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כולל הפירוש "בתוך כל א' וא'" - הרי אין מקרא יוצא מדי פשוטו, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה הוא - שעל בני" מוטל החיוב לבנות את בית המקדש; ובנוגע אלינו הכוונה - לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש."

והאיך ניתנת ההוראה לבנות את בית המקדש השלישי בפשטות ממש, בה בשעה שבשבוע שעבר (ש"פ משפטים) אמר שעדיין לא ניתנה ההוראה והציווי של "ועשו לי מקדש" בנוגע לביהמ"ק השלישי?

והיו שביארו⁷⁵ שאז אכן ניתנה ההוראה לבנות את ביהמ"ק השלישי ע"י נדבות לבנינו בהבנה הפשוטה, בשונה מהמובא בש"פ משפטים שאז עדיין לא נתקבלה ההוראה בנוגע לבנין ביהמ"ק השלישי⁷⁶.

(74) קובץ הערות התמימים ואנ"ש דשיבתנו גליון נו ע' 19.

(75) קובץ הערות התמימים ואנ"ש דשיבתנו גליון קיח ע' 41 ואילך.

(76) ודחוק מאוד ביאור זה מכ"כ טעמים, ואכ"מ.

אך לפי המבואר לעיל קושיא מעיקרא ליתא, הואיל והמדובר בדבר מלכות תרומה הנ"ל הינו לנדב ולתרום לבתי כנסיות ומדרשות ובעיקר ל'בית רבינו' שהם נחשבים ממש כבית המקדש, הואיל והם - "מקום המקדש גופיה דלעתיד".

ואין כל סתירה בין ב' השיחות הנ"ל, הואיל ובדבר מלכות תרומה עוסק מצד חובת גברא בתרומה ונדבה לביהמ"ק, שזהו ציווי נצחי ש"אינו זו לעולם" (כביאור הצ"צ הנ"ל) המתבטא בסיוע וביסוס בתי כנסיות ומדרשות ובעיקר בבניית ושיכלול 'בית רבינו שבבבל',

ובדבר מלכות משפטים הנ"ל עוסק מצד ההודעה מלמעלה בנוגע לביהמ"ק השלישי, שזה אכן לא ניתן עדיין, והראי' שנמצאים עדיין בגלות ללא ביהמ"ק על מכונו כבימי קדם; אך הציווי על בנינו מצידינו הוא אכן שייך לכאו"א בזמננו ע"י התרומה באופן הנ"ל⁷⁷.

ונמצא, שכיום כאשר יהודי נותן את תרומתו לקיום וביסוס בתי כנסיות ומדרשות, ובעיקר ל'בית רבינו שבבבל' - הרי הוא בונה את בית המקדש השלישי בפשטות ממש, הואיל והם חלק בלתי נפרד מביהמ"ק השלישי וכעת הינם - "מקום המקדש גופיה דלעתיד"⁷⁸.

ומכל הנ"ל מובנת ההתעוררות הרבה עליה עורר כ"ק אד"ש מה"מ בנוגע לתרומה ל'בית רבינו שבבבל' בדורנו אנו⁷⁹, הואיל ומלך המשיח יושב ממתין ומצפה - 'ובונה מקדש במקומו' עוד בזמן הגלות⁸⁰, וכחלק מתפקידו מרחיב ומבסס הוא את 'בית רבינו' כחלק מבניית בית המקדש השלישי בפועל ממש.

עיסוק בגאולה לא מרחק את הקץ - מצד ציווי הנשיא

הת' שניאור זלמן שי' פזיס
תלמיד בישיבה

בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנש"א אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "אף שאמרו חז"ל שמשח בא 'בהיסח הדעת', אין זה בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות

(77) ובוה מבואר הקושי המובא בקובץ 'מדקדקים' גליון יח ע' 27.

(78) וקשה על הביאור המובא בקובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון תשמה ע' 12.

(79) ראה בקונטרס הנ"ל ס"ח: "וע"פ האמור לעיל ע"ד גודל העילוי ד"בית רבינו שבבבל" - ש"נסע מקדש וישב שם", ו"הוא מקום המקדש גופי' דלעתיד", ועד שבו יתגלה מקדש העתיד ומשם יחזור לירושלים - מובן גודל הזכות דכאו"א מישראל להשתתף בגופו ובממונו (וכל המרבה הרי זה משובח) בבניית 'בית רבינו שבבבל', כהכנה לירידת והתגלות מקדש העתיד תיכף ומיד ממש".

(80) כמבואר בארוכה בקונטרס שם סוס"ד.

באופן של "דעת" . . בעניני משיח וגאולה . . כי, "היסח הדעת" פירושו "למעלה מן הדעת", היינו, שלאחרי שענין זה חודר בדעתו . . ה"ז נעשה אצלו באופן ש(בהיסח ו) למעלה מן הדעת".

היינו, שכ"ק אד"ש מה"מ מתרץ שמארוז"ל שמשיח בא "בהיסח הדעת" אינו בסתירה ללימוד עניני גאומ"ש באופן של דעת - כיון שע"י לימוד התורה באופן זה, מתעלים למעמד ומצב של "היסח הדעת" - "למעלה מן הדעת".

וראיתי להציע ביאור נוסף לסתירה זו, ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ במקום אחר:

בשיחת ש"פ ויק"פ ה'תשמ"ג⁸¹, מביא כ"ק אד"ש מה"מ שעל אף ש"אין הברכה מצוי" אלא בדבר הסמוי מן העין⁸²", ואפילו לדבר מצוה בבית המקדש אסור למנות - הרי השראת השכינה במשכן היתה באופן של "אלה פקודי המשכן" - בדבר המנוי וספור דוקא.

ומבאר בזה, שבמשכן מודגש הענין דחיבור בלי"ג וגבול, שעל אף שהי' עשוי מדברים גשמיים, ונוסף לכך הי' גם מנוי ("אלה פקודי המשכן"), והי' תכלית המדידה וההגבלה - מ"מ דוקא בו היתה השראת השכינה, "ושכנתי בתוכם".

וממשיך: "והכח לזה הוא - "אשר פוקד על פי משה": מכיון שמשה הוא שלוחו של הקב"ה, "אנכי עומד בין הוי' וביניכם גו'", לכן, בכחו לפעול את המושכת הבלי גבול . . בדבר שהוא (לא סתם מדוד ומוגבל, אלא גם) מנוי".

היינו, שכאשר הדבר נעשה ע"י משה, שהוא שלוחו של הקב"ה - לא רק שאין זה סתירה להשראת השכינה, אלא אדרבה - דוקא עי"ז נעשה איחוד בלי"ג וגבול בתכלית.

ונראה לימור עד"ז גם בעניננו, שעל אף שהתבוננות באופן של "דעת" בענין הגאולה עלול לפעול "תרחקה"⁸³ - הרי כאשר נעשה זה בהוראתו של נשיא דורנו, "אתפשטותא דמשה" שבדורנו, לא רק שאין זה מרחק את הגאולה ח"ו, אלא אדרבה - ה"ז מקרב את הגאולה.

והדבר מתאים (לכאורה) גם בתוכן הענין, שהרי הסיבה לכך שהברכה לא שורה בדבר המנוי היא שכאשר האדם סופר דבר מסויים הוא מגביל את הענין, וממילא לא שייך בזה ברכה בלתי מוגבלת; ועד"ז הוא כאשר האדם עוסק בעניני הגאולה, מכיון שהוא עצמו ושכלו מדודים ומוגבלים, הרי הוא תופס את עניני הגאולה באופן זה, ולכן הוא 'מרחק' ו'מגביל' את הגאולה.

(81) התועדויות ח"ב ע' 1136 ואילך.

(82) ב"מ מב, א.

(83) כלשון ר' זיירא בסנהדרין שם.

אך, כאשר הדבר נעשה בכחו הבלתי מוגבל של נשיא הדור, יש את הכח לאחד הפכים, ולהעלות את האדם המוגבל ועיסוקו המוגבל בעניני הגאולה, שיעמוד במעמד ומצב ורגש של גאולה - בלי גבול.

הכנת העולם לגאולה - בתוקף ובהתלבשות

הת' שמואל שי' רייניץ
תלמיד בישיבה

א

בשיחות שנת תשנ"ב ניתן לראות את הקו הכללי אותו מתווה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, שעלינו לחיות כבר עתה בסוף זמן הגלות - "כחיי והנהגת בני" בימות המשיח ממש"⁸⁴. וניתן לראות שנקודה זו משתחלת לאורך השיחות כולם באופנים שונים ומגוונים.

והנה בדבר מלכות וישב מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, שבכדי שהיהודי יברר כל מקום ויהפכו למקום של קדושה (ההתעסקות עם עניני העולם) - צריך לעשות זאת באופן של התלבשות בדרכי טבע העולם, וכמאמר רז"ל הידוע⁸⁵ - "אזלת לקרתא הלך בנימוסי", ועד לפס"ד הרמב"ם⁸⁶: "וזה עיקר גדול בכל דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באותו המקום ואחר המנהג".

כלומר, שעבודתו של יהודי מתבטאת בכך שהוא מתלבש בתוך גדרי העולם ונימוסי המקום בו הוא פועל, ודוקא באופן זה הוא יכול לפעול להחדרת אור הקדושה, וכן הוא בכללות עבודתו של היהודי במשך היום כולו.

והנה כשבועיים לאחר מכן, בדבר מלכות ויגש מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, שעבודתו של יהודי הינה למעלה מהעולם ובאופן שאינו מתחשב בו כלל, ופועל והולך עם כל ה"ברייטיקייט" (רחבות) וכך יכול לעמוד נגד העולם ולפעול כנדרש ממנו.

ולכאורה נראה שהלך הרוח של ב' השיחות אינו תואם זל"ז, הואיל ומדבר מלכות וישב משמע שההתנהגות הנדרשת מהיהודי הינה דוקא ע"י ההתלבשות במנהגי

(84) ראה דבר מלכות שמו"ת ה'תשנ"ב ס"ב.

(85) שמו"ר פמ"ז, ה. ועד"ז בב"ר פמ"ח, יד. וראה ב"מ פו, ב.

(86) הלכות מכירה פכ"ו ה"ח. ועד"ז שם פכ"ח ה"ו: "אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום הידועים להם".

ונימוסי המקום וכו', ואילו מדבר מלכות ויגש משמע שהאופן שבו היהודי צריך לילך זה דוקא למעלה מהעולם וללא התחשבות כ"כ בנימוסיו והנחותיו.

ויש לבאר בדא"פ את הביאור בב' שיחות אלו, אשר לאחר עיון קל ניתן לראות שאינם סותרים זל"ז כלל, וכל אחת מגיעה מכיוון שונה להסבר עבודתו של היהודי, וכדלהלן:

ב

דהנה בדבר מלכות וישב מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, שהיהודי צריך להתלבש בעולם מפני שזהו רצון ה' - שכך יוחדר אורו הגדול בעולם, ואי"ז כענין של בפועל שנארע כתוצאה מהמטרה הכללית, אלא שזהו ענין לשעצמו לעבוד בתוך העולם ובכלי ההתלבשות המותאמים.

וזאת משום, שדוקא באופן זה ניתן לשנות ולהפוך את העולם לגאולה, וניתן לראות זאת בשיחתו הק', וזלה"ק (ס"ב):

"כשמתנהגים על פי מנהג המקום - המתאים יותר לתכונת מקום זה - מביא הדבר הצלחה יתירה. לכן צריך יהודי, המצוי במקום זה, להתנהג לפי מנהג המדינה, עד שהוא צריך גם לנצל את מנהגי המקום בעבודת השם שלו, שהרי ע"כ מביא הדבר תוספת הצלחה גם בעבודתו בהתאם למנהגי המקום.

עד שזה גופא, שהדין הוא שצריך לנהוג כמנהגי המקום - פועל, שמנהג המקום נהפך להנהגה שע"פ תורה. כלומר, שבמקרים שאין בדבר משום סתירה להלכה, ההלכה עצמה מחייבת⁸⁷ יהודי להתנהג לפי מנהגי המדינה בעיניי משא ומתן".

כלומר, שדוקא ע"י ההתלבשות במנהגי ונימוסי המקום ניתן לפעול בצורה הטובה ביותר, וזו הנהגה שההלכה מחייבת לפעול באופן זה (בעוד שההתלבשות בעיניי העולם אינם מנגדים להלכה ח"ו), וכך ניתן לפעול את הפיכת העולם למקום של קדושה.

אך ההסתכלות מצד דבר מלכות ויגש הינה, שהנחות העולם לא מפריעות ליהודי בעבודתו, הואיל והוא מתעלה מהם, והם אינן מהוות עבורו כמכשול בהמשך העבודה, וכל ענין הנקשר להנחות העולם אינו עושה זאת כלל, ובלשונו הק' (ס"ח):

"ובזה מתבטא רצון מרדכי, ש"לא יכרע ולא ישתחוה" לשום דבר בעולם (אפילו דבר המותר ע"פ שו"ע), מכיון שכל דבר שאינו עבודת השם הוא "עבודה שזרה לו".

לעומת זאת, רצון המן הוא - עבודה זרה, לא רק ע"ז ממש ר"ל, אלא כל עבודה שזרה לו (ליהודי), מכיון שאינה עבודת השם. וטענתו היא: מכיון שנמצאים בעולם הזה ובגלות, הרי כפופים לחוקי והגבלות הנהגת הטבע (שאותם ברא הקב"ה), ולכן צריך להתחשב בהם, עכ"פ בנוגע לדברי רשות ועניני העולם".

והיינו, שהנדרש בדבר מלכות ויגש הינו - לצעוד בגישה של "ברייטקייט" נגד כל עניני העולם המונעים ומעכבים מלהתחבר ולהתבטל לה' ("עבודה שזרה לו"), ולכן סגנון העבודה הינו באופן זה.

ג

וכעת ניתן לראות אשר אין סתירה בין ב' השיחות הנ"ל, ואדרבה הן משלימות זא"ז, הואיל ובדבר מלכות וישב דורש עבודה המתאימה את פעולתו בגדרי העולם דוקא, שהרי רק באופן זה ניתן להכין עולם לגאולה, ומצד שני בדבר מלכות ויגש מבהיר, שישנם ענינים שמונעים לאדם להתחבר עם הקב"ה, ובזה אין צריך להתחשב אלא לעקוף ולדלג.

ונמצא, שמב' שיחות אלו נקודת ההוראה ברורה כחלק משלל השיחות בהמשך נ"א"נ"ב, שעלינו כבר עתה לחיות במעמד ומצב של גאולה, אם ע"י ההתלבשות וההתעסקות בתוך העולם והפיתות לקדושה כהכנה לגאולה (דבר מלכות וישב), ואם ע"י הליכה בתוקף נגד כל הנחות והבלי העולם המנוגדים לגאולה (דבר מלכות ויגש).

וניתן לראות זאת אף בהבדל סגנון הביטויים בין ב' השיחות:

בדבר מלכות וישב אומר כ"ק אד"ש מה"מ, שיש להתחשב ב"נימוסי המקום", היינו שצריך להתלבש ע"פ מנהגי ונימוסי המקום בכדי לחזור יותר טוב לעולם וכך להופכו לקדושה.

אך בדבר מלכות ויגש אומר כ"ק אד"ש מה"מ, שאין להתחשב ב"דברי הרשות ועניני העולם", הואיל והם אכן ענינים שליליים שיש ללכת נגדם באופן של אי התחשבות כלל.

ועפ"ז עולה הקו המנחה את כללות השיחות בשנות הנפלאות, אשר מחד יש להתבונן במה ניתן להוסיף ובאיזה אופן צריכים להיות דרכי ההשפעה ("נימוסי המקום"), ומאידך מוכרחת להיות ההסתייגות והדילוג מעניני העולם המנגדים לרצון ה' ("דברי הרשות ועניני העולם"), אשר ב' שיחות אלו מהוות את אבני היסוד לשיטה זו, וק"ל.

אמונה וציפי' או חיי גאולה

הת' יוסף יצחק שי' שמולביץ
תלמיד בישיבה

א

בדבר מלכות ש"פ וירא ה'תשנ"ב מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שכעת בימינו זכינו כבר להתגלותו של משיח ולכן עלינו לקבל את פניו בפועל ממש. וממשיך - שענין זה צריך להתבטא באופן וכוונת מעשיו של כל יהודי בימינו אלה, וזלה"ק (סי"ד):

"וכיון שכן, מובן, שכל הענינים וכל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו, שמשותקק לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, עד כדי כך שגם לאחר הסעודה נשאר רעב לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר, ובמילא, טוען להקב"ה שאינו יכול לקיים המצוה ד"ואכלת ושבעת וברכת" לאמיתתה עד שהקב"ה יושיבנו על שולחנו להסעודה דלעתיד לבוא".

ולכאורה בהיבט ראשוני אין מובן הדבר: שהרי דברי כ"ק אד"ש מה"מ - ש"כל הפעולות חדורים בעניני משיח וגאולה", היינו כבכל שיחותיו של כ"ק אד"ש מה"מ מתקופה זו, שהכוונה היא לחיות עם מעמד ומצב של ימות המשיח עוד בזמן הגלות, וכמובא בדבר מלכות שמח"ת ה'תשנ"ב⁸⁸ (ס"ב) וזלה"ק:

"מזה מובן גם בנוגע לעבודת בני הנדרשת בשמח"ת, והמשכה במשך כל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו - עבודה שחדורה עם ענין הגאולה ומשיח, היינו, שהנהגתו של יהודי בכל הענינים בחיי היום יום שלו גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה - היא מעין ובדוגמת חיי והנהגת בני ימות המשיח ממש".

משא"כ בשיחה כאן אומר כ"ק אד"ש מה"מ, שהפעולות החדורות בעניני גאולה ומשיח, היינו ש"משותקק לסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר", כלומר: שה"חדורות בעניני גאולה ומשיח" הכא קאי על ההשתוקקות והציפי' לגאולה, ולא לחיות במעמד ומצב כמו בגאולה כהביאור בכל השיחות?

(88) וכן בעוד שיחות: דבר מלכות בלק ס"ט. דבר מלכות ואתחנן ס"ב. ועוד.

ובכדי לבאר ענין זה מדוע ענין הציפי' מתמזג יחד עם המעמד ומצב של לחיות משיח, יש להקדים תחילה ביאור בענין הלימוד בעניני גאולה ומשיח, ועפ"ז יוסבר ויבואר גם בשיחה זו.

ב

ידועה הוראתו של כ"ק אד"ש מה"מ בכו"כ מקומות, ללמוד עניני גאולה ומשיח כדי למהר ולקרב את ביאת משיח צדקנו, ומהם בדבר מלכות ש"פ תזריע־מצורע תנש"א, וכלשונו הק' (סי"ב): "וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה, היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש".

וכך היא ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח בעוד כו"כ מקומות בשיחותיו הק', ובמיוחד בשנות הנפלאות (תנש"א־תשנ"ב), אשר עורר על הוראה זו ריבוי פעמים⁸⁹.

ובמטרת לימוד עניני גאולה ומשיח ניתן לראות שני היבטים: א. כדי לחזק האמונה והצפי' לביאת משיח צדקנו והגאולה השלימה. ב. כדי לחיות ממש כמו במעמד ומצב של הגאולה השלימה.

ובמכלול השיחות ניתן להבחין שבשיחות שלפני שנות הנפלאות (תנש"א־תשנ"ב), ההוראה ללמוד עניני גאולה היא בכדי לחזק את הציפי' לביאת המשיח⁹⁰, ומשיחות שנות הנפלאות משמע שהלימוד הוא כדי שהפעולות יעשו באופן עבודה שמעין הגאולה - לחיות משיח⁹¹.

אך לאחר עיון, ניתן להבחין שישנם שיחות שתוצאת הדרישה שלהם הינה לחבר את ב' הקווים הנ"ל ביחד, היינו, ללמוד כדי לחיות משיח (שהפעולות יעשו מעין הגאולה), ומצד שני להדגיש בזה את רגש הציפי' לביאת המשיח, ולדוגמא ניתן לראות זאת בדבר מלכות ש"פ ראה ה'תנש"א וזלה"ק (סי"א):

"ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה, עי"ז שחודרים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק), מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא...".

(89) דבר מלכות ש"פ אחו"ק תנש"א סי"ד. דבר מלכות ש"פ בלק תנש"א ס"ט. דבר מלכות ש"פ ואתחנן תנש"א סי"ב. דבר מלכות ש"פ ראה תנש"א סי"א. דבר מלכות ש"פ כי תצא תנש"א סט"ו. דבר מלכות שמח"ת תשנ"ב ס"ב. דבר מלכות ש"פ לך תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות ש"פ ויצא תשנ"ב סי"ח. דבר מלכות ש"פ שמות תשנ"ב סי"ד. ועוד.

(90) ראה שיחת ש"פ חו"ב תשמ"ט. לקו"ש חח"י ע' 271. התועדויות תשנ"ג ח"ג ע' 229.

(91) ראה דבר מלכות ש"פ אחו"ק סי"ד. דבר מלכות ש"פ כי תצא סט"ו. דבר מלכות שמח"ת ס"ב. דבר מלכות ש"פ לך לך סי"ד. דבר מלכות ש"פ חיי שרה סי"ד. דבר מלכות ש"פ ויצא סי"ח.

ונקודה זו ניתן לראותה בדבר מלכות בלק תנש"א, אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש היא בשתי הקווים יחד, וכמובא בס"ט, וזלה"ק: "לכל לראש - שהלימוד הוא . מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות דביהמ"ק השלישי".

ובסיום ס"ט אומר: "גם ובעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה".

וב' קווים אלו בהתמזגותם יחד אינם סותרים זה את זה, ואדרבה משלימים זא"ז, הואיל וכאשר האדם חדור ברגש של ציפי' אמיתית לביאת משיח, ממילא כל פעולותיו יתאימו למעמד והמצב אליו הוא מצפה ומייחל, וכן אם האדם יחי' משיח וכל פעולותיו יעשו מעין הגאולה, ממילא יתגבר אצלו בעוצמה רגש הציפי' לביאת המשיח, הואיל וחפץ הוא להגיע לשלימות המצב אשר התחיל עוד בזמן הגלות.

ג

ועד"ז י"ל בנדוד"ד, ש"חדורים בעניני משיח וגאולה, כולל גם באכילתו ושתייתו, שמשתוקק לסעודה דלויתן ושור הבר, אינם סותרים זא"ז, אלא אדרבה משלימים זא"ז, מכיון שהעבודה דלחיות משיח יכולה וצריכה להתחבר עם רגש הציפי', ומוסיפה נופך משמעותי כאשר היא חדורה ברגש של ציפי', וכנ"ל.

היינו, בכדי לחזק יותר את החיות בכך ש"כל הפעולות חדורות בעניני גאולה ומשיח", מחבר זאת כ"ק אד"ש מה"מ גם עם חיזוק רגש הציפי' לביאת משיח, שע"ז שהאדם משתוקק ומצפה לגאולה אזי פעולותיו חדורות יותר בתוכן הגאולה, ועבודתו תואמת למעמד ומצב של הגאולה, היות ומצפה הוא בכל רגע להגיע למעמד ומצב מושלם זה.

וכן לאידך גיסא - "שמשתוקק לסעודה דלויתן ושור הבר ויין המשומר", מורגש ומתחזק יותר כאשר עבודתו של האדם היא מעין הגאולה, וכל פעולותיו חדורות בעניני הגאולה, אזי ממילא רגש הציפי' להגיע לשלימות מצב זה מתחזקת ונקשרת עמו באופן חזק יותר.

וניתן לראות את היסוד לדברים אלו בלקו"ש חכ"ט ע' 275, וזלה"ק: "ומובן, שהעבודה באופן של גאולה אינה בסתירה כלל לצפי', בקשה ותביעה, מקרב ולב עמוק כו', לגאולה האמיתית והשלימה - שהרי פשיטא שמצב ה"גאולה" ביחס לשלימות העבודה האפשרית בזמן הזה אינו בערך כלל וכלל לשלימות העבודה שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה, ולכן, ביחד עם שלימות עבודתו באופן של גאולה מכל ענינים המבלבלים מצפה ומבקש ותובע כו' שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד".

"אין לצחצח יתר על המידה" - האמנם?

הת' יוסף יצחק שי' ששון
תלמיד בישיבה

א

בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח⁹² מאריך כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א אודות הצורך בפעולתם של בני" בהוספת חיים במלך דוקא ע"י העם, וקרוב לסיום השיחה אומר שע"י ההכרזה "יחי המלך" והבקשה "עד מתי", פועלים את הבאת הגאולה האמיתית והשלימה באופן דזריזות תיכף ומיד ממש. ומסיים בזה, וזלה"ק (סי"ב):

"כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו פסק - בשעתו אז - שכבר נסתיימה העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח את הכפתורים". ומכיון שכבר עברו עשרות שנים (יותר מל"ח שנה) שבהם מצחצחים את הכפתורים - הרי בודאי שבימינו אלו נסתיימה גם העבודה דצחצוח הכפתורים,

ולהעיר, שאין לצחצח את הכפתורים יתר על המדה - כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!⁹³ ומכיון שכן, הרי בודאי ובודאי שעכשיו צריכה להיות ומוכרחת כביכול הזריזות של הקב"ה להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש".

ולכאורה אינו מובן הלשון - "שאין לצחצח הכפתורים יתר על המידה - כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!"; והרי כ"ק אד"ש מה"מ מביא דוגמא זו שאין לצחצח את כפתורי הבגד יותר מדי, כיון שיכול להיות שרק יגרע מיפיים ולא יוסיף בהם מאומה - ללמדנו על העבודה האישית שלנו ב"צחצוח הכפתורים", שכבר נסתיימה ונשלמה, ואם נצחצח יותר מדי יכול להיות שזה רק יגרע ולא יוסיף מאומה.

ובזה צריך להבין: הרי העבודה ד"צחצוח הכפתורים" היא עבודה כחלק מ"מעשינו ועבודתינו" בהוספת תורה ומצוות בכדי להביא את הגאולה, וא"כ מדוע ההוספה בזה יכולה לגרוע מהבאת הגאולה, והרי זהו דבר חיובי לכשעצמו שההוספה בו יכולה

(92) ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 347 ואילך.

(93) ההדגשה אינה במקור.

דוקא לקרב יותר, וא"כ יש לברר את כוונתו הק' במובא דלעיל שהעיסוק ב"צחצוח הכפתורים" יכול לגרוע?

ב

ואין לומר שהעבודה ד"צחצוח הכפתורים" אינה שייכת ל"מעשינו ועבודתינו", אלא זהו סגנון עבודה שכתוצאה מהריבוי בה יכול להיווצר מצב של גירעון, הואיל ובתורת כ"ק אד"ש מה"מ משמע שתוכן עבודה זו ד"צחצוח הכפתורים", הינה ההוספה ב"מעשינו ועבודתינו" בקיום תורה ומצוות, וכמו שניתן לראות בכו"כ שיחות, ומהם:

בספר השיחות תשמ"ז (ע' 243) אומר כ"ק אד"ש מה"מ כך, וזלה"ק (ס"א-ב):⁹⁴

"ידועה הכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר לכל אחד ואחת מבני", החל מההולכים ב"דרך ישרה אשר הורנו מדרכיו (ו)אורחותיו" - "עמדו הכן כולכם", מכיון שכבר סיימו את כל הענינים, מלבד "צחצוח הכפתורים" ("צופצון די קנעפלאך") כדי להיות מוכנים בתכלית השלימות, עד להידור ביופי לקבלת פני משיח צדקנו בקרוב ממש.

והנה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד צחצוח הכפתורים - נתפרשה על ידו בריבוי מאמריו שיחותיו ומכתביו, וריבוי גדול מהם נתפרסמו גם בדפוס, והנקודה הכללית שבהם - להוסיף ולהרבות בלימוד התורה, בקיום המצוות בהידור, החל ממצות הצדקה, ולעסוק (כל חד לחד לפום שיעורא דילי') בעבודת התפילה⁹⁵, כמבואר בארוכה ובפרטיות בכו"כ מקומות".

וכן משמע משיחת ש"פ ויצא תשמ"ז⁹⁶, וזלה"ק (ס"י):

"ה"אבן הבוחן" בנוגע לכל המדובר לעיל הוא - המעשה בפועל, שכאו"א יוסיף בכל עניני העבודה והפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה . . . ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו - "עמדו הכן כולכם" . . . ואז - משלימים ומסיימים את צחצוח הכפתורים⁹⁷ (כפתגם הידוע), היינו, שאפילו ה"כפתורים" נוצצים וזוהרים לקראת ה"מסדר" של "צבאות השם" לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה".

והיינו, שמשיחות אלו משמע שהעבודה ד"צחצוח הכפתורים" הינה להרבות בקיום מצוות בהידור, בלימוד התורה ובהפצת התורה והחסידות. וא"כ, האיך ניתן לומר שע"י הריבוי ב"צחצוח הכפתורים" בענינים אלו הרי זה יכול לגרוע מהבאת הגאולה?

94) שיחת "סיום ז' ימים (היקף שלם) מיום ה' טבת - היום בו "דידן נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים (בבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאנו שבספריית ליובאוויטש".

95) ההדגשה אינה במקור.

96) ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 122.

97) ההדגשה אינה במקור.

ג

ולפענ"ד יש לומר, שדוגמא זו אותה מביא כ"ק אד"ש מה"מ מצחצוח הכפתורים יתר על המידה, הינה דוגמא לכשעצמה הבאה לחזק את דבריו בנוגע לדרישה המיוחדת ע"ד ביאת הגאולה, ואינה משמשת כנמשל ממשי ע"ד העבודה ד"צחצוח הכפתורים".

היינו, שבסעיף המדובר (יב) מורה כ"ק אד"ש מה"מ את ההוראה הנלמדת משיחה זו, ואזי מניח את הפעולה שנעשית כתוצאה מההכרזה והבקשה - "שעי"ז פועלים כביכול ה"אחישנה" דהזריות אצל הקב"ה - "אלקיכם כהן הוא", ו"כהנים זריזין הם" - לגאול את בנ"י בזריות הכי גדולה, תיכף ומיד ממש".

ואזי מביע את הדרישה שכעת כבר צריכה לבוא הגאולה כתוצאה מעבודתנו עד עתה, וכלשונו: "כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו פסק - בשעתו אז - שכבר נסתיימה העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח את הכפתורים". ומכיון שכבר עברו עשרות שנים (יותר מל"ח שנה) שבהם מצחצחים את הכפתורים - הרי בודאי שבימינו אלו נסתיימה גם העבודה דצחצוח הכפתורים.

ולהעיר, שאין לצחצח את הכפתורים יתר על המדה - כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!"

ומיד ממשיך: "ומכיון שכן, הרי בודאי ובודאי שעכשיו צריכה להיות ומוכרחת כביכול הזריות של הקב"ה להביא את הגאולה תיכף ומיד ממש".

והיינו, שזו דרישה כלפי הקב"ה על מצבנו עתה שעדיין אין גאולה בפועל ממש⁹⁸, וזאת לאחר ההודעה שכבר נסתיימה העבודה, וכבר סיימו לצחצח את הכפתורים, אזי הדרישה והזעקה הינה גם על עצם צחצוח הכפתורים - ש"ש"אין לצחצח את הכפתורים יתר על המדה - כפי שרואים במוחש שצחצוח יתר מחסר מן הכפתור ומקלקל יפיו!"

ואין הכוונה שהעבודה ב"צחצוח הכפתורים" יכולה לגרוע בפועל מהבאת הגאולה, אלא שמצד המצב והזמן כבר לא שייך להמשיך בזה הואיל וכבר צריכה לבוא הגאולה בפועל ממש. וכדוגמא ברורה לכך שמספיקה עבודתנו עד עתה, מביא את המשל של הצחצוח הכפתורים יתר על המידה שיכול לקלקל יופיו של הבגד, שמצד זה מובן עד כמה נדרשת כבר הגאולה בפועל וסיום העבודה כהכנה לגאולה⁹⁹.

98) ובאופן אחר י"ל, שע"ד צחצוח הכפתור יתר על המידה בגשמיות יכול לפעול לקלוקל בכפתור באופן שנעשה דק יותר ומהווה אפשרות לחורים וכו', כך עקב המשך העבודה בתקופתנו ללא התוצאה - ביאת משיח, זה יכול לפעול חולשה ורפיון בהמשך העבודה. ועל זה באה הטענה כלפי הקב"ה בבקשה לגאולה, וככפנים.
99) ונראה שיש להוכיח כך מהערה 100 בשיחה, ודו"ק.

כל הספרים מלאים

ולוסיף, שבמסכת בבא בתרא (סיום וגמר הגלות) מרומזת גם הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו - בהסוגיא הידועה שבה נתבארו כו"כ מהיעודים דלעתיד לבוא, ומהם: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לויתן", "עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים מעורו של לויתן", "ושמתי כדכד שמשותיך (באבנים של חומות ירושלים) . . חד אמר שהם וחד אמר ישפה, אמר להו הקב"ה להוי כדין וכדין", "עתיד הקב"ה להגבי' את ירושלים ג' פרסאות למעלה, שנאמר וראמה וישבה תחתיו" . . ושמא תאמר יש צער לעלות, ת"ל מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם", וכן הסוגיא אודות חלוקת ארץ ישראל לעתיד לבוא.

(דבר מלכות ש"פ משפטים, ס"ח)

שם הפרשה - המשיח שבפרשה

הרב שלום דובער שי' וולף
ר"מ בישיבה¹

שם הפרשה מורה על תוכן הפרשה

משה² רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בכל שבת. ועזרא³ תיקן להם שיהיו קוראין קללות שבספר ויקרא (פרשת בחוקותי) קודם עצרת, ושבמשנה תורה (פרשת תבוא) קודם ראש השנה.

בזמן⁴ הש"ס הי' מנהג ארץ ישראל לסיים את התורה כולה בשלוש שנים, ומנהג בכל הי' לחלק את התורה לנ"ג חלקים, הם נ"ג הפרשות שבידינו, כך שסיימו את התורה כולה בשנה אחת; לכאורה מנהג בכל מתאים יותר עם תקנת עזרא הנ"ל, לקרוא בכל שנה את הקללות שבויקרא ושבמשנה תורה. ברבות הדורות מנהג בכל התפשט בכל תפוצות ישראל, עד שגם בא"י עצמה נוהגים כיום כמנהג בכל.

כיום אנו נוהגים לקרוא לכל פרשה מנ"ג הפרשות בשם הלקוח מתחלתה. כבר⁵ בש"ס מוזכרים כמה משמות הפרשות, אמנם שם מדובר בשמות שהם ממש מתחילת הפרשה (כמו "ואתה תצוה" ו"כי תשא"), ולכן אין ברור אם כוונת חז"ל לקרוא לפרשה בשם (כמו שם האדם המורה על זהותו המיוחדת), או רק לציין את הדיבור המתחיל שלה כסימן זיהוי בעלמא (על דרך מספר סידורי).

עיקר הענין של שמות הפרשות אנו מוצאים אצל רבותינו הראשונים, בסידור הרס"ג ובסדר תפלות של הרמב"ם⁶, שם אכן ישנם גם שמות כאלו שאינם 'דיבור המתחיל' ממש, אלא נראה שחיפשו את אותם תיבות שיש להם קשר עם תוכן הפרשה (כמו

(1) על פי שיעור שנמסר בישיבה.

(2) ב"ק פב, א. הל' תפלה רפי"ב.

(3) מגילה לא, ב. הל' תפלה רפי"ג.

(4) מגילה כט, ב. הל' תפלה שם.

(5) לקו"ש ח"ה ע' 57. ושם נסמן.

(6) לאחר הפסוק הראשון "וידבר ה' אל משה לאמור" המופיע רבות בתורה, וגם בתחילתם של כמה פרשות, ולכן לא יכול להיות סימן מזהה.

(7) בסוף ספר אהבה.

פרשת "לך לך", אף שהדיבור המתחיל⁸ שלה הוא "ויאמר ה' אל אברם". וכן פרשת "ויקחו לי תרומה", אף שהדיבור המתחיל שלה הוא "דבר אל בני ישראל"⁹.

אמנם¹⁰ אצל רבותינו הראשונים רוב הפרשות נקראות בשם בן ב' או ג' תיבות. ועל פי מנהג ישראל שבידינו, שיש לשער שמקורו בדורות מאוחרים יותר, שמות אלו התקצרו או הוחלפו לשם בן תיבה אחת בלבד (כמו פרשת "אלה תולדות נח" הנקראת אצלנו 'נח', ופרשת "ויקחו לי תרומה" הנקראת אצלנו 'תרומה').

לכאורה יהי' נכון לומר על דרך הנ"ל, שכשקוראים לפרשה בכמה תיבות, גם כשאין מתחילת הפרשה ממש, מ"מ עדיין זהו על דרך דיבור המתחיל. וכאשר השם הוא בן תיבה אחת בלבד, אז מודגש יותר שזהו 'שם' ממש. ובפרט כשאנו אכן רואים שמג' התיבות שבדברי הראשונים, מנהג ישראל להשתמש באותה תיבה הקשורה יותר עם תוכן הפרשה, בבחינת שם המורה על התוכן (כמו נח¹¹ ותרומה כנ"ל).

*

במבט חיצוני נראה שחלוקת התורה לנ"ג פרשיות היא חלוקה שרירותית בהתאם לצורך. כלומר, שהואיל ובשנה (מעוברת) ישנם בערך כמספר הזה של שבתות, חלקו את התורה למספר חלקים מתאים, ולא שהתורה מצד עצמה מתחלקת בתוכנה לנ"ג חלקים בדוקא (בשונה מהחלוקה של חמשה חומשי תורה, שכך נחלקה התורה מלכתחילה, וזוהי חלוקה תכנית ברורה).

ואף שנראה שנעשתה השתדלות שכל פרשה תהווה במדה מסויימת יחידה בפני עצמה (וכמו פרשת בראשית שמספרת על בריאת העולם ועשרה דורות שמאדם עד נח, ופרשת נח שמספרת על המבול ועשרה דורות שמנח עד אברהם); אך פעמים רבות פרשה אחת כוללת עניינים שונים שלא בהכרח מהווים יחידה אחת, ועד שפעמים נראה שכלל אין ביניהם קשר מיוחד. וכן לאידך גיסא, פעמים רבות ענין אחד נחלק לשני פרשיות.

(ולדוגמא פרשת שמיני, שחצי' הראשון מדבר על חנוכת המשכן ביום השמיני למילואים, ומהווה המשך לסיפור שבעת ימי המילואים בפרשת צו - וחצי' השני מדבר על בעלי חיים הטמאים והטהורים, שאין לזה קשר גלוי לחנוכת המשכן, ונראה יותר

(8) ראה הל' תפלה רפי"ג, שם הרמב"ם מזהה פרשה זו בפסוק זה.

(9) על משקל פרשת "אמור אל הכהנים" (ששם אכן ציטוט זה מורה על תוכן הפרשה, דינים המיוחדים לכהנים).

(10) רשימה של שמות כאלו, בלקו"ש חכ"א ע' 146 הע' 6.

(11) ודוגמא זו של פרשת נח, היא ההוכחה בכ"מ בלקו"ש (ח"ה ע' 354, ועוד) לכך ששם הפרשה מורה על התוכן, מזה

שתפסו תיבת 'נח' ולא תיבת 'תולדות' שקדמה לה. עיי"ש.

קשור לדיני טומאה וטהרה שבפרשיות תזריע ומצורע; ולהעיר ג"כ מפרשת ויחי, שמתחילה במקום שבתורה אין כלל הפסק פרשה¹²).

ועד"ז מובן בנוגע לשמות הפרשות, אף שכנ"ל שם בכלל אמור להורות על התוכן (דוגמת שמות המסכתות בש"ס וכו'), אך בנוגע לנ"ג הפרשות שבתורה, הואיל ולרוב הפרשות אין תוכן אחד - במילא אי אפשר לתת להם שם שמורה על התוכן, והוצרכו לתת להם שם הסכמי שלא דוקא מורה על התוכן, אלא לזיהוי בעלמא. ולפיכך נהגו לקרוא לפרשה בשם הלקוח מתוך הפסוק הראשון שלה.

ואמנם כנ"ל, נראה שנעשתה השתדלות שהשם יורה על תוכן הפרשה כולה או רובה (וע"ד פרשת בראשית, שהשם יכול להורות על כללות הפרשה שהיא ראשונה בתורה ומספרת על ראשית הבריאה. וכן פרשת נח, שרוב הפרשה אכן עוסק במאורעותיו של נח).

אך פעמים רבות נראה שיש לשם משמעות רק לחלק או מקצת הפרשה (כמו פרשת שמיני, שרק חצי' מספר על יום השמיני למילואים, כנ"ל), ופעמים רבות נראה שאין לו שום קשר לתוכן הפרשה, אלא רק כמו סימן בעלמא לזיהוי הפרשה (כמו פרשת תצוה, שאין בתיבת 'תצוה' שום הוראה על תוכן הפרשה). ועד שלפעמים אדרבה, שם הפרשה נראה הפוך מתוכן הפרשה (כמו פרשת חיי"שרה, שתוכנה מספר על 'ותמת שרה' והמאורעות שבהמשך לזה).

*

אך כל זה הוא בהסתכלות חיצונית האומרת שחלוקת הפרשיות ושמותיהם היא מעשה ידי אדם, ובמילא לפי הגבלות האדם. אמנם בהסתכלות תורנית הענין הוא אחרת לגמרי.

וכמבואר¹³ בנוגע לשמות הפרשות, שאף שהם מהדורות שלאחר הש"ס כנ"ל, אמנם כיון שמקורם הוא מגדולי ישראל או (במקרים שהשמות קוצרו כנ"ל) ממנהג¹⁴ ישראל שתורה הוא, הרי הם שמות תורניים, עם כל המשמעות שבדבר. ומובן שכן הוא בנוגע לעצם חלוקת הפרשות, שאף היא חלוקה תורנית.

וכיון ש"כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני"¹⁵ - וכפי שכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מפרש שהכל נכלל 'בכח' ובהעלם בהר סיני, אלא שהציאה מההעלם בכח אל הגילוי בפועל היא על ידי התלמיד ותיק ברבות הדורות -

(12) הערת המערכת: וראה רש"י על אתר "למה פרשה זו סתומה כו", ובשפתי חכמים "כלומר, קבלה הוא בידינו מעורא ע"ה שפרשת ויחי הוא תחלת פסקא כו", עיי"ש.

(13) לקו"ש ח"ה שם.

(14) לקו"ש חכ"א שם.

(15) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. ובכ"מ.

הרי שגם חלוקת הפרשיות לשמותיהם היא מסיני ממש¹⁶, אלא שהתגלותה בפועל היא על ידי בני ישראל ברבות הדורות.

וכיון שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיוק, מובן שחלוקת התורה לנ"ג פרשיות אינה חלוקה שרירותית, אלא חלוקה אמיתית בתכלית, שהתורה עצמה מתחלקת בתוכנה לנ"ג חלקים¹⁷, וכל הענינים הנכללים בפרשה אחת יש להם נקודה אחת משותפת.

ועד"ז מובן ג"כ ששמות הפרשות אינם רק שמות הסכמיים בעלמא, וגם לא רק שמות המורים על תוכן חלק מהפרשה או אפילו רובה, אלא שמות אמיתיים המורים על אותה נקודה משותפת הנמצאת בכל חלקי הפרשה כולה; וזה גופא הוא גם הטעם הפנימי לכך ששם הפרשה לקוח מתחילת הפרשה, כי גם תחילת הפרשה אינה סתם התחלה, אלא היא בחינת 'ראש' הכולל בתוכו את כל המשך הפרשה.

וכ"ק אד"ש מה"מ מקשר זאת¹⁸ לתורת הבעש"ט¹⁹ שכל עניני העולם הם בהשגחה פרטית ובתכלית הדיוק, שמזה נלמד בקל וחומר לעניני התורה שהם בהשגחה פרטית ובתכלית הדיוק. ואם כן מובן שכן הוא גם בעניננו, שאף שלכאורה חלוקת הפרשיות והשמות נעשתה מדעתם של ישראל עצמם, הרי לאמיתו של דבר כל זה הי' בהשגחה פרטית מאתו יתברך, בהתאם לחכמתו יתברך כפי שניתנה בסיני.

וכן מקשר זאת כ"ק אד"ש מה"מ²⁰ לתורת הבעש"ט²¹ ששמו של כל דבר אשר יקראו לו בלשון הקודש מורה על החיות האלקית הנמשכת לו מדבר ה' המהווה אותו - שמזה מובן שבלשון הקודש בכלל אין תיבות הסכמיות, אלא כל שם מורה על התוכן של

16) ועד כדי כך, שמצינו (לקו"ש חכ"ג ע' 171) שכ"ק אד"ש מה"מ חוקר בנוגע לפרשת בלק, מדוע נקראת בשם זה ולא על שם בלעם שהוא לכאורה הדמות המרכזית בפרשה. ואף שהטעם הפשוט לזה, כיון שבלק מוזכר בפסוק הראשון שבפרשה, ובלעם רק בפסוק הרביעי, אומר כ"ק אד"ש מה"מ שהא גופא קשיא, שהרי הפרשה היתה יכולה להתחיל "ויקרא בלעם על ידי בלק".

ונמצא, שכ"ק אד"ש מה"מ מצפה ממש רבינו (!) שיכתוב הפסוקים באופן שיתאים לשמות הפרשות, אף שאצל משה טרם היתה חלוקת הפרשות ולא שמותיהן!

וראה ג"כ לקו"ש ח"ז ע' 92 הע' 4, שמציין כחידוש מיוחד שדורשים סמוכים גם מסדרה לסדרה. אף שלכאורה דרשת סמוכים היא מצד שהתורה עצמה הסמיכה פרשיות אלו זל"ז, ולכאורה לא אמור להיות נפק"מ מזה שדורות אח"כ חלקו בני ישראל הסדרות זו מזו. אא"כ נאמר כפנינים, שגם חלוקת הסדרות היא מסיני.

17) וכפי שמצינו בתיקון ח"ז (תיקון כח, נב) שדורש כמה פסוקים שנאמרה בהם תיבת גן, ומפרש שרומז על ג"ן סדרים דאורייתא.

18) ראה לקו"ש ח"ה ע' 58 הע' 11.

19) ראה כתר שם טוב בהוספות (הוצאת קה"ת) סקי"ט ואילך. וש"נ.

20) ראה לדוגמא לקו"ש חכ"א הנ"ל.

21) ראה שעהיו"א פ"א.

הדבר, ומזה מובן בק"ו בנוגע לשמות הפרשיות שבתורה (שעל פי תורה שם שהוחזק שלוש יום הוא שם אמיתי) שאינם שמות הסכמיים, אלא שמות המורים על התוכן²².

שם הפרשה מורה על פנימיות הפרשה

אמנם כנ"ל, בהסתכלות פשוטה נראה שישנם פרשיות שבהם בפרשה אחת ישנם כמה ענינים שונים, ושם הפרשה מורה רק על חלק מהפרשה או פחות מזה. ולכן מובן - וכפי שאכן רואים בפועל בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ - שבכדי למצוא את הנקודה המאחדת את כל עניני הפרשה יש להעמיק מעבר לתוכנה הפשוט, ומעבר למשמעות הפשוטה של שם הפרשה.

ובעיקר הכוונה²³ שיש ללמוד את פנימיות הפרשה כפי שנתבארה בפנימיות התורה דייקא, החל ממדרשי חז"ל ועד ובעיקר תורת החסידות, הביאורים בתורה אור ולקוטי תורה בהם מתגלית ה"פרשה החסידית", ודרושי רבותינו נשיאנו שלאחרי זה, ואז אכן ניתן לראות כיצד כל הפרשה מהווה ענין אחד המשתקף בשם הפרשה.

ודברים אלו עולים בקנה אחד עם המבואר בכ"מ²⁴ בנוגע לסדר התגלות התורה מדור לדור, שזהו סדר של מן הנגלה אל הפנימיות. כי בביאת המשיח יהי' עיקר גילוי פנימיות התורה, וככל שהולכים ומתקרבים לאותו הזמן, ישנה יותר ויותר ההכנה ועד לטעימה והתחלה של זה, בהתגלות תורת הקבלה ותורת החסידות.

ועד"ז בדורות שלפני זה, שעניני התורה שהתגלו בזמן ומקום הגלות, יש להם שייכות לפנימיות התורה יותר מאשר עניני תורה שהתגלו בזמן שישראל על אדמתם. ובפרט מנהגי ישראל שהתגלו בדורות שלאחר הש"ס, יש להם עוד יותר שייכות לפנימיות התורה. ודוקא לכן התגלותם היא על ידי ישראל מצד עצמם, ולא בדרך ציווי וגזירה של דינים דאורייתא או דרבנן.

ועד"ז מובן בעניננו, שאף שכנ"ל חלוקת התורה לנ"ג פרשיות ושמותיהן אינה מדאורייתא אלא מנהג ישראל, וכנ"ל חלוקה זו שייכת לבבל מקום הגלות (ומסתבר לומר שגם שייכת יותר לזמן הגלות, כי בפשטות מנהג בבל מאוחר יותר למנהג ארץ ישראל), ושמות הפרשיות הרי התגלו רק בדורות שלאחר הש"ס, ובזה גופא בדורות

22) ולאמיתו של דבר ב' הענינים שבדברי הבעש"ט - השגחה פרטית ומשמעותן של השמות - מסתעפים שניהם מהנקודה היסודית של הבריאה המתמדת ש"פירש הבעש"ט", שדבר ה' שבעשרה מאמרות מהווה בכל רגע ורגע את העולם מחדש, ולפיכך אין שום משמעות לחוקי הטבע, כיון שכל פרט ופרט שבבריאה מתהווה באופן ישיר בהשגחה פרטית ממנו יתברך, וגם השם של כל דבר הוא חילופי אותיות של דבר ה' מעשרה מאמרות שמהווה אותו. ומרעיונות אלו של הבעש"ט ממשיך כ"ק אד"ש מה"מ ומשליך הלאה לגבי שמות הפרשיות, ככפנים.

23) דוק בלשונו בלקו"ש ח"ה שם.

24) ראה שערי ישיבה ח"ז, ע' 517 ואילך, ושם נסמן.

האחרונים יותר - אעפ"כ על פי הנ"ל מובן שכל זה הוא בהשגח"פ בהתאם לתכנם, כיון שחלוקה זו ושמות אלו הם בעצם פירוש פנימי לתורה שבכתב, ולכן התגלו דוקא במקום הגלות ודוקא בזמן שלאחר הש"ס ודוקא על ידי ישראל עצמם בדרך של מנהג ישראל תורה.

*

וכנ"ל, הטעם להתגלות פנימיות התורה בדורות האחרונים הוא מפני שהולכים ומתקרבים לעיקר גילוי פנימיות התורה על ידי משיח. שלכן בפנימיות התורה בכלל יש יותר ויותר דגש על הענין של ביאת המשיח, שזוהי המטרה והמשמעות הפנימית של כל עניני התורה.

וכמבואר²⁵ על דברי הרמב"ם "שכל הספרים מלאים בדבר זה"²⁶ של ביאת המשיח, שגם הספרים והפסוקים שמדברים בגלוי על ענינים אחרים, הרי כשמעמיקים בפנימיותם רואים שענינם האמיתי הוא "דבר זה".

ומזה מובן בנוגע לעניננו - בנוגע לשמות הפרשיות שמורים על התוכן הפנימי של הפרשה - שיש בהם הוראה גם על "דבר זה" של ביאת המשיח. ובפרט שמצינו שבמשך הדורות מאז רבותינו הראשונים ועד היום, ישנם שינויים בשמות כמה מהפרשיות, שעל פי הנ"ל מובן שזה קשור עם כך שמתקרבים יותר לביאת המשיח, ולפיכך בשמות אלו יש קשר גלוי יותר ל"דבר זה" של ביאת המשיח. ובפרט²⁷ זה עומד בהדגשה בעת הזאת, כאשר בני ישראל עוסקים בלהט בענין של ביאת המשיח, ומחפשים לקשר כל הענינים עם הגאולה.

ועל בסיס כל זה, יבואו בזה מקצת דוגמאות מתוך שיחות כ"ק אד"ש מה"מ, בנוגע לכמה פרשות, ובכמה ענינים יהי' זה באופן של הוספה על פי הדברים, או 'מכללא' של הדברים שנאמרו בהקשרים אחרים. ותן לחכם ויחכם.

פרשת נח

בפשטות שם הפרשה מורה על האיש נח, שהוא הדמות המרכזית במעשה המבול התופס חלק עיקרי בפרשה. אמנם בהמשך הפרשה מדובר על התחלקות שבעים אומות לאחר המבול, דור הפלגה, ועשרה דורות שמנח ועד אברהם, שלכאורה השם נח אינו מבטא את תכנם של חלקים אלו בפרשה.

(25) דבר מלכות ש"פ אחו"ק הע' 127.

(26) הל' מה"מ רפי"א.

(27) ראה שיחת ש"פ מקץ תנש"א בסופה. דבר מלכות ש"פ עקב תנש"א.

אמנם²⁸ השם נח, מעבר להיותו שם אדם מסוים, יש בו את המשמעות של "זה ינחמנו" - מנוחה. ובתו"א פרשת נח מבואר הטעם שהמבול נקרא בהפטרות הפרשה בשם "מי נח", כי מטרתו הפנימית של המבול היתה לא רק לשחת הארץ ולהעניש החוטאים (כפשוטה של פרשה), אלא לטהר את הארץ ולפעול בה מנוחה, "נייחא דרוחא".

ועד"ז מובן בנוגע לשם הפרשה, שבא להורות על תוכנה הפנימי של הפרשה - אף שהפרשה עוסקת בענין שלילי, הרי כששומעים ששם הפרשה הוא נח מיד מרגישים שיש בזה בפנימיות ענין של מנוחה, "נייחא דרוחא".

ועפ"ז מובן ג"כ שהשם נח מתאים גם להמשך הפרשה בסיפור המשך הדורות והחטאים שלהם עד לידת אברהם, עד סיום הפרשה ממש "וימת תרח בחרן", שהנו"ן הפוכה - וכפי שמפרש רש"י שזהו מפני ש"עד אברם חרון אף של מקום", היינו שהחרון אף על החטאים לא הסתיים במבול לבדו, אלא ה' לזה המשך, ורק על ידי אברהם אבינו ה' הסיום של החרון אף וה"נייחא דרוחא" האמיתי.

וזוהי המטרה הפנימית של כל הענינים הבלתי רצויים שהיו באותם דורות, שסוף סוף על ידי עבודת האדם יתקן הכל ויהי' עוד תוספת ויתרון בקדושה, בבחינת "נייחא דרוחא". (וע"ד מאחז"ל²⁹ ש"כל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם אבינו וקבל שכר כולם").

*

והנה בפרשת נח ישנו הרמז לענין הגאולה, בברית הקשת לדורות עולם. וכביאור הזוהר³⁰ שבקשת יש ב' בחינות. א. להורות שלא יהי' עוד מבול, כפשוטו של מקרא. ב. "לזכור ברית עולם" שבין הקב"ה וכנסת ישראל לגאול אותה מהגלות, וכנאמר בהפטרה, "כאשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ, כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך".

גם מבואר³¹ בנוגע לסיום פרשת בראשית בדור העשירי של "נח מצא חן בעיני ה'", שרומז לגילוי החן לעתיד לבוא על ידי משיח, ואולי אפשר³² לקשר זה ג"כ לענין ד"זה ינחמנו" שנאמר על נח, שיש בזה ג"כ המשמעות של נחמה ורומז ג"כ למשיח ש'מנחם שמו'.

(28) לקו"ש ח"ה ע' 355. ח"כ, הוספות לפרשת נח.

(29) אבות רפ"ה.

(30) ח"א, עב, ב.

(31) שיחת ש"פ בראשית תשי"ז. בלתי מוגה.

(32) ראה שערי ישיבה שם.

וע"פ כל זה אפשר לומר ג"כ בנוגע לשם הפרשה, שמעורר ומזכיר על המנוחה והנחמה האמיתית בגאולה השלימה, על ידי משיח ש'מנחם שמו'.

פרשת חיי שרה

כנ"ל, השם³³ חיי שרה לכאורה הפוך מתכנה של הפרשה אודות מיתת שרה, וכן כל המשך הפרשה מספר על ענינים שבאו בעקבות מיתתה - נישואי יצחק לרבקה, שעל ידי זה "וינחם יצחק אחרי אמו", נישואי אברהם להגר לאחר ששרה גירשה אותה, ורק לאחר שמתה שרה יכלה הגר לחזור לאברהם.

אמנם בפנימיות התורה מבואר ש"צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי", ומבאר אדה"ז ש"חיי הצדיק אינם חיים בשרים, כי אם חיים רוחניים שהם אמונה יראה ואהבה³⁴ - שחיים אלו נמשכים גם לאחר הסתלקותו ואדרבה - ועל פי זה מובן שכל הפרשה נקראת בשם חיי שרה, כיון שכל סיפורי הפרשה מורים על המשך החיים האמיתיים והפנימיים של שרה דוקא לאחר הסתלקותה עוד יותר מאשר לפני כן.

אחד הענינים העיקריים של שרה, ה' ההבדלה של בנה יצחק מישמעאל בן הגר. שהרי אברהם מצדו הסתפק בישמעאל עד שכאשר הקב"ה הבטיחו ביצחק, אמר אברהם "לו ישמעאל יחי" לפניך³⁵, ודוקא שרה היא זו שטענה "לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"³⁶, וגם אז "וירע הדבר בעיני אברהם"³⁷ עד שהקב"ה אמר לו "שמע בקולה"³⁸.

אמנם סוף כל סוף דוקא לאחר פטירת שרה הודגש ענין זה, כשאברהם נתן את כל אשר לו לנישואי יצחק, וגם אח"כ כשנשא את הגר והוליד ממנה בנים הנה "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק"³⁹, לעומת בני הפילגשים ששלחם מעל פניו. שכל זה מורה על המשך חיי' האמיתיים של שרה כנ"ל.

(33) לקו"ש ח"ה ע' 338.

(34) ביאור על אגה"ק סימן כו. ע' 292.

(35) בראשית יז, יח.

(36) שם כא, י.

(37) שם, יא.

(38) שם, יב.

(39) שם כה, ה.

פרשת מקץ

"מיד⁴⁰ כשיהודי שומע בקריאת התורה את המילה "מקץ", מתעורר הוא אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין, קץ הגאולה".

פרשת ויחי

אותה שאלה שנשאלה לעיל בנוגע לפרשת חיי שרה - שלכאורה שמה הפוך מתכנה - נשאלת ג"כ בנוגע לפרשת ויחי, שהרי שם הפרשה מורה על חיים בכלל וחיי יעקב בפרט, ומיד בתחלת הפרשה מסופר ש"ויקברו ימי ישראל למות"⁴¹, וכל המשך הפרשה הוא בענין זה - פרידת יעקב מבניו וכו', עד "ויגוע ויאסף אל עמיו"⁴². . ויקברו אותו⁴³ וכו'.

וגם כאן יש לומר הביאור⁴⁴ (על דרך שנת"ל לגבי פרשת חיי"ש), על פי מאחז"ל⁴⁵ "יעקב אבינו לא מת . . מה זרעו בחיים, אף הוא בחיים", שעפ"ז יש לומר ששם הפרשה בא להורות על זה - שבפנימיות לא היתה כאן מיתה כלל, אלא רק המשך חיי יעקב, וכל תוכן הפרשה על ברכת יעקב לבניו מורה על היות "זרעו בחיים", שעל ידי זה הוא עצמו בחיים.

וכאשר⁴⁶ יודעים שיעקב אבינו לא מת, הרי זה מורה על כך שיעקב הוא מציאות אמיתית ונצחית. וממנו למדים בנוגע ל"זרעו בחיים", שגם הם מציאות אמיתית ונצחית, כפי שמתגלה בהעילוי והשלימות דגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית, שאז יהיו גם חיים נצחיים לכל אחד מישראל - "ויחי".

פרשת כי תשא

בפרשת⁴⁷ 'כי תשא' כמה ענינים שונים מן הקצה אל הקצה. בתחילת הפרשה מצות מחצית השקל ועוד עניני המשכן, ההמשך במעלת הלוחות הראשונות, לאחמ"כ חטא העגל ושבירת הלוחות, והסיום ב"ג מדות הרחמים וקירון עור פני משה - ענינים של עלי' הכי גדולה ולעומתם ענינים של ירידה הכי גדולה - אך התורה באה וכוללת את

(40) שיחת ש"פ מקץ ה'תשנ"א.

(41) בראשית מז, כח.

(42) שם מט, לג.

(43) שם נ, יג.

(44) ראה שיחת ש"פ ויחי הנ"ל בתחלתה.

(45) תענית ה, ב.

(46) ראה דבר מלכות ש"פ ויחי ה'תשנ"ב.

(47) דבר מלכות ש"פ תשא ה'תשנ"ב.

כולם כאחד בפרשה אחת תחת השם "כי תשא", המורה על עלי' ונשיאות ראש של בני ישראל.

ובפרשה החסידית - תורה אור ריש פרשת כי תשא - מבואר: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני... כן דרך השם לבני ישראל עם קרובו, כשמתעורר למעלה בחי' שמאל דוחה מחמת מעשה התחתונים ויהי להם למושיע וגורם שאדרבה עי"ז יהי' להם נשיאות ראש. וזהו כי תשא את ראש בני' לפקודיהם, פי' על ידי איזה פקידה שיפקד עליהם לרעה ח"ו, וכלשון רז"ל אין לך כל פקידה שאין בה מעון העגל, הנה עי"ז אדרבה תשא את ראש בני'. כי בחי' השמאל דוחה אינה דחי' לגמרי ח"ו אלא וימין מקרבת. וזהו וימינו תחבקני אשר כי יפול לא יוטל ח"ו". עכלה"ק.

שעל פי זה מובן שאף שבגלוי חטא העגל הוא ירידה הכי גדולה, הרי בפנימיות זה גופא הוא ענין של "תשא את ראש בני ישראל", כשם הפרשה. ונמצא כנ"ל, ששם הפרשה מורה על תוכנה הפנימי דייקא של הפרשה.

ובנוגע לביאת המשיח, מבואר⁴⁸ ש"כי תשא את ראש בני ישראל" מרמז על "המשיחה דראש בני ישראל למלך המשיח". ויש לומר שביאור זה מיוסד על פי המבואר בכ"מ⁴⁹ שנשיאת ראש מורה על העלאת הראש וחיבורו לדרגת הכתר שלמעלה מהראש, ובעבודת ה' קישור בחינת חב"ד שבנפש עם דרגת היחידה שלמעלה מהשכל. והרי בכללות ישראל זוהי דרגתו של משיח, בחינת כתר ויחידה הכללית, שנקרא על שם המשיחה בשמן המורה ג"כ על בחינת היחידה. שזהו היסוד לפירוש הנ"ל על "המשיחה (בשמן, יחידה) דראש (חב"ד) בני ישראל למלך המשיח (כתר, יחידה הכללית)".

פרשת שמיני

כנ"ל, חצי' הראשון של הפרשה מדבר אודות יום השמיני למילואים, וחצי' השני מדבר אודות בעלי חיים הטמאים והטהורים. ולכאורה השם 'שמיני' מתאים רק לחלק הראשון של הפרשה.

אמנם⁵⁰ בפנימיות מבואר שהמספר שבע מורה על מציאות העולם שנברא בשבעה ימים, והמספר שמונה מורה על האלקות שלמעלה מהעולם. וזהו ג"כ הענין הפנימי של יום השמיני למילואים, שבאותו היום שרתה שכינה במשכן, המשכת בחינת שמיני; וזהו הקשר להמשך הפרשה אודות ההבדלה בין הטהור לטמא - שעל ידי זה דוקא נמשך בחינת שמיני שלמעלה מהטבע.

(48) דבר מלכות ש"פ תצוה ה'תשנ"ב.

(49) ראה לקו"ת ריש פרשת במדבר.

(50) לקו"ש ח"ז, ע' 92 ואילך.

ועיקר הגילוי של בחינת שמיני, האלקות שלמעלה מהעולם, יהי' לעתיד לבוא. שלכן אמרו חז"ל ש"כינור של ימות המשיח של שמונה נימין⁵¹".

פרשת תזריע־מצורע

פרשת תזריע עוסקת בתחלתה בדיני יולדת, "אשה כי תזריע וילדה זכר", אך המשך ורוב הפרשה ככולה עוסקת בדיני טומאת צרעת, שלכאורה אין לזה קשר ל"תזריע" שבשם הפרשה.

ומבואר על זה⁵², על פי דברי הרמב"ם שמטרת הצרעת היא בכדי לעורר את האדם לתשובה על מעשיו הרעים, על ידי האזהרה שהקב"ה מזהיר אותו כשקירות הבית משתנים ואח"ז כלי הבית והבגדים וכו', עד שבסופו של דבר אם לא חזר בתשובה צריך להיות "בדד ישב", שעל ידי זה יהי' מובדל משיחת הרשעים וכו'. ונמצא שכל ענינה של הצרעת אינה עונש כשלעצמו, אלא אמצעי לעורר את האדם לתשובה ולהביאו לסדר עבודה חדש.

ועפ"ז מובן מה שכל הפרשה נקראת בשם "תזריע", להורות על תוכנה הפנימי של הפרשה. שכל ענין הצרעת שבפרשה אינו אלא הכנה לחיים החדשים שלאחר התשובה, בדוגמת זריעה שעל ידה מגיעה הולדה וחיים חדשים.

*

ועד"ז מבואר⁵³ בנוגע לפרשה שלאח"ז, שבדורות הראשונים נקראת בשם 'זאת תהי'', ובדורות האחרונים נקראת 'מצורע'. אף שהפרשה עוסקת בדיני טהרת המצורע.

והביאור בזה ע"ד הנ"ל, שבקריאת שם זה לפרשה זו מודגש שהטהרה שבפרשה אינה ענין חדש שמתחדש לאחר הצרעת, אלא זהו המשך ישיר של מציאות הצרעת עצמה. וכנ"ל שעצם מציאות הצרעת מביאה ומכריחה את המצב של טהרת המצורע.

ויתירה מזו⁵⁴:

אדה"ז מבאר "נגעים דברים גבוהין הן, שאינו נקרא טמא עד שיקראנו הכהן טמא, וכשעדיין לא קרא לו שם טמא אין הנגעים בכלל טומאה אלא אדרבה הם אורות עליונים". אלא שלמטה אין הכלי להכיל אורות עליונים אלו, ולפיכך הם באים בצורה של נגע וטומאה. וטהרתם היא על ידי גילוי ענינם האמיתי, אורות עליונים.

(51) ערכין יג, ב.

(52) לקו"ש חכ"ב, שיחה לתזו"מ.

(53) לקו"ש חכ"ב שם.

(54) דבר מלכות ש"פ תזו"מ תנש"א.

ולפי"ז מובן עוד יותר קריאת שם הפרשה העוסקת בטהרת המצורע בשם זה, כיון שזהו גופא ענין הטהרה, גילוי המהות האמיתית של הצרעת עצמה.

*

והנה⁵⁵ ענין הנגעים וטהרתם, רומז לגלות ישראל וגאולתם. וכשם שנתבאר לעיל שכל ענין הנגע אינו אלא זריעה שעל ידו מגיעה אח"כ הצמיחה וההולדה, כך גם בנוגע לגלות ישראל שנמשלה ג"כ לזריעה, להורות שאינה אלא אמצעי שעל ידו באה אח"כ הגאולה השלימה.

וכן, כשם שנתבאר לעיל שלאמיתו של דבר הנגע עצמו הוא אורות עליונים שלמטה אין את הכלי להכילם, כך מובן גם בנוגע לגלות שלאמיתו של דבר זוהי הנהגה אלקית עליונה שלמטה אין את הכלי להכילה, ולפיכך מתבטאת בצורה של גלות, והגאולה אינה אלא גילוי מהותה הפנימית של הגלות.

שעפ"ז מובן ג"כ מה שמצינו בחז"ל שמשיח נקרא בשם "מצורע", לפי שענינו הוא לתקן נגעי בני ישראל, והעיקר שהוא מדרגת אותו אור עליון של צרעת שיתגלה לעתיד לבוא.

ועפ"ז⁵⁶ מובן ג"כ הטעם שבדורות הראשונים, כשהיו עדיין רחוקים מביאת המשיח שאז מתגלית התוצאה החיובית והמהות האמיתית של הצרעת - לא יכלו לקרוא לפרשה בשם כזה, וקראו לה בשם "זאת תהי", המורה על כך שבעתיד היא תהי' ענין של טהרה בגלוי; ואילו בדורות האחרונים שכבר קרובים ומרגישים את ביאת המשיח, ופנימיות התורה מגלה את מהותה האמיתית של הצרעת ומהותה האמיתית של הגלות - אזי אפשר לקרוא לפרשה בשם "מצורע".

(55) ראה דבר מלכות תזו"מ הנ"ל.

(56) ע"פ לקו"ש ח"ז מצורע. וראה גם חכ"ב שם.

שייכות מסכת בבא קמא לגאולה האמיתית והשלימה

הת' אברהם חיים שי' סינגאווי
תלמיד בישיבה

א

ידועים דברי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א בדבר מלכות ש"פ משפטים אודות הקשר והשייכות של מסכת בבא בתרא לגאולה האמיתית והשלימה, שמקשר את תחילת המסכת לגאולה, וכן מצביע על כך שבמסכת זו ישנם כמה וכמה סוגיות בעניני גאומ"ש.

וידוע ומפורסם, שבדעת תחתון נראה שדברי קדשו נאמרו בקשר לכך שבאותה שנה המסכת שנלמדה בישיבות היא מסכת בבא בתרא, והוא על פי דברי כ"ק אד"ש מה"מ בשיחת ש"פ מקץ ה'תנש"א: "כאשר אדם שקוע בתוקף בענין מסויים, הרי . . . שכאשר באים ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא - לכל לראש - את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע . . . בנוגע לבנ"י . . . "שקועים" הם ב"אחכה לו בכל יום שיבוא".

ועל פי זה יש לקשר את מסכת בבא קמא הנלמדת השנה בישיבות עם הגאולה האמיתית והשלימה. ונראה לומר בזה כמה ענינים, וכדלקמן.

ב

בדבר מלכות ש"פ נשא אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "עיקר ושלמות הלימוד ד'גדיל תורה ויאדיר', שאינו בשביל לידע את המעשה אשר יעשון, אלא באופן ד'דרוש וקבל שכר', הוא, ב'תורה חדשה מאתי תצא'".

ומסביר זאת בהערה 109: "דאף שגם בימות המשיח יצטרכו לידע את המעשה אשר יעשון, יהיו כל דיני התורה "גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה, וא"צ לעסוק בהם".

היינו, שהיות שהענין ד'גדיל תורה ויאדיר' הוא בעיקר כשלומדים ענינים שאינם בשביל לידע את המעשה אשר יעשון, אלא שלומדים אותם לשם עצם לימוד התורה,

הרי שבגאולה - כשלא יצטרכו ללמוד על מנת לידע את המעשה אשר יעשון - יהי' שלימות הלימוד באופן זה.

ונראה לומר שנקודה זו מודגשת ביותר דוקא במסכת בבא קמא, ע"פ מה שמעיר הצ"צ בחידושי הש"ס בתחילת בבא קמא, וז"ל: "ויש להעיר . . שרוב דיני ממונות המובאים בספר זה . . אינן נוהגין בזמן הזה אחר שבטלה הסמיכה בעו"ה, וההלכות הנזכרות פה אינן למעשה, אלא שילמדו אותן בעלי תורה כדי לקבל שכר מבעל הגמול⁵⁷. כי הלכות רבות מזה המין אינן נושאים בד בבד עם המשפטים והנמוסות של העמים החדשים אשר ביניהם אנו חיים, ואנן קיימא לן שהכל לפי מנהג המדינה וכדיני דמלכותא".

היינו, שרוב הלימוד במסכת בבא קמא (ובדיני נזיקין בכלל), הוא ענין של 'דרוש וקבל שכר', היות והלכות אלו אינם למעשה בפועל מכמה סיבות (העדר הסמיכה ודינא דמלכותא), שענין זה קשור (כנ"ל) עם הענין ד'גדיל תורה ויאדיר' - ששלימותו בגאולה האמיתית והשלימה.

וי"ל שענין זה מודגש כבר במשנה הראשונה של המסכת, כפי שמצינו בתוס' בתחילת מסכתין (ד"ה ולא זה וזה), שהמשנה לא היתה צריכה לפרט את כל ד' האבות, שהרי יכולנו ללמד מהצד השווה⁵⁸, "והתנא האריך משום יגדיל תורה ויאדיר".

ג

ויש להוסיף נקודה נוספת, ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהתוועדות ז' אדר ה'תשמ"ה סכ"ה (ע' 1298) כשמדבר אודות הלכות הרמב"ם: "ולהוסיף, שכאשר מדובר אודות הלכות כאלו שמקורם במסכתות הש"ס שלימודם רגיל בכל הישיבות, כמו: ג' הבבות . . יש להתעכב בעיקר על לימוד ההוראה בעבודת ה'. שהרי בנוגע ללימוד פשוטם של הלכות ע"פ נגלה - הספרים פתוחים, ורגילים בלימוד ענינים אלו . . בנוגע לפרטי הדינים והשקו"ט בנגלה דתורה - הרי זה ענין שלימודו הכי רגיל בכל הישיבות".

היינו, שרואים בפועל שדוקא במסכתות אלו ישנו ריבוי גדול של חידושי תורה, ועיסוק מתמיד בפרטי הדינים והשקו"ט.

ועל פי דברי כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ משפטים, שענין החידוש בתורה קשור לענין ד'תורה חדשה מאתי תצא', הרי רואים את הקשר דמסכתות אלו דנזיקין (שבהם רואים במוחש שישנם ריבוי חידושי תורה) - ל'תורה חדשה מאתי תצא'.

(57) ההדגשה אינה במקור.

(58) כמבואר בהמשך הגמ' (ה, ב).

ד

עוד נראה לומר נקודה נוספת בזה:

במאמר 'להבין ענין רשב"י⁵⁹ באות ב' מבאר כ"ק אד"ש מה"מ ההבדל בין לימוד נגלה דתורה לפנימיות דתורה, שנגלה דתורה התלבשה בדברים גשמיים בכדי לברר בירורים, משא"כ פנימיות התורה היא למעלה מהתלבשות.

ומבאר, שרוב התנאים עיקר עסקם הי' בנגלה דתורה, עד ש"רב יהודה כולי תנויי בנזיקין הוה", וממשיך: "דחלק זה שבתורה נתלבש בדברים הכי תחתונים שבעוה"ז הגשמי גופא (עניני נזיקין, טענות של שקר וכו'), בכדי לברר גם הניצוצות שבדברים אלו".

וממשיך (ס"ד) ומבאר את המעלה שבלימוד באופן של בירור בירורים, וז"ל: "מכיון שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים . . דהרצון והתענוג שלמעלה הוא בענין הבירורים דוקא . . ובפרט בבירור הענינים דנזיקין⁶⁰ . . וע"י המשכת האור דפנימיות התורה שלמעלה מענין הבירורים, תורתו של רשב"י . . עי"ז נעשה יתרון בהאור".

וגם בזה ניתן למצוא את הקשר דלימוד עניני נזיקין לגאולה האמיתית והשלימה, שהמעלה דלימוד התורה באופן של בירור התחתון, הוא שעל ידי זה מתבצע הענין של דירה בתחתונים, וענין זה מתבטא דוקא בלימוד עניני נזיקין.

(ולהוסיף, שהלימוד צריך להיות מחובר עם לימוד פנימיות התורה, כמודגש במאמר זה ש"ע"י המשכת האור דפנימיות התורה שלמע' מענין הבירורים, תורתו של רשב"י . . עי"ז נעשה יתרון בהאור". וכמבואר באריכות בקונטרס 'עץ החיים' לאדמו"ר הרשב"ב, ואכ"מ).

המשך להנ"ל - הקשר דארבעה אבות נזיקין לגאולה

הת' יהודה אריה שי' הרשקוביץ
תלמיד בישיבה

בשיחת ש"פ מקץ ה'תשנ"א (סעיפים יא"ב), אומר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א: "כאשר אדם שקוע בתוקף בענין מסויים, הרי טבע בן אדם שכאשר באים

(59) סה"מ מלוקט ח"ב, ע' שא.

(60) ההדגשה אינה במקור.

ענינים נוספים הוא מחפש ומוצא - לכל לראש - את הנקודה המשותפת עם הענין שבו הוא שקוע (אע"פ שיכולים להיות בזה עוד ענינים, וענינים עיקריים).

וממשיך: "בנוגע לבנ", ובפרט בסוף זמן הגלות (לאחרי שכלו כל הקיצין . .) - "שקועים" הם ב"אחכה לו בכל יום שיבוא" . . וכיון שבנ"י עוסקים בלהט בביאת המשיח - הרי מובן, שבכל ענין מחפשים לכל לראש את השייכות עם "אחכה לו בכל יום שיבוא". עכ"ל.

ולאחר שאומר את הענין בכללות - שבכל דבר שיהודי רואה בזמן זה, הרי מכיון שעוסק בענין הגאולה האמיתית והשלימה, רואה הוא לכל לראש כיצד ענין זה קשור אלי' - מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ ומביא מספר דוגמאות:

חנוכה הקשור עם חנוכת ביהמ"ק והדלקת המנורה - מעורר יהודי לחכות לבנין ביהמ"ק השלישי והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול; תיבת "מקץ" בתחילת הפרשה - מזכירה ומרמזת על קץ הגלות וקץ הגאולה; הפסוק "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" בהפטרה - מדבר אודות הגאולה העתידה; הקריאה אודות הנשיאים ובפרט נשיא ראובן - מזכירים שבגאולה יהיו כל הנשיאים, ויתגלה איך בנ"י הם ה'בכור' של כל העולם; ונר רביעי דחנוכה - מזכיר אודות הגאולה הרביעית.

לענ"ד נראה שמדוגמאות אלו ניתן לראות כיצד צריך יהודי המונח בעניני גאומ"ש לראות את הגאולה בכל פרט, שאין זה רק כאשר הקשר לגאולה הוא גלוי וקשור בקשר ישיר לענין בו מדובר, אלא שעצם ה"מונחות" בעניני גאומ"ש - גורמת להבחין ברמזים דקים מן הדקים המקשרים ענין זה לגאולה, גם אם בקשר עקיף.

לכן, בנוסף לקשר הכללי בין מסכת בבא קמא לגאולה, כפי שכתב הת' א.ח.ס. בהערה הקודמת, ראיתי להוסיף בדרך אפשר רמזים המקשרים את ארבעת אבות הנזיקין המדוברים בתחילת מסכתנו - לגאולה האמיתית והשלימה:

שור:

ידוע ומפורסם המבואר בכמה וכמה מקומות בחסידות⁶¹, שהמעלה בהפיכת הנפש הבהמית עצמה לאהבת ה', והפיכת הלעו"ז עצמה לקדושה, היא שאז הרי "רב תבואות בכח שור". וזה מזכיר מיד את הגאולה העתידה, שענינה הוא שיהי' גילוי אלקות בעולם הזה התחתון דוקא⁶².

כן ידוע ומפורסם המבואר בתו"א ריש פרשת וישלח⁶³, על הפסוק "וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו", שיעקב שלח לו שסיים את כל הברורים באצ"י - "שור חמור

(61) ראה מאמר ד"ה באתי לגני ה'תש"י סוף אות ב. נתבאר במאמרים ד"ה באתי לגני ה'תשי"ב תשל"ב. וש"נ.

(62) תניא פרקים לר"ל.

(63) ומבואר בדבר מלכות ש"פ וישלח.

עבד ושפחה", ורצה להביא אז את הגאולה כי חשב שגם עשו התברר. וממילא, כששומעים 'שור' - הרי נזכרים מיד בגאולה האמיתית והשלימה.

כן ידוע ששור הוא מלך בבהמות⁶⁴, וזה מזכיר מיד את מלך המשיח. ובנוסף, כששומעים 'שור', הרי נזכרים מיד בסעודת "שור הבר ולויתן".

בשור גופא מביאה הגמ' שהוא כולל בתוכו ג' אבות: קרן שן ורגל. ויש לראות גם את הקשר של ג' אלו לגאולה.

קרן:

כששומעים את המילה 'קרן' הרי נזכרים תיכף ומיד בסוף שירת חנה: "וירם קרן משיחו" (שמואל א ב, י); כן מוצאים אנו בנבואות הגאולה כמה פעמים את הביטוי 'צמיחת קרן', ולדוגמא: "ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל" (יחזקאל כט, כא). "שם אצמיח קרן לדוד" (תהלים קלב, יז); וכפי שאנו אומרים בתפילה ג' פעמים בכל יום "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, וקרנו תרום בישיעתך".

וכמובן נזכרים אנו מיד בקרן השמן שבה מלכים נמשחים⁶⁵, וזה מזכיר מיד את משיחת המלך המשיח למלך. ובפרט שבשמו (מלך המשיח) מודגשת משיחתו.

שן:

בגמ' איתא: "ובער' זו השן, וכן הוא אומר 'כאשר יבער הגלל עד תומו'". ופרש"י: "הגלל - היינו שן, שפעמים מגולה ופעמים מכוסה".

וזה מזכיר מיד את המדרש (במדבר רבה נשא, פי"א ס"ב): "דומה דודי לצבי, א"ר יצחק . . מה הצבי הזה נגלה וחוזר ונכסה, כך גואל הראשון נגלה ונכסה. ר' ברכי' בשם ר' לוי אמר כגואל הראשון כך גואל האחרון". וכן את פירוש רש"י המפורסם (דניאל יב, יב): "שעתיד משיחנו להתכסות אחר שנגלה וישוב ויתגלה".

רגל:

כאשר בני ישראל עמדו להיכנס לארץ ישראל, נאמר לבני ישראל לא להילחם עם בני עשו: "כי לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף רגל, כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר" (דברים ב, ה). ולעומת זאת בגאולה הרי "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו" (עובדי' א, כא), וכששומעים 'רגל' הרי נזכרים בייעוד זה.

64) ראה במפרשים לבראשית ד, ג. דברים כב, י. לג, יז. דף על הדף כתובות יז, א. ועוד.

65) ראה בשמואל א טז, יג. מלכים א א, לט.

בנוסף נזכרים בייעוד "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים"⁶⁶ (זכרי' יד, ד). וכן בכך שלעת"ל נשוב לעלות לרגל לבית המקדש השלישי.

בור:

כאשר יהודי שומע את המילה 'בור' נזכר הוא מיד בענין הידוע ד'ירידה צורך עלי", שלאחרי ירידה כזו ד"בירא עמיקתא" דזמן הגלות - הרי ודאי שמגיעה העלי' הכי גדולה, בגאולה האמיתית והשלימה. וכן נזכר מיד שתיכף ומיד יוצאים מהגלות שנמשלה לבור⁶⁷ למרחב הגאולה.

ובנוסף, נזכרים אנו בדברי הגמ': "אין הדבר תלוי אלא בתשובה" (סנהדרין צז, ב), שענין התשובה קשור לענין ד"ממעמקים קראתיך ה"⁶⁸.

מבעה:

בגמ' ישנה מחלוקת מהו 'מבעה'. רב אומר שזהו אדם, ושמואל אומר שזהו שן. למ"ד שזהו שן מובן הקשר לגאולה כדלעיל. ולמ"ד שזהו אדם, הרי נזכרים מיד שמלך המשיח הוא משמונה נסיכי אדם⁶⁹.

הבער:

בגמ' מוסבר שהבער זוהי 'אש'. וכששומעים זאת נזכרים מיד בייעוד הגאולה "ואני אה' לה נאום ה' חומת אש סביב" (זכרי' ב, ט). וכן נזכרים בייעוד "והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש", ובפרט בביאור כ"ק אד"ש מה"מ בזה בדבר מלכות ש"פ וישב⁷⁰.

כן נזכרים אנו, שכאשר נאמר בברית בין הבתרים⁷¹ "והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה", הרי במדרש אגדה (בובר) על אתר נאמר: "זו ישועתן של ישראל, שנאמר 'וישועתה כלפיד יבער'".

ובנוסף נזכרים אנו מיד בפסוק "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, ו), שכשיבנה ביהמ"ק במהרה בימנו - תחזור אש זו למקומה. כן תהי' לנו, תיכף ומיד ממש.

66) וראה ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בזה בלקו"ש ח"א שיחה לפ' ויחי. ובמאמר ד"ה הללו את ה' (סה"מ מלוקט ח"א, ע' קה).

67) ילקוט משיח וגאולה על התורה חט"ו, ע' 628 ואילך. ושם "ועל גלות מדי הוא אומר כי יפתח איש בור". מאמר ד"ה פדה בשלום נפשי ה'תשמ"ג, ושם: "דענין בירא עמיקתא הוא בח' גלות, כפשטות הענין שכאשר שמים משהו בבור הרי זה ענין של מאסר וגלות".

68) ראה מאמר ד"ה שיר המעלות ממעמקים (סה"מ מלוקט ב, ע' קטו ואילך).

69) סוכה נב, ב.

70) סה"ש תשנ"ב ח"א, ע' 174 ואילך.

71) בראשית טו, יז.

סיום מסכת בבא בתרא והגאולה

הת' שלום בער שי' קיי
תלמיד בישיבה

בדבר מלכות ש"פ משפטים ה'תשנ"ב מבאר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א, שנזיקין בכללותו מורה על זמן הגלות, כשישנם בעולם ענינים בלתי רצויים (נזיקין), ובזה גופא המסכתות בבא קמא ובבא מציעא, שיש בהם עניני היזק ("ארבעה אבות נזיקין") מריבה ומחלוקת ("זה אומר אני מצאתי' כו"), מורות על עיקר זמן הגלות.

משא"כ בבא בתרא, ענינה סיום וגמר דהגלות, וזה מרומז: "שהתחלתה ב"השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר", שמרצון הטוב . . מתדברים ביניהם ע"ד מניעת היזק ראי' איש מרעהו; וסיומה ב"הרוצה שיחכים יעסוק בדיני ממונות . . בתורה", התגברות חכמת התורה . . באופן שחודרת גם בגדרי העולם . . שעי"ז בטלה ונשללת האפשרות לענינים בלתי רצויים".

היינו, שאף שמסכת בבא בתרא היא מסדר "נזיקין" שמורה על גלות, הרי היא מורה על סוף זמן הגלות, כפי שמרומז בהתחלתה וסיומה שעוסקים בענינים של רצון טוב, והתגברות חכמת התורה.

ולכאורה הענין ד"הרוצה שיחכים כו", הוא סיום המסכת במשניות, ואילו סיום המסכת בגמרא הוא בענין "החונק את חברו בשוק" - ענין בלתי רצוי ממש. ואינו מובן, כיצד מסכת זו שהיא ה"בבא בתרא" דהגלות - סיום הגלות - מסתיימת בענין כה שלילי?

אך כ"ק אד"ש מה"מ מציין (בהערה 75) ללקו"ש חכ"ו (ע' 150), שם מבאר כ"ק אד"ש מה"מ את סיום המסכת, שמרמזת על מצב עם ישראל בסוף זמן הגלות, שחושך הגלות הוא כה חזק עד שמרגישים "חנוקים" לחלוטין רח"ל, ועל כך פוסקת הגמ' ש"אף בחנוק הלכה כר"י" - שהקב"ה (הערב) משועבד לחוב זה, והוא עצמו משלם את כל חובותיהם. עיי"ש.

ויוצא, שגם סיום המסכת בגמרא עוסק בענין סיום הגלות - שהקב"ה משלם את כל חובות עם ישראל, ומחיש את הגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש. ולא באתי אלא להאיר.

לימוד תורת הגאולה

וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה ("מלכות
שבתפארת") היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח
והגאולה בפועל ממש.

(דבר מלכות ש"פ תזר"מ, סי"א)

לימוד תורת הגאולה

הת' מנחם מענדל שי' ששון
תלמיד בישיבה

חלק א: מטרת לימוד עניני גאולה ומשיח - חיזוק הצפייה או לחיות גאולה. מזה נגזר עיקר אופי הלימוד: לימוד על ביאת הגאולה או לימוד עניני הגאולה העתידה עצמה.

חלק ב: פעולת לימוד עניני גאולה ומשיח כדי לחיות משיח - התבוננות דווקא או גם לימוד לכשעצמו. מעלת הלימוד ומעלת ההתבוננות ושילובם יחד.

חלק ג: הכוח לגילוי הכוונה הפנימית ולהסרת המונעים החיצוניים - לימוד עניני גאולה ומשיח. ההתקדמות בפנימיות בכוח הלימוד מסירה החיצוניות.

חלק ד: מעלת לימוד עניני גאולה ומשיח כמטרה לחיות משיח - המדובר בתקופה האחרונה. לעומת הלימוד באופן של "סגולה" המדובר בזמנים עברו.

חלק ה: לימוד עניני גאולה ומשיח - הדרך המחברת בין חיי הגלות למעמד ומצב הגאולה. כתוצאה מכך - שלילת הדרך המסמלת אי התחשבות עם העולם.

אופן לימוד עניני גאולה ומשיח

מהי מטרת לימוד עניני גאולה ומשיח?

ידועה הוראתו של כ"ק אד"ש מה"מ בכו"כ מקומות, ללימוד עניני גאולה ומשיח כדי למהר ולקרב את ביאת משיח צדקנו, ומהם בדבר מלכות תזריע מצורע תנש"א, וכלשונו הק' (סי"ב):

"וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה, היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש".

וכך היא ההוראה ללימוד עניני גאולה ומשיח בעוד כו"כ מקומות בשיחותיו הק', ובמיוחד בשנות הנפלאות (תנש"א-תשנ"ב), אשר עורר על הוראה זו ריבוי פעמים¹.

והנה יש לברר ולבאר, מהי מטרת לימוד עניני גאולה ומשיח:

א. כדי לחזק האמונה והצפי' לביאת משיח צדקנו והגאולה השלימה. ב. כדי לחיות ממש כמו במעמד ומצב של הגאולה השלימה.

ומזה מסתעף נפקא מינה למעשה, אשר אם הלימוד הוא בכדי לחזק האמונה והצפי' לגאולה, אזי מובן שיעיקר הלימוד צריך להתמקד על לימוד שיחות ומדרשים העוסקים באמונה בביאת המשיח והציפי' וההשתוקקות לבואו,

אך אם מטרת הלימוד הוא בכדי שהלומד יח' במעמד ומצב כמו בגאולה, אזי מובן אשר עיקר הלימוד צריך להתמקד על לימוד שיחות ומדרשים העוסקים ביעודי הגאולה ובבנין בית המקדש השלישי, אשר הם הענינים שיקרו בזמן הגאולה בהם צריך לחיות עתה האדם הלומד.

וממילא יש לעיין ולברר, מהי מטרת לימוד עניני גאולה ומשיח, ועפ"ז נוכל להסיק למעשה על מה צריכים להניח דגש בלימוד עניני גאולה ומשיח: א. לימוד השיחות והמדרשים העוסקים באמונה והצפי' לביאת המשיח. ב. לימוד השיחות והמדרשים העוסקים ביעודי הגאולה ובבנין המקדש, ובשאר הענינים השייכים לזמן הגאולה.

(1) דבר מלכות אהו"ק תנש"א סי"ד. דבר מלכות בלק תנש"א ס"ט. דבר מלכות ואתחנן תנש"א סי"ב. דבר מלכות ראה תנש"א סי"א. דבר מלכות כי תצא תנש"א ס"ו. דבר מלכות שמו"ת תשנ"ב ס"ב. דבר מלכות לך לך תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות חיי שרה תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות ויצא תשנ"ב סי"ח. דבר מלכות שמות תשנ"ב סי"ד. ועוד.

חיזוק האמונה והצפי' לביאת משיח

והנה בסקירה כללית במכלול השיחות העוסקות בהוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח עולה כך:

בכל השנים שלפני שנות הנפלאות (תנש"א-תשנ"ב), ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח היא בעיקר בכדי לחזק את האמונה וההשתוקקות לביאת המשיח, ולא כדי לחיות כבר במעמד ומצב של גאולה, וזאת ניתן לראות בכו"כ דוגמאות מהשיחות באותן שנים, ומהם:

א. בשיחת ש"פ חוקת־בלק תשמ"ט אומר כ"ק אד"ש מה"מ כך, וזלה"ק:

"בעמדנו בחג הגאולה י"ב תמוז שחל ביום הש"ק (פ' חוקת־בלק), שבה נאמר "נבא בשני המשיחים", ולאחרי חצות היום "רעוא דרעוין", מעין ודוגמת "יום שכולו שבת" - יש להדגיש ביתר שאת וביתר עוז ע"ד חיזוק האמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו "אחכה לו בכל יום שיבוא", כולל ובמיוחד - ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה, החל מפרשת השבוע, וכן בספר הי"ד להרמב"ם - ס' הלכות הלכות - בשני פרקים האחרונים הנקראים בשם "הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח".

שמזה נראה אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש היא כחלק מחיזוק האמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו.

ב. וכן הוא בלקו"ש חח"י שיחה ב' לפרשת בלק², וזלה"ק:

"ועל ידי האמונה השלימה בביאת המשיח, לפי התורה ו"מחכה לביאתו", אחכה לו בכל יום שיבוא (ויש לומר שנכלל בכך לימוד הלכות משיח), על ידי כך מקרבים וממהרים את ביאתו באופן של אחישנה ובקרוב ממש".

שאף משיחה זו משמע אשר לימוד עניני גאומ"ש מטרתו לפעול חיזוק באמונה בביאת המשיח והצפי' לביאתו.

ג. וניתן לראות נקודה זו אף בשיחת כ"ה אייר תשנ"ג³, וזלה"ק:

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה, שסופרים את הימים והשנים והדורות שנמצאים בגלות, וצועקים "עד מתי" . . ומבקשים מהקב"ה שתיכף ומיד יוציא את כל בני" . . וכאמור, תיכף ומיד ממש, ביום זה כפי שמתברך כאו"א מישראל: "אחכה לו בכל יום שיבוא", וכפי שמבקשים בתפלת שמונה־עשרה: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", "מהרה" דייקא, ולא רק "מהרה" לפי ההגבלות של בשר ודם, אלא "מהרה"

(2) לקו"ש חח"י ע' 271 ואילך (המתורגם ע' 309).

(3) התועדויות תשנ"ג ח"ג ע' 229 (מוגה).

דהקב"ה - תיכף ומיד ממש, ויש להוסיף, שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק".

שאף מכאן ניתן לראות אשר ההוספה בלימוד עניני גאומ"ש היא בכדי להוסיף בתשוקה והגעגועים לגאולה.

וסגנון זה הינו מתאים לרוח אותם השנים אשר עורר כ"ק אד"ש מה"מ בצורה חזקה ומתמדת, על דבר התשוקה והצפי' לגאולה, וזעקת "עד מתי"⁴, ונמצא שההוראות על לימוד עניני גאולה ומשיח היו באותו אופן, כדי לחזק האמונה והצפי' לביאת המשיח.

לחיות במעמד ומצב של גאולה

אך הנה כל הנ"ל הוא בשנים שלפני שנות הנפלאות, ובסקירה כללית ב'המשך נ"א-נ"ב' ניתן לראות אשר עיקר ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, היא בשביל שהאדם הלומד יח' משיח, ויעמיד עצמו "כחיי והנהגת בני ישראל בימות המשיח ממש".

וניתן לראות נקודה זו בכו"כ שיחות משנות הנפלאות (תנש"א-תשנ"ב), ומהם:

א. בדבר מלכות כי תצא תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ כך, וזלה"ק (סט"ו):

"לפרסם בכל מקום ומקום שעומדים בסיום וחזותם דמעשינו ועבודתנו ("כי תצא למלחמה על אויבך"), ובהתחלת התקופה דתשלום השכר, "מתן שכרן של צדיקים" ("כי תבוא אל הארץ גו' וירשתה וישבת בה"), ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה גם בענינים השייכים לימות המשיח, החל מלימוד התורה בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק, ועוד ועיקר - מתוך מנוחה והתיישבות, שמחה וטוב לבב".

היינו, שההוראה ללמוד עניני גאומ"ש היא כחלק מעבודת האדם, שהנהגתו תהי' שייכת להנהגה כבימות המשיח, ולא בהדגשה על חיזוק האמונה והצפי' לביאת המשיח.

ב. וכן הוא בדבר מלכות שמוח"ת תשנ"ב, וזלה"ק (ס"ב):

"ובמיוחד בשנה זו - עבודה שחזורה עם ענין הגאולה ומשיח, שהנהגתו של יהודי בכל הענינים בחיי היום יום שלו גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה - היא מעין ובדוגמת חיי והנהגת בני' בימות המשיח ממש, וזוהי גם ההדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בנוגע להלימוד ד"הלכתא למשיחא", ההלכות שנוגעות לחיי בני' בזמן הגאולה".

(4) וראה בארוכה בספר עד מתי (לאמור"ר שי') על ההתעוררות הגדולה באותן השנים (בעיקר) בנושא זעקה זו.

כלומר, אשר הלימוד בעניני גאומ"ש ובהלכות הנוגעות לזמן הגאולה, היא בכדי שהאדם הלומד כבר עתה לפני הגאולה, יתנהג כחיי והנהגת בנ"י בימות המשיח ממש כתוצאה מהלימוד בעניני הגאולה.

ג. וניתן לראות נקודה זו אף בדבר מלכות ויצא תשנ"ב, וזלה"ק (סי"ח):

"כעת צריך רק להיות, כאמור, שיפתחו את ה"לב לדעת", ויפתחו את ה"עינים לראות", ויפתחו את ה"אזנים לשמוע" . . . ללימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאינו, כולל - ללמוד בעניני הגאולה, באופן שזה יפתח את הלב והעינים והאזנים - שיבינו, יראו וישמעו בפשטות ממש בגשמיות העולם - את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש".

שאף מכאן ניתן לראות, אשר אופן ומטרת לימוד עניני גאולה ומשיח הוא בכדי שהאדם הלומד ירגיש בכל כחותיו את הגאולה האמיתית והשלימה, על אף שנמצא עוד בזמן הגלות.

ונקודת קו זה אשר מטרת לימוד עניני גאולה ומשיח, הינו בשביל לחיות במעמד ומצב של גאולה, מצינו בעוד כו"כ מקומות⁵ בשיחות דשנות הנפלאות, וזאת בהתאם לזמן המיוחד אליו נכנסנו באותם שנים ולחידושים והגילויים שנאמרו באותן השיחות, אשר מזה נדרש ללמוד עניני גאומ"ש, על מנת לחיות במעמד ומצב של הגאולה השלימה ממש.

והנה מכל הנ"ל עולה אשר בשיחות שנאמרו לפני שנות הנפלאות עיקר הדרישה ללמוד עניני גאומ"ש היא בכדי לחזק את האמונה וההשתוקקות לביאת המשיח, ובשיחות דשנות הנפלאות עיקר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש היא בכדי לפעול אצל האדם הלומד שיחי' במעמד ומצב של הגאולה השלימה.

ומזה משמע לכאורה, אשר לפני שנות הנפלאות עיקר הדרישה בלימוד עניני גאומ"ש הוא במדרשים והשיחות העוסקות בחיזוק האמונה והצפי' לבית המשיח, ובשנות הנפלאות עיקר הדרישה בלימוד עניני גאומ"ש הוא ללמוד ענינים השייכים לזמן הגאולה ובית המקדש.

5) ראה דבר מלכות אחר"ק סי"ד - אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש הינה כחלק מהכנסת והחדרת הא' (אלופו של עולם) בתוך זמן ומצב הגולה, כך שנעשה אצלו חיי גאולה ממש.

וראה גם בדבר מלכות לך לך תשנ"ב סי"ד - אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש הינה כחלק מהדרישה אשר אף בעבודתו של יהודי בזמן הגלות, תשתקף כבר העבודה והמצב של זמן הגאולה ממש.

וראה ג"כ בדבר מלכות חיי שרה תשנ"ב סי"ד - אשר אף שם ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש הינה כחלק מהעבודה של "קבלת פני משיח צדקנו", ולהתכונן למעמד ומצב דהגאולה (ובמיוחד לפי המבואר אשר העבודה דקבלת פני משיח צדקנו הינה תוכן העבודה דקבלת מלכותו של מלך המשיח, וראה מ"ש בענין זה בשערי ישיבה ח"י"ז (ע' 324) סעיף ח והלאה).

חיזוק האמונה וחיי גאולה בקנה אחד

אך הנה, לאחר עיון בשיחות דשנות הנפלאות משמע אשר כ"ק אד"ש מה"מ דורש, אשר בלימוד עניני גאולה ומשיח יחברו את שני הקוים הנ"ל יחד, היינו אשר ילמדו ענינים השייכים לזמן הגאולה ובית המקדש אך מתוך חיזוק האמונה והצפי' לגאולה, וילמדו אף הענינים שמחזקים זאת.

וזאת ניתן לראות מכו"כ שיחות משנות הנפלאות המסיקות ענין זה, ומהם:

א. בדבר מלכות ואתחנן תנש"א אומר כ"ק אד"ש מה"מ כך, וזלה"ק (סי"ב):

"והסתכל בשלשה דברים" - "הסתכל" דייקא, שמורה על העיון וההתבוננות בהעמקה יתירה בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי ("שלשה דברים"), מתוך צפי' והשתוקקות מיוחדת, "אחכה לו בכל יום שיבוא", שיבוא בכל יום, ביום זה ממש, ועאכו"כ כשעומדים על סף הגאולה, שההסתכלות בשלשה דברים היא ביתר שאת וביתר עוז".

היינו, אשר נדרש לעיין ולהתבונן בעניני הגאולה השלישית ובית המקדש השלישי, שאלו הם ענינים השייכים לגאולה עצמה, אשר עי"ז האדם הלומד יתעלה למעמד והמצב של הגאולה⁶, אך כל זה הינו מתוך צפי' והשתוקקות מיוחדת לגאולה, לחבר ב' הקוים יחד.

ב. וכן הוא בדבר מלכות ראה תנש"א, וזלה"ק (סי"א):

"ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה, עי"ז שחודרים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק), מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא".

שאף כאן ניתן לראות אשר הלימוד על הגאולה וחיי הגאולה, מתמזג יחד עם חיזוק הצפי' לגאולה.

ג. ונקודה זו ניתן לראותה בדבר מלכות בלק תנש"א, אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש היא בשתי הקוים יחד, וכמובא בס"ט, וזלה"ק:

"לכל לראש - שהלימוד הוא . . מצד הכוסף וההשתוקקות להמעלה והשלימות דביהמ"ק השלישי".

(6) כמובן מתחילת סי"א בשיחה שם - "כיון שנמצאים על סף הגאולה האמיתית והשלימה שבה יהיו כל הענינים באופן של בלי גבול - צריכה להיות ה"טעימה" (בערב שבת, ש"טוב לטעום מכל תבשיל ותבשיל") מהבלי גבול דהגאולה", ובהמשך לכך מביא ההוראה בסעיף י"ב ללמוד עניני גאולה ומשיח באופן הנ"ל.

ובסיום ס"ט אומר: "גם ובעיקר כדי להתחיל "לחיות" בענייני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, ע"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בענייני משיח וגאולה שבתורה".

וא"כ נמצא, אשר ההוראה ללמוד ענייני גאולה ומשיח הינה באופן של חיבור ב' הקווים יחד, היינו, (א) לעורר את האמונה והצפי' לביאת משיח צדקנו, וכן (ב) שהאדם הלימוד יחי' במעמד ומצב של חיי גאולה כתוצאה מהלימוד⁷.

וממילא נמצא אשר צריך להניח דגש על הלימוד בשני האופנים הנ"ל, היינו, (א) ללמוד המדרשים והשיחות העוסקות בחיזוק האמונה והצפיה, וכן (ב) ללמוד העניינים השייכים לזמן הגאולה ובנין בית המקדש.

ובעומק יותר יש לומר, אשר שני הקווים משלימים זה את זה, הואיל וכאשר האדם הלימוד מצפה ומשתוקק לגאולה, לכן הוא כבר רוצה לחיות במעמד ומצב זה, של הגאולה השלימה.

וכן כאשר האדם חי במעמד ומצב של הגאולה, בדרך ממילא מתעורר אצלו הרצון והחשק והתשוקה להגיע לתכלית השלימות של מעמד ומצב זה, בגאולה השלימה.

ונמצא אשר שתי הקווים מתחברים כאחד, ולכן צריך ללמוד ענייני גאומ"ש, הן בעניינים שמחזקים את האמונה והתשוקה, והן העניינים ששייכים לזמן הגאולה ובנין בית המקדש.

ידיעת הזמן העכשווי מרוממת שניהם יחד

אך הנה ניתן לראות עוד אופן בהוראה ללימוד ענייני גאולה ומשיח, וזאת לא כחלק מהאמונה והצפי' לביאת המשיח, ואף לא מהעניינים שיהיו בגאולה, אלא ללמוד על הזמן המיוחד והנעלה בו אנו נמצאים כעת, וכנראה מדבר מלכות בלק (ס"י), וזלה"ק:

"ולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח, "הנה זה בא", כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה, וסיימו כל ענייני העבודה בשלימות".

(7) ויש לומר אשר היסוד לדברים אלו נמצא בשיחות ש"פ ראה תשמו"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 275), וכלשונו הק': "ומובן, שהעבודה באופן של גאולה אינה בסתירה כלל לצפי', בקשה ותביעה, מקרב ולב עמוק כו', לגאולה האמיתית והשלימה - שהרי פשיטא שמצב ה"גאולה" ביחס לשלימות העבודה האפשרית בזמן הזה אינו בערך כלל וכלל לשלימות העבודה שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה, ולכן, ביחד עם שלימות עבודתו באופן של גאולה מכל עניינים המבלבלים מצפה ומבקש ותובע כו' שתבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו תיכף ומיד".
אך הנאמר שם הינו באופן מיוחד, ולא כסלילת דרך באופן זה כבשיחות הנ"ל משנות הנפלאות, אשר ענין זה חוזר על עצמו כ"כ פעמים, ובהדגשה על ענין הלימוד.

היינו, אשר הסגנון לימוד צריך להיות על הזמן המיוחד בו אנו נמצאים, ולידע ולהכיר בכך שאנו נמצאים כבר בכניסה לימות המשיח, כלומר - לימוד הענינים המדגשים את מעלת ורוממות זמננו עתה, ביחס לקירבה וההנגשה בימינו אלה אל ימות המשיח⁸.

וסגנון הלימוד באופן זה, מחזק את שני האופנים הנ"ל בלימוד עניני גאומ"ש, הואיל וכאשר האדם ילמד על הזמן המיוחד והנעלה בו אנו נמצאים, ואשר עומדים כבר על סף הגאולה, והנה זה משיח בא, זה יפעל אצלו: א. חיזוק האמונה והתשוקה לביאת משיח שתהי' תיכף ומיד. ב. יתחיל לחיות חיי גאולה מחמת הרגשת הגאולה הקרבה ובאה.

סיכום:

ישנו הלימוד על מנת לחזק האמונה והצפיה, וממילא יש ללמוד המדרשים והשיחות העוסקים באמונה והצפי' לגאולה, וישנו הלימוד על מנת לחיות גאולה, וממילא יש ללמוד המדרשים והשיחות העוסקים בענינים השייכים לזמן הגאולה.

ממכלול השיחות דשנות הנפלאות משמע, אשר הדרישה הינה, ללמוד ענינים השייכים לזמן הגאולה מתוך אמונה ותשוקה לגאולה, וממילא נמצא אשר צריכים ללמוד הן הענינים השייכים לזמן הגאולה, והן הענינים שמחזקים את האמונה וההתשוקה.

ומדבר מלכות בלק משמע, אשר הדגש הינו ללמוד על הזמן המיוחד בו אנו נמצאים עתה, וממילא הלימוד צריך להתמקד בעיקר בשיחות הדבר מלכות, אשר מזה ינבע התשוקה והצפי' ואף ההרגש לחיות חיי גאולה.

(8) ויש לומר, אשר ע"פ הנ"ל עיקר ההדגשה בלימוד עניני גאומ"ש צריכה להיות בשיחות המדגישות את מעלת זמננו עתה ביחס לגאולה, ולפי זה מודגש בתוספת חוזק הצורך בלימוד העקבי והלוהט בשיחות האחרונות ששמענו לע"ע מכ"ק אד"ש מה"מ - שיחות הדבר מלכות, אשר מדגישות את מעלת זמננו וחידוש תקופתנו ביחס לגאולה. ויש לקשר זאת עם המעשה הידוע, אשר הוגש לכ"ק אד"ש מה"מ בקיץ שנת תנש"א קובץ גאולה ומשיח הכולל שיחות משנים קודמות, ע"מ להגיהו ולהוציאו לרבים, ובפועל התעקב הוצאת הקובץ עד לג' שבט תשנ"ב, אשר אז הורה כ"ק אד"ש מה"מ להוציא את הקובץ, וציוה "להוסיף השיחות מהתקופה האחרונה", היינו דוקא השיחות אשר עוסקות במעלת ויחוד זמננו אנו, (ראה במבוא ללקו"ש גאומ"ש ח"א, וכן בפתח דבר לח"ב, עיי"ש).

פעולת לימוד עניני גאולה ומשיח

לחיות גאולה: לימוד או התבוננות

בדבר מלכות ש"פ תזו"מ ה'תנש"א (ס"ט) אומר כ"ק אד"ש מה"מ אשר הדרך הישרה הקלה והמהירה מבין כל דרכי התורה לפעול התגלות וביאת המשיח, היא - לימוד עניני גאולה ומשיח שבתורה.

ובהערה 74 שם מוסיף: "ומתחיל מהתגלות וביאת המשיח שבכאו"א מישראל, כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב" כו' שקאי על מלך המשיח, קאי גם על כאו"א מישראל, כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משיח".

שמזה משמע בפשטות, אשר ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח ניתן לגלות את הניצוץ משיח שבכאו"א, שע"פ המבואר בחסידות הכוונה היא על גילוי דרגת היחידה⁹, שגילוי דרגא זו פועלת אצל האדם אשר עניני העולם לא תופסים אצלו מקום כלל¹⁰.

ויש לעיין: דהרי בדבר מלכות ש"פ ואתחנן ה'תנש"א (סי"ב) אומר כ"ק אד"ש מה"מ אשר דוקא ע"י העיון וההתבוננות בעניני הגאולה, ניתן להגיע למעמד ומצב אשר עניני העולם יהיו מושללים אצלו בדר ממילא, והיאך אומר בדבר מלכות תזריע מצורע, אשר ניתן לפעול זאת כבר ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח¹¹?

מעלת ההתבוננות על הלימוד

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדים:

בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנש"א (ס"י) אומר כ"ק אד"ש מה"מ:

9) ואף למעלה מדרגת היחידה - עצם הנשמה, כמו שנתבאר בארוכה בשיחת דבר מלכות ש"פ תולדות ה'תשנ"ב סעיף יג, עיי"ש.

10) כיון שדרגא זו היא "עצמיות נקודת הלב" שאין לה שייכות כלל לכחות הגלויים, וממילא כל עניני העולם מושללים אצלה בדרך ממילא, וראה לקו"ש ח"ו תצוה שיחה ב סעיף יב שם.

11) וקשה עוד מהנכתב בהערה 119 בדבר מלכות תזו"מ שם: "ולכן, גם אלה שרוצים ללמוד בעיון ושקו"ט (ועד לחדש חידושי תורה בעניני גאולה ומשיח), מתוך מנוחה ויישוב הדעת, ע"י הלימוד לעצמו או בחברותא - ישתדלו (מזמן לזמן) להשתתף גם בהלימוד בעשרה, כדי שיהי' אצלם גם המעלה שע"י הלימוד בעשרה".

שמזה משמע אשר אף מי שרוצה ללמוד בעיון כו' צריך לדחות זאת לטובת הלימוד בעשרה שלא עיוני כ"כ?

"ובנוגע לפועל, למרות השטורעם שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו, לאחרי ראיית הנפלאות המעידות שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בה", רואים שישנו קושי ("עס קומט אן שווער") להחדיר ההכרה והרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו "לחיות" בעיני משיח וגאולה .

והעצה לזה ע"י לימוד התורה בעיני משיח וגאולה, כי, בכח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם) לשנות טבע האדם, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי¹²), הרי ע"י לימוד התורה בעיני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה, ומתחיל לחיות בעיני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש'הנה זה בא'."

שמזה משמע בפשטות, אשר ע"י לימוד התורה בעיני גאולה ומשיח (בלבד) ניתן להתעלות למעמד ומצב של גאולה.

וכמה שורות לפני כן (בתחילת סעיף י') אומר כ"ק אד"ש מה"מ: "אף שאמרו חז"ל שמשיח בא 'בהיסח הדעת' אי"ז בסתירה ח"ו למחשבה והתבוננות באופן של 'דעת' ("שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק") בעיני משיח וגאולה [ולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח 'הנה זה בא', כיון שכבר כלו כל הקיצין, וכבר עשו תשובה, וסיימו כל עניני העבודה בשלימות, ככל פרטי הדברים האמורים לעיל] כי "היסח הדעת" פירושו 'למעלה מן הדעת', היינו שלאחרי שענין זה חודר בדעתו (ע"י המחשבה וההתבוננות כו') ה"ז נעשה אצלו באופן שב(היסח) ולמעלה מן הדעת".

ובקטע זה מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ דוקא את ההתבוננות בעיני משיח וגאולה ("המחשבה וההתבוננות") ולא את הלימוד.

ויש לומר שקטע זה האחרון משלים את קודמו, ע"פ הידוע ומפורסם אשר הקשר של האדם עם הדבר הנלמד שנעשה ע"י התבוננות הוא קשר חזק ואמיץ ביותר יותר מכל קשר אחר¹³, שעל ידו האדם נקשר ומתחבר עם הנלמד ונעשה חלק ממנו ממש.

ולכן אומר כ"ק אד"ש מה"מ אשר ע"י "המחשבה וההתבוננות" - זה חודר בשכל האדם ונעשה אצלו 'למעלה מן הדעת'. אך אין זה מחייב שזה נעשה דוקא ע"י ההתבוננות, אלא גם ע"י הלימוד.

12) ולהעיר מ'השיחה הידועה' כ"ח ניסן ה'תנש"א: "מה עוד יכולני לעשות כדי שכל בני" יריעשו ויצעקו באמת ויפעלו להביא את המשיח בפועל, לאחר שכל מה שנעשה עד עתה, לא הועיל, והרא' שנמצאים עדיין בגלות, ועוד ועיקר - בגלות פנימי בעיני עבודת השם".

ויש לומר, אשר המילים בדבר מלכות בלק "כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי" הם התשובה לזעקת השיחה בכ"ח ניסן שנמצאים בגלות פנימי - "והעצה לזה היא ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח שבתורה".

13) וכמו שנתבאר בפ"ג בתניא - "והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת א"ס ב"ה ואינו מסיח דעתו".

וכמו שממשיך בקטע הבא¹⁴, אשר ניתן לפעול זאת גם ע"י הלימוד ("והעצה לזה - ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה") וכמו שמביא הטעם לזה: "כי בכח התורה - לשנות טבע האדם", כלומר, שע"י לימוד אמיתי נכון וישר "אליבא דנפשי", הלימוד פועל באדם הלומד לשנות אותו ולהפוך אותו, עד כדי כך, אשר גם כשנמצא "מחוץ לענין הגאולה, הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה".

ומזה מובן בפשטות שאין סתירה כלל, הואיל ואף ע"י הלימוד (בלבד) האמיתי¹⁵ בעניני משיח וגאולה, ניתן לחיות משיח ולהתרומם מהעולם. משום שמדובר בכח של תורה ו"בכח התורה לשנות טבע האדם".

אך מצד שני אומר כ"ק אד"ש מה"מ ש"המחשבה וההתבוננות בעניני הגאולה" - היא זו שפועלת אשר חיי הגאולה יתקשרו ויתחברו עם האדם בקשר החזק והאמין ביותר; ולכן מביא כ"ק אד"ש מה"מ גם את הפן של ההתבוננות וגם את הפן של הלימוד, שעל ידם ניתן לחיות גאולה ולהתרומם מהעולם, וכפשוט שאין סתירה כלל.

לימוד באופן של התבוננות

ולחיוזק הנקודה האמורה, אשר אף ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח ניתן לפעול התרוממות מהעולם והעמדת עצמו במצב ורגש של גאולה, ניתן לראות זאת בשרשרת ההוראות בשיחות הדבר מלכות בנוגע ללימוד עניני גאולה ומשיח, וכדלהלן:

ברוב השיחות דנ"א נ"ב המדברות בההוראה דלימוד עניני גאולה ומשיח, ההוראה מכ"ק אד"ש מה"מ היא - ללימוד עניני גאולה ומשיח, ללא הדגשה מיוחדת על ההתבוננות בענינים אלו.

וכמו שניתן לראות בכמה וכמה שיחות, ומהם:

14) שקטע זה הינו ה"בנוגע לפועל" של כללות השיחה, ולא הוזכר בו ענין ההתבוננות. (על אף שדובר על זה בס"ט, כנ"ל).

15) וראה לדוגמא שיחת שמיני ה'תשמ"ב (התועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1335): "והנה כאשר מדובר אודות עבודת המוח (לימוד והתבוננות) מובן שהלימוד צריך להיות באופן שהדבר הנלמד פועל עליו, היינו, לא זו בלבד שידע מ"ש בתיא (פ"ה) שלימוד התורה הוא באופן של "יחוד נפלא", אלא כך הוא אופן הלימוד שלו.

וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהלימוד צריך להיות באופן שהדבר הנלמד מלמד אותו, היינו, לא זו בלבד שהוא לומד את הענין, אלא הענין מלמד אותו.

וע"ד פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שצריכים לחיות מחדש כל ענין ("איבער לעבן"). היינו, שכאשר מדבר אודות ענין שהי' בעבר, אין זה באופן של סיפור בלבד, אלא באופן שהוא "חי" מחדש ענין זה, כפי שהי' בפעם הראשונה. וזהו בדוגמת החילוק שבין לימוד סתם, ללימוד באופן שהדבר מלמד אותו. (וראה גם שיחת ש"פ ואתחנן תש"נ ס"ה, ודבר מלכות ש"פ נשא תנש"א ס"ב).

דבר מלכות תז"מ ה'תנש"א¹⁶ (סי"ב): "וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה היא הדרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש¹⁷.

דבר מלכות אחרייקדושים ה'תנש"א (סי"ד): "שכאו"א מישראל צריך להוסיף ב"מעשינו ועבודתינו" בכלל שמביאים את הגאולה, כולל ובמיוחד בלימוד התורה בעניני גאולה, בתושב"כ ותושבע"פ, משנה וגמרא ומדרשים".

דבר מלכות ראה ה'תנש"א (סי"א): "ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה¹⁸, עי"ז שחודרים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק) מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"¹⁹.

דבר מלכות כי תצא ה'תנש"א (סט"ו): "לפרסם בכל מקום ומקום שעומדים בסיום וחותם מעשינו ועבודתנו ובהתחלת התקופה דתשלום השכר "מתן שכרן של צדיקים", ובהתאם לכך צריכה להיות העבודה גם בהענינים השייכים לימות המשיח, החל מלימוד התורה בעניני משיח וגאולה וביהמ"ק, ועוד ועיקר - מתוך מנוחה והתיישבות שמחה וטוב לבב"²⁰.

דבר מלכות שמחת תורה ה'תשנ"ב (ס"ב): "היינו, שהנהגתו של יהודים בכל הענינים בחי היום יום שלו גם בזמן הזה תיכף ומיד לפני הגאולה - היא מעין ובדוגמת חיי והנהגת בני" בימות המשיח ממש. וזוהי גם ההדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע להלימוד ד"הלכתא למשיחא", הלכות שנוגעות לחיי בני" בזמן הגאולה²¹.

דבר מלכות לך לך ה'תשנ"ב (סי"ד): "על פי המדובר לעיל שבדורנו זה במיוחד נמצאת בהדגשה יתירה העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות הרי מובן, שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למידות,

16) שמשבת מיוחדת זו החלה ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, באופן של "הדרך הישרה" ובסגנון של "לחיות משיח". (על אף שההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח היתה כבר לפני"כ. (ראה לקו"ש ח"ח סיחה ב' לפרשת בלק, סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 571, ועוד). אך לא באופן האמור).

17) לימוד עניני גאומ"ש - באופן שפועל גם התגלות ניצוץ משיח (כמובא בהערה 74).

18) לימוד עניני גאומ"ש - כחלק מהעבודה דהבאת הגאולה, וכיצד צריך להתבונן לגאולה (כמובא בתחילת ס"א ובתחילת סי"א).

19) לימוד עניני גאומ"ש - באופן של החדרת ענין הגאולה בכל עניני העבודה (לחיות משיח).

20) לימוד עניני גאומ"ש - כחלק מהעבודה לשייך את העבודה בזמנינו אנו, עם חיי בני" והנהגתם בימות המשיח ממש. (ראה גם ד"מ שמח"ת ס"ב).

21) כנ"ל הע' 12. ובהערה 25 בשיחה מציין לדבר מלכות בלק (העבודה ד'לחיות משיח').

אלא גם ג' מוחין בעצם. שזה במיוחד - על ידי שיוסיף בלימוד פנימיות התורה (כולל בביאור ענינים אלו דעבודת המוחין) כולל בעניני הגאולה ומשיח צדקנו²².

דבר מלכות חיי שרה ה'תשנ"ב (סי"ד): "כל שליח צריך להתכונן בעצמו ולהכין את כל בני" במקומו ובעירו וכו', לקבלת פני משיח צדקנו, ע"י שהוא מסביר את ענינו של משיח, כמבואר בתושב"כ ובתושבע"פ, באופן המתקבל אצל כאו"א לפי שכלו והבנתו, כולל ובמיוחד - ע"י לימוד עניני משיח וגאולה, ובפרט באופן של חכמה בינה דעת²³.

דבר מלכות ויצא ה'תשנ"ב (סי"ח): "כעת צריך רק להיות, כאמור, שיפתחו את ה"לב לדעת" ויפתחו את "העיניים לראות", ויפתחו את "האזניים לשמוע", ועד"ז - שינצלו את כל רמ"ח האברים וש"ס הגידים הגשמיים - נוסף על לימוד התורה וקיום המצוות בכלל - ללימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאנו, כולל ללימוד בעניני הגאולה באופן שזה יפתח את הלב העינים והאזנים - שייכינו, יראו וירגישו בפשטות ממש בגשמיות העולם - את הגאולה האמיתית והשלימה²⁴.

ומשיחות אל²⁵ ניתן לראות - אשר ההוראות הניתנות מוסכות דוקא על הלימוד בעניני גאולה, וללא שימת דגש על ההתבוננות דוקא.

ומזה משתמע בצורה ברורה, אשר אף הלימוד לכשעצמו יכול לפעול באדם הלומד, להעמיד עצמו במצב ורגש של גאולה, ולחיות משיח.

אלא כפשוט, אשר ההתעצמות החזקה ביותר עם הנלמד ("בקשר חזק ואמיץ מאוד") נעשית דוקא ע"י התבוננות, ולכן הביא כ"ק אד"ש מה"מ אף הוראה זו בכמה מקומות²⁶ - להתבונן בעניני גאולה ומשיח. ואין סתירה כפשוט.

(22) לימוד עניני גאומ"ש - באופן שישתקף בעבודתו של היהודי הבלי גבול דהגאולה ע"י הטעימה מזה כעת. (וראה גם ד"מ ואתחנן סי"א וסי"ב).

(23) לימוד עניני גאומ"ש - כחלק מהעבודה היחידה שנותרה כעת בעבודת השליחות והכנת העולם, "קבלת פני משיח צדקנו בפועל ממש". (ובמיוחד לפי המבואר אשר עבודה זו משתייכת לעבודה הפנימית ד'קבלת המלכות' של מלך המשיח, ואכ"מ).

(24) לימוד עניני גאומ"ש - כחלק מהדבר היחיד שנשאר כעת "לפקוח את העיניים".
(25) וכן מעוד כמה וכמה שיחות בנ"א"ג"ב, אך יותר באופן של דרך אגב. (ראה לדוגמא דבר מלכות ש"פ שמות ה'תשנ"ב סי"ד).

(26) דבר מלכות ש"פ בלק ה'תשנ"א (סי"ט) - "המחשבה וההתבוננות באופן של דעת" ("שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחזק") בעניני משיח וגאולה. ולכל לראש המחשבה וההתבוננות לידע ולהכיר שעומדים כבר בהכניסה לימות המשיח".

דבר מלכות ש"פ ואתחנן ה'תשנ"א (סי"ב) - "והסתכל בשלושה דברים" - הסתכל דוקא, שמורה על העינים וההתבוננות בהעמקה יתירה בענין הגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי מתוך צפי' והשתוקקות מיוחדת". ובהערה 134 שם - "שגם דברים שיכולים להביא לידי עבירה (כמו תאוות היתר) נעשים מושללים בדרך ממילא, מצד ההסתכלות בעניני הגאולה, מעין המעמד ומצד דימות המשיח".

דבר מלכות חיי שרה ה'תשנ"ב סי"ד - "כולל במיוחד ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח, ובפרט באופן של חכמה בינה דעת".

לימוד והתבוננות - טעימה משניהם

וע"פ כל הנ"ל ניתן לתרץ בפשטות את השאלה הנ"ל (סעיף א'), ששאל - אשר מדבר מלכות תזו"מ ה'תנש"א משמע אשר ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח ניתן לפעול התגלות ניצוץ משיח והתרוממות מהעולם, אך מדבר מלכות ואתחנן ה'תנש"א משמע שזה נעשה דוקא ע"י התבוננות בעניני גאולה ומשיח?

והביאור בזה פשוט הוא: מכיון שאף ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח (באופן הראוי) ניתן לגלות ניצוץ משיח ולהתרומם מהעולם, אלא שההתבוננות בענינים אלו מחדירה ומעצימה זאת אצל האדם הלומד באופן חזק ואמיץ יותר.

וממילא מובן - אשר בדבר מלכות תזו"מ ה'תנש"א דיבר כ"ק אד"ש מה"מ מצד הלימוד, אשר בכחו לשנות טבע האדם²⁷ ולגלות את הניצוץ משיח, וזו אף ההוראה הנחתמת בשיחה זו.

ובדבר מלכות ואתחנן ה'תנש"א²⁸ - דיבר כ"ק אד"ש מה"מ מצד ההתבוננות, אשר בכחה שהלימוד יתעצם ויחדור אצל הלומד ב"קשר חזק ואמיץ מאוד" - שלימות ההתקשרות עם הדבר.

וכל זה, הוא בדומה לסגנון המובא לעיל (סעיף ב') מדבר מלכות בלק ה'תנש"א - שישנם את ב' האופנים באופן בו ניתן 'לחיות משיח': א. מצד עצם לימוד עניני גאולה ומשיח. ב. מצד ההתבוננות וההתקשרות המושלמת עם הדבר. ועפ"ז סרה שאלתו בנוגע לסתירה בין ב' השיחות²⁹.

(27) כנ"ל דבר מלכות ש"פ בלק הנ"ל.

(28) ויותר מכך יש לומר, אשר בדבר מלכות ואתחנן גופא מביא ההוראה (בסי"א) ללמוד עניני גאולה ומשיח ללא כל קשר להתבוננות - "והדגשה מיוחדת על ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה - הן בגולה ואתחנן, ובפרט בספרו של הרמב"ם שכולל גם ההלכות ששיכות לזמן הגאולה כמו הלכות בית הבחירה, וכן הלכות מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח, והן בפנימיות התורה, שנוסף לכך שכללות הלימוד דפנימיות התורה מקרב את הגאולה, "בהאי חיבורא דילך (תורתו של רשב"י) יפקון ב"י מן גלותא ברחמי", יש עילוי מיוחד בלימוד החלקים דפנימיות התורה עניני הגאולה. . ומה טוב שלימוד זה יהי' באופן ד"עשרה שיושבים ועוסקים בתורה".

וזאת מביא כחלק מה'בנוגע לפועל' (בתחילת סי"א) באופן בו צריכה להיות הטעימה מהבלי גבול דהגאולה (לחיות משיח ולהתרומם מהעולם). וממילא אין מקום כלל לסתירה בין דבר מלכות תזו"מ לדבר מלכות ואתחנן, הואיל ובשיחה של ואתחנן גופא אומר כ"ק אד"ש מה"מ שניתן לטעום מהבלי גבול דהגאולה (מה שנעשה ע"י ההתבוננות) אף ע"י לימוד עניני גאומ"ש בלבד. בדומה למה שנאמר בדבר מלכות תזו"מ שניתן לפעול זאת ע"י הלימוד כשלעצמו.

אלא שבסעיף יב בדבר מלכות ואתחנן מוסיף לבאר (ככל שבתות הקיץ שמבאר ההוראה מפרקי אבות דשבעה זה) שע"י ההתבוננות ("הסתכל בשלושה דברים") בעניני גאולה ומשיח ניתן להתחבר ולהתקשר עם זה יותר חזק - כמובא בהערה 134 שם.

(29) וע"פ ההערה הקודמת וע"פ המבואר עד כה, ניתן לבאר את הקושי שהובא לעיל (הע' 11) - מהע' 119 בדבר מלכות תזו"מ אשר משמע ש"גם אלו שרוצים ללמוד בעיון ושק"ט (ועד לחדש חידושי תורה בעניני משיח וגאולה) מתוך מנוחה ויישוב הדעת, ע"י הלימוד לעצמו או בחברותא - ישתדלו (מזמן לזמן) להשתתף גם בהלימוד בעשרה, כדי שיהי' אצלם גם המעלה דהלימוד בעשרה".

שמה משמע אשר גם מי שרוצה ללמוד בעיון וכו' צריך לדחות זאת למען טובת הלימוד בעשרה שלא עיוני כ"כ?

לימוד והתבוננות - מלמעלה ומלמטה

ויש להוסיף ולבאר מדוע מביא כ"ק אד"ש מה"מ בשיחות ד"המשך נ"א"נ"ב את ב' האופנים הנ"ל, ובהקדים: ענין ההתבוננות הוא יותר מצד האדם. כלומר - שדוקא ע"י ההתעמקות שלו וההתבוננות שלו באופן המתאים, הוא פעל בכחו שהדבר יחדור אצלו בשכל "בקשר חזק ואמיץ מאוד". אך כל מהלך הדברים הגיע מצידו.

משא"כ הלימוד, הן אמת שהאדם עצמו למד זאת, אך פעולת הלימוד על האדם, שישתנה מצבו ויחדור בו כו', זהו דוקא מלמעלה, ולא מצד האדם.

וכמו שהזכרנו לעיל מדבר מלכות ש"פ בלק - "כי בכח התורה לשנות טבע האדם, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה, (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי) הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה". ומשמע, שזה נעשה בכח התורה.

וע"פ חילוק זה מובן - אשר מביא כ"ק אד"ש מה"מ כמה הוראות להתבונן בעניני גאולה ומשיח כיון שזהו מצד האדם ונעשה ונפעל על ידו, ונעשה חלק ממנו ממש.

אך מצד שני - מביא כ"ק אד"ש מה"מ (ברוב השיחות, כנ"ל סעיף ב') את ההוראות ללימוד עניני גאולה ומשיח, שפעולה זו שהלימוד יחדור באדם נעשה מלמעלה ("בכח התורה"³⁰).

סיכום:

ב' אופנים בהם ניתן לחיות משיח ולהתרומם מהעולם:

א. עצם לימוד עניני גאולה ומשיח.

ב. התבוננות בעניני גאולה ומשיח - שמתקשר יותר עם הענין.

(התבוננות - מצד האדם. לימוד - בכח התורה).

ובמילא, אין סתירה ב'המשך נ"א"נ"ב' בנוגע להוראות שניתנו, כיון שכל מקום דיבר לפי עניניו, אם בלימוד ואם בהתבוננות.

וע"פ המבואר עד כה מובן, שהענין וההתבוננות זהו דבר חזק ואיתן, אך צריכים לדאוג לכך ש"מזמן לזמן" ישתתפו ג"כ בלימוד בעשרה, משום: א. הלימוד לכשעצמו יכול לפעול אצלו חיי משיח והתרוממות מהעולם. ב. משום שיש "מעלה מיוחדת כשלומדים עניני משיח וגאולה ברבים בנוגע להתפעלות והשמחה ברגש הלב, שע"ז הולכת וגדלה ההשתוקקות והצפי' לביאת המשיח".

ואין הכוונה שהלימוד ברבים יותר נעלה, כ"א שיש בו מעלה מיוחדת שאין בעיון והתבוננות, ולכן ישתדלו "מזמן לזמן" להשתתף גם בלימוד בעשרה. ופשוט (וראה בענין זה בארוכה התועדויות ה'תשד"מ ח"ב ע' 98).

(30) ראה בארוכה תו"א פרשת יתרו (ד"ה בחודש השלישי) שבמצב שאינו יכול לפעול המשיח אהבה בתענוגים ע"י התבוננות משום "חלישות כח הנפש שאין בכחה לצאת מנרתיקה ומאסרה", הפתרון הוא - לימוד התורה, שבכחה להתגבר על חומרייות הגוף ולצאת ממסגר. ונקודה זו מסתדרת היטב עם המבואר לעיל, בפנים.

הסרת ההתנגדות החיצונית בכח הלימוד

מטרת בריאת העולם - גאולה

בדבר מלכות ש"פ תזו"מ הנ"ל, לאחר שמאריך כ"ק אד"ש מה"מ לאורך השיחה בכללותה, ע"ד הכנסת האורות העליונים דהגאולה בתוך חיי הגלות, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ את ענינה של ספירת המלכות בכלל, ובפרט בשייכותה לגאולה, וזלה"ק (סי"א)³¹:

"כיון שהחיות והמציאות של כל בני המדינה וכל עניני המדינה תלוי' בהמלך, מובן, שלאמיתו של דבר לא שייך מציאות של מנגד להמלך, שהרי כל מציאותו של ה"מנגד" (כפי שנראה בחיצוניות) תלוי' בהמלך".

ומיד משייך זאת כלפי מנגדי הגאולה:

"ועד"ז בנוגע להגאולה - שענין המלכות (מלך המשיח) מדגיש שלאמיתו של דבר אין העולם (גלות) יכול להיות מנגד להגאולה, כיון שכל מציאות העולם תלוי' בענין הגאולה (מלכות), כדאיתא בגמרא "לא איברי עלמא אלא . . למשיח", ולכן, ה"ניגוד" דהעולם (גלות) להגאולה אינו אלא ענין חיצוני בלבד, וביטולו הוא ע"י התגלות ענינו האמיתי של העולם - מלכות".

היינו, לפי שחיי בני המדינה תלויים במלך, לכן לא שייך מנגד למלך, כי חיי "המנגד" תלויים בחיי המלך; וכך גם בנוגע לגאולה, שבאמת לא שייך מנגד לכך, הואיל וכל בריאת העולם היא לשם מטרה ותכלית זו.

וכאשר רואים ענינים בעולם המהווים ניגוד לגאולה, הרי זה ענין חיצוני בלבד, הואיל והמטרה הפנימית והאמיתית - הינה הגאולה השלימה. וזאת משום שלבריאת העולם ישנה מטרה ותכלית פנימית אשר לשם כך הוא נברא, כמובא במדרש³² - "נתאוהו הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים", ומזה נגזר אף - ש"לא איברי עלמא אלא . . למשיח"³³, כיון שזו המטרה הפנימית של הבריאה כולה.

(31) ההדגשות אינן במקור.

(32) ראה תנחומא נשא טז. ועוד.

(33) סנהדרין צח, ב.

וע"פ הכלל הידוע - ש"עולם קטן זה האדם"³⁴, מובן, שכן הוא בנפשו של כאו"א מישראל, שעל אף שנראה שישנם בו ענינים המנגדים למעמד ומצב הגאולה, הרי זה רק ענין חיצוני בלבד, הואיל ומצד פנימיות נפשו שואף אף הוא למטרת ותכלית הבריאה, וחי במעמד ומצב זה מצד ה"ניצוץ משיח"³⁵ השוכן בתוכו, אלא שבחיצוניות לא תמיד זה נגלה ונראה, אך כן היא המציאות האמיתית בנפשו פנימה³⁶.

מעלת דור השביעי

לפי הנ"ל משמע, שכיון שהגאולה היא תכלית ומטרת בריאת העולם, לכן כל הענינים המנגדים לה, הרי הם ענינים חיצוניים ואינם אמיתיים מצד גדרם העצמי, ובהתחשב האדם העובד בזאת, יוכל הוא לפעול בנפשו חיי גאולה בקלות יותר, בידעו ומכירו שענינים אלו חיצוניים גרידא.

אך גם בענין זה, ישנה התקדמות במהלך השנים מבריאת העולם ועד עתה (שכבר מאז זו היא המטרה הפנימית) ובדורנו זה גופא השתנו כו"כ עיתים, המשליכים את אופן וסגנון העבודה לחיינו כעת, וככל שמתגלה יותר תכלית ומטרת בריאת העולם (הנקודה הפנימית), כך ניתן לעבוד על הענינים המנגדים לגאולה כאל חיצוניים ממש.

ובדורנו זה עצמו, ענין הגאולה קיבל משמעות עכשווית יותר מבדורות קודמים, וכנראה מהמאמר הראשון של כ"ק אד"ש מה"מ³⁷, המצהיר ברורות למטרת דורנו זה - "והנה זה תובעים מכאו"א מאתנו דור השביעי . . . לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא".

34) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב.

35) ראה מאור עיניים ס"פ פנחס.

36) וענין זה מבואר פעמים רבות בתורת כ"ק אד"ש מה"מ. וראה לדוגמא בלקו"ש חכ"ח ע' 276, וזלה"ק: "וענין זה מוסיף עידוד ונתינת כח בכללות העבודה דהפצת התורה והיהדות - שגם כאשר פוגשים יהודי אשר "בשם ישראל יכונה", באופן של "כינוי" בלבד, מכיון שבגלוי ובחיצוניות הרי הוא בשפל המצב . . . יש לזכור שאי"ז אלא ענין חיצוני בלבד, אשר הכוונה בזה היא להפכו לטוב . . . בהתאם למציאותו האמיתית, הפנימית והעצמית - בחי' היחידה, ניצוץ של משיח - בחי' היחידה הכללית".

היינו, שמצד מציאותו האמיתית - ניצוץ משיח - של היהודי, כל הענינים המביעים את שפל מצבו, הרי הם ענינים חיצוניים בלבד, מצד מציאותו האמיתית שבקרב - ניצוץ משיח.

וענין זה נובע מצד "נקודת היהדות" שבכאו"א מישראל, וכמובא בדבר מלכות ש"פ תרומה ה'תשנ"ב ס"ה, וזלה"ק: "מתנת תורה ואילך - מציאותו של כאו"א מישראל היא כזו, שמבלי הבט על חיצוניותו, הרי "אע"פ שחטא ישראל הוא", יש לו את "נקודת היהדות", שמצד זה איננו רוצה ואיננו יכול להתנתק ח"ו מאלקות, וכפס"ד הרמב"ם - שרצונו האמיתי של כאו"א מישראל הוא לקיים את רצון ה', ומה שלפעמים נראה אחרת, ח"ו רק בחיצוניות מצד זה ש"יצרו הוא שתקפו".

37) סה"מ מלוקט ח"א ע' ה.

וכך לאורך שנות הנשיאות גובר והולך ענין הגאולה וביאתה הקרובה,³⁸ המתבטאת עם התקדמות השנים³⁹, ועד להכרזה ש"הגיע זמן גאולתכם"⁴⁰, ו"הנה זה משיח בא"⁴¹, ואשר כעת - "עומדים בסמיכות ממש לגאולה"⁴² ו"ברגעי הגלות האחרונים"⁴³, ובזמנינו כבר - "כלו כל הקיצין כפשוטו ממש"⁴⁴.

וביטויים אלו נובעים מצד שלימות מעשינו ועבודתינו בזמן זה, שנשלמו ונסתיימו כל⁴⁵ הענינים שהיו תנאי לביאת הגאולה, כמו 'עשיית התשובה' שכל בני ישראל "כבר עשו תשובה"⁴⁶, ו"הפצת המעינות" אשר כבר הופצו בכל העולם⁴⁷, וכן סיימו "לצחצח את הכפתורים"⁴⁸, וההכרזה אשר "הסתיימה עבודת הבירורים"⁴⁹.

עד לשיא בזה בשנות הנפלאות (ה'תש"א-נ"ב) שאז הביטויים הנפלאים לא נסבו רק על הגאולה הקרובה, אלא גם על מלך המשיח עצמו, אשר - "המינוי דדוד מלכא משיחא הרי כבר היה"⁵⁰, ובדורנו זכינו לכך שישנו אדם שהוא כבר "בחזקת משיח"⁵¹, ועד

(38) וראה המהלכים בזה בספר עד מות, וכן בספר שיחור"ק בעניני גאומ"ש.

(39) ולדוגמא: שנת תשמ"ב שנתן עלי' את השם והסימן "תהא שנת ביאת משיח" (ורמו לכך, אשר משנה זו צויה לנגן בכל התוועדות את הניגון "שיבנה בית המקדש"). ולאחרי' שנת תשמ"ג שנתן את הסימן "תהא שנת גאולת (גילוי) משיח" (שלשלת היחס בהקדמה ל'היום יום...') שמאז החלו הביטויים והדיבורים על הגאולה כמעט בכל התוועדות באופן רחב ועכשו. ושנת תשמ"ז שמאז הכריז סיימו לצחצח את הכפתורים (התוועדיות תשמ"ז ח"ב ע' 301). ובתשנ"ב הודיע (קונטרס כ"ב שבט תשנ"ב) שמתשמ"ח החלה תקופה חדשה בביאת המשיח. ומשנת תשנ"ג ש"כבר אוהזים בערב שבת אחרי חצות היום" (סה"ש תשנ"ג ח"א ע' 254).

(40) מסיום חודש מנחם-אב תש"נ. ובריבוי שיחות בשנת תשנ"א - נלקטו בספר בשורת הגאולה בתחילתו. ובפרט בשיחת חיי שרה תשנ"א: "כפי שהכריזו ומכריזים במיוחד לאחרונה". ובשיחה הבלתי מוגהת: "ולזה באה ההכרזה - 'הגיע זמן גאולתכם' תיכף ומיד ממש, ממש ממש ממש".

(41) דבר מלכות ש"פ ויחי תנש"א. דבר מלכות ש"פ שמות תנש"א. דבר מלכות ש"פ תז"מ תנש"א. דבר מלכות ש"פ פנחס תנש"א. דבר מלכות ש"פ דברים תנש"א. דבר מלכות ש"פ ראה תנש"א. דבר מלכות ש"פ נצו"י תנש"א. דבר מלכות ש"פ שמח"ת תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ מקץ תשנ"ב. ובאופן של נבואה ברורה - דבר מלכות ש"פ שופטים תנש"א.

(42) שיחת ויגש תנש"א. דבר מלכות ש"פ פנחס תנש"א. דבר מלכות ש"פ יתרו תשנ"ב.

(43) דבר מלכות ש"פ שמות תנש"א. דבר מלכות ש"פ אחו"ק תנש"א.

(44) דבר מלכות ש"פ תז"מ תנש"א. ב"נוסף לכך שבזמן הגמרא כבר כלו כל הקיצין" (כלשונו הק' שם).

(45) ראה דבר מלכות י"ט כסלו ה'תשנ"ב - "נשלמה הפד' מכל הדברים שמונעים ומעכבים ביאת דוד מלכא משיחא".

(46) שיחת ש"פ מקץ תנש"א. דבר מלכות ש"פ שמות תנש"א. דבר מלכות ש"פ בלק תנש"א. יחידות ו' מרחשון תשנ"ב.

דבר מלכות ער"ה תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ נח תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ לך לך תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב.

דבר מלכות ש"פ ויחי תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ שמות תשנ"ב.

(47) שיחת ש"פ וישב תנש"א. דבר מלכות ש"פ נשא תנש"א. דבר מלכות ש"פ שלח תנש"א. דבר מלכות ש"פ בלק

תנש"א. דבר מלכות ש"פ דברים תנש"א. דבר מלכות ש"פ שופטים תנש"א. דבר מלכות ש"פ תצא תנש"א. דבר מלכות

ש"פ וישלח תשנ"ב

(48) שיחת ש"פ שמות תנש"א. דבר מלכות ש"פ נשא תנש"א. דבר מלכות ש"פ בהעלותך תנש"א. דבר מלכות ש"פ

בלק תנש"א. דבר מלכות ש"פ פנחס תנש"א. דבר מלכות ש"פ עקב תנש"א. דבר מלכות ש"פ שופטים תנש"א. דבר

מלכות ש"פ נח תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ לך לך תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ וישלח

תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ שמות תשנ"ב.

(49) דבר מלכות ש"פ שמיני תנש"א. דבר מלכות ש"פ ויצא תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ וישלח תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ

וישב תשנ"ב. דבר מלכות ש"פ וארא תשנ"ב.

(50) שיחת ש"פ משפטים תנש"א.

(51) דבר מלכות ש"פ שמות תשנ"ב.

שמכיון שאין מניעות ועיכובים כבר - "ישנה ההתגלות דמשיח"⁵² והתחילה להתקיים שליחותו⁵³, ועוד ש"רואים כבר התחלת פעולתו של מלך המשיח על העמים"⁵⁴.

ולאור כל זאת, מובן עד כמה הנקודה הפנימית⁵⁵ של דורנו היא - הגאולה האמיתית והשלימה, ובמיוחד בזמננו שהגענו ל"זמן השיא" של ביאת הגאולה האמיתית והשלימה⁵⁶. וממילא - כל הענינים המנגדים לגאולה, הרי הם חיצוניים ממש ובמיוחד בזמננו אנו.

לחיות פנימיות - ע"י הלימוד בתורת הגאולה

ולפי המבואר עד כה, הדרישה היא לחיות במעמד ומצב של גאולה, היינו - לחיות את פנימיות הזמן בו אנו נמצאים, וכאשר חיים את הנקודה הפנימית, אזי כל הענינים המנגדים לגאולה (בנפש) הרי אינם ברי השפעה חזקה, הואיל והם רק כענין חיצוני ולא כענין פנימי.

וכמבואר בדבר מלכות ש"פ פנחס ה'תנש"א, שעל היהודי לחיות את פנימיות הזמן, היינו - סף הגאולה, ואזי נחשב הוא ל'פנימי', הואיל והוא נמצא במעמד ומצב התואם לזמן מיוחד זה, כפנימי המונח במקום בו הוא נמצא⁵⁷.

והדרך בה היהודי יוכל לחיות את פנימיות הזמן, היינו - לחיות במעמד ומצב התואם לזמן הגאולה - "כחיי והנהגת בני" בימות המשיח ממש⁵⁸, היא - לימוד עניני גאולה ומשיח שבתורה, ומתוך כך יגלה הוא את הנקודה הפנימית שבו, שתסיר ממנו את המנגדים החיצוניים.

(52) דבר מלכות ש"פ וירא תשנ"ב.

(53) דבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב.

(54) דבר מלכות ש"פ משפטים תשנ"ב.

(55) וראה שיחת ש"פ בראשית תשכ"ד ס"ה: "זהו תוכן תורת הבעש"ט שקיבל בהיכל המשיח: "בראשית - התחלת העבודה בעבודת ה' היא ברא, פירושו גילוי, אלקים - לגלות את הכוונה הפנימית והעצמית דשם אלקים כו", כי הכוונה הפנימית של ההעלם היא - שעל ידו דוקא באים לגילוי העצמות שיתגלה ע"י משיח".

(56) וראה דבר מלכות ש"פ חיי שרה תשנ"ב ס"ג: "כל הפרטים בעבודת השליחות של הפצת התורה והיהדות והפצת המעניות חוצה, צריכים להיות חדורים בנקודה זו - כיצד זה מוליך לקבלת משיח צדקנו".

(57) וראה בדבר מלכות (שם) ס"ז, וזלה"ק: "שבעבודתו של יהודי צריך הוא לעשות כל דבר בשלימות. אפילו כאשר מדובר אודות ענין שהוא הקדמה לענין אחר - הרי כאשר נמצאים עדיין במצב זה, צריכים להיות מונחים בזה לגמרי. "בכלל ה"ז עיקר גדול, שהיכן שנמצאים - שיהיו באמת", "היכן שנמצאים שם צריכים להיות כו", כל זמן שעוסק אני בזה צריך אני להיות כאן", ולאח"ז יבואו לענין השני (שעבורו ענין זה הוא הקדמה), ויעשו אותו בשלימות".

וראה בענין זה: שיחת י"ט סכלו תרס"ד - ספר השיחות תורת שלום ע' 39 ואילך. וראה גם לקו"ד ח"א ט, א. ס' השיחות ה'ש"ע ע' 113 ואילך. שיחת כ' שבט תשל"ל. סה"ש תנש"א ח"א ע' 352 ואילך. ועוד.

(58) ראה דבר מלכות שמח"ת ה'תשנ"ב ס"ב.

וזאת משום, שבכח התורה לשנות את טבעו של האדם, וכביאור כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות ש"פ בלק ה'תנש"א, וזלה"ק (ס"י):

"ובנוגע לפועל - למרות ה"שטורעם" שבדבר בתקופה האחרונה בשנה זו, תהא שנת נפלאות אראנו, לאחר ראיית הנפלאות המעידות שזוהי ה"שנה שמלך המשיח נגלה בו", רואים שישנו קושי ("עס קומט אן שווער") להחדיר ההכרה וההרגשה שעומדים על סף ימות המשיח ממש עד שיתחילו "לחיות" בעניני משיח וגאולה.

והעצה לזה - ע"י לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, כי, בכח התורה (חכמתו של הקב"ה שלמעלה מהעולם) לשנות טבע האדם⁵⁹, שגם כאשר מצד הרגש שלו נמצא עדיין ח"ו מחוץ לענין הגאולה (כיון שלא יצא עדיין מהגלות הפנימי), הרי ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה מתעלה למעמד ומצב של גאולה⁶⁰, ומתחיל לחיות בעניני הגאולה, מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש"הנה זה בא".

כלומר, כיון שהיהודי יכול להימצא מחוץ לענין הגאולה, שאינו חי במצב אותו דורשת הנקודה הפנימית שבנפשו - הגאולה, אזי הדרך לצאת ממצב נחות זה, ו"לחיות בעניני הגאולה מתוך ידיעה והכרה והרגשה ש"הנה זה בא" - היא ע"י לימוד התורה דוקא, כי בכח התורה לשנות את טבעו של האדם ולהציבו במקום הנעלה והפנימי בו הוא שרוי בפנימיות נפשו.

ובלימוד התורה גופא, ללמוד דוקא עניני גאולה ומשיח, הואיל ועל ידי לימוד זה, האדם מתעלה למעמד ומצב של גאולה, וחש ומרגיש יותר את הגאולה, וממילא מתאים את מצבו במחשבה דיבור ומעשה כיאה לזמן הגאולה.

ולכן נראה במכלול שיחות הדבר מלכות, שכ"ק אד"ש מה"מ דורש ריבוי פעמים ללימוד עניני גאולה ומשיח⁶¹ - על מנת לחיות משיח, וזאת משום שע"י הלימוד מתעלה האדם מהנחות העולם (המנגדים בחיצוניות) ומגיע אל הנקודה הפנימית בנפשו - "ניצוץ משיח", וסרים בדרך ממילא⁶² כל עניני העוה"ז החיצוניים, כתוצאה מגילוי הנקודה הפנימית באמצעות הלימוד הנ"ל.

59) ראה דרו"ל עה"פ לאיל גומר עלי (ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. וש"נ. והובא להלכה בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סקפ"ט סק"ג (סקכ"ג)).

60) נוסף על השייכות דלימוד התורה (כל עניני התורה) לגאולה, כמארז"ל "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב - שלומדים בשבת זה).

61) דבר מלכות אחו"ק תנש"א סי"ד. דבר מלכות בלק תנש"א ס"ט. דבר מלכות ואתחנן תנש"א סי"ב. דבר מלכות ראה תנש"א סי"א. דבר מלכות כי תצא תנש"א ס"ו. דבר מלכות שמח"ת תשנ"ב ס"ב. דבר מלכות לך לך תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות חיי שרה תשנ"ב סי"ד. דבר מלכות ויצא תשנ"ב סי"ח. דבר מלכות שמות תשנ"ב סי"ד. ועוד.

62) וראה דבר מלכות ש"פ ואתחנן ה'תנש"א הע' 134: "ועד"ז בנוגע ל"סור מרע" - כהמשך המשנה "ואין אתה בא לידי עבירה" - "ואין אתה בא" דייקא, בדרך ממילא, ללא צורך להתעסק בשלילת הרע, ואפילו לא "לידי עבירה", שגם דברים שיכולים להביא לידי עבירה (כמו תאוות היתר) נעשים מושללים בדרך ממילא, מצד ההסתכלות בעניני הגאולה,

וכעת אתי שפיר הדרך בה ניתן לגלות - "שלאמיתו של דבר אין העולם (גלות) יכול להיות מנגד להגאולה . . ולכן, ה"ניגוד" דהעולם (גלות) להגאולה אינו אלא ענין חיצוני בלבד".

הסרת "לב האבן" הפועלת חיי גאולה

כחזוק לעבודה באופן הנ"ל (שע"י הלימוד בעניני גאולה ומשיח, הרי ניתן להסיר את המנגדים החיצוניים שבנפש, ולגלות את הנקודה הפנימית - באופן של להיות חיי גאולה ממש) יש לומר שבזמננו ענין זה נעשה בצורה יותר קלה מבדורות קודמים, וכסימוכין לכך ניתן להביא את המבואר בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח הע' 107, ושם כתוב:

"לאחרי ש"והסירותי את לב האבן מבשרכם" (שם) - די"ל, שההסרה כו' נעשתה כבר ע"י מעשינו ועבודתנו במשך הנשיאות דכ"ק מו"ח אדמו"ר (החל מב' ניסן), ע"ד האמור בנוגע לצחצוח הכפתורים כו".

כלומר, ענין "לב האבן" המתואר בפסוק זה קאי על היצירה של היהודי⁶³, המפריע לו בקיום המצוות ורצונו ית', ותפקידו לבטא את רצונותיו החיצוניים של האדם ולהסיטו מן הכוונה הפנימית, ובימות המשיח יסיר הקב"ה "לב אבן" זה וכך נעבוד את הקב"ה באופן מושלם.

ובשיחה דלעיל מודיע כ"ק אד"ש מה"מ, שההסרה נעשתה כבר, היינו - שכיום ישנו כח עליון יותר להיות דוקא את הנקודה הפנימית, ולהעמד במעמד ומצב של גאולה, הואיל וכבר נעשתה ההסרה של "לב האבן" המושך אחר הענינים החיצוניים של עוה"ז.

וממילא כל סגנון העבודה להסרת המנגדים החיצוניים, נעשה באופן יותר קל ומרומם, הואיל וההסרה הכללית של "לב האבן" נעשתה, וממילא ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח ניתן - לגלות את הנקודה הפנימית, ומתוך כך יסורו כל המנגדים החיצוניים שבנפש.

וכעת מובנת היטב לשונו הק' של כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות תזו"מ הנ"ל: "ועד"ז בנוגע להגאולה - שענין המלכות (מלך המשיח) מדגיש שלאמיתו של דבר אין העולם (גלות) יכול להיות מנגד להגאולה, כיון שכל מציאות העולם תלוי' בענין הגאולה (מלכות), כדאיתא בגמרא "לא איברי עלמא אלא . . למשיח", ולכן, ה"ניגוד" דהעולם (גלות) להגאולה אינו אלא ענין חיצוני בלבד, וביטולו הוא ע"י התגלות ענינו האמיתי של העולם - מלכות".

מעין ודוגמת המעמד ומצב דימות המשיח, כפס"ד הרמב"ם (בסיום וחזרתם ספרו "משנה תורה") ש"באותו הזמן . . כל המעדנים מצויין כעפר", "כעפר" דייקא, שאין לו שום חשיבות, כיון ש"לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד". (63) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 173 הע' 49. וכן בסה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 398.

והיינו, שמצד האמת המנגד לגאולה הרי הוא ענין חיצוני בלבד, וניתן להסירו ע"י התגלות ענינו האמיתי של העולם (הנקודה הפנימית) - "מלכות"; ובמלכות גופא מתמקד דוקא על "מלכות שבתפארת" - היינו לימוד התורה בעניני משיח וגאולה, וזאת משום - אשר ע"י הלימוד בענינים אלו ניתן להסיר המנגדים החיצוניים כנ"ל.

סיכום:

הכוונה הפנימית של בריאת העולם הזה הינה - הגאולה השלימה, ולכן המנגדים לגאולה הרי הם חיצוניים בלבד, ואינם מפריעים ליהודי בעבודתו. יהודי צריך לגלות בנפשו את הכוונה הפנימית - הגאולה, וכך יסורו המנגדים החיצוניים.

גילוי הכוונה הפנימית בכדי לחיות גאולה, נעשה ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח, המגבי ומרומם את האדם מהרובדים החיצוניים ומביאו אל הנקודה הפנימית.

בימינו פעולה זו נעשית בנקל יותר, הואיל והיא מתוך הכרה ברורה בכך שנעשתה כבר ההסרה של "לב האבן".

לימוד עניני גאולה ומשיח - "לא רק בתור סגולה"

הלימוד כסגולה או כשינוי אורח חיים

בדבר מלכות תזו"מ ה'תנש"א, מבאר כ"ק אד"ש מה"מ באריכות את הצורך בעבודתו של כאו"א מישראל להבאת הגאולה⁶⁴ ע"י לימוד התורה בכלל, ובפרט בלימוד עניני גאולה ומשיח, אשר העיסוק דוקא בעניני גאומ"ש, היא הדרך הישרה לפעול ביאת משיח בפועל, וכלשונו הק' בסי"ב:

"וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה ("מלכות שבתפארת") היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש".

ובדבר מלכות בלק ה'תנש"א, מבאר גם כן תוכן ההוראה בנוגע ללימוד עניני גאולה ומשיח, אך בלשון שונה קצת, וזלה"ק (ס"ט):

64) וכלשון קודשו בתחילת השיחה (ס"א): "בהמשך להמדובר ומודגש ביותר בזמן האחרון ממש ע"ד הצורך בפעולתו של כאו"א מישראל לעשות כל התלוי בו להביא את משיח צדקנו בפועל ממש תיכף ומיד ממש", ומציין בהערה 1 לשיחת כ"ח ניסן בנוגע לדרישה "עשו כל אשר ביכולתכם להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש", ובשיחה זו מביא את הדרך הישרה לדרישה הנ"ל להביא את משיח צדקנו ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח, וכדלקמן.

"ועוד ועיקר - שהלימוד הוא מתוך ידיעה והכרה בוודאות גמורה שאין זה "הלכתא למשיחא", כי אם, הלכה למעשה בפועל ברגע שלאח"ז, כיון ש"מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל (כבר עתה למעלה, ותיכף) יגלה ויבוא משמים" ברגע כמימרא!

וע"ד המדובר בתקופה האחרונה בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח - לא (רק) בתור "סגולה" למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם) בעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחודר גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש"הנה זה (המלך המשיח) בא", עכ"ל.

על המילים - "וע"ד המדובר בתקופה האחרונה בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח - לא (רק) בתור "סגולה" למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה,

יש המבארים⁶⁵, אשר מה שנדרש בשיחה הכא על סגנון לימוד עניני גאולה ומשיח באופן של לחיות ו"לא רק בתור סגולה", כוונתו הק' הינה על דבר מלכות תזו"מ הנ"ל, ששם סגנון ההוראה הוא לימוד בתור סגולה⁶⁶ ("וההוספה בלימוד התורה בעניני משיח והגאולה היא ה"דרך ישרה" לפעול התגלות וביאת המשיח והגאולה בפועל ממש"), ובדבר מלכות בלק הדרישה הינה ללמוד בשביל לחיות ולא בתור סגולה.

היינו, שזהו החידוש בדבר מלכות בלק על פני דבר מלכות תזו"מ, אשר ההוראה כאן הינה לחיות משיח, ולא כהמבואר לעיל בדבר מלכות תזו"מ ששם ההוראה הינה באופן של סגולה.

על אף שזהו הביאור הרווח בקרב לומדי ומעמיקי שיחות אלו, ראיתי לבאר לפענ"ד שאין זה הביאור הפשוט, אלא הביאור הוא אשר אף בדבר מלכות תזו"מ המדובר הוא באופן של לחיות, ולא בתור סגולה, וזאת מכורח הבנת השיחה כפשוטה, כדלהלן.

לימוד עבור גילוי הניצוץ משיח

לאחר שמבאר את המשנה בפרקי אבות (פ"ב מ"א) "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם", אשר "האדם" זהו שתיקן את כל מעשיו ונשאר לו רק פסולת שבסוף לבושו,

(65) ספר עניניו של משיח להרש"ב וואלף (ע' 549), קובץ שמחם בבנין שלם להר"י יעקובוביץ (ע' 18), ועוד.

(66) וכנראה מכך שמציין בהערה 91 על המילים הנ"ל לדבר מלכות תזו"מ.

מודיע אשר בדורנו כל בני ישראל נמצאים כבר בדרגא זו, ומכורח קביעה זו עולה השאלה המתבקשת⁶⁷:

"כיון שכבר נסתיימו "מעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות" - מהי ה"דרך ישרה" (הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה) שיביר לו האדם (כללות בנ") שגמר עניני העבודה כדי לפעול התגלות וביאת המשיח?"

ועל מילים אלו "כדי לפעול התגלות וביאת המשיח", מביא בהערה 74:

"ומתחיל מהתגלות וביאת משיח שבכאו"א מישראל, כידוע שהפסוק "דרך כוכב מיעקב גו'" שקאי על מלך המשיח (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), קאי גם על כאו"א מישראל (ירושלמי מעשר שני פ"ד ה"ו), כיון שיש בו ניצוץ מנשמת משיח (מאור עינים ס"פ פינחס)".

כלומר, אשר הדרישה בשיחה זו ללמוד עניני גאולה ומשיח, בתור הדרך הישרה לפעול התגלות וביאת משיח בפועל ממש, תוכנה הוא אשר כתוצאה מהלימוד יתגלה ויבוא גם המשיח הפרטי הנמצא בכאו"א מישראל, וכהלשון הידועה 'התגלות ניצוץ משיח'.

וממילא אין לומר אשר ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח בשיחה זו הוא רק באופן של 'סגולה', הואיל ומפורש אשר נקודת הענין המדובר בנוגע ללימוד עניני גאולה ומשיח, הוא כדי לגלות את הניצוץ משיח הפרטי שבכאו"א מישראל.

ובמיוחד לפי המבואר בדבר מלכות תולדות ה'תשנ"ב, אשר התגלות ניצוץ משיח זהו התגלות דרגת היחידה שבנפש⁶⁸, וכלשונו הק' (ס"ב):

"מתגלה בכאו"א מישראל ניצוץ משיח שבו, בחי' היחידה, שהיא ניצוץ מבחי' יחידה הכללית, נשמתו של משיח, וגילוי זה פועל חידוש בכל מציאותו ובכל עניניו שנעשים חדורים בבחינת היחידה".

היינו, אשר הדרישה בדבר מלכות תזו"מ ללמוד עניני גאולה ומשיח, הוא בכדי לגלות את הניצוץ משיח הפרטי, שזה קאי על גילוי דרגת היחידה, אשר לגבה עניני העולם לא תופסים מקום כלל, כיון שדרגא זו היא "עצמיות נקודת הלב" שאין לה שייכות כלל לכחות הגלויים, וממילא כל עניני העולם מושללים אצלה בדרך ממילא⁶⁹, שזהו מעין המעמד ומצב של הגאולה האמיתית והשלימה,

(67) סעיף ט שם.

(68) ואף למעלה מדרגת היחידה - עצם הנשמה, כמו שנתבאר בשיחה זו סעיף יג, עיי"ש.

(69) וראה לקו"ש ח"ו תצווה שיחה ב סעיף יב.

וממילא אין לומר אשר המדובר בדבר מלכות תז"מ ללמוד עניני גאולה ומשיח זהו רק בתור 'סגולה' למהר את הגאולה, הואיל ומפורש אשר זהו בכדי לגלות את הניצוץ משיח הפרטי, גילוי היחידה, אשר ענינה ומהותה הוא 'לחיות משיח', ולא בתור 'סגולה'⁷⁰.

חיבור גלות וגאולה בעולם ובנפש

וניתן לראות נקודה זו אשר ההוראה בדבר מלכות תז"מ ללמוד עניני גאולה ומשיח אינה באופן של 'סגולה', אלא באופן של 'לחיות משיח', מהתבוננות הראוי' בשיחה זו עצמה, לאורך הביאור בתוכן השיחה, ומזה יובן ההוראה הנלמדת משיחה זו, וכדלהלן:

בשיחה (סעיפים ד"ה) מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, אשר הנגעים המדוברים בפרשה זו אינם ענין שלילי כמו שהם נראים כלפי חוץ, אלא הם 'אורות עליונים' אשר כתוצאה מירידתם למטה הם נראים כענינים שלילים, אך במהותם העצמית הם 'אורות עליונים' שלמעלה מהתלבשות בכלים.

ומבאר (סעיף ו), אשר זוהי הנקודה המבוארת בחסידות בענין 'רצוא' בלי 'שוב', שיש כליון נפש לאלקות אך אין זה חודר באדם, והכח להחדיר זאת באדם ולחבר את ב' התנועות ד'רצוא ושוב', זהו דוקא ע"י לימוד התורה, אשר בכחה לחבר ב' קצוות אלו.

וממשיך לבאר זאת גם בנוגע לענין הגלות והגאולה (סעיף ז), אשר הגאולה על אף עליונותה ורוממתה, היא בעצם נמצאת כבר כאן בזמן הגלות, וניתן לגלות אותה כאן למטה דוקא בכח התורה כנ"ל, וממשיך בביאורו (סעיף ח) גם בנוגע למביא הגאולה - מלך המשיח, אשר אף הוא נמצא כאן בעוה"ז הגשמי בזמן הגלות "ומצפה בקוצר רוח ובכליון עיניים להתגלות".

ובהמשך מוסיף (סעיף ט), אשר האמור לעיל מתחבר עם פרק ב' דאבות שלומדים בשבת זו, שהתחלתו היא - "רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם", ומדגיש אשר בדורנו כל בני" נמצאים כבר בדרגת 'אדם', וממילא נשאלת השאלה: מה הדרך הישרה ("שיבור לו האדם") להביא את משיח צדקנו בפועל ממש?

ומבאר, אשר הדרך הישרה היא דוקא ע"י לימוד התורה, כי בכח התורה להמשיך את הארות העליונים ד'רצוא' שיומשכו ויתגלו למטה - 'שוב', שזוהי הנקודה האמורה

70) ובמיוחד אשר 'סגולה' אינה ענין פנימי ומהותי, אלא ענין חיצוני, וכמבאר בכ"מ בתורת החסידות, ומהם בסה"מ תרס"ג ח"ב ע' מה: "להיות שההשפעה היא בדבר שאינו נוגע בהעצם ואינו חלק ממנו, רק שנמצא בו בדרך סגולה", היינו, אשר ענין הסגולה הוא ענין חיצוני שאינו נוגע למהות הענין, וממילא אין לומר שבדבר מלכות תז"מ המדובר הוא באופן של סגולה ובאופן חיצוני, הואיל ומפורש כנ"ל שזהו ענין פנימי מצד התגלות ניצוץ משיח.

לעיל, שהגאולה נמצאת בתוך הגלות וצריך רק לגלותה, וענין זה נפעל דוקא בכח התורה כנ"ל.

ומוסיף ומבאר הטעם לכך שענין זה נפעל דוקא בכח התורה, וזלה"ק:

"ויש להוסיף בביאור הטעם שהתורה (תפארת) היא "דרך ישרה" להתגלות והבאת המשיח - ע"פ הידוע שבמשיח צדקנו ישנם ב' ענינים: מלך (המלך המשיח) ורב (שילמד תורה את כל העם), והחילוק שביניהם, שענין ה"מלך" שבמשיח מורה על ההשפעה באופן מקיף שנעשית ע"י הביטול דקבלת עול מלכותו, וענין ה"רב" שבמשיח מורה על ההשפעה באופן פנימי שנעשית ע"י לימוד התורה עד שחשיב "כאילו ילדו",

ויש לומר, שצירוף שניהם (מלך ורב, מקיף ופנימי) יחדיו מורה שגם האורות עליונים שלמעלה מהתלבשות בכלים (כ"א באופן מקיף בלבד) נמשכים ומתגלים בכלים (באופן פנימי), בכח התורה ("תפארת"). עכלה"ק.

היינו, שהטעם על כך שנדרש מכא"א מישראל ללמוד תורה כדי לפעול את הגאולה, הוא מכיון שדוקא בכח התורה להחדיר את האורות העליונים באופן פנימי בעולם ובאדם עצמו, ונמצא מובן, אשר כל נקודת ותמצית ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, הוא בכדי להחדיר את האור העליון באדם עצמו באופן פנימי, וזהו הטעם שמביא כ"ק אד"ש מה"מ בעצמו בהקשר להוראתו בענין זה.

וממילא אין לומר אשר המדובר הכא הוא בתור 'סגולה' הואיל ומפרש הטעם בפשטות לבקשה זו, שזהו בכדי להמשיך את האורות העליונים בתוך האדם ובאופן פנימי, היינו ענין פנימי ששייך לאדם עצמו ולא בתור 'סגולה' גרידא.

וכנראה גם בפשטות מההוראה בסיום השיחה (סעיף יב), וזלה"ק¹⁷:

"וביאור ה"דרך ישרה" להתגלות וביאת המשיח ע"י "מלכות שבתפארת" - בנוגע למעשה בפועל: ובהקדמה - שכיון שמשיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה ("סוף לבושיו") של כאו"א מישראל להביא את המשיח, צריכה להיות הפעולה ע"י "מלכות שבתפארת", כלומר, ענינו של המשיח (מלכות) כפי שהוא בתורה (תפארת), כאמור לעיל (ס"ט) שע"י התורה (ענינו של משיח בתור "רב") נמשכים ומתגלים האורות עליונים דהגאולה (ענינו של משיח בתור "מלך") באופן פנימי".

שאף בקטע זה אינו מביא ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, כדבר הסתום שאינו מובן אשר בכחו ה'סגולתי' יכול לפעול את ביאת המשיח, אלא מביא הטעם באופן

הברור אשר דוקא בכח התורה ניתן להמשיך את האורות העליונים של הגאולה באופן פנימי באדם עצמו, היינו 'לחיות משיח' ולא בתור 'סגולה'⁷².

בעבר - לימוד באופן של סגולה

ולאור הביאור האמור, צריך להבין א"כ מה שולל כ"ק אד"ש מה"מ במילים "לא רק בתור סגולה", אשר לפי ביאורנו עד כה אין הכוונה לדבר מלכות תזו"מ, הואיל ומפורש אשר ההוראה שם היא אינה בתור 'סגולה', וממילא יש לבאר מה כוונת כ"ק אד"ש מה"מ במילים אלו:

וניתן לבאר ענין זה בב' אופנים:

א. באופן כללי כאשר לומדים את השיחה (הן בתזו"מ והן בבלק) ניתן להבין אשר ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח היא באופן של 'סגולה' למהר ולקרב את ביאת המשיח, וע"כ מדגיש כ"ק אד"ש מה"מ, אשר ההוראה עכשיו ללמוד עניני גאולה ומשיח אינה באופן של סגולה אשר לא שייכת לאדם ולעבודתו, אלא באופן של לחיות משיח כעבודה אישית של האדם בענין זה.

וא"כ נמצא אשר השלילה לא ללמוד באופן של 'סגולה', נובעת משיחות אלו עצמם.

ב. ישנם כמה התבטאויות של כ"ק אד"ש מה"מ עוד לפני השיחות של תנש"א-תשנ"ב, על דבר חשיבות לימוד עניני גאולה ומשיח, ושם ניתן לראות אשר ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח היא באופן של 'סגולה' למהר ולזרז את ביאת המשיח⁷³, ולא בשביל לחיות משיח, ולדוגמא בלקו"ש חח"י (שיחה ב' לפ' בלק) וזלה"ק:

72) ובסגנון אחר יש לומר, על פי הביאור אשר שיחה זו היא תשובה לזעקה בשיחת כ"ח ניסן תנש"א "עשו כל אשר ביכולתכם", הרי בשיחה דכ"ח ניסן הבהיר כ"ק אד"ש מה"מ אשר עיקר הבע' הוא שנמצאים 'בגלות פנימי בעניני עבודת השם', וממילא לא תהי' מובנת ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש כ'סגולה' לביאת הגאולה, בה בשעה שעיקר הבע' הינה גלות פנימי בעניני עבודת השם, ומה יעזור ענין ה'סגולה'?

אלא ע"כ יש לומר הביאור כבפנים, אשר ההוראה בשיחה זו היא ללמוד עניני גאומ"ש כדי להמשיך את האורות העליונים דהגאולה אל האדם באופן פנימי, אשר כך יכול הוא לצאת מהגלות הפנימי אשר הוא שרוי בה, ולחיות במעמד ומצב של גאולה.

וכהדיוק בדבר מלכות בלק ס"י, אשר מבאר שם בפשטות שבכח לימוד עניני גאומ"ש ניתן לצאת מהגלות הפנימי ולחיות במצב של גאולה, וכזה נדרוש אף הכא (וראה מ"ש בענין זה בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דישיבתנו (קלג ע' 47 הע' 31)).

73) וכידוע אשר לאחר 'השיחה הידועה' דכ"ח ניסן תנש"א טיכסו תלמידי התמימים עצה לקירוב הגאולה, וערכו מפתח נושאים בעניני גאולה ומשיח, וכ"ק אד"ש מה"מ קיבל זאת באהדה רבה, עד שבשיחת השבת דיבר על ענין זה במיוחד (דבר מלכות תזו"מ ס"ב הע' 110), וב'פתח דבר' לקובץ הביאו כמה שיחות מכ"ק אד"ש מה"מ בענין ההוראה של לימוד עניני גאולה ומשיח משנים קודמות ובאופן של סגולה, חוץ מהשיחה מחלק ח"י הנ"ל, גם מהתועדויות תשמ"ד ח"א ע' 314, ומשיחת כ"ה אייר תש"נ, עיי"ש.

"ועלידי האמונה השלימה בביאת המשיח, לפי התורה ו"מחכה לביאתו", אחכה לו בכל יום שיבוא, (ויש לומר שנכלל בכך לימוד הלכות משיח), עלידי כך מקרבים וממהרים את ביאתו באופן של אחישנה ובקרוב ממש".

וכן ניתן לראות זאת בדבר מלכות ואתחנן תנש"א⁷⁴ (סעיף י"א), לפני שמבאר ובאריכות את ענין לימוד גאולה ומשיח וההתבוננות בענינים אלו באופן של 'לחיות משיח', מקדים לבאר ענין זה בכללותו ובאופן של 'סגולה', וזלה"ק:

"והדגשה מיוחדת על ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה - הן בנגלה דתורה, ובפרט בספרו של הרמב"ם שכולל גם ההלכות ששייכות לזמן הגאולה, כמו הלכות בית הבחירה (שלמדום זה"ענה בימי בין המצרים), וכן הלכות מלכים ומלחמותיהם ומלך המשיח, והן בפנימיות התורה, שנוסף לכך שכללות הלימוד דפנימיות התורה מקרב את הגאולה, "בהאי חיבורא דילך (תורתו של רשב"י) . . יפקון בי' מן גלותא ברחמי", יש עילוי מיוחד בלימוד החלקים דפנימיות התורה שמבארים עניני הגאולה". וא"כ נמצא אשר השלילה לא ללמוד באופן של 'סגולה', נובעת מסגנון שיחות אלו, אשר נקודת ענינם הוא ללמוד באופן של 'סגולה'.

"בתקופה האחרונה" - לימוד כדי לחיות משיח

ויש להרחיב ביאור זה ע"פ הדיוק בלשון כ"ק אד"ש מה"מ בדבר מלכות בלק (סעיף ט), וזלה"ק⁷⁵:

"וע"ד המדובר בתקופה האחרונה בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד התורה בעניני גאולה ומשיח - לא (רק) בתור "סגולה" למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם) ובעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, עי"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה, ומהשכל מתפשט וחדור גם ברגש הלב, ועד להנהגה בפועל במחשבה דיבור ומעשה באופן המתאים לזמן מיוחד זה, שעומדים על סף הגאולה, ומראים באצבע ש"נהגה זה (המלך המשיח) בא".

ומהמילים "וע"ד המדובר בתקופה האחרונה" מובן בפשטות, אשר דוקא בתקופה האחרונה מדובר על ענין לימוד גאולה ומשיח באופן של לחיות משיח וכו', משא"כ בזמנים שלפני "התקופה האחרונה".

74) על אף ששיחה זו נאמרה מאוחר יותר משיחת בלק שבה נאמר "לא רק בתור סגולה", מ"מ ניתן ללמוד ענין זה משיחה זו, הואיל וזהו ביאור כללי בנוגע ללימוד עניני גאולה ומשיח באופן של 'סגולה' שהי' יכול להאמר גם בשנים קודמות.

75) ההדגשות אינן במקור.

ובכדי להבין מה הכוונה "התקופה האחרונה", מביא כ"ק אד"ש מה"מ בהערה (91) על מילים אלו ממש, ש"התקופה האחרונה" הכוונה היא לנאמר בשבת פרשת תזריע-מצורע דשנה זו, ובהמשך השיחות שלאחרי זה⁷⁶, אשר כבר מני אז אופן ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, אינו באופן של סגולה, כי אם באופן של לחיות גאולה.

ומשמע מכל הנ"ל, אשר "התקופה האחרונה" עלי' אנו מדברים שהלימוד עניני גאולה ומשיח הינו באופן של לחיות ולא באופן של סגולה, הכוונה היא לשיחת תזו"מ המדוברת, וממילא אין לומר אשר ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח בשיחה זו הוא באופן של סגולה, הואיל ומפורש באופן הכי ברור ופשוט, שמאז (שיחת תזו"מ) אופן ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח הוא באופן של לחיות ולא באופן של סגולה.

וזאת משום אשר זהו מהמדובר ב"תקופה האחרונה"⁷⁷, אך שאר השיחות משאר השנים שאינם מ"התקופה האחרונה", אופן ההוראה הוא באופן של סגולה כנ"ל.

לימוד עניני גאולה ומשיח - "לא ע"י מלכות בטהרתה"

שלילת דרך כתוצאה מהלימוד

דבר מלכות תזריע-מצורע תנש"א הודיע כ"ק אד"ש מה"מ, שהלימוד בעניני גאולה ומשיח היא הדרך הישרה הקלה והמהירה מבין כל דרכי התורה, לפעול את התגלות וביאת משיח צדקנו בפועל ממש.

ובסי"ב בשיחה מגדיר כ"ק אד"ש מה"מ, מה צריך ללמוד מחד כדי להביא את משיח, וממה צריך להסתייג מאידך, כיון שהיא עבודה שאינה שייכת לזמננו, וזלה"ק:

"וביאור ה"דרך ישרה" להתגלות וביאת המשיח ע"י "מלכות שבתפארת" - בנוגע למעשה בפועל: ובהקדמה - שכיון שמשיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה ("סוף לבושיו") של כאו"א מישראל להביא את המשיח, צריכה להיות הפעולה (לא ע"י מלכות בטהרתה, ענינו של מלך המשיח עצמו, אלא) ע"י "מלכות שבתפארת", כלומר, ענינו של המשיח (מלכות)

(76) וכלשונו בהערה 91: סה"ש תנש"א ח"ב ע' 501-2. ועוד.

(77) ויש לומר בדא"פ אשר ההוראה ללמוד עניני גאומ"ש באופן של לחיות משיח הינה דוקא "בתקופה האחרונה", ובשאר השנים אופן ההוראה היא באופן של 'סגולה', הואיל ודוקא ב"תקופה האחרונה" (שנת תנש"א, כדמוכח בפשטות מהערה 91), היא השנה שבה בישר כ"ק אד"ש מה"מ אשר נמצאים ב"שנה שמלך המשיח נגלה בו" וכן בזמן אשר "שעה שמלך המשיח בא" (ראה דבר מלכות נשא תנש"א סי"ג, ובעוד שיחות שלוקטו בספר בשורת הגאולה), וממילא כעת ניתן כבר לחיות עם מלך המשיח, אשר נמצא ופועל, והגאולה קרובה הרבה יותר משאר השנים, וממילא ניתן כבר לחיות בהווי החיים אשר היא דורשת, משא"כ בשאר השנים אשר לא היו במצב זה, ואכמ"ל.

כפי שהוא בתורה (תפארת) . . ובפשטות: "תפארת" - הו"ע לימוד התורה, ו"מלכות שבתפארת" - הוא לימוד התורה בעניני מלך המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות".

כלומר, מכיון שבזמננו משיח צריך לבוא תיכף ומיד, לכן צריך כל אחד ואחת מישראל להשתדל להביא את משיח, וענין זה נעשה דוקא ע"י לימוד עניני גאולה ומשיח, אך - "לא ע"י מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו".

כלומר, שכ"ק אד"ש מה"מ שולל את העבודה באופן של "מלכות בטהרתה", היינו - שאין זו עבודה השייכת לזמננו בכדי לפעול את ביאת המשיח, ומדריך ומתווה את קו העבודה שיהי' באופן של "מלכות שבתפארת" דוקא.

ובזה צריך לברר ג' ענינים:

א. מה הכוונה - "מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו", ששולל זאת כעבודה בזמננו?

ב. מדוע עבודה זו אינה שייכת אלינו כלל, עד כדי כך - שצריך לשלול זאת במפורש?

ג. ולפי כל זה, מדוע דוקא העבודה ד"מלכות שבתפארת" - לימוד עניני גאומ"ש, אכן שייכת אלינו?

ובכדי להבין כל זה, יש להקדים תחילה, את ההבנה שיכולה להעלות כתוצאה מקריאת השיחה בפשטות, ולאחמ"כ ניתן יהי' להסביר מדוע הבנה זו אינה מובנת מקווי יסודות השיחה, וכך יובן ביתר בהירות מהי שלילת העבודה באופן של "מלכות בטהרתה", ומדוע העבודה היא דוקא "מלכות שבתפארת", וכדלקמן.

שלילת העבודה דקבלת המלכות

והנה, בהבנה ראשונה ניתן להבין, שתוכן העבודה של - "מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו", מבואר בסוף הסעיף הקודם (סי"א), כאשר מסביר את ענינם של הספירות המסתעפות מ"מלכות שבתפארת", ומבאר גם את תוכן ענינה של - "מלכות שבמלכות", וזלה"ק:

"ומלכות שבמלכות - הגילוי ד"מלכותך מלכות כל עולמים" ("מלכותך" דייקא - מלכות דא"ס שלפני הצמצום) (הקשורה עם כתר ופנימיות הכתר, "כתר עליון איהו כתר מלכות"), שנמשכת ומתגלה ונעשית "מלכות כל עולמים", "מלכות" דייקא, שאין צורך ב"ממשלה" בעל כרחם, כיון ש"מלכותו ברצון קיבלו עליהם"⁷⁸).

היינו; ענינה של "מלכות שבמלכות" - זהו התגלות מלכותו של הקב"ה בכל העולם, ולא באופן של מלחמה ושררה, אלא באופן שהנבראים חפצים ומקבלים ברצון מלכות זו, ובכך⁷⁹ מתבססת ומתפשטת מלכות זו בכל העולם כולו.

ולפי זה ניתן הי' לומר, ששלילת אופן העבודה של "מלכות בטהרתה", כוונתה - לאופן העבודה ד"מלכות שבמלכות", שזהו לכאורה ההבנה הפשוטה ב"מלכות בטהרתה" - היינו, מלכות כמו שהיא בפ"ע - "מלכות שבמלכות"⁸⁰.

ונמצא לפי הבנה זו, ששלילת אופן העבודה של "מלכות בטהרתה", כוונתה - לשלול את אופן העבודה של "מלכות שבמלכות", היינו - גילוי המלכות בעולם ע"י קבלת מלכותו ברצון; כלומר, שאופן העבודה וההתעסקות בקבלת מלכותו ית' (המתבטאת גם בקבלת מלכותו של מלך המשיח⁸¹), נשללת בזמננו אנו.

שלילת אי התחשבות עם המעכבים

אך הנה, לאחר התבוננות קלה במילים - "ולא ע"י מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו", מובן בפשטות שאינו בא לשלול את הקטע שצוטט לעיל לגבי קבלת המלכות, הואיל וקטע זה אמנם עוסק בביאור ספירת "מלכות שבמלכות", אך לא מודגש בו שזהו - "ענינו של מלך המשיח עצמו", אלא מדבר בכללות על "מלכות שבמלכות".

ובשלילת העבודה אותה מבדיר כ"ק אד"ש מה"מ, מודגשת השלילה של "מלכות בטהרתה" - כיון שהיא "ענינו של מלך המשיח עצמו", ולא שלילה העוסקת ב"מלכות שבמלכות" סתם - המגיעה מ"מלכות שבתפארת" (כמבואר בשיחה שם⁸²).

79) כדמוכח מפשטות לשונו הק' - "כיון שמלכותו ברצון קיבלו עליהם", היינו, שמלכותו מתפשטת בכל העולם, כתוצאה ("כיון") שמקבלים הנבראים מלכות זו ברצון עליהם.

80) וכמו בכלי כסף שמכנים אותו "כסף טהור", היינו - שאינו כלול ממרכיבים אחרים, וכל חומר גלם יצירתו הוא מכסף; כך גם ב"מלכות בטהרתה", שמצד ההבנה הפשוטה ענינה הוא "מלכות שבמלכות", היינו מלכות כמו שהיא בפ"ע, וכבבנים.

81) קבלת מלכותו ית' המתבטאת בקבלת מלכותו של מלך המשיח, ראה: שיחת ברכות ער"ה ה'תשנ"ב ס"ג. עמוס פ"ט פ"א ובפ"ה המלבי"ם שם. וכן בפ' ביחזקאל פל"ד פסוקים כג"כ. וראה בדרך מצוותיך להצ"צ מצות מינוי מלך בתחילתה - "הנה שורש ענין המכוון במינוי מלך הוא, שבו ועל ידו יהיו ישראל בטלים לה". ומאחר שהמלך הוא בטל למלכות שמים וישראל בטלים למלך, הרי נמצא בו ועל ידו הישראל בטלים לאלקותו ית', וזאת היא עבודת המלך תמיד להיות בו ועל ידו הנבראים בטלים לה, ע"י שהוא בטל והם בטלים אצלו.

82) הביאור שם ס"א: "שע"י מלכות שבתפארת ("דרך ישרה", בריח התיכון המברית מן הקצה אל הקצה, מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין), נמשכים ומתגלים גם פרטי עניני המלכות שלאח"ז. . ומלכות שבמלכות - הגילוי ד"מלכות מלכות כל עולמים". . "מלכות" דייקא, שאין צורך ב"ממשלה" בעל כרחם, כיון ש"מלכותו ברצון קיבלו עליהם". היינו, ש"מלכות שבמלכות" מגיעה מ"מלכות שבתפארת", ולכאורה לא על זה קאי שלילת העבודה ד"מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו".

ויש לומר, ששלילת העבודה באופן של "מלכות בטהרתה" בנוגע ל"ענינו של מלך המשיח עצמו", הכוונה היא, על תוכן הביאור המובא בתחילת סי"א בשיחה, העוסק בביאור ענין המלכות כמו שהיא בנוגע למלך המשיח עצמו, וזלה"ק:

"מודגש ביותר ענין הגאולה ב"מלכות" - מלכות בית דוד בתקפה ובשלימותה ע"י מלך המשיח, שעל ידו תתגלה מלכותו של הקב"ה בכל העולם, כמו"ש "והיתה לה' המלוכה", "והי' ה' למלך על כל הארץ". והענין בזה: מלכות (בשייכות לגאולה) - מלך המשיח - מורה על החוזק והתוקף דענין הגאולה ללא התחשבות במניעות ועיכובים ובלשון חז"ל "אמר מלכא עקר טורא", שאפילו "הר" ("טורא"), תוקף המנגד, נעקר (ממקומו למקום אחר) ע"י המלך".

והיינו, שמלכות בנוגע למלך המשיח עצמו, ענינה - אופן הבאת הגאולה, בחוזק ובתוקף וללא התחשבות מצד המונעים ומעכבים כלל⁸³. ואופן עבודה זה שולל כ"ק אד"ש מה"מ בביאור עבודתנו שנשארה להבאת הגאולה, ומדגיש דרך עבודה אחרת (ע"י עניני גאומ"ש - "מלכות שבתפארת"), ושולל בפירוש דרך עבודה באופן של חוזק ותוקף ללא התחשבות במונעים ומעכבים.

ויש לומר לפענ"ד, את הביאור בכך שכ"ק אד"ש מה"מ שולל דרך עבודה זאת:

א. העבודה באופן זה שייכת דוקא בגאולה האמיתית והשלימה, וכמוכח בפשטות מתחילת הקטע לעיל: "מודגש ביותר ענין הגאולה ב"מלכות" - מלכות בית דוד בתקפה ובשלימותה ע"י מלך המשיח", היינו, שהמדובר הוא על שלימות מלכות בית דוד שתתגלה ע"י מלך המשיח, וזה אכן יושלם בפועל דוקא בגאולה האמיתית והשלימה, וממילא אופן עבודה זה, אינו שייך כעת בזמננו⁸⁴.

ב. עבודה זו שייכת דוקא לאדם מסויים - מלך המשיח, וכמו שמודגש כמה פעמים לאורך קטעים אלו בשיחה, שענין זה שייך דוקא למלך המשיח - "מלכות בית דוד" . . . ע"י מלך המשיח", וכן - "מלכות (בשייכות לגאולה) - מלך המשיח", ולכן גם מגדיר זאת כ"ענינו של מלך המשיח עצמו", וממילא אופן עבודה זה אינו שייך אלינו⁸⁵.

83) ובהמשך הסעיף מסביר בעומק יותר, מצד פנימיות הענינים מדוע לא מתחשבים במונעים ומעכבים, עד כדי כך שלא שייך כלל ענינים שמתנגדים למשיח, והואיל ו"לא איברי עלמא אלא למשיח", עיי"ש.

84) וכמוכח בפשטות מהפסוק שנאמר בנוגע למשיח - "וקרקר כל בני שת", וראה בלקו"ש ח"ג ע' 85 ואילך.

85) ולפי המבואר עד כה יש להקשות, שכיון שעבודה זו שייכת דוקא למלך המשיח ולזמן הגאולה, מה הו"א שזו עבודה ששייכת אלינו, עד כדי כך שכ"ק אד"ש מה"מ נצרך לשלול אותה? ולפענ"ד יש לומר הביאור בזה:

א. למרות שעבודה זו שייכת דוקא בגאולה, יש הו"א ע"פ המבואר בשיחה, לחיות כבר עכשיו מעין העבודה שתהי' בגאולה, ולכן נצרך לשלול זאת. (ולענין חיבור גלות וגאולה ע"פ המבואר בשיחה, ראה באריכות מ"ש בזה בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דיישבתנו גליון קלד ע' 38 והלאה. ולכללות הענין לטעום בזמן הגלות מעין העבודה דומן הגאולה, ראה: דבר מלכות שופטים ס"ט. דבר מלכות תצא ס"ד. דבר מלכות שמח"ת ס"ב. דבר מלכות בראשית ס"ח. דבר מלכות משפטים ס"ב. ועוד).

ומוכן בפשטות מכל הנ"ל, שכ"ק אד"ש מה"מ, אינו שולל את עבודת "מלכות שבמלכות", היינו קבלת המלכות⁸⁶ (ואדרבה, אף מחזק עבודה זו⁸⁷), אלא שולל את אופן עבודת "מלכות בטהרתה" כפי שהיא בנוגע ל"מלך המשיח עצמו", שזהו אופן העבודה ללא התחשבות במונעים ומעכבים, שאינו שייך בזמננו.

הדרישה - חיבור גלות וגאולה

והנה, בכדי להבין ביתר ביאור, מדוע שולל כ"ק אד"ש מה"מ את אופן העבודה של חוזק ותוקף ואי התחשבות במונעים ומעכבים, ומדוע דורש ומדגיש את אופן העבודה של לימוד עניני גאולה ומשיח שבתורה דוקא, יש לעיין בתוכן השיחה בכללותה, וכתוצאה מכך יהי ניתן להבין זאת, וכדלהלן:

בשיחה (סעיפים ד"ה) מבאר כ"ק אד"ש מה"מ, אשר הנגעים המדוברים בפרשה זו אינם ענין שלילי כמו שהם נראים כלפי חוץ, אלא הם 'אורות עליונים' אשר כתוצאה מירידתם למטה הם נראים כענינים שלילים, אך במהותם העצמית הם 'אורות עליונים' שלמעלה מהתלבשות בכלים.

ומבאר (סעיף ו), אשר זוהי הנקודה המבוארת בחסידות בענין 'רצוא' בלי 'שוב', שיש כליון נפש לאלקות אך אין זה חודר באדם, והכח להחדיר זאת באדם ולחבר את ב' התנועות ד'רצוא ושוב', זהו דוקא ע"י לימוד התורה, אשר בכחה לחבר ב' קצוות אלו.

וממשיך לבאר זאת גם בנוגע לענין הגלות והגאולה (סעיף ז), אשר הגאולה על אף עליונותה ורוממותה, היא בעצם נמצאת כבר כאן בזמן הגלות, וניתן לגלות אותה כאן למטה דוקא בכח התורה כנ"ל. וממשיך בביאורו (סעיף ח) גם בנוגע למביא הגאולה - מלך המשיח, אשר אף הוא נמצא כאן בעוה"ז הגשמי בזמן הגלות "ומצפה בקוצר רוח ובכליון עיניים להתגלות".

ובהמשך מוסיף (סעיף ט), אשר האמור לעיל מתחבר עם פרק ב' דאבות שלומדים בשבת זו, שהתחלתו היא - "רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם כל שהיא

ב. למרות שעבודה זו שייכת דוקא למלך המשיח, יש הו"א לעבוד גם כן באופן זה (לפי ערך עכ"פ). מצד הניצוץ משיח שבכאן"א מישראל. (וראה בענין זה: לקו"ש ח"ב ע' 599. התועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1315. דבר מלכות בלק ס"ז ובהע' 80 שם. דבר מלכות וירא סי"א. דבר מלכות תולדות ס"י. ועוד).
86 ובזה יש לדחות את המבואר בקובץ הערות התמימים ואנ"ש דישיבתנו גליון סט ע' 43, המבאר שם - ששלילת העבודה היא על קבלת המלכות. עיי"ש.

87 ניתן להסביר זאת ע"פ המבואר בשיחה בקטע העוסק ב"מלכות שבמלכות"; שמביא את ספירת "מלכות שבתפארת", שענינה הוא לימוד עניני גאומ"ש (ההוראה המרכזית משיחה זו), ומבאר שמספירה זו נמשכים כל הענינים הבאים לאח"ז, כולל - "מלכות שבמלכות", היינו קבלת המלכות. (ובביאור הקשר והשייכות בין לימוד עניני גאומ"ש לקבלת המלכות ראה דבר מלכות חיי"ש סי"ג. ולכללות ענין זה, ראה מ"ש בזה בספר שערי ישיבה דישיבתנו חיי"ז ע' 341).

תפארת לעושי' ותפארת לו מן האדם", ומדגיש אשר בדורנו כל בני נמצאים כבר בדרגת 'אדם', וממילא נשאלת השאלה: מה הדרך הישרה ("שיבור לו האדם") להביא את משיח צדקנו בפועל ממש?

ומבאר, אשר הדרך הישרה היא דוקא ע"י לימוד התורה, כי בכח התורה להמשיך את הארות העליונים ד'רצוא' שיומשכו ויתגלו למטה - 'שוב', שזוהי הנקודה האמורה לעיל, שהגאולה נמצאת בתוך הגלות וצריך רק לגלותה, וענין זה נפעל דוקא בכח התורה כנ"ל.

ומוסיף ומבאר הטעם לכך שענין זה נפעל דוקא בכח התורה, וזלה"ק:

"ויש להוסיף בביאור הטעם שהתורה (תפארת) היא "דרך ישרה" להתגלות והבאת המשיח - ע"פ הידוע שבמשיח צדקנו ישנם ב' ענינים: מלך (המלך המשיח) ורב (שילמד תורה את כל העם), והחילוק שביניהם, שענין ה"מלך" שבמשיח מורה על ההשפעה באופן מקיף שנעשית ע"י הביטול דקבלת עול מלכותו, וענין ה"רב" שבמשיח מורה על ההשפעה באופן פנימי שנעשית ע"י לימוד התורה עד שחשיב "כאילו ילדו",

ויש לומר, שצירוף שניהם (מלך ורב, מקיף ופנימי) יחדיו מורה שגם האורות עליונים שלמעלה מהתלבשות בכלים (כ"א באופן מקיף בלבד) נמשכים ומתגלים בכלים (באופן פנימי), בכח התורה ("תפארת"). עכלה"ק.

היינו, שהטעם על כך שנדרש מכא"א מישראל ללמוד תורה כדי לפעול את הגאולה, הוא מכיון שדוקא בכח התורה להחדיר את האורות העליונים באופן פנימי בעולם ובאדם עצמו. ונמצא מובן, אשר כל נקודת ותמצית ההוראה ללמוד עניני גאולה ומשיח, הוא בכדי להחדיר את האור העליון באדם עצמו באופן פנימי.

הדרך המחברת - לימוד גאולה ומשיח

וע"פ כל מהלך השיחה, ניתן להבין ביתר ביאור מדוע שולל כ"ק אד"ש מה"מ את אופן העבודה דחוזק ותוקף ללא התחשבות במונעים ומעכבים: כיון שלאורך כל מהלך השיחה, עוסק כ"ק אד"ש מה"מ בביאור הענין דחיבור גלות וגאולה, ולחבר למעלה מהעולם בתוך העולם, ממילא לא מתאימה העבודה דחוזק ותוקף וכו', המשקפת סגנון של יציאה ובריחה מהעולם, ולא חיבור העולם - עם למעלה מהעולם.

משא"כ העבודה דלימוד עניני גאולה ומשיח שבתורה, היא המשקפת (כנ"ל), את חיבור העולם ולמעלה מהעולם - גלות וגאולה, באופן הטוב ביותר, הואיל ומדובר

בכח התורה, שענינה לחבר ב' קווים אלו, ולכן דרש (כתוצאה משיחה זו⁸⁸), עבודה באופן זה דוקא.

סיכום:

א. "מלכות בטהרתה ענינו של מלך המשיח עצמו", קאי על אופן העבודה של מלך המשיח עצמו בשייכות לגאולה, לעמוד בחוזק ותוקף וללא התחשבות מצד המונעים ומעכבים.

ב. אופן עבודה זה, שולל כ"ק אד"ש מה"מ כהוראה אלינו, ובשתיים: א. עבודה באופן זה שייכת דוקא לזמן הגאולה. ב. עבודה זו שייכת דוקא למלך המשיח - מביא הגאולה.

ג. ההוראה הנלמדת משיחה זו אלינו - היא ללמוד עניני גאומ"ש שבתורה, כיון שדוקא בכח התורה לחבר למעלה מהעולם (גאולה) בתוך העולם (גלות), משא"כ העבודה באופן של "מלכות בטהרתה" הנ"ל.

⁸⁸ וכן בשאר השיחות בהמשך נ"א נ"ב, העוסקות בהוראה זו בכדי לחבר את מעמד ומצב הגלות - עם מצב ורגש של גאולה. (וראה במיוחד: דבר מלכות בלק ס"י. דבר מלכות שמח"ת ס"ב. דבר מלכות ויצא סי"ח).

פענוח אגרות קודש

פענוח אגרות קודש בעניני גאולה ומשיח

הת' יגאל יא"ל שי' קופצ'יק
תלמיד בישיבה

כידוע, מצוי רבות באגרות הקודש של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א שכותב למחברי ספרים הערות לספרים שנשלחו אליו, אך מכיון שההערות רשומות בקצרה ובציוני מראי מקומות בלבד, וכן דבריו של מחבר הספר לא תמיד מצוטטים במלואם - יקשה לקורא מן השורה להבין משמעות הערות אלו, ולפיכך באתי לפענח מראי מקומות אלו, ולהביא הערות אלו בצורה ברורה לכל אחד ואחד.

בגליונות 'הערות התמימים ואנ"ש' הקודמים דישיבתנו הובאו הערות נוספות העוסקות בפענוח אגרות קודש של כ"ק אד"ש מה"מ¹.

בגליון זה, העוסק כל כולו בעניני גאולה ומשיח, בחרתי בפענוח אגרות קודש העוסקות בהערות כ"ק אד"ש מה"מ על ספר - בעניני גאומ"ש.

בגליון זה מופענחות: חלק מאגרת תקי², חלק מאגרת תתקכג³, אגרות ד'שכד⁴, ה'תתקפא⁵, ח'תקנו⁶, וכן אגרת המודפסת בלקו"ש ח"ב (ע' 677); אגרות אלו עוסקות במגוון רחב של נושאים כפי שיפורט להלן.

1) אגרת תכו בגליון א (קלא), אגרת ג'תרעג בגליון ב (קלב), אגרת ב'תיד בגליון ג (קלג), אגרת שיב בגליון ד (קלד), ואגרת תקי בגליון א (קלה).

2) חלק ג, ע' קנז.

3) כרך ד, ע' קעט.

4) הודפסה בלקו"ש חט"ז ע' 491. ובאגרות קודש ח"ג ע' נג.

5) חלק טז, ע' רד.

6) נשלחה למו"ה יהודה זרחי' מרדכי ליב חיים סגל. הודפסה בלקו"ש ח"ו ע' 255, ובאגרות קודש חכ"ב ע' שסה.

משה או משיח - מי מהם גדול

א

את אגרת תתקכג פותח כ"ק אד"ש מה"מ:

ב"ה, ט"ז אדר, תשי"א

ברוקלין.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ חו"ב וכו' מוה"ר ראובן שי' (גליק. המו"ל).

שלום וברכה!

הנני בזה לאשר קבלת ספרו משפטי בני אדם - ג' חלקים - גם מכתבו מיום

ז' אדר⁷.

הספר 'משפטי בני אדם' (ה' כרכים) מטרתו הוא "לקוטי הלכות של מיני האישים אשר כל אחד ואחד שונה מרעהו במצוותיו ומשפטיו" (לשון דף השער). מחולק לעשרים ושלוש מערכות כלליות, שבכל אחת מהם כמה וכמה סוגי אנשים. (ולדוגמא: המערכה השלישית, מערכת 'נשיאי ישראל', ובה 'נשיא ישראל', לאחמ"כ 'נשיא הסנהדרין', 'נשיא שבט' וכו').

המערכה הראשונה היא "כבוד מלכים", וה'איש' הראשון הוא 'אדון כל הנביאים', ולאחריו 'מלך המשיח שיבוא בב"א'.

ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ:

הערה:

(7) לאחר מכן דן איתו כ"ק אד"ש מה"מ לגבי שני דברים עליהם שאל במכתב (קושיא על שו"ע אדה"ז בענין רשות האדם להזיק עצמו, וקושיא על תניא, מדוע נצרך ללמוד שהעושה עבירה הינו רשע - דוקא מק"ו), אך כיון שאינם שייכים לעניני גאומ"ש, נדלג עליהם בהזדמנות זו, ועוד חוזן למועד בעז"ה.

ראיתי בספרו שמתחיל במערכת מלכים (והוא ע"פ סוף הוריות דמלך קודם לכה"ג, ונביא וכו') ובמערכה זו גופא - באדון כל הנביאים - מרע"ה, וציע"ג בזה, דמעלת מרע"ה היתה הנבואה ולא המלכות וכמ"ש כת"ר עצמו שם רע"ב.

ובמערכת מלכים ההתחלה - מלמעלה למטה - צ"ל דמלך המשיח.

בתחילת עמוד ב' בספרו, כותב שני דברים בהם משה רבינו ה' שונה מכל העם, שלשאר העם אסור לנהוג בהם - שה' נכנס בכל עת לקודש הקדשים, ושפרש מדרך ארץ - אך מסביר הטעם: "לא מלכותו גרמה לו, אלא נבואתו, שה' תמיד מוכן לנבואה לשמוע דבר ה' מבין שני הכרובים, ולכן ה' צריך לנכנס לקדשי הקדשים ולפרוש מדר"א".

היינו, שגם לפי דעתו מעלת משה רבינו היא הנבואה, ואילו בענין המלוכה - כאשר מונים את מעלות המלכים מלמעלה למטה - צריכה להיות ההתחלה ממלך המשיח.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

דהנה גם בנבואה י"א בר"ה פ"ק דבמלכים קם כמרע"ה, אבל ממש"כ ברמב"ם (תשובה פ"ט ה"ב) דמשיח נביא גדול קרוב למשה רבנו, משמע דס"ל כמ"ד בר"ה שם דגם במלכים לא קם.

אבל במדרגת מלך - הרי אמרו דמשיח מורח ודאין (סנה' צ"ג ב' ועשו מעשה ע"פ זה, עיי"ש) דאפילו למ"ד דבמלכים קם כמשה, והיינו שלמה, לא הורשה לדון אלא ע"פ עדים וכו', ופשיטא דמורח ודאין הוא מדין מלך ולא מדין נביא דאין נביא שופט,

בגמרא בר"ה מחלוקת רב ושמואל: "חד אמר 'בקש קהלת למצוא דברי חפץ' - בקש קהלת להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה לו 'וכתוב יושר דברי אמת', ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"; וחד אמר בנביאים לא קם, במלכים קם, אלא מה אני מקיים 'בקש קהלת למצוא דברי חפץ' - בקש קהלת לדון דינין שבלב שלא בעדים. . יצתה בת קול ואמרה לו 'וכתוב יושר דברי אמת' 'על פי שנים עדים וגו'".

היינו שחולקים האם שלמה המלך ה' גדול ממשה בנבואה, ושורש המחלוקת הוא האם יתכן שיהי' מלך גדול ממשה בנבואה. ובענינו, שיש מקום לומר שמלך המשיח גדול ממשה רבינו אף בנבואה, אלא שהרמב"ם פסק כדיעה השני', שמשיח רק קרוב למעלת משה רבינו בנבואה.

אבל במעלת המלוכה, ודאי שמשיח גדול ממשה ושלמה: שהרי גם למי שאמר שבמעלת הנבואה שלמה המלך גדול ממשה רבינו, סבירא ל' שאין לו רשות לדון

שלא בעדים - כפי שהוא עצמו מבאר את הפסוק "בקש קהלת גו". ואילו משיח 'מורח ודאין' - שדן לא ע"פ עדים.

ומדגיש כ"ק אד"ש מה"מ עד כמה 'מורח ודאין' הוא פרט עיקרי במלך המשיח, ומציין לגמ' בסנהדרין, שם איתא שחכמים בדקו האם בר כוכבא 'מורח ודאין', וכשראו שאינו - קטלוהו. כלומר שעשו מעשה על פי כלל זה, שמשיח צריך להיות 'מורח ודאין'.

וכן מדגיש, שדן 'מורח ודאין' הוא מדיני מלך ולא מדיני נביא, שהרי נביא אינו שופט⁸. וממילא, כשרואים שבפרט זה - של שפיטה - גדול מלך המשיח ממשה רבינו ע"ה, הרי הוכחה שבמעלת המלוכה גדול הוא ממשה (אף שכנ"ל, במעלת הנבואה ישנה מחלוקת בזה).

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

וע"פ גרסתנו, י"ל דזהו שני הפי' בתנחומא ס"פ תולדות, ע"ד מלך המשיח: ישכיל וגו' ונשא מיצחק (ואינו מפרט ממושה, כי גדול משה הימנו בנבואה) כו', ונשא ממושה (כי במלכות גדול משיח ממושה).

הגירסא הנפוצה בתנחומא שם היא: "מהו 'מי אתה הר הגדול' - זהו מלך המשיח. ולמה קורא אותו הר הגדול, שהוא גדול מן האבות. שנאמר 'הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד' - ירום מאברהם, ונשא מיצחק, וגבה מיעקב. מן אברהם שכתוב בו: 'הרימותי ידי אל ה'', ונשא מן משה שנאמר: 'כי תאמר אלי שאהו בחיקך'. וגבה מן מלאכי השרת שנאמר: 'וגביהן וגובה להן'⁹."

(8) ראה רמב"ם הלכות יסוה"ת פ"ט ה"ד. וראה בדף על הדף (חולין יא, א) שאפי' בספק במציאות אין נביא נאמן להכריע. ולהעיר שבספר פני דוד (פ' בשלח אות יח) כותב החיד"א ז"ל שדוקא אחר משה רבינו אין דנים הלכה מרוח הקודש, אבל משה רבינו עצמו כן פסק על פי זה. עיי"ש.

(9) בהערות מהר"ש בובער כותב שגירסא זו טעות, ומביא הגירסא שגם בהתחלה איתא: "ישכיל מן אברהם, ונשא מן משה, וגבה ממלאכי השרת". ומציין לילקוט שמעוני (זכר' רמז תקעא) המביא דרשה זו מתנחומא וגורס כך. אמנם במכתב זה, כ"ק אד"ש מה"מ מתיר הגרסא שנאמר בתחילה "אברהם יצחק ויעקב", כבפנים.

ולהעיר, שבתנחומא כאן הדרשה מחולקת לשתיים: שבתחילה דורש הפסוק "ירום מאברהם... מיצחק... מיעקב", ואח"כ מפרט: "מן אברהם שכתוב בו... מן משה שכתוב בו וכו'". ואילו בילקוט שמעוני אליו מציין המהר"ש בובער אינו מחלק לשתיים, אלא כותב: "ירום מאברהם שכתוב בו... ונשא ממשה שכתוב בו וכו'". (ולפי"ז ניתן ה' לומר שהילקוט שמעוני הביא רק החלק השני דדרשת התנחומא, ולכן אינו מביא את המילים "מן יצחק... מן יעקב". ולא קשיא לגירסא שמיישב כ"ק אד"ש מה"מ - מהילקוט).

אמנם לקמן (ס"ב), מובאת אגרת ד'שכד, שם כותב כ"ק אד"ש מה"מ: "כן במד"ת תולדות: ונשא מן משה (כצ"ל. וכ"ה ביל"ש ישעי'"), ונראה שבמכתב זה גורס כ"ק אד"ש מה"מ בתנחומא (ע"פ הילקוט שמעוני) כגירסת המהר"ש בובער - בלא המשפט "ונשא מן יצחק".

וצ"ע מהו ההפרש בין שני מכתבים אלו, שבאגרת תתקכג מתיר כ"ק אד"ש מה"מ גירסא אחת (ואף קורא לה "גרסתנו"), ובאגרת ד'שכד גורס כגירסא השני' (ומדגיש "כן צריך להיות").

ותמוה מדוע בחלק הראשון כותב המדרש שמשיח גדול מאברהם יצחק ויעקב, וכוונת 'ונשא' היינו מיצחק, וכשניגש לדרשות הפסוקים דורש 'ונשא' ממשה?

ולפי הנ"ל מיישב כ"ק אד"ש מה"מ גרסא זו, שבתחילה דורש 'ונשא' מיצחק, כי מדובר על מעלת משיח כנביא, שבזה משה גדול הימנו. ולאחמ"כ דורש 'ונשא' ממשה, כי מדובר על מעלת משיח כמלך, שבזה משיח נעלה ממשיח.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

ועיין בהערות מהר"ש בובער לתנחומא (שם סקל"ד) דמהר"ץ חיות הקשה מכאן על מ"ש ברמב"ם שם דמשיח הוא רק קרוב למשה, ועייג"כ מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע דאחש"פ ה'תש"ט (נדפס בקונטרס ס"ה) דלע"ל ישפיע המשיח פנימיות התורה גם להאבות מרע"ה ואהרן כו' - וכן מוכח בלקו"ת לרבנו הזקן פ' צו ד"ה והניף ידו פ"ב.

בהערה שם מביא המהר"ש בובער דברי המהר"ץ חיות, שהקשה כיצד הרמב"ם כתב רק קרוב למשה ולא דומה, בו בזמן שבתנחומא איתא (כנ"ל) שמשיח יהי' גדול ממשה רבינו; וכתב המהר"ש בובער לתרץ זה בשתיים: שהרמב"ם שאב דבריו מתנחומא זה, רק שינה קצת בדבריו, וכתב 'קרוב למשה'. ויותר מזה רוצה לומר, שהוא תיקון אחד המעתיקים, והרמב"ם עצמו כתב "ונביא גדול יהי' ממשה רבינו".

במאמר אחש"פ ה'תש"ט (ד"ה ונחה עליו רוח הוי") כותב כ"ק אדמו"ר הריי"ץ: "עד"ז יובן בתורה שטעמי תורה לא נתגלו, ויתגלו לעת"ל ע"י משיח, כי בתחה"מ הרי יקומו הכל האבות ומשה ואהרן וכל הצדיקים ונביאים, והמשיח ישפיע לכולם טוב טעם ודעת בסודות פנימית התורה". ומזה נראה שמשיח ישפיע פנימיות התורה גם לאבות ולמרע"ה.

ובלקו"ת שם מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן, שזה שמשיח ילמד תורה את כל העם הוא בפנימיות התורה, כי אם מדובר כפשוטו שילמד נגלה דתורה "אינו מובן איך יוכל האחד לשאת ריבוא רבבות אנשים, ועוד - והלא אז יקומו מרבע"ה גם כל הגדולים שכבר יודעים את כל התורה כו".

ומזה מוכח, שהכוונה שמשה רבינו ילמד תורה את כל העם - הוא גם למרע"ה, שלכן מוכרחים לומר שמשיח יגלה את פנימיות התורה.

לסיכום:

כ"ק אד"ש מה"מ מעיר לו, שכאשר מסדרים המלכים במעלתם מלמעלה למטה, הראשון במעלה הוא מלך המשיח ולא משה רבינו ע"ה. שאף שבענין הנבואה משה גדול (כפסק הרמב"ם), הרי בענין המלוכה משיח גדול (כמוכח מענין 'מורח ודאין').

ומבאר לפי"ז את גירסת התנחומא שלפנינו, ומציין למהר"ש בובער שהביא ממהר"ץ חיות שהקשה על הרמב"ם מתנחומא זה. ומציין למאמר כ"ק אדמו"ר הריי"ץ וללקו"ת, שבהם מוכח שמושיח ילמד תורה את כל העם, כולל משה רבינו ע"ה.

ומסיים כ"ק אד"ש מה"מ:

בברכת הצלחה בת"ת בסייעתא דשמיא ומתוך מנוחה בגור'ר.

מוסג"פ המחאה.

ב

להרחבת היריעה, ולפי הכלל ש"דברי תורה ענים במקום אחד ועשירים במקום אחר", מובאים כאן עוד שתי אגרות מכ"ק אד"ש מה"מ העוסקות בנושא זה - מעלת משיח על מרע"ה.

באגרת ד'שכד, כותב כ"ק אד"ש מה"מ (לאחרי החתימה):

במה שהקשה על מש"כ בסהמ"צ להצ"צ מצות ספה"ע פ"ב שמושיח יהי' גבוה ממשה, והרי כתב הרמב"ם (תשובה פ"ט) שמושיח יהי' נביא קרוב למשה רבנו - מש"כ בסהמ"צ מפורש כן במד"ת תולדות: ונשא מן משה (כצ"ל. וכ"ה ביל"ש ישעי'). - ומש"כ ברמב"ם, יל"פ שהוא רק בנוגע למעלת הנבואה, ועפמ"ש"נ ולא קם נביא. ועייג"כ רמב"ם יסוה"ת פ"ז. וראה לקו"ת להאריז"ל עה"פ עד כי יבוא שילה. מנחות כט, ב. לקו"ת לרבנו הזקן שה"ש בסופו. ואכ"מ.

יש לחלק תשובת כ"ק אד"ש מה"מ לשלושה חלקים:

א. שגם אם נאמר שיש סתירה בין הצ"צ לרמב"ם - אין כלל קושיא על סהמ"צ להצ"צ, שהרי ענין זה - שמושיח יהי' גבוה ממשה - כתוב במפורש במדרש תנחומא הנ"ל.

ב. שאפשר לתרץ שאין כלל סתירה בין דברי הרמב"ם לדברי הצ"צ, כי הרמב"ם (כנ"ל) מדבר במעלת הנבואה שבמושיח, שבה משה גדול. ומציין לרמב"ם הל' יסוה"ת, שם מבאר הרמב"ם באריכות הבדל נבואת מרע"ה ("רבן של כל הנביאים") מנבואת שאר הנביאים.

ג. מציין ללקו"ת להאריז"ל, שם מבואר מקור נשמת אדה"ר, שהי' לו נפש ממלכות דאצי', ורוח מז"א, ונשמה מאמא, וחי' מאבא. וע"י החטא נתמעטו. ומשה תיקן מחטאו של אדה"ר, וזכה שהיו לו כל בחינות נשמה אלו עד רוח דאצי'. (ומביא כמה שיטות האם הי' לו גם נשמה או רק עד רוח). ומושיח יתקן הכל ויזכה לכל הבחינות, גם מה

שלא זכה משה; ובזה מבאר מה שנאמר לגבי משיח 'ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאוד' - יותר מאברהם ויצחק ויעקב ומשה.

ומציין למנחות, שם מסופר שמושה ראה בשמים את ר"ע דורש תלי תלין של הלכות על כל קוץ וקוץ שבתורה, שמושה עצמו 'לא הי' יודע מה הן אומרים'.

ומציין ללקו"ת שה"ש, שם מביא מספר הגלגולים שלעת"ל הי' 'וגבה מאוד', שיומשכו נשמות חדשות שלמעלה אף מהנשמות שהומשכו לאדה"ר, שיומשכו נשמות מפנימי' עתיק.

ונראה שכוונת כ"ק אד"ש מה"מ מהגמ' במנחות, שבענין התורה יכול להיות יותר נעלה ממושה רבינו. ומלקו"ת להאריז"ל ולאדה"ז שבשורש הנשמה משיח הי' נעלה אף ממושה¹⁰.

ג

באגרת ח'תקנו כותב כ"ק אד"ש מה"מ:

. . להערתו בשו"ע יו"ד סו"ס רמ"ב אם היית כמושה אמר ר"ע מלקין אותו

(א) מסנהדרין (לא, ב) לדזיו לי' כבר בתי' - ל"ק, כיון שמדמה רק בענין ופרט אחד וזה אפשרי הוא. ואפי' למעלה כו', וכמנחות (כט, ב) ולא הי' יודע כו'. וראה סנהדרין (יא, א) והמצויין על הגליון.

(ב) מהלשון בכ"מ "מושה שפיר קאמרת" - הרי כבר מתורץ ברש"י שבת (קא, ב) שפירש שהוא כמושה בדורו, וא"כ אדרבה זהו מהעיקרים שבתורה, וכר"ה ספ"ב.

ועפ"י הנ"ל יתורץ ג"כ מארז"ל בב"ר (פנ"ו¹¹, ז) "אין דור כו' כמושה".

בשו"ע שם כתוב: "האומר לחבירו איני מקבל ממך אם היית כמושה - מלקין אותו משום בזיון". ובט"ז כתב: "נראה שמפרש הבזיון הוא למשה רבינו ע"ה, שהוא אומר אלו הי' אדם אחר כמותו, והוא בלתי אפשר שהרי כתיב 'לא קם כמושה'".

והקשה על כך הכותב:

(10) וצ"ע בסדר הדברים, שאינו מציין לדברי האריז"ל ואדה"ז יחד, אף שעוסקים באותו ענין (גדולת נשמת משיח ונשמות דורו), והפסיק ביניהם בציון לגמ' במנחות.

(11) להעיר, שבלקו"ש מודפסת ההפני' כפנים, משא"כ באגרות קודש הועתק: פי"ז, ז, והוא טעות דמוכח, שהרי מאחז"ל "אין דור שאין בו כמושה", מופיע בבראשית רבה פרשה נו סימן ד, ולא בפרשה יז.

(א) מהגמ' בסנהדרין, שם איתא: "שלחו לי למר עוקבא, לדזיו לי' כבר בתי", ופרש"י: "כמשה שהוא בן בתי, למי שמקרין עור פניו כמשה רבינו שגידלתו בתי' בת פרעה". היינו, שמשווים את מר עוקבא למשה רבינו בכך שקרן עור פניו.

ומתרץ על כך כ"ק אד"ש מה"מ, שזה שונה מהפסק בשו"ע, כי שם משווים אותו למשה רק בפרט אחד, וזה אפשרי. וממשיך שאפי' למעלה מזה מצינו, ומציין לגמ' במנחות - שר"ע הי' דורש תלי תלים של הלכות, שאפי' משה רבינו לא הי' יודע מה הן אומרים'.

וכן מציין לסנהדרין, שם איתא: "פעם אחת היו מסובין בעליית בית גורי' ביריחו, ונתנה עליהם בת קול מן השמים י"ש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך", נתנו חכמים את עיניהם בהלל הזקן וכו'".

ובגליון שם כתב, שאף שהמהרש"ל מחק התיבות "כמשה רבינו", הרי הרמב"ם בשמונה פרקים העתיקו, וכן בילקוט פרשת שלח, ובגמ' סוכה ובבא בתרא, ובמהרש"א בסנהדרין ובב"ב מסביר גירסא זו, וכן באדר"נ איתא 'כמשה רבינו'.

ובזה אותה נקודה דלעיל, שמשווים אותו למשה רבינו בפרט אחד - שראוי שתשרה עליו רוח הקודש.

(ב) הקשה מהלשון בכ"מ "משה, שפיר קאמרת".

ומתרץ על כך כ"ק אד"ש מה"מ, ע"פ רש"י במס' שבת שכתב: "משה - כלומר, רבינו בדורו כמשה בדורו". ויוצא שאין פירוש המשפט להשוותו למשה עצמו, אלא כמשה בדורו, שזהו מעיקרי הדת, כדאיתא בר"ה¹²: "שלא יאמר אדם פלוני כמשה ואהרן? . . שקל הכתוב שלשה קלי עולם כשלשה חמורי עולם, לומר לך - ירובעל בדורו כמשה בדורו, בן בדורו כאהרן בדורו, יפתח בדורו כשמואל בדורו . . אין לך לילך אלא אצל שופט שבימיו".

ועפ"ז מבאר כ"ק אד"ש מה"מ גם הלשון במדרש "ואין דור שאין בו כמשה". שאין הכוונה כמשה עצמו, אלא כמשה בדורו.

ומסיים כ"ק אד"ש מה"מ:

וצע"ק מתנחומא סו"פ תולדות: "ונשא ממושה" - סתם, דמשמע בכל הענינים (וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט ה"ב) וראה ר"ה (כא, ב) במלכים קס. ועיין לקו"ת לרבנו הזקן צו (יז, א) וסוף שה"ש, וש"נ לכהאריז"ל.

היינו, שממדרש תנחומא שהובא לעיל משמע שמישיח נישא ממושה בכל הענינים, ומסייג זאת כ"ק אד"ש מה"מ ומציין בסוגריים לרמב"ם שכתב שמישיח יהי' "נביא גדול

קרוב למשה רבינו" - שמישיח יהי' נעלה ממושה רק בשאר הענינים ולא בנבואה, אך מציין לגמ' בר"ה ששם יש מי שאומר (כנ"ל) שבמלכים יכול להיות גדול ממושה רבינו - גם בענין הנבואה.

ומסיים ומציין ללקו"ת פרשת צו שהובא לעיל - בו מבואר שמישיח ילמד תורה גם את משרע"ה, וללקו"ת שה"ש שהובא לעיל, שמישיח יהי' נעלה בנשמתו גם מנשמת משה, ומצויין שם לספר הגלגולים מהי שורש נשמתו, כנ"ל.

סיכום מסקנת הדברים:

מכל הנ"ל יוצא שישנם כמה ענינים שונים, שבחלקם משיח גדול ובחלקם משה גדול:

בנבואה - מחלוקת בגמ' האם יתכן גדול ממושה. ברמב"ם פסק שמושה גדול.

במלכות - משיח גדול. כמוכח מדין 'מורח ודאין' שקיים רק במלך המשיח.

בלימוד התורה - משיח גדול. כמוכח בלקו"ת ומאמר אדמו"ר הריי"ץ שילמד תורה גם למשרע"ה. (ואין קשה איך יתכן גדול ממושה בתורה, ע"פ סיפור הגמ' לגבי ר"ע).

בשרש הנשמה - משיח גדול. שיתקן ויגיע לכל חלקי נשמת אדה"ר, ואף יקבל נשמות חדשות מבחי' פנימי' עתיק.

מהו האור שנגנז לעתיד לבוא?

א

את אגרת ה'תתקפא פותח כ"ק אד"ש מה"מ:

ב"ה, י"א טבת, תשי"ח

ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים כו' מו"ה אלחנן שי' [היילפרין. המו"ל]

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מערב חג הנרות שהגיעני שלשום בצירוף הספר מרגניתא דר"ב השלם, ות"ח על תשובה זו ושימת לבו בשלוח הספר אלי, ויהי רצון שיגביר חיילים לאוריינתא להגדיל תורה ולהאדירה, שבזה נכלל תלמוד תורה מאופן הכי נמוך ועד תכלית השלימות לימוד תשב"ר (עיי' רמב"ם

הל' ת"ת ספ"ב), ובלשון רבנו הזקן אף הוא שלא לשמה ממש מיראת הרצועה שביד הסופר (תניא קנה, א), וע"ד¹³ הלימוד שהוא למעלה מתלמוד המביא לידי מעשה (חולין סו, ב), ובדורנו זה ה"ז עיקר בהנ"ל המצוה וההכרח לקרב את שני העצים שבתורה, עץ החיים ועץ הדעת, לקרב אותם אחד אל אחד וכו', והיו לאחדים בידיך, עיין זהר ח"ג קכו, ב וקנז, א. ונתבאר ע"פ תורת חסידות חב"ד באגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ו ובלקו"ת שלו פ' שלח מב, ע"ב ואילך עד שיפוצו המעינות חוצה, ויקוים היעוד, כמו שאני נכתב אני נקרא, אחדות דגליא וסתים דקוב"ה.

בכבוד ובברכה.

ספר "מרגניתא דר"ב", הוא ספר חידושים בתורה ואגדות חז"ל להר"ר ברוך תאומים-פרענקל¹⁴. הספר הודפס במהדורה שלישית בשנת תשי"ז ע"י נכדי המחבר - ר' ברוך שמעון שניאורסון¹⁵ ור' אלחנן היילפרין¹⁶; האחרון שלחו לכ"ק אד"ש מה"מ, ואילו ממוען מכתב זה.

כ"ק אד"ש מה"מ מודה לו על שליחת הספר, ומברכו שיזכה להרבות חיילים לתורה, להגדיל תורה ולהאדירה, ומפרט איחול זה ממספר מקורות:

ברמב"ם שם איתא: "וכן מלמד תינוקות שבא חבירו ופתח בית ללמד תינוקות בצדו כדי שיבואו תינוקות אחרים לו או כדי שיבואו מתינוקות של זה אצל זה אינו יכול למחות בידו. שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".

היינו שהפסוק 'יגדיל תורה ויאדיר' מורה על לימוד תשב"ר, שהוא לימוד ברמה הפשוטה ביותר, כפי שרואים בתניא שם: "לא גרעא מהבל פיהן של תינוקות של בית רבן, דסליק לעילא מפני שהוא הבל שאין בו חטא, וסליק לעילא אף אם הוא שלא לשמה ממש, מיראת הרצועה שביד הסופר".

ולאידך גיסא, מורה פסוק זה גם על לימוד באופן הנעלה ביותר, כמובא בגמרא שם שכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ומקשה הגמ' מדוע אם כן לא הסתפקה התורה בהבאת הסימן קשקשת בלבד, ומתרץ ר' אבהו (ותנא דבי ר' ישמעאל) שזהו משום 'יגדיל תורה ויאדיר'. היינו שהתורה מפרטת גם פרטים שאינם נצרכים להלכה, מצד 'יגדיל תורה ויאדיר'.

(13) לכאורה נראה שהמילה הנכונה היא "ועד" (בלי גרשיים), ולא "ועל דרך". וכפי שיתבאר לקמן.

(14) תק"ך-תקפ"ה; רב בווישניצא ולאחמ"כ רב ור"י בלייפניק; חותנו של בעל הדברי חיים זצ"ל ובהעמ"ס ברוך טעם.

(15) רב ור"מ בשיבת כוכב יעקב (טשעבין) בירושלים.

(16) רב ור"מ בלונדון.

ומהנ"ל נראה שבברכת 'להגדיל תורה ולהאדיר' כלולים כל המדרגות בלימוד התורה, מהדרגות הנמוכות (לימוד תשב"ר) עד הגבוהות ביותר¹⁷ (לימוד שלמעלה מתלמוד המביא לידי מעשה).

לאחמ"כ ממשיך כ"ק אד"ש מה"מ שבדורנו זה עיקר בלימוד הוא: "המצוה וההכרח לקרב את שני העצים שבתורה, עץ החיים ועץ הדעת, לקרב אותם אחד אל אחד וכו', והיו לאחדים בידך", ומציין לזהר בשני מקומות, לתניא וללקוטי תורה.

בזהר דף קכו מובא באריכות, שעץ החיים הוא ספר הזהר (פנימיות התורה), ועץ הדעת הוא הלכות איסור והיתר טומאה וטהרה (נגלה דתורה), וכיון שבזמן הגאולה יהי' התגלות עץ החיים, לא יתפרנסו תלמידי חכמים מעמי הארץ אלא להיפך.

ובתניא אגה"ק מבאר אדה"ז מאמר זהר זה, שהתורה עצמה (גם נגלה דתורה) נקראת עץ החיים, ועץ הדעת טוב ורע היינו עוה"ז וקליפת נוגה, שעניני נגלה דתורה הוא כדי לבררם, שכל ענין הברורים הוא בזמן הזה - לברר עניני העולם ע"י התורה; ולעת"ל, שלא יצטרכו לבירורים, יהי' העסק בפנימיות התורה, והנגלות יהיו "גללים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה".

ובזהר דף קנז איתא, אודות חטא המקושש במדבר, שישנם שני עצים, אחד למעלה ואחד למטה, בזה חיים ובזה מוות. "והוה דייק על אלין אילנין, הי מנייהו רב על אחרא, ולא חשש ליקרא דמארי', ואחלף שבת לשבת". [=ודקדק בעצים אלו איזה גדול מהאחר, ולא חשש לכבוד רבונו, והחליף שבת לשבת].

17 להרחבת היריעה, וע"פ הכלל ש"דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר", מובאים כאן מספר מקומות נוספים שכ"ק אד"ש מה"מ מביא אמרה זו לגבי "גדיל תורה ויאדיר" - שעל ידם מתווסף ביאור בזה: באגרת ד'שכח כותב כ"ק אד"ש מה"מ ומדגיש, שענין זה הוא מעומק תחת עד עומק רום: "ענין זה (דיגדיל תורה ויאדיר) הוא שייך ומקומו בעומק תחת ועד עומק רום. וכדמוכח גם בנגלה דתורה מזה שהרמב"ם הביא כתוב זה למלמד תינוקות... ומובא ג"כ בענין תורה שלמעלה ממעשה".

ובאגרת ב'תשסט מחדד שהוא למעלה מאיזו מדידה והגבלה שלא תהי': "להגדיל תורה ולהאדירה, וכבר כתבתי לאחד שמקרא זה מובא בשני הקצוות דת"ת, הן בלימוד תשב"ר... וכן בלימוד התורה שהיא למעלה לגמרי אפילו מענין המצות (חולין פו, ע"ב) - היינו שלא רק מן הקצה אל הקצה... אלא למעלה מהקצוות ולמעלה מהמדידה והגבלה איזה שתהי'".

ובאגרת ג'קעה מוסיף שיש בזה הענין דכמות ואיכות: "ויהי' מהשי"ת שיעלה בידו... להגדיל (כמות) תורה ולהאדירה (איכות), אשר עבודה זו מקומה בכל עניני תלמוד תורתנו חיים, מתחיל מלמוד תשב"ר... ומסיים בלימוד תורה באופן היותר נעלה".

ובאגרת ב'תרפט מוסיף בהפלאות הענין: "ונפלא הדבר אשר מובא זה בנוגע ללימוד תשב"ר שאף שהוא הבל שאין בו חטא הרי בכ"ז הוא תחלת הלימוד ממזריגות התחתונות שבלמוד... ולאידיך גיסא בהנוגע ללימוד שאינו משנה בין ורק מוסיף הידור ויפוי בהלימוד... היינו מדרגה עליונה שבלמוד".

כן בנוגע למקור זה שפסוק "גדיל תורה ויאדיר" שייך ללימוד תשב"ר, כותב באגרת ג'רטו: "שהרי זהו שייך בלימוד ענינים פשוטים ואפי' דתשב"ר (רמב"ם הל' ת"ת ספ"ב, ולא מצאתי המקור מכתוב זה במקום אחר, לע"ע)". ובאגרת ב'תרפט מביא כמקור: (רמב"ם ת"ת ב, ז. יד מלאכי כללים ד'). שביד מלאכי שם קובע בכללי הרמב"ם, שדרכו להביא פסוקים המוסיפים בהסברת הענין אף שאין להם מקור בגמ'. אמנם עיין בלקו"ש ח"ו ע' 299 שדן כ"ק אד"ש מה"מ באריכות במקור הרמב"ם בזה.

ובלקו"ת פרשת שלח, מבאר מאמר הזהר זה, שבחי' עץ חיים היא אהבה בלתי מוגבלת לקב"ה, אהבה ד'בכל מאדך'. ובמשך ששת ימי המעשה העבודה היא לברר הבירורים בעולם - ענין עץ הדעת, ובשבת היא עליית הטוב שבנוגה להידבק בעץ החיים, ששבת ענינה אהבה רבה; וזה הי' החטא של המקושש, שבשבת, זמן האהבה רבה - חיבור עץ החיים ועץ הדעת - הוא 'עקר דבר מגידולו' - שנפרד בפ"ע בבחי' יש. ולכן דוקא בשבת חייב על כך, שפוגם בחיבור דעץ הדעת ועץ החיים.

ומכל הנ"ל מובן, שחיבור עץ הדעת ועץ החיים, היינו חיבור לימוד פנימיות התורה ונגלה דתורה ובירור העולם על ידם, וכל זה כהכנה לגאולה שאז יהי' גילוי פנימיות התורה.

לסיכום: כ"ק אד"ש מה"מ מודה לו על שליחת הספר, ומברכו 'להגדיל תורה ולהאדיר' שבזה כלולים כל הדרגות שבלימוד התורה, ובפרט בזמן הזה שעיקר בלימוד התורה הוא חיבור פנימיות התורה ונגלה דתורה (כנ"ל מהזהר ואדה"ז), עד שתגיע הגאולה ויהי' אחדות דגליא וסתים דקוב"ה.

לאחמ"כ מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ:

ג. ב.

כדרכי לחביבותא דמילתא, הרי למרות שאין הזמן גרמא ראיתי בספר עכ"פ בחפזה ומהערות בעברי מקופיא.

ומעיר כ"ק אד"ש מה"מ שני הערות על ספר זה. אחת בתחלתו ואחת בסופו.

ב

בתחלת ספר "מרגניתא דר"ב", מביא דברי המדרש על הפסוק "ויהי אור"¹⁸ (ב"ר פמ"ב ס"ד) "כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צרה", ומביא שאלת המדרש - מהי הצרה בפסוק זה.

ומתרץ זה, לפי מה שאמרו המפרשים שהקב"ה ברא בתחילה שתי אורות - אור השמש ואור האש, ולאחמ"כ ראה שאין העולם כדאי להשתמש באור השמש, וגנזו לעת"ל. וזהו הצער שלא זוכים אנו להשתמש באור זה.

ומוסיף ומבאר לפי מה שאמרו המפרשים שאור האש הוא כדור ובעצמותו מראהו מראה חושך, ובו אנו משתמשים עכשיו, אבל את אור השמש גנז לעת"ל.

ולפי"ז מבאר מקור הפיוט "אור עולם באוצר חיים, אורות מאופל אמר ויהי". ש'אור עולם' הוא אור השמש, שהוא ב'אוצר חיים' - ששמור לעת"ל. ו'אורות מאופל' הוא אור האש שמראהו מראה חושך, 'אמר ויהי' - שהוא לשון צער כנ"ל, כיון שגנז את אור השמש.

ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ:

(א) בתחלת ספר עה"פ ויהי אור:

לכאורה צ"ע החידוש בפירוש הענין, שהרי זוהי הנקודה דרז"ל בב"ר מ"ב סי' ד' המצוין בתחלת הפירוש.

במדרש רבה שם מובא שכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צרה, ומיד מקשה המדרש (כפי שהביאו ב"מרגינתא דר"ב") מהי הצרה ב'ויהי אור'. אך ממשיך שם המדרש: "אינה עוד שמחה שלמה, שלא זכה העולם להשתמש באותה האורה. . אותה האורה. . ה' אדם מביט בה מסוף העולם ועד סופו, כיון שצפה הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה, גנזה לצדיקים לעת"ל".

היינו, שמעיר כ"ק אד"ש מה"מ שצ"ע מהו החידוש בפירוש הענין, שהרי זוהי נקודת המשך המדרש שם, שהצער בפסוק זה הוא שלא זכו להשתמש באורה זו.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

כן מ"ש שהאור שנגנז הוא אור השמש וכו' המובא בכ"מ הוא אור שנברא ביום ראשון ואור השמש שני ענינים נפרדים, וכדמוכח ג"כ מזה שאור השמש הרי נגנז בנרתקו (ולע"ל מוציא חמה מנרתקה), משא"כ אור הגנוז, שנאמר עליו גנזו לע"ל (אף שכמובן דיוק זה יש לו תירוץ).

היינו, שמה שכותב שם שהצרה ב'ויהי אור' הוא גניזת אור השמש, הרי בכמה מקומות מבואר שהאור שנגנז אינו אור השמש (שעליו מדובר בפסוק 'ויהי אור'), כי אם האור שנברא ביום הראשון.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ שזה מוכח גם מכך שאור השמש נגנז בנרתקו (וגם הוא יתגלה לעת"ל) לעומת אור היום הראשון (אור הגנוז) שעליו נאמר שגנז אותו הקב"ה לעת"ל - שכעת אינו גלוי כלל.

אך מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ שאמנם לדיוק זה יש תירוץ, אך ההתחלה נשארת על עמדה - שבכמה מקומות מובן שאור השמש שנגנז בנרתקה ואור הגנוז הם ענינים שונים - ושניהם יתגלו לעת"ל.

לסיכום:

כ"ק אד"ש מה"מ מעיר, שצ"ע מהי ההוספה בפירושו על דברי המדרש. וכן מקשה על מסקנת דבריו ש"ויהי אור" הוא אור השמש שנגנז בנרתקו - מהמובא בכ"מ שהאור שנברא ביום הראשון הוא דבר נפרד מאור השמש, אף ששניהם יתגלו לעת"ל.

קירוב הגאולה בקללת ישעי'

בסיום ספר "מרגניתא דר"ב" מביא הגמרא בחגיגה (יד, א): "כי אתא רב דימי אמר, שמונה עשרה קללות קילל ישעי' את ישראל ולא נתקרה דעתו עד שאמר להם המקרא הזה 'ירהבו הנער בזקן, והנקלה בנכבד'".

ומביא פירוש המהרש"א, שע"פ דברי הגמ' (סוטה מט, ב) ש'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגי', הרי שקללת "ירהבו הנער בזקן כו'" הוא סימן על הגאולה, ולכן בזה נתקרה דעתו.

ומבאר בזה טעם, שכאשר נתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע¹⁹, ולכן בעקבתא דמשיחא במצב דלא זכו, שהגאולה תגיע רק ע"י תשובה וע"י גזירות וחסרון מחי²⁰ - יילכדו בזה גם הצדיקים.

אך כיון שאמרו חז"ל²¹ שרק צדיק שאינו גמור נתפס בעוון הרשע, ומדברי חז"ל במסכת ע"ז²² משמע שצדיק שאינו גמור היינו מי שיש בידו למחות ואינו מוחה, הרי שבעקבתא דמשיחא - כיון שלא יהי' ביד הצדיקים להוכיח החוטאים (שהרי 'חוצפא יסגא'), לא ייתפסו הצדיקים בעוון דורם. ולכן בקללת "ירהבו נער בזקן כו'" נחה דעתו של ישעי' - שלא יינזקו הצדיקים בעקבתא דמשיחא.

היינו, שמביא טעם לדברי המהרש"א שדעת ישעי' נחה דוקא בקללת "ירהבו הנער בזקן", כיון שרק מי שיש בידו למחות ואינו מוחה (צדיק שאינו גמור) נתפס בעוון הרשע, ובעקבתא דמשיחא הצדיקים לא ייתפסו בעוון הדור - כיון שלא יהי' בידם למחות.

ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ:

(ב) בסיום הספר, שמו"ע וכו' ועל יסוד מאמר דע' פנים לתורה, הוא ע"פ מרז"ל דישראל עושין תשובה ואח"כ בא מלך המשיח [אף שמחולקין באיזה אופן עושין תשובה (סנהדרין צז, ב)]. וע"י י"ז הקללות הראשונות הרי עשיית

(19) ב"ק ס, א.

(20) לשון פרד"א פמ"ג.

(21) ברכות ז, ב.

(22) ה, א.

התשובה קשה ביותר, כיון שאפילו אלו שעושים תשובה על עניניהם, הרי מצד ענין ערבות ערבים הם בעד כלל ישראל שהי' בידם למחות, ואפילו אלו המוחים הרי אמרו רז"ל עד כדי הכאה נזיפה וקללה, ואף שגלוי וידוע לפניו שאם מיחו בהם לא יקבלו מהם, הנה להם מי גלוי, כסיפור רז"ל (שבת נה, א) ולתקן זה פרסם ישעי' הנביא ירהבו הנער בזקן, בכדי שגם להם יהי' גלוי שלא יקבלו מהם, ובמילא בטלה טענה זו, וע"פ הנ"ל הנה נתקררה דעתו כיון שענין זה מתקן תוצאות כל הי"ז שלפני, ועי"ז מובנת ג"כ דיוק רז"ל, שכשעושים תשובה מיד נגאלין, וכלשון הרמב"ם הל' תשובה פרק ט' ה"ה. וכלשון רבנו הזקן באגרת התשובה שלו פרק י"א.

היינו, שעל יסוד זה ש'שבעים פנים לתורה' מפרש כ"ק אד"ש מה"מ פירוש שונה בזה, ע"פ מארז"ל²³ שישאל עושים תשובה ואח"כ בא משיח:

[ומציין כ"ק אד"ש מה"מ בסוגריים, שישנה מחלוקת בסנהדרין באיזה אופן עושים התשובה - שם מובאת המחלוקת בין ר' אליעזר לר' יהושע, האם ישראל יעשו תשובה ואח"כ יגאלו, או שהקב"ה יגרום להם לעשות תשובה ויגאלו. ("מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, וישאל עושים תשובה ומחזירן למוטב").]

ולפי מארז"ל זה מפרש כ"ק אד"ש מה"מ כל הקללות דישיעי': תוכן כל הקללות הוא שהקב"ה מסיר מעם ישראל את התלמידי חכמים והראשים, ושהריקים והמנוערים ממצוות ישלטו בהם; וע"י קללות אלו התשובה קשה ביותר, שהרי גם לאחר שתקנו הם עצמם עניניהם - התשובה אינה שלימה מצד ענין הערבות וחובת ההוכחה.

ומדגיש כ"ק אד"ש מה"מ שגם אלו שאכן מוחים לא יצאו ידי חובת הוכחה, שהרי צריכה להיות עד כדי נזיפה וקללה; ועל אף שלגבי הקב"ה גלוי שלא יקבלו מהם, הרי לעם ישראל אין זה גלוי, וממילא יקשה לישראל לעשות תשובה על אף כל הקללות, כיון שנכלל בתשובה הוכחת כלל ישראל.

(ומציין כ"ק אד"ש מה"מ למסכת שבת, שם איתא בנוגע לבני עלי, שרק חפני חטא, ופנחס מתוך שיכול למחות ולא מחה - מעלה עליו הכתוב כאילו חטא).

אמנם לאחר הקללה השמונה עשרה, כשפרסם ישעי' לעם ישראל שגם כשיכחו אותם לא ישמעו להם, וממילא חובת ההוכחה אינה מוטלת עליהם ואינה כלולה בתשובתם - יקל להם לעשות תשובה, שהרי מספיקה להם התשובה על עניניהם בלבד; ומוכן מדוע 'נתקררה דעתו של ישעי', שהרי קללה זו מתקנת התוצאה של כל שבע עשרה הקללות הקודמות, המקשות על עשיית התשובה.

(23) שבת קיח, ב. שהש"ר פ"ה, א (ב). ועוד. ברמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

ומסיים כ"ק אד"ש מה"מ שלפי"ז מובן דיוק לשון רז"ל שכשעושי תשובה מיד נגאלין, וכלשון הרמב"ם בהלכות תשובה (ז, ה²⁴) "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין", וכלשון אדה"ז (אגה"ת פי"א) "ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד, כמו שאנו מברכין בא"י גואל ישראל".

ולפי הנ"ל מובן דיוק הלשון "מיד", שכאשר יהודי עושה תשובה על עניניו הוא, הנה "מיד" מגיעה הגאולה, ואין עיכוב מצד הערבות וחובת ההוכחה של כלל ישראל, שהרי כנ"ל - פרסם ישעי' שלא ישמעו לו, וממילא אין מוטלת עליו חובת ההוכחה.

לסיכום:

נוסף לפירושו שנתקרה דעתו של ישעי' דוקא בקללה זו, שע"ז לא יתפסו הצדיקים בעוונות עקבתא דמשיחא, מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ פירוש נוסף, ע"פ מארז"ל שישעי' התשובה מגיעה הגאולה:

אע"פ שכל השבעה עשר קללות מקשות על התשובה (שהרי יהיו אז חוטאים רבים ויצטרכו להוכיחם), הרי בקללה השמונה עשר - שלא ישמעו לתוכחה - מתקנת תוצאת כל הקללות, שחובת ההוכחה אינה קיימת, ולכן נתקרה דעתו.

ולפי"ז מבאר דיוק לשון חז"ל "מיד הן נגאלין", שחובת ההוכחה בעקבתא דמשיחא אינה תנאי בתשובה המביאה את הגאולה, ומספיק שיהודי יעשה תשובה על עניניו הוא כדי להביא את הגאולה תיכף ומיד.

מהו שמו של משיח בן יוסף

א

את אגרת תקי פותח כ"ק אד"ש מה"מ²⁵:

24) באגרת כפי שהודפסה באגרות קודש (וכפי שהועתקה לעיל) מצויין ל"הלכות תשובה פרק ט הלכה ה"; אך קשה, שהרי בפרק ט שם ברמב"ם יש רק שני הלכות, וכן בפרק זה לא מופיע כלל הלשון "תשובה ומיד הן נגאלין", המופיע בפרק ז הלכה ה, ולכן נ"ל שנפלה שגיאה בהעתקת האגרת, והודפס פרק ט במקום פרק ז.

25) פענוח אגרת זו הודפסה בגליון הערות התמימים ואנ"ש דשיבתנו שי"ל באלול אשתקד (אקלה), אך לחביבותא דמילתא, כיון שבאגרת זו ישנם קטעים העוסקים בעניני לגאולה ומשיח, שהוא הנושא של גליון זה, מועתקים לקמן קטעים אלו ופענוחם.

בנוסף, על פי הכלל "אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש" (חגיגה ג, א), מובא להלן (סי' ה) פענוח אגרת נוספת שלא הובאה בפעם הקודמת שהודפס פענוח זה, אך עוסקת בנושא המוזכר באגרת דידן - התגלות תורת החסידות כהכנה לגאולה.

ב"ה, כ"ה תמוז, תש"ט

הרה"ח והרה"ג הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהר"א שי' שטערן

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי . . והגיעוני שני ספריו עדות בישראל וקבוצת כתבי אגדה.

ת"ח על המשלוח ומוסג"פ המחאה . . ואבוא בזה באיזה הערות בעברי בין

דפיו . .

כ"ק אד"ש מה"מ מעיר לו עשר הערות על ספריו, ועוד מספר הערות קצרות בסיום האגרת. לקמן מובאים ההערה הששית והשמינית של כ"ק אד"ש מה"מ במכתב זה, וכן שורה אחת מתוך שלוש שנכתבה לאחר חתימת יד קדשו, ועוסקת גם היא בעניני גאולה ומשיח.

ב

בספר קבוצת כתבי אגדה²⁶ כותב במענה לתמיהת בנו שמצא ב"מדרש תלפיות", ששם המשיח שיבוא במהרה בימינו הוא 'נחמי' בן חושיאל, ומציין לו שכן מצא במדרש קטן בשם "זרובבל"²⁷.

ומפרשו ברמז שנחמי' הוא מלשון מנחם, וכן מצא בפיוט דיום ג' דעשי"ת: "תמהר, תשבי, מנחם ונחמי", וחשיאל הוא מלשון "אחישנה". ומביא כמה מקורות לכך שפעמים דורשים שמות באופן זה.

ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ:

ו) בספרו קבוצת כתבי אגדה בתחלתו (עכ"ה) לענין שמו של משיח שנזכר במדרש זרובבל בשם נחמי' בן חושיאל, ומפרשו ברמז מל' בעתה אחישנה וכו' וע"ד מנחם בן חזקי',

להוציא מלב הקוראים את ספרו בשטחיות, צריך להוסיף שנחמי' בן חושיאל (נזכר מלבד הנ"ל גם במדרש תילים סו"ס סמך. ובמדרש אותות משיח הועתק במד' תלפיות) הוא משיח בן יוסף, ומשיח ב"ד נקרא במד' זרובבל בשם מנחם בן עמיאל.

26) אוסף מכתבים שכתב המחבר לבניו המפוזרים ברחבי העולם, ולאחר זמן קיבץ כל המכתבים יחדיו, היות ויש בהם חידושים וביאורים שלו בעניני אגדה שונים. והוסיף עליהם דרשות שדרש עם הזמן.
27) הודפס בקוסטאנטנא בשנת רפ"ד, ושוב בירושלים בשנת תרצ"ה בדפוס יבנה.

נראה, שכוונת כ"ק אד"ש מה"מ היא לשנות מהבנתו, שהבין ש"נחמי' בן חושיאל" הוא משיח בן דוד, ולכן צריך הי' למצוא תיווך בין שם זה לבין "מנחם בן חזקי", ולהסביר ששם זה הוא דרש ולא השם עצמו - ואילו כ"ק אד"ש מה"מ מסביר שהכוונה למשיח בן יוסף, ואין קושיא על כך מהשם "מנחם בן חזקי"²⁸.

אי לימוד חסידות - מרחק הגאולה

א

בספר קבוצת כתבי אגדה, עונה לשאלת בנו בדבר האריז"ל, ומשיבו שלדעתו בכל פעם שעם ישראל הגיע למצב קשה - נשלח משמים שליח לעוררם. כן הי' בזמן האר"י לאחר גירוש ספרד ופורטוגל, וכן הי' בזמן הבעש"ט לאחר פרעות ת"ח ות"ט, משיח השקר ש"צ, והויכוחים עם כת פרנק.

לאחר מכן ממשיך, שבמה שכתב לו בנו שלומד בספר הזהר, הרי ללימוד הכוונה הפנימית שבו צריך ל"התבוננות יתירה, ועיון רב בתיבותיו, אותיותיו נקודיו וצירופיו, ואך אשר יערה עליו רוח ממרום יכול לעמוד בו", ולכן העוסק בו צריך להתנהג בקדושה ובטהרה ופרישות יתירה.

וממשיך שאף שאכן מאמין הוא שכל התורה הנגלית שבכתב ושבע"פ מלאה שמות וצירופין, שהרי כל התורה היא שמותיו של הקב"ה, עכ"ז - "מכיון שדרך הפשט שוה לכל נפש, הוא גורם לטהר את הנפש, מגועל נפש".

וממשיך: "בייא! בייא! היינו דאחרבי' לעלמא ולעמא, ואפילו כל משיחי השקר, לא בשקר יסודם שרצו ברצונם לשקר ולרמות את העם ולפרוע פרעות בישראל, אלא, שהרסו לעלות את ד' בלתי הכנה ההגונה מצידם, וינקשו ונפלו אחור, טעו ורימו את עצמם בחשבם שכבר העטרה הולמתם, ועסקו בקבלה למעלה ממדריגתם, ורצו להתבונן במה שלא הורשו להתבונן, ועי"ז נפלו והפילו, הודחו והדיחו, עד שנפל עם רב מישראל".

ומסיים: "ולכן, אם בתורה חשקה נפשך - למוד הנגלות שבה, על מנת לשמור ולעשות".

ומעיר על כך כ"ק אד"ש מה"מ:

(28) אף שאפשר לומר שכ"ק אד"ש מה"מ מסכים עם דרשתו, ורק שמוסיף ומדייק שצריך לציין שזהו משיח בן יוסף ולא משיח בן דוד. וצ"ע.

ח) שם עמ"ב. מקרר מלימוד פנימיות התורה! ולא הייתי מאמין זה לולא ראיתי זאת בפירושו. והיאומן כי יסופר, אשר איש מקושר לגזע הריזניאי, מביא כמה פעמים בספרו דברי תורה ומופתים מהבעש"ט ותלמידיו, ואם כן בטח יודע מאגרת הקדש של הבעש"ט שהמשיח אמר לו שיבוא כשיפוצו מעינות הבעש"ט חוצה - ואחר כל זה כותב ומדפיס לרבים, אשר כל מי שלא הגיע לזה אשר "יערה עליו רוח ממרום להתנהג בקדושה וטהרה ופרישות יתרה" לא ילמוד אלא בנגלות התורה.

והגע בעצמך: האריז"ל אמר (כמו שהביא רבנו הזקן בשמו באגרת הקודש סכ"ו) דדוקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה. רעיא מהימנא הוא משה רבנו אמר (זח"ג קכד, ב) ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון בי' מן גלותא ברחמי (ועייג"כ ת"ז סוף ת"ו). הקב"ה מגלה מסתורין שלו ע"י הבעש"ט ותלמידיו ותלמידי תלמידיו וגם בדורותנו אלו, ובלבד שתבוא הגאולה, חרות מיצה"ר ושעבוד מלכויות, ושכל זה יהי, כנ"ל ברע"מ, ברחמי, וכל אשר ההשפעה בידו צריך הי' לצעוק בקול פנימי: אחינו בני ישראל חוסו על עצמכם ועל כלל ישראל והפיצו תורת ודברי אלק' חיים. ולהודיע ממש"כ ר"ח ויטל בהקדמתו לשער ההקדמות שע"ז הוא עכוב קץ הגאולה, היינו שמעכבין עי"ז את עצמו את כלל ישראל וכביכול את השכינה בגלות.

ותמורת זה נדפס, אשר לע"ע יש לחכות ולהסתפק בלימוד הנגלה, וכשיפנה ויערה עליו רוח ממרום ויתנהג בקדושה ובטהרה ופרישות יתרה אז יתחיל בלימוד פנימיות התורה!

האומנם לא די בצרות ישראל ע"ע ח"ו? ואין מספיק ח"ו הגלות? או שח"ו לא יאמנו דברי הגואל אחרון הוא משיח צדקנו, דכשיפוצו מעינות הבעש"ט חוצה אז יבוא.

והם הם דברי הגואל ראשון הוא רע"מ, דבגין דיטעמנו מס' הזהר יפקון מן גלותא?

ובאמת, אין אחר דברי המלך כלום, ורק נותר לנו להביא ולפרט המקומות שסתם בהם:

א. בתקוני זהר סוף תיקון ו' כתוב: "וכמה בני נשא לתתא יתפרנסון מהאי חבורא דילך, כד יתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא, ובגיני' "וקראתם דרור בארץ" וגו'" [=וכמה בני אדם למטה יתפרנסו מהחבור הזה שלך, כשיתגלה למטה בדור האחרון בסוף הימים, ובגללו "וקראתם דרור בארץ" וגו'].]

ב. את הקדמתו לשער ההקדמות פותח הרח"ו, בכך שהתבונן באריכות הגלות, ושעברו כבר למעלה מאלף וחמש מאות שנה מחורבן ביהמ"ק רח"ל, ומדי הסיבה לעיכוב מבהיל זה.

ומסביר באריכות שזהו מפני שאין לומדים התורה הנגלית עם פנימיות התורה (חכמת האמת בלשונו), אשר אז אין לומדים תורה לשמה אלא 'לשמו' - לצורך האדם עצמו, למען עשות לו שם וכו'.

אלא שאעפ"כ אומר שצריך להקדים למלאות כריסו במקרא משנה וגמרא, ויחד עם זה ילמד חכמת האמת. וגם מי שאינו רואה ברכה בלימוד הנגלה - יתמסר ללימוד חכמת האמת.

ובמילים פשוטות: כל הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות היא שעיכוב קץ הגאולה הוא מכיון שאין עוסקים כדבעי בחכמת האמת - זו פנימיות התורה.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

הארכת בזה לגודל צער הענין. ואם יהיו תוצאות מכתבי זה, אשר בהקדם היותר אפשרי יתקן את הנ"ל - (כמובן אינו נוגע כלל שידעו שהי' מי שעורר ע"ז) - דיינו.

ודוקא רבא וגברא רבא, יש בו די גבורה לדרוש דברים שאמרתי לפניכם כו' (עירובין קד, א).

בגמרא בעירובין שם איתא: "הדר אוקים רבא אמורא עלי' ודרש: דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי". ומובנת כוונת כ"ק אד"ש מה"מ: "דוקא רבא (כבגמ') וגברא רבא (המהר"א שטערן) יש בו די גבורה לדרוש: 'דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי'".

ומסיים כ"ק אד"ש מה"מ:

נתארך מכתבי וכל פטפוטי כו' לבד כו'.

"כל פטפוטי בישין לבד מפטפוטי דאורייתא דטבין²⁹".

באיחולי כט"ס, הרב מנחם שניאורסאהן

(29) ראה חידושי ר' מאיר שמתה, סנהדרין סט, א; מנחת חינוך מצוה רפג אות א; שם משמואל בכ"מ. ועוד.

ב

בהמשך לזה, הרי ידוע הכלל ש"דברי תורה עניים במקום אחד, ועשירים במקום אחר", הנה בלקוטי שיחות חלק ב' (ע' 677) מובאת אגרת כ"ק אד"ש מה"מ המבארת ע"ד הרמז סיבת התגלות תורת החסידות כהכנה לגאולה, על פי הרמז מהזמן בשנה (בין פ' פרה לפ' החדש), ובהשגחה פרטית אגרת זו עוסקת בתקופת השנה בה נערך קובץ זה - חודש אדר.

גם אגרת זו כתובה במראי מקומות, ואינה בהירה כל צרכה לקורא מן השורה, ולכן ראיתי להביא אותה ואת פענוחה באכסני' זו.

את אגרת זו פותח כ"ק אד"ש מה"מ:

ב"ה, יום ג' כ"ו לחודש אדר ה'תש"ד

ברוקלין, נ. י.

שלום וברכה!

... והרמז בימים האלו שבין פ' פרה ופ' החדש - הנה הטעם על סדר פ' אלו הוא שצריך ליטהר קודם הקרבת ק"פ (שלחי מגילה במפרשים) ליטהר ולבוא לבחי' יצי"מ (לקו"ת ד"ה זאת חוקת סס"ב) וכמ"ש הפטרת פ"פ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם גו', והנה אמרוז"ל (סנה' לט, א) עיקר טבילותא בנורא היא (אלא שכל מי שאינו יכול לבוא באש מפני שישרף תעבירו במים. פירש"י)

בגמ' במגילה (כט, א) מובא סדר הקריאה של ארבעת הפרשיות, כשהשלישית מביניהם היא פרשת פרה, ולאחרי' פרשת החודש. ופרש"י על אתר: "בשלישית פרה אדומה - להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה".

ובלקו"ת שם כתב: "וזהו שקורין פ' פרה קודם ר"ח ניסן ליטהר ולבא לבחי' יציאת מצרים כו". ואכן בהפטרת פ' פרה נאמר הפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם".

ובזה גופא, איתא בגמ' בסנהדרין שהקשה מין לר' אבהו במה טבל הקב"ה לאחר שקבר את משה רבינו, והשיב לו שטבל באש, וכשהקשה שוב המין האם יש טבילה באש, ענה לו ר' אבהו "אדרבה, עיקר טבילותא בנורא הוא". ופרש"י: "כל מי שאינו יכול לבוא באש מפני שישרף תעבירו במים"³⁰.

היינו שענינו של זמן זה, הקשור לפרשת פרה, הוא טהרה לקראת ענין יצי"מ, ועיקר הטבילה היא באש.

30 ע"ד לשון הפסוק במדבר לא, כג. ולהעיר שבפסוק שם מדובר על גיעולי נכרים, וכאן המדובר על טבילה רוחנית. וכפי שרש"י מוקדים לפירושו: "דחויי דחיי ודרש להו הכי".

לאחמ"כ ממושיך כ"ק אד"ש מה"מ:

והנה הטהרה (מלמעלמ"ט ע' סד"ה ארע"ק תרס"ו) - בחיים הרוחניים - הוא ע"י התורה, וכמרו"ל (איכ"ר בתחלתו) אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה מחזירים למוטב, ובתורה גופא שנמשלה למים וגם לאש, עיקר טבילותא בנורא - פנימיות התורה (עיין היום יום ע' עט בזה) וכדיוק הלשון המאור שבה וכמ"ש במפרשי המדרש אלא שיש שיכול לישרף, לכן מקדימים העברה במים - גליא שבתורה - ואח"כ באש (ואולי אפ"ל שזה כפל הל' מים טהורים וטהרתם).

א. במאמר ד"ה אמר ר' עקיבא בסופו, מבאר אדמו"ר הרש"ב שענין הטבילה ברוחניות הוא התורה. ומקשה שם שבמד"ר באיכה משמע שתפילה הוא ענין הטבילה. ומשיב שענין התפילה הוא מלמטה למעלה, וענין התורה הוא מלמעלה למטה. היינו, שאמנם ישנם שני סוגי טבילה ברוחניות, אך הטהרה באופן של מלמעלה למטה - הוא ע"י התורה.

ב. בפתיחתא לאיכה רבה איתא: "ר' הונא ור' ירמי' בשם רחב"א אמרי: כתיב 'ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו' - הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו. מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה ה' מחזירין למוטב". היינו, שאם בנ"י היו עוסקים בתורה - הרי המאור שבה ה' מחזירין למוטב, שזהו ענין הטהרה.

ג. ובהיום יום ע' עט (ליום יז מנ"א) מובא: "אדמו"ר הצ"צ ביאר מה שמיחסים אש לפנימיות התורה, לפי שהיא הנונת חיות בגליא שבתורה: כשלומד הלכה ומודע לכך שאותה הלכה הוא ילמד לאחר מאה ועשרים שנה בגן עדן - חודרת לתוכו אש קטנה". ומשם מקור והסבר לכך שפנימיות התורה נקראת 'אש'.

ב'מתנות כהונה' על המדרש מפרש: "ואמר מאור על שהיא מאירה עיני האדם להטותו מדרך רעה לטובה". ולעומת זאת ביפה ענף מבאר הגירסא "השאור שבה", שהכוונה לסודות החכמה, שעל ידם "יכירו בפלאות תמים דעים, יה' סבה להתקרב לה' לאהבה וליראה אותו". היינו, שדיוק לשון המדרש "מאור שבה" הוא שהעסק בחלק התורה המביא לידי כך "שיכירו בפלאות תמים דעים" ו"מאירה עיני האדם להטותו מדרך רעה לטובה" - שזוהי פנימיות התורה - הוא זה שמחזירין למוטב, ענין הטהרה.

ומכל זה מובן שענין הטבילה (מלמעלמ"ט) היא ע"י תורה, ובה גופא בעיקר בפנימיות התורה שנמשלה לאש, שהרי "עיקר טבילותא בנורא", וכדיוק הלשון "המאור שבה", אלא שכיון שיש היכולים להישרף - צריך להקדים העברה במים, גליא דתורה.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

וי"ל שתורת החסידות כוללות ב' המעלות: דאש וגם שא"א לישרף, דאדרבה תורת דא"ח מבארת מעלת השוב ומכרחת העבודה בנה"ב ג"כ, ולא בדרך שבירה וכפי' הבעש"ט עה"פ כי תראה חמור, כידוע,

ידועה תורת הבעש"ט עה"פ "כי תראה חמור שונאך"³¹, שכאשר אדם רואה את חומר הגוף וחושב שהוא 'שונאו' - שמפריע לו לעבודת ה' - וסובר שיש לבטשו ולהכניעו, על כך מגיעה הוראת הפסוק 'עזוב תעזוב עמו' - שצריך לברר את הגוף ולזככו, ולא לשברו בסיגופים.

היינו, שבתורת החסידות מבואר שהעבודה צריכה להיות דוקא עם הגוף, ולא בדרך סיגופים ושבירה וכו'. ולכן, על אף שענינה של פנימיות התורה הוא אש (כנ"ל), ויש חשש ש'יש שיכול לישרף' - הרי בתורת החסידות אין חשש זה, כיון שמבואר בה מעלת השוב, ושמוכרחת העבודה בנה"ב גם כן.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ:

ולכן דוקא בדורותינו עקבתא דמשיחא, דגאולה שלימה כימי צאתך מארמ"צ הולך ומתגלה אור החסידות ביותר (ע' מכ' אדנ"ע הנדפס בהתמים ח"ג ע' נח וקונט' ע"ח) - טהרה במים ובאש שקדמה לגאולה - פ' פרה ואח"כ פ' החדש. וכל המסייע לטהרתן של ישראל שכרו מובן ממ"ש בזח"ג (צ"ח, א) זכאה חולקיא דחבריא כד יתבע מלכא למטרוניתא מאן תקין תכשיטה כו'.

במכתב אדמו"ר הרש"ב (משנת תרע"ג"ד) בו מעורר על דבר לימוד החסידות, מסכם בקצרה תוכן קונטרס 'עץ חיים', ומבאר שדוקא בדורות האחרונים מתגלה פנימיות התורה יותר ויותר - אף שלכאורה דורות הללו פחות ראויים לכך - כיון שדוקא כאשר מתגבר החושך, שהנשמה וגם התורה הם בריבוי העלמות והסתרים, הרי כדי להאיר את החשך הגס צ"ל אור גדול יותר, שהוא פנימיות התורה, שמאיר בה האור שאינו הסתר.

ובזה מסיים כ"ק אד"ש מה"מ לבאר הרמז בזמן זה דקריאת פרשת פרה והחודש, טהרה כהכנה ליצי"מ, שכהכנה לגאולה השלימה הוא טהרה שע"י תורת החסידות, שבה יש ב' המעלות דטהרה ע"י מים וע"י אש.

וממשיך כ"ק אד"ש מה"מ בשכר המסייע בטהרת עם ישראל (שהוא ענין פרסום לימוד החסידות, כנ"ל), ע"פ דברי הזהר: "זכאה חולקיהון דחברייא, כד יתבע מלכא למטרוניתא, מאן תקין תכשיטה . . זכאה חולקיהון בעלמא דין ובעלמא דאתי" [= אשרי חלקם של החבריא, כשיבקש המלך את הגבירה, מי תקן תכשיטי' . . אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא].

ומסיים כ"ק אד"ש מה"מ:

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

וא"ו - אות חיים, הקשר למשיח - "חי וקיים"

באמצע אגרת תקי עוסק כ"ק אד"ש מה"מ בענין "פנחס זה אליהו", ולאחר החתימה מוסיף כ"ק אד"ש מה"מ בשוה"ג שלושה הערות, שהראשונה מובאת כאן היות ועוסקת היא בעניני גאולה ומשיח:

ע"ד אלי' אריכות בילקוט אברהם בתחלתו ולחאו"ח סקפ"ט.

בילקוט אברהם בתחלתו מאריך בדברי רש"י (מ"א יז, יג) על כך שאמר אליהו לאשה הצרפתית "עשי לי משם עוגה קטנה בראשונה": "עוגה קטנה בראשונה. מדרש אגדה יש בב"ר (למה בראשונה) ותאמר לאה בגד".

ומבאר ענין זה באריכות לפי זה שאלהו הוא פנחס, ומביא לכך ריבוי מקורות. ומאריך בכלל בביאור ענין חיי אליהו, (כיצד הוא יורד בגוף, והאם אשתו מותרת וכו') ונראה שכ"ק אד"ש מה"מ מציין למקום זה, המביא ריבוי מקורות בענין הנדון במכתב - "פנחס זה אליהו".

ובחלק או"ח סי' קפט מבאר באריכות זה שדוקא יעקב אבינו נטל דוקא מאליהו פקדון משמו שיבוא לבשר על הגאולה, ומדוע נטל כפקדון דוקא אות וא"ו משמו.

ומבאר, שוא"ו היא אות חיים כמבואר בזוה"ק בכמה מקומות, וכיון ש"יעקב אבינו לא מת", ואליהו הנביא עלה בסערה השמימה, לכן דוקא יעקב נטל מאליהו את אות וא"ו כמשכון, שיבוא לבשר על משיח צדקנו "דוד מלך ישראל חי וקיים", וזהו כעין "האזינו השמים" שהעיד דוקא בהם, שהם (כפרש"י) קיימים לעולם.

ומוסיף שלפי"ז ניתן להבין מה שכתב החיד"א³² בשם סדר הדורות בשם המגיד, שכל הפסוקים במגילת רות מתחילים באות וא"ו³³, ולכאורה מדוע מתחילים דוקא באות וא"ו? "משום דעתידין למיפק מינה שיתא צדיקי עלמא וכו' ומלכא משיחא. וגם משום דאות וא"ו הוא אות חיים כמ"ש בזוה"ק, ודוד המלך מלכא משיחא הוא חי וקיים, והבן".

(32) שם הגדולים, מערכת גדולים אות י, סי' שצט, אודות השל"ה.

(33) חוץ משמונה פסוקים, שר"ת שלהם הוא ישע"ה בא"ל, וזהו רמז לבעל השל"ה "ישע"י בן אברהם לוי", שהי' נשמת רות.

היינו, שהיות וענינו של יעקב הוא חיים ("יעקב אבינו לא מת") וענינו של משיח גם הוא חיים ("דוד מלך ישראל חי וקיים"), לכן כמשכון לכך שאלוהו יבשר על הגאולה - לקח ממנו יעקב (דוקא) את האות וא"ו המורה על חיים (כמבואר בזוה"ק).

ולפי"ז מובנים דברי החיד"א בשם המגיד שכל הפסוקים במגילת רות מתחילים באות וא"ו, ששתי סיבות לכך: שעתידין לצאת מרות ששה (וא"ו) צדיקי עולם. ושוא"ו היא אות חיים - שזה ענינו של מלך המשיח (שהוא מצאצאי רות) "דוד המלך מלכא משיחא הוא חי וקיים".

ובהמשך כותב ב"לוקוט אברהם" בנוגע לזמנו של אליהו, שראה במדרש תלפיות (אות א' ענף אליהו ואלישע) "שאלוהו הי' בתחלת הבריאה מכת המלאכים שקטרגו בבריאת האדם, והשליכו הקב"ה לארץ ממכון שבתו. . . כדי שיהי' לו הנאה מן התחתונים ויכיר וידע מה טוב חלקם ומה נעים מציאתם בעולם, וזהו הטעם שעלה אליהו בסערה השמים, דחבר לעיקרו שהי' מלאך". ומביא מקורות נוספים שאלוהו הי' כבר בתחילת הבריאה.

ונראה שהיות ובאגרת עסק כ"ק אד"ש מה"מ בביאור המשפט "פנחס זה אליהו", ובדיון מי מהם קדם, לכן מציין לילקוט אברהם זה, המבאר שאלוהו הי' כבר בתחילת הבריאה.

הוספות

קונטרס "הקץ וההלכה"

הקדמה

סקירה אודות פסקי דין בנוגע לזמן הגאולה

נערך ע"י המערכת

ידוע ומפורסם היחס המיוחד שכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מעניק ל"פסק דין" של רבנים מורי הוראה בישראל, היכול לפעול גדולות ונצורות, ולשנות את טבע העולם.

ענין זה ניכר במיוחד כאשר הרעיש כ"ק אד"ש מה"מ בעניני שלימות הארץ, וחזר שוב ושוב שזהו ענין של "פסק דין" בשו"ע ושל רבנים, וכן עורר רבנים לעסוק בסוגיא זו ולפסוק בה. כפי שניתן לראות זאת בספר "קראתי ואין עונה" המלקט את שיחותיו של כ"ק אד"ש מה"מ בנושא זה.

וכן בענין העיקרי בדורנו - הגאולה האמיתית והשלימה - מוצאים כמה וכמה פעמים בהם ביקש כ"ק אד"ש מה"מ מרבנים מורי הוראה בישראל לפסוק שהגיע זמן הגאולה, ו"כלו כל הקצין" - ושמשיח צריך לבוא תיכף ומיד:

המקור הראשון לכך הוא בשיחת כ"ק אד"ש מה"מ במוצאי יו"כ ה'תשכ"א¹, לרבנים שהיו נוכחים אז בסעודה: "הרי נכתב בעיתונים שהגיעו לכאן רבנים חשובים מארץ ישראל, מן הראוי שיפסקו (ויסכימו) שמשיח יגיע!".

ענה על כך אחד הרבנים: "וכי אנו צריכים להסכים? מי אנו שנסכים? שהרבי יסכים!". ולאחר מכן מובא בספר שם: "[פני כ"ק אדמו"ר שליט"א הרצינו, אך לא הגיב על הדברים]".

ובליל א' דחג הסוכות אותה שנה, שאל אחד הרבנים כיצד צריכה להיות ההנהגה של הבחורים שהגיעו מארץ ישראל בענין יו"ט שני של גלויות, והשיב כ"ק אד"ש מה"מ: "יו"ט שני של גלויות? הרי יכולתם לחסוך זאת לגמרי!"...

הפעם הבאה שאנו מוצאים לכך התייחסות, היא בשנת ה'תשל"ט:

(1) המלך במסיבו ח"א, ע' נט.

בשיחת ליל שמיני עצרת קודם הקפה החמישית, דיבר כ"ק אד"ש מה"מ² בענין פסק הדין של הרבנים בנוגע לשלימות ארץ ישראל, וקשר זאת כ"ק אד"ש מה"מ ל'פסק דין ש'כלו כל הקיצין' ושאונו נמצאים כבר 'בעיתה אחישנה' ונמצאים כבר ברגעים האחרונים שלפני הגאולה".

לאחמ"כ, בשנת ה'תשמ"ו, בעת היחידות עם הרבנים הראשיים³ אמר כ"ק אד"ש מה"מ: "בהמשך למוזכר אודות ביאת משיח - הרי . . . כבר נתקיימו כל הסימנים שהובאו בגמ' אודות "עקבות משיחא" . . . וכבר "כלו כל הקיצין", אעפ"כ עדיין לא בא! . . . אולי יתקבצו כל הרבנים ויוצאו פסק דין שמשיח צדקנו צריך לבוא תיכף ומיד!".

ואכן בעקבות זאת, בחודש אייר של אותה שנה הובא לפני הרב מרדכי אליהו ז"ל נוסח של פסק דין, והוא תיקן אותו וחתם עליו. פסק דין זה נשלח לכ"ק אד"ש מה"מ, ויצאה ההוראה לרב יצחק יהודה שי' ירוסלבסקי להוסיף עליו חתימות של רבנים נוספים, וכן מספר הוראות נוספות.

כעבור פחות משנה, בעשרה בטבת ה'תשמ"ז הגישו לכ"ק אד"ש מה"מ פסק דין שעליו היו חתומים רבני אנ"ש, ולאחר שעיינו בו באריכות אמר: "הקב"ה מלא משאלות לבבכם לטובה בכל הדברים שנכתבו כאן, ובלשון הרמב"ם: "אמן כן יהי רצון". ושיהי' זה בעגלא דידן ממש, ובפרט שנמצאים אנו שלושים יום לפני י' בשבט. שנשמע בשורות טובות, וייהפכו ימים אלו לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

במשך השנים הבאות המשיך כ"ק אד"ש מה"מ לתבוע מרבנים וגדולי תורה נוספים לפסוק שמשיח צריך לבוא. ולדוגמא:

כאשר הגיע הרה"ג ר' מנשה קליין (גאב"ד אונגוואר) לנחם את כ"ק אד"ש מה"מ לאחר פטירת הרבנית⁴: "הר"מ קליין: אם באמת שמי הולך לפני כו' - ברצוני שהרבי יפעל שמשיח יבוא! . . . כ"ק אד"ש מה"מ: תפסקו כך ב"שונה הלכות". הר"מ קליין: נו, אפסוק כן גם להלכה... כ"ק אד"ש מה"מ: וגם לפרסם בדפוס, הוראה לרבים".

וכן בביקור הגאב"ד מערלוי, הרה"ג יוחנן סופר, בעת חלוקת שטרות לצדקה⁵: "כיון שהנכם מתעסקים ב"אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא", פסקי הלכות - תפסקו הלכה שמשיח צדקנו צריך לבוא, וטראו שהפס"ד שלכם יקויים בפועל ממש תיכף ומיד! . . . תמינהי, מדוע לא עושים "טומל" [=רעש] בענין זה".

(2) קראתי ואין עונה ח"א, ע' 348-9.

(3) ליל שני, אור לכ"ז אדר שני.

(4) התועדויות תשמ"ח ח"ב, ע' 576 ואילך.

(5) התועדויות תשמ"ט ח"ב, ע' 544 ואילך, וראה שם אריכות בזה.

וכן ביחידות הרב מרדכי אליהו אצל כ"ק אד"ש מה"מ בו' מרחשוון ה'תשנ"ב: "יש לעורר עוד הפעם (כפי שאמרתי כמה פעמים) שהרבנים צריכים לפרסם הפסק דין ש"כלו כל הקיצין"... ועתה נשאר רק הענין דגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש. ויהי רצון שבקרוב ממש יתחשב הקב"ה בהחלטת הציבור שאינם יכולים לסבול את גזירת הגלות, ובפרט שכן הוא גם פסק-דין התורה כפי שפוסקים הרבנים..."

ויתירה מכל זו מצינו בשיחת ש"פ משפטים ה'תשנ"ב, שכ"ק אד"ש מה"מ גילה שהחלטת ראשי המעצמות בנושא צמצום כלי נשק, התחלת הייעוד ד"וכתתו חרבותם לאתים": "היא כתוצאה מהחלטת והכרזת "מלכי רבנן" ש"הנה זה (מלך המשיח) בא", החל מפסק-דין של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורינו שמכבר נשלמו מעשינו ועבודתינו דמשך זמן הגלות... וכן הפסק דין של הרבנים ומורי הוראה בישראל שהגיע זמן הגאולה... פסק דין "מסיני", שנמשך וחדר גם בגדרי העולם".

הפסק דין אודותיו דיבר כ"ק אד"ש מה"מ בשיחה זו⁶, ה' מיוחד במינו ושונה מכל הפסקי דין שהיו עד אז: בפסק דין זה לא רק נפסק שהגאולה צריכה להגיע תיכף ומיד, אלא נפסק בו ברורות אשר חל על כ"ק אדמו"ר שליט"א גדר של "בחזקת משיח", והוא זה שצריך לגאול את עם ישראל תיכף ומיד ממש!

בהמשך לכל הנ"ל עמד עורך הקונטרס שלפנינו, הרה"ת ר' חיים מאיר ע"ה הכהן כהן, ושינס מותניו לפרש ולבאר סוגיא זו. בלשונו הקולחת והברורה מביא הוא מקורות נוספים לענין זה, מיישב שאלות ומתרץ קושיות, ומוכיח חשיבות ענין זה.

למיטב ידיעתנו, מחבר הקונטרס לא הספיק להדפיסו לפני פטירתו, וקונטרס זה לא פורסם מעולם. חלק קטן ממנו הגיע לידינו, והננו מדפיסים אותו בזה, ומבקשים אם אי מי מקוראי הגליון יודע פרטים נוספים על הקונטרס או על חלקים נוספים ממנו, שיראה להודיענו.

קונטרס זה עמד לנגד עיניהם של רבנים ומורי הוראה רבים, שסמכו ידיהם על קונטרס זה. הגיעו לידינו הסכמותיהם של הרב מרדכי אליהו ז"ל, ושל הר"ר אהרן סולובייצ'יק ז"ל, שתמכו ידיהם בקונטרס זה, והסכמתם מודפסת גם היא באכסניא זו.

ויה"ר רצון שכל הנ"ל ימהר ויזרז את קיום ה"פסק דין" לפועל, הלכה למעשה - שתיכף ומיד ממש יתגלה כ"ק אד"ש מה"מ, ויוליכנו כולנו קוממיות לארצנו לגאולה האמיתית והשלימה!

(6) סה"ש ה'תשנ"ב ח"א, ע' 451 ואילך.

(7) להעיר שבינו ב' אייר ה'תשנ"א, קיבל כ"ק אד"ש מה"מ פסק דין זה, והגביר על כך: "ישר כח! ישר כח!"

MORDECHAI ELIAHU
FORMER CHIEF RABBI OF ISRAEL & RICHON LEZION

כ"ה

מ ר ד כ י א ל י ה ו
הראשון לציון והרב הראשי לישראל לשעבר

בטי"ד

א' בשבט, ה'תשנ"ו
18-1154.96

הסכמה

על הפסוק "ושמרתם את משמרתני" (ויקרא יח, ט) דרשו חז"ל בנוהג שבעולם מלך בשר ודם גוזר גזירה רצה מקיימה, רצו אחרים מקיימים אותה. אבל הקבי"ה אינו כן אלא גוזר גזירה ומקיימה תחילה, מאי טעמא ושמרו את משמרתני אני שמרתני מצוותיה של תורה תחילה. (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג) (ילקוט"ש סימן תרא).

הגמ' במסכת חגיגה (ט"ו, ע"ב) אומרת: "אשכחיה רבה בר שילא לאלהו א"ל מאי קא עביד הקב"ה, א"ל קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דר"מ לא קאמר, א"ל אמאי, משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר, א"ל אמאי ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א"ל (אלהו לרבה בר שילא) השתא קאמר (הקב"ה) מאיר בני אומר בזמן שאדם מצטער" וכו'. הקשה גאון עוזנו ותפארתנו בעל הבאי"ח מה היה השנוי שחל, שבתחילה לא אמר הקב"ה דברי תורה בשמו של ר"מ ואח"כ אמר. והסביר כך: לפי דברי חז"ל שהזכרנו לעיל שהקב"ה מקיים את התורה, בתורה כתוב: "ועשית ככל אשר יורוך" - אם ביה"ד של מטה פוסק הלכה הקב"ה מסכים לדבריהם. לפיכך הקב"ה ידע שר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק אבל הרבנים בארץ לא פסקו כך, לכן מכיון שלמד תורה מאחר לא אמר דבר שמועה מפיו, אבל ברגע שאמר רבה בר שילא הרי פסקנו שר"מ כדן עשה שקליפתו זרק, אמר הקב"ה מכיון שפסקתם גם אני אקיים את משמרת התורה ואומר שמועה מפיו.

ועיין בטור אור-החיים בסימן קפ"ח שברכה שלישית בברכת המזון היו מברכים אותה תמיד, אולם את מטבע הברכה תקנו דוד ושלמה. והסביר שם שהם תיקנו להמשיך שלות הארץ והמלכות וחבית, ואנו מבקשים להחזיר המלכות ולבנות חבית. וחז"ל אומרים (ברכות מ"ח) כל מי שלא הזכיר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי"ח, וכתב הרמב"ם (הלכות ברכות פ"ב ה"ד), וז"ל: "וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד בברכה זו לא יצא ידי חובתו מפני שהוא ענין הברכה שאין נחמיה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד". והוסיף הב"י שם, וז"ל: "בשבולי הלקט כתב הטעם פירש הרב בנימין לפי שצריכים אנו להזכיר מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש לפי שאמרו חז"ל ביום שנחלק בית דוד כפרו בשלושה דברים: בהקב"ה, בבית המקדש ובמלכות בית דוד, ואין נגאלין עד שיתודו ויתבעו שלושתן". והמשיך וכתב "וגם בתפילה אנו מזכירין שלשתן: משען ומבטח לצדיקים - זו מלכות שמים, בונה ירושלים - זה ביהמ"ק, ומצמיח קרן ישועה - זה מלכות בית דוד", עכ"ל.

MORDECHAI ELIAHU
FORMER CHIEF RABBI OF ISRAEL & RICHON LEZION

כ"ה

מ ר ד כ י א ל י ה ו
הראשון לציון והרב הראשי לישראל לשעבר

והחבדל בין תפילה לבין ברכת המזון, שבתפילה הלשון כולו בקשה, ואילו בברכה מ"ז היא כעין תביעה "ומלכות בית דוד משיחך תחזירנה למקומה במהרה בימינו" וזה כוונת חב"י בשם שבולי חלקט, "עוד שיתוודו ויתבעו".

ועל-כן מה שהנהיג האדמו"ר מחב"ד - שהיה איש ענק בכל פרדס התורה והיה בקי בכל מכמניה וסודותיה - שצריכים לפסוק לא רק בבחינת איתערותא דלתתא מועילה לאתערותא דלעילא, אלא כפסק הלכה ושתהא שעה טובה שתתקבל התפילה, הבקשה והפסק, וכדברי חז"ל לתבוע מלכות שמים ביהמ"ק ומלכות בית דוד, ואנו תובעים על סמך פסק. ומה שנפסק מלמטה פוסקים מלמעלה, ואפילו הקב"ה יאמר נצחוני בני נצחוני בני.

ולפיכך יפה עשה הרב ר' חיים מאיר הכהן שליט"א שחבר ספר בשם "הקץ וההלכה" העוסק בבירור הדברים הנ"ל. אסף וליקט כעמיר גורן ובשפה ברורה ובנעימה לחסביר הדברים ולעמידן על אשורן והביא ממקורות החלכה לקרוב הקץ.

יח"ר שטרס ידפיס ספר זה ויצאו לאור יהא ספר זה בבחינת "הלכתא למשיחא" שכבר נזכה לראות בביאת גואל צדק ונקבל עלינו מלכות שמים ומלכות דוד ובנין ביהמ"ק, בב"א.

מ ר ד כ י א ל י ה ו

ראשון לציון, הרב הראשי לישראל לשעבר

BRISK RABBINICAL COLLEGE 2966 W. Paterson Ave. • Chicago, Ill. 60659 • (312) 276-5165

Robbi Aaron Saloveichik
President

President
- 83. N8. 8777 11CN. 8787

לכל מאן דבעי למידע -

עיינתי בחבור של ידידי הרה"ג מאיר הכהן שליט"א, ומצאתי שם פנינים יקרים ומקוריים שמבהירים את עיני הקורא, את דרך המחשבה החסידית,

המחבר הוא מלא וגדוש בתורה ויראה טהורה, ונהירין לו שביילי המחשבה של רבים מגאונים וגדולי ישראל, והוא מצטט אותם בספרו, וכל המעיין בחבורו ישתה ממקורות רבים וילמד הרבה תורה וחכמה.

והנני מבקש אותך שישלח אותך את ספרך ברכים, ויפוצו מעיינותיו חוצה, להרבות תורה ולהאדירה.

בכבוד רב

אהרן הלוי סולוביצ'יק

קונטרס "הקץ וההלכה"

הרב חיים מאיר ע"ה הכהן כהן

פתח דבר

בעזה"ת הנני מוציא לאור בזה הקונטרס "הקץ וההלכה" העוסק בבירור ההלכה של ביאת גואל צדק.

מחמת אריכות הגלות בעוה"ר ישנם כאלה שנשתבש אצלם עיקר זה בתורתנו הקדושה, עד שעם היות שזהו דבר המבואר בש"ס והרמב"ם הביאו להלכה וכן גדולי ישראל שלאחריו הביאו ענין זה להלכה, מחשיבים הם זה כענין של אגדתא ואין מתייחסים לזה כמו ההתייחסות לסוגיות חמורות בש"ס ופוסקים ופסקי הלכות שבד' חלקי שו"ע. הביטוי "הלכתא למשיחא" מתפרש אצלם כדבר שאינו שייך למציאות בפועל ר"ל.

אמנם זו טעות מרה. הלכתא למשיחא פירושו כפשוטו, שזוהי הלכה, ככל הלכות התורה, אלא שזמן בירור וקיום הלכה זו הוא בביאת משיח צדקנו.

בשנים האחרונות עורר כ"ק אד"ש מה"מ ללא הרף שנמצאים בסף הגאולה ממש, וביקש מרבנים מורי הוראה בישראל שיפסקו הלכה למעשה שהגיע זמן הגאולה, זאת אומרת ש"הלכתא למשיחא" כבר איננו רעיון עיוני שיתקיים באיזה זמן רחוק ח"ו אלא הוא נוגע עתה בפועל ממש, ובמילא צריכים לעסוק בהלכות אלו באותה הרצינות כפי שעוסקים בשאלה מסובכת בא' מד' חלקי השו"ע, ולאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא.

עיקר קונטרס זה הוא לבאר היסודות בהלכה שצריך להיות פסק דין ממורי הוראה בישראל שהגיע זמן הגאולה.

ואנא תפילה שיתקבלו הדברים והעיקר שאכן יצטרפו רבים ויפסקו הלכה למעשה שכבר הגיע עת דודים, ובפרט שכבר קשה כח הסבל וישראל נתונים בצרה ובמיוחד אחבנ"י שליט"א בארץ הקודש, ואבינו שבשמים בודאי יקיים פסק דין תורתנו הקדושה ויחוס עלינו וישלח לנו גואל צדק ובעגלא דידן ממש.

קונטרס "הקץ וההלכה"

החל משנת תשמ"ו ביקש כ"ק אד"ש מה"מ¹ מכמה וכמה רבנים שביקרו אצלו שיש נחיצות וצורך שרבנים מורי הוראה יפסקו הלכה למעשה שהקב"ה ישלח לנו גואל צדק כי כבר הגיע זמן הגאולה, ובקשר לזה בקרתי אצל הרבה רבנים גדולי מורי הוראה בדורנו, וב"ה שרבים הצטרפו לפסק דין זה.

והנה עם היות שנאמנים עלינו (ובודאי גם על מורי הוראה בישראל) דברי כ"ק אד"ש מה"מ ואין צריכים חיזוק, מ"מ לאחר שראיתי בעסקי בסוגיא זו שדבר זה אינו חידוש של כ"ק אד"ש מה"מ, אלא כבר מצאנו ראינו כן גם אצל גדולי ישראל בדורות שלפניו שגם הם החשיבו את הענין כדבר הלכה, עלה בדעתי שכדאי לפרסם את הדברים, ואם עי"ז יצטרפו עוד רבנים מורי הוראה לפסק דין זה, יהא זה שכרי.

והנני מעתיק לפניכם מספר בני אהרן עה"ת (נדפס בשנת תש"ז), שמביא שם² מפי איש אחד זקן מפואר בשם הרב ר' דוד כהן מעיר קאצק, ששמע מרבו החרף הקדוש הר"ר ירחמיאל ישעי' מינצבורג מעיר ליקעווע", כי "פעם אחת דיבר לפני תלמידיו על הצורך למצוא רמזים בתורה לביאת הגואל . . . כשיסוד הרעיון הוא למצוא ולחזור ולמצוא ראיות וסמוכין לקביעת קץ, וכך אמר להם הגאון: אע"ג שידוע שאין משיח בא אלא בהיסח הדעת, עם כל זה אומר אני: תלמידיי, שלא תסוּחו דעתכם ח"ו מזה, ואדברא, תראו תמיד לומר כהלכה שמחוייב לבוא, וכאשר תאמרו מלמטה כן יאמר מלמעלה ויפסוק כן הלכה בבית דין של מעלה", ואחרי עוד אריכות שם מסיק עוד פעם בדרישה מתלמידיו שתמיד "כן תעשו, ללמוד ולהראות רמזים מן התורה נביאים וכתובים, אשר משיח בן דוד מחוייב לבוא ע"פ הלכה בזמן היותר קרוב, ואז יפסקו הלכה גם ממעל ובא לציון גואל". עכ"ל.

הרי לפנינו דברים ברורים מאת הגאון האדיר ר' ירחמיאל ישעי' מינצבורג זצ"ל רבה של ליקובא, אשר הגאון הרי"ז סולביציק זצ"ל העיד שאביו ר' חיים הלוי מבריסק זצ"ל הי' מחליף עמו דעת תורה ובירור הלכה מידי שבוע בשבוע, וכותב עליו שהי' "מן הגאונים המפורסמים בדורו בחריפות ובקיאיות וממרבצי התורה הידועים במדינת פולין", וכותב מפורש שיש לפסוק הלכה בב"ד שלמטה "אשר משיח בן דוד מחוייב לבוא ע"פ הלכה בזמן היותר קרוב, ואז יפסקו הלכה גם ממעל".

(1) ראה לדוגמא יחידות הרבנים הראשיים אצל כ"ק אד"ש מה"מ, י"א אייר ה'תשמ"ט (סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 738 ואילך). יחידות הרב מרדכי אליהו זצ"ל אצל כ"ק אד"ש מה"מ, ו' מרחשוון ה'תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 445 ואילך).
(2) ע' פה.

ואין רבה של ליקובא זצ"ל יחיד בזה. בספר "פרי דוד", חדושים על ש"ס, מאת הרב ר' יוסף אהרן ראבינאוויץ זצ"ל מסלוצק (נדפס בווארשא לפני יותר ממאה שנה³) חלק שני (דף ז' ע"ב) כותב בזה"ל:

"וכקוצר בראש עמיר, אבוא ללקט שתי ההערות בנידון ביאת המשיח לעת קץ המקווה. הנה חז"ל הגידו במסכת ע"ג (דף ד'): אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ויובן לפי דעתי על פי רעיון דברינו בדרוש הקודם, ונבאר שיחותינו בהסבר מילים, שכפי הנודע שהפסק מב"ד של מעלה נמשך לפי הפסק שיוצא מב"ד של מטה, וכפי מה שנחתך על פיהם כן יקום ומאושר למעלה. .

ונדון מזה גם כן לענין ביאת המשיח המוזכר בחזיון דניאל, אף שהוא סתום וחתום ורבו המבוכות בפשט המקראות שם, בכל זאת: הגע בעצמך! אילו הסכימו כל ישראל כאיש אחד להבין בפשט הכתוב שרצון ביאת המשיח הוא לזמן פלוני, בהכרח ה' נגזר הפסק גם למעלה שיבוא באותה שעה, דהא זה הקרא הוי גם כן ענינו ככל התורה כולה התלוי' רק לפי פסק דיננו,

ולכן אפילו רק רוב ישראל יסכימו לפשט ההוא, מחוייב להיות גם כן ביאתו לאותו זמן, ע"פ גזירת התורה "אחרי רבים להטות", אלא דהחסרון הוא מפירוד הדיעות, ואם כן כל זמן שלא נפרדו הרשעים מקרב ישראל מצטרפת דעתם גם כן בפשט הכתוב והמה מרחיקים תמיד את הקץ, על דרך שהמליצו במדרש: "ישעי' הנביא אמר "קרובה ישועתי לבוא" ובלעם אמר "אראנו ולא עתה" וגו', כי כך הוא מדתם של הרשעים שהבנתם אינו אלא לרחק את הקץ ולא לקרב, ולפיכך בן דוד עדיין לא בא.

אך בעקבתא דמשיחא, כאשר יתפרדו מעם ה', ולא תצטרף דעתם כלל, ורוב ישראל בודאי יסכימו בפשט הכתוב על קירוב בזמן, או אז ארוכתנו מהרה תצמח, ולכן גם כן אמרו בגמרא "כל הלומד תורה שלא לשמה - היינו לקנתר - נוח לו שלא נברא" כגון אם מחצית ישראל מסכימים לפשט הכתוב למהר את הזמן ומחצה יבינו קרוא בספר לריחוק, ויוכל להיות שאיש אחד יקנתר ויחלוק על מחצה המקרבים, ואם כן אלמלי זה האיש ה' לומד בטהרת מחשבתו שלא לקנטר והי' מסכים למחצה המקרבים הי' מביא גאולה".

הספר פרי דוד נדפס בהסכמת גדולי ישראל⁴, וכך מעיד הגאון בעל "בית הלוי" זצ"ל על חידושו, שהם "נאמרים ברוב עומק ובדברים ישרים ונכחים", והגאון ר' אליהו חיים מלאדז' זצ"ל כותב כי ראה "את כחו בעומק ים התלמוד למסבר שמעתתא אליבא דהלכתא ולעשות מטעמים ערבים ונעימים לכל מבקשי דבר אמת". גם הגאון בעל "מלבושי יו"ט" זצ"ל מעיד עליו כי הוא "מלא וגדוש בש"ס ופוסקים" ודבריו "טובים

(3) הודפס בשנית ע"י בן המחבר, תל אביב ה'תש"ל.

(4) בהבא לקמן ראה הסכמות לספר הנ"ל.

ונכחים נדברים בטוב טעם ודעת ישרה". וכיוצא בדברים אלו כותבים ה"גדול" ממנסק זצ"ל, הנצי"ב מוואלוז'ין זצ"ל ועוד.

ואל תאמר שרק בדורות שלפנים הי' מונח אצל גדולי הדור שזוהי דרך ישרה להביא את הגאולה, אלא גם מפי גדולי דורנו נשמע כן, וכך כותב כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל ב"דברי תורה" גליון שמ"ג:

"... שהקב"ה מסר את הכח לאותם צדיקי אמת חכמי התורה שמוסרים נפשם על התורה, שכשהם מחדשים דבר הלכה אזי כפי הכרעתם על פי זה יתנהגו בשמים, וכשבית דין של מטה מקדשין את החודש מקדשין אותו גם בבית דין של מעלה, ולפי זה מתנהגים מהלך החמה והלבנה וכל הכוכבים ומזלות, מפני שטבע הבריאה כפוף לחכמי התורה (עי' ש"ך יו"ד סי' קפ"ט סק"ג), וכמו כן צדיק מושל ביראת אלקים, וכשהקב"ה גוזר גזירה יש כח ביד הצדיקים לבטלה (מו"ק טז, ב), כי כמו שהצדיקי אמת פוסקים כך נפסק גם בשמי מעל...".

שאם היו צדיקי האמת פוסקים שכעת הוא זמן הגאולה והיו מפרשים את הפסוקים בספר דניאל דקאי על ימים אלו הי' מיד בא המשיח... ואצלי ברור כשמש שאם היו האר"י הק' או הבעש"ט הק' חיים בדורנו היו מביאים כבר את המשיח, אמנם בתקופה ההיא לא עלתה בידם מפני שאז הי' רעה מאד לפעול את זאת. ואעפ"כ התאמץ הרמ"מ מרימנוב זי"ע ורצה להביא את המשיח אפילו יעלה הדבר בדמים סגיין אלא שלא הסכימו אתו הצדיקים שבדורו. אולם עכשיו לאחר כל החורבנות שעברו עלינו וכשכבר כשל כח הסבל וחסרים רק פתיחת דלת או חלון, בטוחני שצדיקי הדורות הקודמים היו מביאים כבר את המשיח...".

ולאחרי כל הדברים האמת האלה, הרי אין כל חדש תחת השמש, והיא היא בקשת כ"ק אד"ש מה"מ ששנה עלי' ריבוי פעמים, הן לרבנים שביקרו אצלו והן בעת ההתועדויות ברבים. וכבר ידועים דברי הירושלמי "אם רק הוא - מכס"⁵.

* * *

אמנם, אמרתי לנפשי, הן אמת שמצאנו ראינו כבר הנהגה כזו אצל גדולי ישראל בדורות שעברו, ובמילא גם אם לא היינו מבינים את טעמו של דבר אין זה מבטל ח"ו את דברי גדולי ישראל מדורות שלפנינו, מ"מ, כדי לקיים דברי חכמינו ז"ל במס' נגעים (פי"א מ"ז) "חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים", באתי בקונטרס קטן זה להסביר לפענ"ד את עיקרי היסודות לפסק דין זה.

(5) "כי לא דבר רק הוא מכס, ואם דבר רק הוא - מכס, למה שאין אתם יגיעין בו". שביעית פ"א ה"ה, שבת פ"א ה"ד, סוכה פ"ד ה"א, כתובות פ"ח ה"א.

וזה החלי בעזה"ת:

א. הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו שאנו מאמינים ומחכים לו בכל יום שיבוא קרוב לאלפיים שנה, שהוא מ"ג עיקרים שבתורה, עם היותו תלוי בידי הקב"ה שישלח לנו משיח צדקנו כשיבא הזמן, בכל זאת, אין זה רק שאנו חייבים להאמין במאורע זה שיקרה בעתיד, אלא פרטי אופני הגאולה נקבעו ע"פ הלכה.

וכפי שהאר"י הרמב"ם בספרו משנה תורה הל' מלכים פרק יא וי"ב עם כו"כ הלכות אודות ביאת המשיח, ולא רק החיוב בהלכה להאמין בו ולחכות לביאתו (ואשר מי שאינו מאמין בו יש לו דין כופר בתורה ובמשה רבינו), אלא עוד זאת, שקובע כו"כ פרטים בס' היד איך יביא משיח את הגאולה, וכן כו"כ סימנים על משיח עצמו, שכל בר בי רב מבין שאין הם דברי אגדה, כי אז אין המקום של דברים אלו בספר היד, אלא הם הלכות, זאת אומרת, אשר חיוב האמונה בביאת המשיח כוללת ג"כ החיוב להאמין שמשיח יחזיר המלכות לישראל "וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם", וכן פרטי סדר הגאולה, עם כל הפרטים המנויים באורך ברמב"ם שם.

וכן הוא בנוגע לזמן הגאולה, שהרמב"ם פסק להלכה בהל' תשובה (פ"ז ה"ה) דישאל עושין תשובה ומיד הן נגאלין, שודאי שלא בא הרמב"ם סתם לספר סיפור דברים בעלמא, אלא שזוהי הלכה בתורה, שהגאולה תלוי בתשובה, וכאשר ישראל עושים תשובה אזי ע"פ הלכות התורה צריכה הגאולה לבוא מיד.

ואין לתמוה, דכיון שהבאת הגאולה תלוי בידי הקב"ה איך אפשר לומר שהיא חיוב בהלכה, שכל ענין ההלכה הוא המצוות שעלינו לקיים, כי מפורש בהרבה מקומות בחז"ל שהקב"ה מקיים כביכול הלכות התורה, עיין ברכות ו, א שהקב"ה מניח תפילין, ובשמו"ר (פרשה ל, ט) דמה שהוא מצוה לישראל לעשות הוא עושה, וכן הוא בירושלמי ר"ה פרק א' ובכמה מקומות בחז"ל. ובמילא שוב אין לתמוה אשר עצם זמן הבאת הגאולה נקבע בהלכות התורה (וכנ"ל דכאשר ישראל עושין תשובה מיד הן נגאלין).

ב. ועפ"ז נראה לבאר דברי מרן החפץ חיים זצ"ל כלל גדול בענין תביעת בני"א את הגאולה, שבני ישראל חייבים לבקש על הגאולה, כמו שפעולת שכר שכיר ביומו אם אינו תובע אין החיוב לתת, כמו כן אנו צריכים לתבוע את הגאולה, עכ"ל (דבריו הק' מובאים בס' כל כתבי החפץ חיים ח"ג דף צה).

דע"פ משנת"ל נראה לומר שאין הם דברי אגדה או דברי מוסר, אלא בכך השמיענו מרן החפץ חיים יסוד גדול בענין הבקשה על הגאולה, שבקשת ותביעת הגאולה מאת הש"ת הוא פשוט חיוב בהלכה.

ובהקדמה: עצם החיוב לתבוע את הגאולה כבר מפורשת בחז"ל במדרש שמואל והובא ברוקח הגדול הל' תפלה סי' שכב, עיין שם דברים מבהילים ועונש המר בימי

דוד על שלא תבעו בנין בית המקדש ובבית יוסף או"ח סקפ"ח מביא משבלי הלקט שאין ישראל נגאלין עד שיתוודו ויתבעו מלכות שמים ומלכות בית דוד ובית המקדש.

אלא שהי' אפשר לטעות שהם דברי אגדה ודברי מוסר ועצה טובה קמ"ל, ומשמיענו מרן החפץ חיים, שלא כך הם פני הדברים, אלא תביעת הגאולה יסודה בשולחן ערוך והלכות התורה.

דכיון שחז"ל גילו לנו בכמה מקומות אשר הגאולה היא שכר שכיר עבור מעשינו בקיום התורה והמצוות במשך אלפי שנים (ראה אבות פ"ב מ"ד ואילך "בעל מלאכתך כו' והפועלים כו' ובעה"ב כו' שכר פעולתך"). וכן בתו"כ ורש"י בחוקותי כו', ט משל למלך ששכר פועלים. ועד"ז בריבוי מקומות. ועיין באורך ברמב"ם הל' תשובה, שהגאולה היא בגדר שכר מצוה, וע"פ משנ"ת כאן הטעם שהביא הרמב"ם כל זה ובאריכות גדולה בספרו היד, להורות לנו שהגאולה היא בגדר שכר שכיר ובמילא חל עלי' כל פרטי ההלכות של שכר שכיר, וא"כ נמצא, שהבאת הגאולה היא פשוט חיוב ע"פ הלכה, שהוא ית' חייב כביכול לשלם את בני ישראל כתשלום של בעה"ב לפועלו, ואסור לו כביכול לאחר את השכר אלא ביומו שתן שכרו.

וזהו גם היסוד בהלכה לדברי חז"ל שבנ"י חייבים לתבוע את הגאולה מאת הקב"ה, דכשם שיש חיוב על הפועל לתבוע את שכרו כי לולא זאת לא חל החיוב על הבעה"ב לשלם, כן הוא בנוגע לשכרנו היינו הגאולה השלימה על מעשינו ועבודתנו בקיום התומ"צ.

ונראה לומר, שזהו היסוד של רבה של ליקובא זצ"ל, וכן דרישת כ"ק אד"ש מה"מ מאת רבני מורי הוראה שבדורנו, ליתן פסק דין שהגיע זמן הגאולה. דכמו בפעולת שכיר, כשיש ספק אם הגיע זמן של תשלום השכר הרי בירור הדבר הוא ע"י פסק דין של רב או ב"ד, כמו כן מובן בנוגע לתביעת בני ישראל מהקב"ה שישלם שכר פעולתנו, כדברי מרן החפץ חיים הנ"ל, שצ"ל פסק דין של רב ומורה הוראה שנשלם זמן השכירות והגיע זמן הגאולה.

ואף שלכאורה ה"ז מדברים הנסתרים (ועיין היטב בדברי הרמב"ם הל' תשובה פ"ג), מ"מ, לאחר שמרן החפץ חיים זצ"ל כבר גילה בזמנו שעלינו לתבוע את הגאולה כשכר שכיר, והגאון מליקובא זצ"ל דרש שיפסקו הלכה למעשה "אשר משיח בן דוד מחוייב לבוא ע"פ הלכה בזמן היותר קרוב, ואז יפסקו הלכה גם ממעל", א"כ כ"ש וק"ו בדורנו אנו, וכן"ל.

והגע בעצמך: אם בזמן מרן החפץ חיים זצ"ל כבר אמר שעלינו לתבוע את הגאולה כי כבר נשלם זמן השכירות, הרי לאחר שיעבר יותר מיובל שנים, ונקבץ ריבוי עצום של קיום התומ"צ, ועוד זאת נתוסף כל מה שעבר על עם ישראל בדורנו זה האחרון, ההשמדות והגזירות ר"ל ונתקיים במילואו כל הסימנים שהובאו בגמרא סוטה בסופה

סנהדרין צ"ז ע"א אודות עקבתא דמשיחא ועוד יותר מזה, ובכל זה ישראל בנו מחדש מבצרי התורה והיהדות, ומשנה לשנה תנועת התשובה הולכת וגודלת, א"כ כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו, שנשלם זמן השכירות ועלינו לתבוע את הגאולה ולזעוק "ביומו תתן שכרו".

* * *

ועתה נבוא ליישב שאלות שיוכלו להתעורר בענין זה:

שאלה א':

כיון שהגאולה ע"י משיח צדקנו הוא דבר שתלוי בידי הקב"ה למה צריכים לפסק דין של רב על ביאת משיח צדקנו, דבשלמא בנוגע לתביעת הגאולה ע"י בני ישראל, הרי האדם יתכן שאינו יודע מה לעשות לכן הוא שואל אצל רב מורה הוראה והרב פוסק בשבילו מהי הוראת התורה בענין זה; אבל בנוגע לעצם ביאת המשיח הרי המדובר הוא בנוגע לפעולת הקב"ה, והקב"ה יודע בודאי האמור בתורתו הקדושה ומה צריכים לפסק דין של רב בזה?

תשובה:

מתן תורה פירושו נתינת התורה למטה בארץ ובאופן ד"לא בשמים היא", וכמחז"ל שהקב"ה אומר למלאכי השרת אני ואתם נלך אצל ב"ד של מטה וכו' (דב"ר פ"ב, יד). וכמארז"ל אמר להם הקב"ה לשעבר הי' בידי כו' מכאן ואילך הרי היא מסורה בידכם כו' (שמו"ר פט"ו, ב).

כי נתינת התורה לארץ היתה באופן שבנוגע לפס"ד ניטלה מן השמים שלכן אין משגיחין בבת קול, כדאיתא בב"מ (נט, ב) גבי חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטוהר וחכמים מטמאין וזה הוא תנור של עכנאי יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמוותו בכל מקום, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר ר' ירמי' שכבר נתנה תורה מהר סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה אחרי רבים להטות אשכחי' ר' נתן לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בהיא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני, וכן פסק הרמב"ם פ' ט"ז מהלכות כלים הלכה ה'.

וכן איתא במס' תמורה דף ט"ז ע"א על אותם הלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה אמר ל' הקב"ה לומר לך אי אפשר, ובפירוש רבינו גרשום שם משום דלא בשמים היא, הביאו הכס"מ הל' יסודי התורה פ"ט הל' ג'.

ובשבת (פט, א) תורה היכן היא כו' נתתי' לארץ, וכהובא בגמרא ב"מ פו, א בנוגע לספק אם בהרת קדמה לשער לבן או ששער לבן קדמה לבהרת הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא ואמרי מאן נוכח רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד בנגעים אני יחיד באהלות שדרו שליחא בתרי' כו' אמר טהור (ומה שהרמב"ם פסק טמא מספק הוא משום דכיון דבשעת יציאת נשמה היא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ב הלכה ט' ובכס"מ שם) הרי מזה שהגמרא אומרת מאן נוכח רבה בר נחמני והוא דוקא יכול להכריע בין הקב"ה ומתיבתא דרקיעא משום דתורה לא בשמים היא וכפי שרואים שהרמב"ם פסק טמא אע"פ שהקב"ה אומר טהור כס"מ שם, וכן פסק הרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ט ה"א וד' תורה לא בשמים היא, כי במ"ת ניתנה לבעלות כביכול של ישראל, שהכח לפסוק הלכות ניתן לישראל דוקא.

ומזה מובן דכשם שהדין דתורה לא בשמים היא הוא בשאר דיני התורה כן הוא גם בנוגע להגאולה ע"י משיח צדקנו שגם הוא דין והלכה בתורה שצריך להיות בזה פס"ד של רב ומורה הוראה שלמטה דוקא.

סקירה אודות קובצי חידושי-תורה בעניני גאומ"ש

נערך ע"י המערכת

הדרך הישרה

הי' זה לאחר תפלת ערבית שנערכה עם שובו של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מצינונו הק' של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. הרבי פתח בשיחה (שהוותה הפתעה וחידוש מוחלט), ודיבר אודות מעלת הזמן - ליל כ"ח ניסן ה'תנש"א, והיותו יום זכאי לגאולה.

לאחר פירוט הדברים, התבטא כ"ק אד"ש בכאב: "מתעוררת תמיהה הכי גדולה: היתכן שמבלי הבט על כל הענינים - עדיין לא פעלו ביאת משיח צדקנו בפועל ממש?!... דבר שאינו מובן כלל וכלל!"

"הדבר היחידי שיכולני לעשות", אמר הרבי, הוא "למסור הענין אליכם: עשו כל אשר ביכלתכם - ענינים שהם באופן דאורות דתוהו, אבל, בכלים דתיקון - להביא בפועל את משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!"

את השיחה סיים הרבי: "ויה"ר שימצא מכם אחד, שנים, שלשה, שיטכסו עצה מה לעשות וכיצד לעשות, ועוד והוא העיקר - שיפעלו שתהי' הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, תיכף ומיד ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב."

ההתעוררות ורגש האחריות משיחה זו, תורגמו מיד לפסים מעשיים - בהתאם לסיומה של השיחה - לטכס עצה מה לעשות וכיצד לעשות.

קבוצת תמימים, נטלה על עצמה פרוייקט: עריכת והפצת קובץ "מפתחות" - ביאורי כ"ק אד"ש מה"מ על נושאים בגאולה ועניני מלך המשיח.

"עצה" זו ככל הנראה כיוונה לאמת. שכן, כבר בשיחת ש"פ תזו"מ - כשבוע לאחר אמירת השיחה, התייחס הרבי למצב בנ"י בזמן זה, בו הם סיימו את כל עבודתם כדי להביא את המשיח, ושאלתם היא: "איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם" - מהי ה"דרך ישרה" (הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה) כדי לפעול את התגלות וביאת משיח צדקנו.

הרבי גם ענה: "כל שהיא תפארת לעושי" - התיקון צריך להיות לא ע"י ענינו של מלך המשיח עצמו, אלא ע"י לימוד עניניו בתורה. זוהי הדרך הישרה להביא את משיח צדקנו בפועל.

העיון וההעמקה

בעוד שבשיחה זו נתן הרבי דגש על ה"סגוליות" שבדבר, ועד שמציין במפורש בהערה, ש"גם אלה שרוצים ללמוד בעיון ושקו"ט (ועד לחדש חידושי תורה בעניני משיח וגאולה), מתוך מנוחה וישוב הדעת, ע"י הלימוד לעצמו או בחברותא - ישתדלו (מזמן לזמן) להשתתף גם בהלימוד בעשרה",

- הרי שבשיחת ש"פ בלק, מבהיר הרבי ש"המדובר בתקופה האחרונה בנוגע להוספה המיוחדת בלימוד עניני גאולה ומשיח", הוא "לא (רק) בתור "סגולה" למהר ולקרב ביאת המשיח והגאולה, אלא (גם) בעיקר כדי להתחיל "לחיות" בעניני משיח וגאולה, "לחיות עם הזמן" דימות המשיח, ע"ז שהשכל נעשה ממולא וחדור בהבנה והשגה בעניני משיח וגאולה שבתורה".

זהו משום - מסביר הרבי - שדוקא בכח התורה לשנות טבע האדם, שאף שמצד טבעו נמצא הוא "מחוץ" לענין הגאולה - יתחיל "לחיות" את הגאולה, ע"י לימודה בעיון והעמקה.

קובצי חידושי תורה

עצם הרצון וההרגש החסידי להוציא לאור קובץ חידו"ת שכל כולו רק בעניני משיח וגאולה, ה' קיים גם לפני ההוראה הברורה - כפי שניתן לראות בקובץ הראשון בהיסטורי' שיו"ל באופן כזה - בשנת תשמ"ג, ונצטט בזה מתוך ה"פתח דבר" אליו:

זו פעם ראשונה שיוצא לאור קובץ חידושי תורה בנושא "המלך המשיח והגאולה". בעבר מיעטו לכתוב בנושא זה, שהיה בבחי' הלכתא למשיחא, אך עתה נמצאים אנו על סף הגאולה, ופלפולא דאורייתא הנכתבים בנושאים אלו מראים על הכמיהה והגעגועים לגאולה.

וכדברי כ"ק אדמו"ר הרי"ץ נ"ע: "שידברו אודות המשיח ואזי ברצון השי"ת ימשיכו את הגאולה השלמה על ידי משיח גואל צדק". "יהודים אלו אשר חושבים ומדברים אודות המשיח יזכו לקבל פני המשיח".

היות וקובץ ראשון זה הוא בבחי' פריצת דרך בנושא זה, הבאנו מגוון של חידושי תורה המיוצגים על ידי רבנים, ראשי ישיבות, מלמדים, עסקני צבור, בעה"ב ותלמידי ישיבת תו"ת, כדי ללמוד נושא זה מאספקטים שונים הנובעת אצל כולם מאותה נקודה של החפץ והרצון בקיום היעוד "ונגלה כבוד הוי", ומלאה הארץ דעה את ה'".

הדגשנו שזה קובץ ראשון, ובאם יתקבלו הערות לחדו"ת הנדפסים כאן וחדו"ת נוספים בענין המשיח והגאולה, נשמח בעזה"י להוציא זאת בקובץ שני שיצא לאור.

קובץ זה הוא גם בבחי' פריצת דרך בקביעה ברורה בהתאם לפס"ד הרמב"ם בספי"א של הלכות מלכים על אופן התגלותו של המלך המשיח, ובעיקר מי הוא מלך המשיח, כפי שיווכח הקורא במבוא.

העורך מסיים: "קובץ זה יוצא לאור לרגל שנת השמונים של כ"ק אדמו"ר שליט"א - מלך המשיח. יתן השי"ת שבשנה זו, שנת תשמו"ג תהיה שנת גילוי משיח ויעלה הפורץ ויפרוץ חומות הגלות וגדרי העולם בגאולה האמיתית והשלמה מיד נאו".

לא ימלט מלצטט כאן (עכ"פ חלקים) מן המבוא המיוחד והמאלף לקובץ זה (בו "יווכח הקורא" "מי הוא מלך המשיח") אותו כתב "מ. זליקסון" תחת הכותרת "קול מבשר מבשר ואומר":

הכותב מחלק את הזמן האחרון לד' תקופות בענין "ההכרזות שנשמעו בענין ביאת המשיח והגאולה":

א) התקופה בה הכריז הרבי הרי"צ "לאלתר לתשובה - לאלתר לגאולה", שאז היתה הגאולה תלוי' בתשובה.

ב) תחילת דור השביעי - החל מתשי"א, אז הגביל הרבי שליט"א את ביאת המשיח לדורנו זה.

ג) לערך משנת תשל"ו, אז הותחל בהכרזה "הנה הנה משיח בא".

ד) החל משנת תש"מ, אז פתח הרבי בהכרזת "משיח עכשיו", ומאז ככל שעוברות השנים הולכים ומתרבים הביטויים בעניני המשיח וביאתו המיידית.

"המלך המשיח כיצד?" - כותב העורך לאחר סיכום ממצה של מאמרז"ל ודברי הרמב"ם:

משיח יזרח תחילה ככל מנהיג יהודי גדול, והוא הוא השליח האלקי הנאמן לתקן את העולם כולו, שיצליח להשיב את ישראל על כנם בארץ ישראל, לבנות את בית המקדש ולעשות את ארץ ישראל, התורה ובית המקדש למרכז הרוח והאמונה לכל עמי

שער הקובץ

העולם בלי יוצא מן הכלל, ומובן מאליו שסוף כל סוף לא יקום הדבר בלעדי נסים ונפלאות.

"מיהו המלך המשיח"? - מסכם העורך:

כאמור. מכריז הרבי השכם והערב כי דור זה הוא דור הגאולה. ולפיכך עלינו לקיים את פס"ד הרמב"ם שהרבי הזכיר ברבים עשרות פעמים, ולחפש אדם מנהיג שהוא מבית דוד ועוסק בתורה כדוד אביו, לפי כל הסימנים שהרבי מזכיר בשיחה. וכאשר יעזור השי"ת שנמצא את האדם המתאים, אזי יש להדבק בו ובדרכיו ולהשמע להוראותיו, כדי להביא להתגלותו המהירה בחסד וברחמים.

מי הוא באמת אותו אדם?

בערב מתן תורה (בשלשת ימי ההגבלה) הבטיח הקב"ה למשה "וגם כך יאמינו לעולם". אדמו"ר הזקן נ"ע מביא את פירושו של אבן עזרא, לכאורה מה החידוש בהבטחה "וגם כך יאמינו לעולם" לאחר שכתוב לפני כן "ויאמינו בה" ובמשה עבדו". הרי היתה להם אמונה במשה ולשם מה ההבטחה החדשה.

כ"ק אדמו"ר הזקן מסביר ש"ויאמינו בה" ובמשה עבדו" - פירושו שהאמינו בעקרון ענין הנבואה ושקיים רבי שהוא נביא, אך לא כולם האמינו בהכרח כי משה הוא האיש והוא הנביא. החידוש שנתחדש בעת מתן תורה הוא שגם כך - באיש משה יאמינו. והאמונה באיש זה שהוא הוא נביא ה'. דבר זה נתחדש בעת ההכנה למתן תורה. וזוהי ההבטחה "וגם כך יאמינו לעולם".

כאשר נמצאים אנו בערב הגאולה, דקות ספורות לפני הגאולה, לא מספיקה האמונה הכללית שמשיח בא יבוא, אלא חייבים לדעת גם מי הוא המשיח, וכפס"ד הרמב"ם הנ"ל.

העורך מביא את הסיפור שסיפר הרבי בשנת תש"כ בנוגע לרבי הרי"צ:

אל אחד מגדולי אדמו"רי פולין בא חסיד וטען, כיצד אינו מוחה על כך שאומרים שהרבי מליובאוויטש הוא משיח. ענה אותו רבי לחסיד: הבה נתבונן. אנו הרי מאמינים שמשיח יבוא בכל יום. כך אנו אומרים גם בי"ג העיקרים.

אם כן הרי משיח נמצא עתה בגוף גשמי. כי אם הוא לא קיים, הרי איננו יכול לבוא היום. אתה. פנה הרבי לחסידו, יודע הרי היטב שאינך משיח, ואני יודע בעצמי שאינני משיח. ומישהו הרי חייב להיות משיח, אז מה חשוב לך שהרבי מליובאוויטש הוא המשיח. האם יש לך להציע משיח טוב ממנו?

המשיח נמצא בינינו, ועלינו לחפש אדם שיש בו את אותם הסימנים, אותם מציין הרמב"ם. וכאשר אנו מתבוננים בדרכי פעולתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א

קובץ זה נדפס

ע"י הרה"ח ר' זושא שי' ריבקין

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א - מלך המשיח

שיבוא ויגאלנו בשנה זו

שנת תשמ"ג

מליובאוויטש. ש"מנחם" שמו
ו"צמח" שמו, והוא מזרע דוד,
גדול בתורת הנגלה ותורת
הנסתר הלוחם מלחמת ה'.

דואג לכל יהודי ויהודי באשר
הוא ואיננו מוותר על שום
יהודי יהיה מצבו הרוחני אשר
יהיה. בפעולותיו העצומות,

ההקדשה בסוף הקובץ
העקביות והבלתי מתפשרות. הביא למהפכה עולמית בשטח של קירוב הלבבות.

שליחיו מפוזרים בכל קצוות תבל להצית את הניצוץ היהודי ולהכין את העולם
לקראת הגאולה. במשך שלושים שנות הפעילות הענפה נבקעה חומת ה"קליפה"
של המאה העשרים. אותה ס"א קשה ונוראה שבדורנו המתנגדת בכל מהותה
לגאולה ובמערכה זו הטילה את כובד משקלה. הרבי זעזע חומה זו, ומכין את
העולם לקראת הגאולה העומדת להתבצע מיד, נאו.

כ"ק אדמו"ר שליט"א שהוא משיח ה', איננו נבחר על ידי העם. לא על ידי קביעתם
מקבל הוא את המנוי הנכבד. הרבי נבחר על ידי הקב"ה כמושיח וגואל העם, כשם
שמושה רבינו נבחר על ידי הקב"ה כמושיעם של ישראל. הרבי - המשיח אינו זקוק
להסכמה כלשהי של אדם בשר ודם לתפקידו הנוכחי. הסכמתם או אי הסכמתם
אינו מעלה ואינו מוריד לגבי משיח.

אך היות והגאולה הנוכחית תהיה באופן של "ואתם תלוקטו לאחד אחד" ואף
יהודי לא ישאר בגלות, ולכן כ"ק אדמו"ר שליט"א - מלך המשיח, שהוא אוהב
ישראל עצום, ומוסר את נפשו בפו"מ עבור כל יהודי ויהודי, גם כזה אשר רק בשם
ישראל יכונה, רוצה למשוך את כולם בדרכי נועם ובחסד ורחמים רבים. ומכאן גם
הפניה אל כל אחד ואחת ברגעים האחרונים של הגלות.

ובקרוב ממש יתגלה כ"ק אדמו"ר שליט"א - המלך המשיח בכל פארו והדרו
ו"ישיכיל וירום ונשא מאד" עד ש"הפוך את כל העולם כולו לעבדו יחד שכם אחד
והיתה לה' המלוכה".

בקובץ ניתן לראות חידושי תורה מהרבנים: הרב זאב דב סלונים - האמונה בביאת
המשיח; הרב חנני' יוסף אייזנבך - בשורת אלי' על הגאולה; הרשד"ב בוטמן; הרי"ד
קלויזנר; הרב משה הבלין; הרב יצחק גינזבורג, ועוד. והוא מכיל 66 עמ'.
הרב

מסלול עולמי

הקובץ הבא - בצורת ב' ספרים - נדפס בשנת תשס"ג, ומכיל פלפולים שנכתבו ע"י התמימים ואנ"ש בעולם כולו במסגרת מסלולי הלמוד העולמיים שע"י ארגון את"ה העולמי - בית משיח 770. ויו"ל עלי"דו.

קובץ זה, בניגוד לקודמו, לא נדפס (רק) כתוצאה מהרגש פנימי - דבר החשוב לכשעצמו, כ"א כקיום הוראתו הברורה של כ"ק אד"ש מה"מ, אשר לימוד עניני גאומ"מ הוא הדרך הישרה להביא את משיח צדקנו.

שי למורא

ישיבתנו הק' נודעה בשער בת רבים בחיות המיוחדת לה בעניני משיח וגאולה, ובהתקשרות וההתמסרות הלוהטת לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א - דבר הבא לידי ביטוי גם בקבצי ההערות היוצאים לפרקים קרובים, המכילים חידו"ת רבים בעניני גאומ"ש.

וזאת בהתאם לכך אשר "ענינו העיקרי" של נשיא דורנו הינו - "להביא לימות המשיח", ומטרת דורנו הינה להמשיך את השכינה למטה בגאולה האמיתית והשלימה, לכן מטרת כל העבודות והפעולות הברוכות והמגוונות הינה - "להביא לימות המשיח", תפקיד המוטל במיוחד על תלמידי התמימים העומדים בחוד החנית.

לכבוד היום הגדול והקדוש י' שבט ה'תשע"א, יצא לאור ע"י ישיבתנו באופן תקדימי, לראשונה בעולם הישיבות, קובץ מיוחד ומוגדל שהכיל בתוכו ששים הערות בעניני גאומ"ש, ומני אז נדפסו ההערות בגאומ"ש בתוך סדרת הקבצים המכילים בתוכם את שאר הנושאים בתורה.

וכעת רואה אור עולם הקובץ הנוכחי המכיל בתוכו חיי"ם הערות בגאומ"ש, לכבוד "יום מלכנו" - י"א ניסן, המהווה את מתנתנו - "מנחת עשיר" - לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א לכבוד קי"ז שנה להולדתו וחיי"ם שנה לנשיאותו לאויוש"ט.

תקוותנו כבנים אוהבים, שיקבל את מתנתנו, וישמע קול שועתנו וזעקתנו - "עד מתי!?", "רצוננו לראות את מלכנו", בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, עוד לפני חג הפסח - "ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים", ונכריז לפניו בשמחה גדולה ובביטול עצום:

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

קובץ המפתחות

להערות, חידושים וביאורים
בעניני משיח וגאולה

שנתפרסמו בקבצי

"שערי ישיבה" ו"הערות התמימים ואנ"ש"

שע"י ישיבת חסידי חב"ד ליובאוויטש - צפת

שערי ישיבה

א' - י"ז

הערות התמימים ואנ"ש

א' - קל"ז

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

ה' תהא שנת עת חרותנו - ימות המשיח

מאה ושש עשרה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מפתח הערות וחידושי תורה בנושאי גאולה ומשיח לקובצי "הערות התמימים ואנ"ש" ו"שערי ישיבה" שי"ל עד עתה בישיבת חסידי חב"ד ליוזבאוויטש – צפת

הערה כללית: מפתח העניינים חולק לפי הנושאים השונים בגאולה ומשיח ("תחיית המתים", "לעתיד לבוא", וכיו"ב).

בתוך כל נושא מופיעות ההערות על הסדר, בתחילה "כותרת" ההערה, לאחמ"כ תוכן קצר ממנה בחצאי עיגול, ולאחמ"כ מס' הגליון ומס' העמוד בגליון בו מופיעה ההערה (לדוגמא: מ"ד 10 - הערה זו מופיעה בע' 10 בגליון מ"ד בספירה הכללית).

חידושי תורה שהודפסו בקובצי "שערי ישיבה" מובאים בסוף כל נושא, בתחילה מובאת ה"כותרת" שלהם ותוכנם, ולאחמ"כ נכתב **שערי ישיבה**, מס' הקובץ ומס' העמוד בו מופיע הענין. (לדוגמא **שערי ישיבה** י"ז 313, היינו שהודפס בקובץ שערי ישיבה חלק י"ז ע' 313).

רשימת הקבצים שיצאו לאור עד-עתה בישיבתנו

גליון א - ללא ציון התאריך תש"מ.	גליון ט - ללא ציון התאריך תשמ"א.
גליון ב - ללא ציון התאריך תש"מ.	גליון י - י"ט"כ' כסלו תשמ"ב.
גליון ג - ללא ציון התאריך תשמ"א.	גליון יא - יו"ד שבט תשמ"ב.
גליון ד - ללא ציון התאריך תשמ"א.	גליון יב - י"א ניסן תשמ"ב.
גליון ה - ללא ציון התאריך תשמ"א.	גליון יג - יו"ד שבט תשד"מ.
גליון ו - יו"ד שבט תשמ"א.	גליון יד - י"ב תמוז תשד"מ.
גליון ז - ללא ציון התאריך תשמ"א.	גליון טו - י"ט"כ' כסלו תשמ"ה.
גליון ח - י"א ניסן תשמ"א.	גליון טז (א) - י"ב"ג תמוז תש"נ.

- גליון יז (ב) - י"א ניסן ה'תשנ"א.
 גליון חי (ג) - כ' מנ"א תשנ"א.
 גליון יט (ד) - יו"ד שבט תשנ"ב.
 גליון כ (ה) - י"א ניסן תשנ"ב*.
 גליון כא (ו) - ה' מנ"א תשנ"ב.
 גליון כב (ז) - יו"ד-כ"ב שבט תשנ"ג.
 גליון כג (ח) - ראש חודש אלול תשנ"ג.
 גליון כד (ח)** - חנוכה'ה' טבת תשנ"ד.
 גליון כד (ט) - יו"ד-כ"ב שבט תשנ"ד.
 גליון כה (י) - י"א ניסן-חג הפסח תשנ"ד.
 גליון כו (יא) - כ"ח סיון תשנ"ד.
 גליון כז (א) - ה"כ"ד טבת תשנ"ה.
 גליון כח (ב) - פורים-קטן תשנ"ה.
 גליון כט (ג) - ח"י אלול תשנ"ה.
 גליון ל (א) - חג החנוכה'ה' טבת תשנ"ו.
 גליון לא (ב) - חג השבועות תשנ"ו.
 גליון לב (ג) - י"ב תמוז תשנ"ו***.
 גליון לג (א) - יו"ד שבט תשנ"ח.
 גליון לד (א) - י"ט כסלו תשנ"ט.
 גליון לה (ב) - תשנ"ט.
 גליון לו (ג) - י' שבט תשנ"ט.
 גליון לז (ד) - ז' אדר תשנ"ט.
 גליון לח (א) - י"ט כסלו תש"ס.
 גליון לט (ב) - ר"ח אדר א' תש"ס.
- * בקובץ זה יש טעות בסדר הדפים.
 ** בגליון זה בספירה הכללית צויין בטעות מס' כ"ב.
 מקובץ זה והלאה יש איסדר בספירה הכללית.
 *** קובץ זה וזהה לגליון כ"ב (יו"ד-כ"ב שבט תשנ"ג).
- גליון מ (א) - י"ד-י"ט כסלו תשס"א.
 גליון מא (ב) - יו"ד שבט תשס"א.
 גליון מב (ג) - י"א ניסן תשס"א.
 גליון מג (ד) - כ"ח סיון תשס"א.
 גליון מד (א) - י"ד כסלו תשס"ב.
 גליון מה (ב) - כ"כ"ד טבת תשס"ב.
 גליון מו (ג) - י"א ניסן - מאה שנה תשס"ב.
 גליון מז (א) - ו' תשרי תשס"ג.
 גליון מח (ב) - י"ד-י"ט כסלו תשס"ג.
 גליון מט (ג) - כ"ב שבט תשס"ג.
 גליון נ (ד) - כ"ה-כ"ו אד"ש תשס"ג.
 גליון נא (ה) - ט"ו מנחם-אב תשס"ג.
 גליון נב (א) - ט"ו-ט"ז שבט תשס"ד.
 גליון נג (ב) - י"א ניסן תשס"ד.
 גליון נד (ג) - ה' מנחם-אב תשס"ד.
 גליון נה (א) - ר"ח כסלו תשס"ה.
 גליון נו (ב) - יו"ד-י"א שבט תשס"ה.
 גליון נז (ג) - י"א-כ"ח ניסן תשס"ה.
 גליון נח (ד) - ט"ו אלול תשס"ה.
 גליון נט (א) - י"ד כסלו תשס"ו.
 גליון ס (ב) - י"ב טבת תשס"ו.
 גליון סא (ג) - יו"ד-י"א שבט תשס"ו.
 גליון סב (ד) - ז' אדר תשס"ו.
 גליון סג (ה) - י"ב-י"ג תמוז תשס"ו.
 גליון סד (ו) - ט"ו אלול תשס"ו.

- גליון סה (א) - ראש חודש כסלו תשס"ז.
 גליון סו (ב) - ה' טבת - דידן נצח - עשרים שנה תשס"ז.
 גליון סז (ג) - כ"ד-כ"ח טבת תשס"ז.
 גליון סח (ד) - כ"ב שבט תשס"ז.
 גליון סט (ה) - י"א ניסן תשס"ז.
 גליון ע (ו) - ט"ו אלול - מאה ועשר שנה תשס"ז.
 גליון עא (א) - ראש חודש כסלו תשס"ח.
 גליון עב (ב) - י"ט-כ' כסלו תשס"ח.
 גליון עג (ג) - ה' טבת - דידן נצח - תשס"ח.
 גליון עד (ד) - כ"כ-ד טבת תשס"ח.
 גליון עה (ה) - כ"ב שבט תשס"ח.
 גליון עו (ו) - ו'ז' אדר'ר תשס"ח.
 גליון עז (ז) - כ"ז אדר'ר תשס"ח.
 גליון עח (ח) - י"א ניסן תשס"ח.
 גליון עט (ט) - בין הזמנים ניסן תשס"ח.
 גליון פ (י) - ל"ג בעומר תשס"ח.
 גליון פא (יא) - כינוס תורה - חג השבועות תשס"ח.
 גליון פב (יב) - ט"ו סיון תשס"ח.
 גליון פג (יג) - י"ב-י"ג תמוז תשס"ח.
 גליון פד (יד) - ט"ו-ח"י אלול תשס"ח.
 גליון פה (א) - בין הזמנים - תשרי תשס"ט.
 גליון פו (ב) - כ' מר-חשון תשס"ט.
 גליון פז (ג) - י"ט-כ"ף כסלו תשס"ט.
 גליון פח (ד) - כ'-כ"ד טבת תשס"ט.
 גליון פט (ה) - יו"ד-י"א וכ"ב תשס"ט.
 גליון צ (ו) - כ"ז אדר תשס"ט.
 גליון צא (ז) - י"א ניסן תשס"ט.
 גליון צב (א) - ו' תשרי תש"ע.
 גליון צג (ב) - חודש כסלו תש"ע.
 גליון צד (ג) - יו"ד-י"א שבט - שישים שנה -תש"ע.
 גליון צה (ד) - כ"ז אדר תש"ע.
 גליון צו (ה) - כ"ף מנחם-אב תש"ע.
 גליון צז (ו) - ט"ו-ח"י אלול תש"ע.
 גליון צח (א) - חודש תשרי תשע"א.
 גליון צט (ב) - כ"ף מר-חשון תשע"א.
 גליון המאה (ג) - י"ט-כ"ף כסלו תשע"א.
 גליון קא (ד) - כ'-כ"ד טבת תשע"א.
 גליון קב - הדרך הישרה (ה) - י'-י"א שבט תשע"א.
 גליון קג (ו) - כ"ב שבט תשע"א.
 גליון קד (ז) - ז"ך אדר ראשון תשע"א.
 גליון קה (ח) - י"א ניסן תשע"א.
 גליון קו (ט) - ל"ג בעומר תשע"א.
 גליון קז (א) - כ' מר-חשון תשע"ב.
 גליון קח (ב) - י"ב טבת תשע"ב.
 גליון קט (ג) - שושן פורים תשע"ב.
 גליון קי (ד) - י"א ניסן תשע"ב.

- גליון קיא (א) - י"ט-כ"ף כסלו תשע"ג.
 גליון קיב (ב) - ט' אדר תשע"ג.
 גליון קיג (א) - ר"ח כסלו תשע"ד.
 גליון קיד (ב) - י"ט טבת תשע"ד.
 גליון קטו (ג) - י'-י"א-כ"ב שבט תשע"ד.
 גליון קטז (ד) - כ"ב שבט תשע"ד.
 גליון קיז (ה) - י"א ניסן תשע"ד.
 גליון קיח (ו) - ט"ו סיון תשע"ד.
 גליון קיט (ז) - טו"ב תמוז תשע"ד.
 גליון קכ (א) - ר"ח כסלו תשע"ה.
 גליון קכא (ב) - כ'-כ"ד טבת תשע"ה.
 גליון קכב (ג) - י'-י"א-כ"ב שבט תשע"ה.
 גליון קכג (ד) - י"א ניסן תשע"ה.
 גליון קכד (ה) - חג השבועות תשע"ה.
 גליון קכה (ו) - י"ב-י"ג תמוז תשע"ה.
- גליון קכו (ז) - כ"א אלול תשע"ה.
 גליון קכז (א) - י"ד כסלו תשע"ו.
 גליון קכח (ב) - י'-י"א שבט תשע"ו.
 גליון קכט (ג) - י"א ניסן תשע"ו.
 גליון קל (ד) - ימי התשלומין דחג השבועות תשע"ו.
 גליון קלא (א) - י'-י"א שבט תשע"ז.
 גליון קלב (ב) - ז' אדר תשע"ז.
 גליון קלג (ג) - ימי התשלומין דחג השבועות תשע"ז.
 גליון קלד (ד) - ר"ח-ה' מנחם אב תשע"ז.
 גליון קלה (א) - ט"ו אלול תשע"ז.
 גליון קלו (ב) - ר"ח כסלו תשע"ח.
 גליון קלז - הדרך הישרה (ג) - הנוכחי) - י"א ניסן תשע"ח.

רשימת הערכים שבמפתח

הלכות מלכים להרמב"ם	מצב ישראל לעת"ל
אומות העולם לעת"ל	ביהמ"ק השלישי
האמונה במשיח והצפ"ל ביאתו	תומ"צ לעת"ל
מצב בנ"י בזמן הגלות	מלך המשיח
עבודתנו להבאת הגאולה	תחיית המתים
התגלות משיח בדורנו	יעודי הגאולה
ביאת משיח	קבלת השכר
כל הספרים מלאים	ב' תקופות בימיה"מ
לימוד ענייני גאומ"ש	גאולה
שונות	שלבים בגאולה
	אתחלתא דגאולה

מצב ישראל לעת"ל

התשובה לשאלת המלאכים לעת"ל
(הרי תשובת משה לא תתאים אז) נ"ד
15. נ"ז 24. נ"ז 32. נ"ח 59

ג' דרגות בעצם דישראל (עפ"י ביאור
אד"ש בג' תקופות כלליות בעם ישראל)
צ"ה 20

ישראל וקוב"ה כולא חד (ביאור הקשר
של ישראל וקוב"ה ע"י מה"מ) צ"ז 17

האם שייך הורג בשגגה בימות המשיח
ק"ט 40. ק"כ 32. ק"כ 33.

"עוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתייה"
(ביאור דעת הרמב"ם והרמב"ן בזה) ק"כ
49

נישואין ישראל והקב"ה בימות המשיח
(וההבדל בעבודה לקראת הגאולה) קל"א
22

תאנה צווחת לעת"ל - בפשטות או
ברוחניות קל"ז 63. קל"ז 66. קל"ז 70

קדושין כקנין נצחי, ושלמותם בחיים
נצחיים שערי ישיבה יג 489

בית המקדש השלישי

(ע"ע: הלכות מלכים)

בעניין התיווך בבנין ביהמ"ק ל"ח 11

ההכרח בבנין ביהמ"ק בידי שמים
לדעת הרמב"ם (ודאי שבשלב מסוים
יהיה מצב של זכו ואז תהיה המעלה
דמקדש מהשמים) ע"ט 21

נצחיות ביהמ"ק השלישי (למרות
שחלקו יבנה בידי אדם) צ"ז 23

חנוכת ביהמ"ק השלישי בחודש חשוון
(אם היא בחשון איך יכול להיות שלא
יאכלו ביוה"כ) - מ"ד 8

ההלכה בגניזת הארון בבית הב' והג'
(מדוע מביא הרמב"ם דין גניזת הארון -
ע"פ ביאור כ"ק אד"ש מה"מ) מ"ז 19

בנין ביהמ"ק ולאחר מכן קיבוץ גלויות
(שיטת כ"ק אד"ש מה"מ בזה) מ"ז 23

בענין בנין המקדש ע"י משיח לעת"ל
(איך יבנהו אם "ילחום מלחמות") מ"ח
13

שמירת המקדש בחשאי (מדוע כיום
לא שומרים על ביהמ"ק) נ' 63

תרומה לביהמ"ק השלישי (הרי ירד
מלמעלה) ס"ט 41

תרומה לביהמ"ק השלישי (לביהמ"ק
כפשוטו ולא ל-770) ע"ח 75

גילוי המקדש העתיד ב-770 (בגשמיות
ממש ולא בגילוי אלוקי) נ"ג 27

נחושת וברזל - זמן הגלות וביהמ"ק
השלישי (המקור שביהמ"ק הוא כנגד
ברזל) ס' 12

בנין ביהמ"ק בשבת (ד' תירוצים איך
יהיה אפשר לבנות בשבת) ס' 14

הקשר בין 'שיבנה בית המקדש' ל'ותן
חלקנו בתורתך' (ביהמ"ק רומז לסנהדרין
בלשכת הגזית) ס"ב 23

- עבודת בכור חלל לעת"ל (זהו פסול
בכהונה בלבד ולכן נראה שיוכל לעבוד)
פ"ב 17
- איסור הנפת ברזל ע"ג המזבח - גם
לעת"ל קל"ז 121
- השתתפות הטף בבנין הבית השלישי
קל"ז 124
- ובנה מקדש במקומו (במקומו בחו"ל
או בירושלים) צ"ג 52
- בנין ביהמ"ק השלישי - ע"י משיח
צדקנו קל"ז 126
- מקום הארון כיום - כקודש הקדשים
בגאולה קל"ז 128
- תרומה בפשטו לביהמ"ק בזמן הזה -
באיזה אופן? קל"ז 216
- עיונים וביאורים בקונטרס "בית רבינו
שבבבל" ק"י 58
- עיונים בקונטרס בית רבינו שבבבל
שערי ישיבה יב 372
- מיקום המקדש בתוך שטח הר הבית
שערי ישיבה ד 451
- גדר קדושת בנין אבנים ועפר בית רבינו
ובתי כנסיות שבבבל שערי ישיבה ז 267
- בגדר החיוב ד"ועשו לי מקדש" שערי
ישיבה יא 447
- מבנה שערי הבית השלישי - עיון
וביאור בשיטת רש"י והמצודות שערי
ישיבה יא 455
- סידור העצים אם הוי הקטרה - ביאור
ע"פ דיוק בדברי כ"ק אד"ש מה"מ שערי
ישיבה יב 343
- תקנת ישוב ארץ ישראל בבניית בית
המקדש שערי ישיבה יב 386
- השרש ונתינת כח ל"בית רבינו שבבבל"
(מכך שקפץ המקדש למקום שכיבת
יעקב אבינו) ק"ח 33
- בירור בענין מי יזכה לעבוד בבית
המקדש השלישי קל"א 32
- "טבעו בארץ שערי" - שערי בית
ראשון או שני קל"ז 109
- האם דברי יחזקאל נוגעים לביהמ"ק
השלישי קל"ז 110
- תיווך נוסף בסתירה - בידי מי יבנה
בית המקדש קל"ז 113
- חנוכת בית המקדש השלישי בטומאה!?
קל"ז 116

תורה ומצוות לע"ל

(ע"ע: תחה"מ)

בן י"ג למצוות לע"ל י"ט 5

יו"ט שני של גלויות לע"ל כ"ט 7

אסרו חג בחו"ל בימיה"מ מ"א 13

בביאור האריז"ל בטעם ערי מקלט
לעת"ל י"ח 4

בנוגע לביאור האריז"ל בטעם ערי
מקלט לע"ל י"ח 6. י"ט 9

מצוות בעולם התחיה (מה הראי' על
ב' תקופות בעולם התחי' מביאת משה
ואהרון) מ"ד 10

נצחיות מגילת אסתר (ע"ד מקור
הרמב"ם) מ"ו 11

"ספרי הנביאים . . . עתידין ליבטל"
(ביאור דברי הגר"ח ברמב"ם שאזיל
לשיטתי) מ"ו 12

ימי החול וימי השבת לע"ל (מה יהיה
ההבדל בין יו"ח לשבת) נ"ח 51

ברכת המזון ומעין ג' בביאת המשיח
(מה יאמרו במקום בקשת הגאולה) ע"ז
27

בהא דספרי הנביאים יבטלו לע"ל
(הסיבה הפנימית שבזה) ק"ב 81

אתכפיא בימיה"מ (רק טפל לאתהפכא)
צ"ד 21. קט"ז 40

ערי מקלט לע"ל (מתי יצא מעיר
מקלטו כשהיו חיים נצחיים ועוד בעניין)
מ"ז 21

לא ציווה הקב"ה לתוהו (הסבר דברי
כ"ק אד"ש מה"מ "ואולי יש לחלק" בדברי
הרמב"ם) מ"ט 20

בענין הנחת ד' זוגות תפילין לע"ל (מתי
יתחילו לנהוג כך) נ' 41. (עם איזה מהם
ילכו במשך כל היום) ק"י 62

שקו"ט בנוגע לשחיטה לע"ל גם
בתקופה הב' (שקו"ט מתי תהיה לע"ל
סעודת שור הבר) ע"א 33

לימוד נגלה דתורה לע"ל (לימוד בדרגא
אחרת לגמרי) ע"ב 33

מצוות בין אדם לחבירו לע"ל (דחיית
התי' שיתבטלו רק מצות שבין אדם
למקום) ע"ח 77

שינוי דעת הסנהדרין כב"ש לע"ל
(ביאור בקונ' תורה חדשה) פ"א 22

חזרה על הלימוד לע"ל (באיזה תקופה)
פ"ב 15

עבודת בכור חלל לע"ל (חקירה בגדרו)
פ"ב 17

בדין הוספת ג' ערי מקלט לעת"ל
(כיצד יהיה ניתן להרוג את הרוצח בזמן
של "בלע המות") פ"ד 18

ערי מקלט לע"ל (הסיבה שאא"פ לומר
ע"ז 'דרוש וקבל שכר') פ"ט 21

בגדר 'במתים חפשי' (הכרח ביאור כ"ק
אד"ש מה"מ בזה) צ"ב 13

עיון בסוגית הבטלים ואינם בטלים
לע"ל ק"ב 83

ההבדל בין חג הפורים לצומות לע"ל (ע"פ ביאור הרדב"ז שהוא ענין שתלוי בזכירת השעבוד) ק"ב 95	גדר זכירת עמלק בימיה"מ שערי ישיבה ה 473
נטילת ידיים לע"ל (צ"ע דלכאורה לא יצטרכו כלל) קי"א 25	זמן נתינת תרומה לאהרן הכהן לע"ל שערי ישיבה ז 335
באיזה תקופה מצוות בטילות (בתחיית המתים גופא) קט"ז 47	הצומות דלעת"ל - אסורים בעשיית מלאכה? שערי ישיבה י 375
נחלת הלויים בארץ ישראל לע"ל (צ"ע באיזה אופן יהי' זה) קי"ז 58	ביאור החידוש שבסוף קונטרס "הל' תושבע"פ שאינם בטלים לעולם" שערי ישיבה יב 362
תענית אסתר - אם תיבטל לימות המשיח (ביאור כ"ק אד"ש מה"מ בזה) קכ"ג 45	תענית אסתר - אם תיבטל לימות המשיח שערי ישיבה טז 337
זמן תפילת ערבית בגאולה (אף שאז "לילה כיום יאיר") קכ"ה 22	גדר מצות תפילה בזה"ז ולעת"ל ומצות הקהל שערי ישיבה יז 284

מלך המשיח

(ע"ע: הלכות מלכים, שלבים
בגאולה)

חיוב ג' תפילות בכל יום לע"ל (אף שתפילות הם במקום קרבן) קכ"ז 31	משיח, הנוטריקון והצירופים בזה כ' 7
הפיכת הצום לששון ושמחה - מהיום או מהלילה קכ"ח 40. קכ"ח 42	בהאי דבי ר' שילא כו' ואנן חסידים נעני' אבתרייהו כ"א 7
תוכן מצוות הקהל לע"ל קל"א 63. קל"ב 28	ב' הענינים במלך המשיח מלך, ונשיא (רב) כ"א 8
אמירת ק"ש שעל המיטה בימות המשיח קל"ז 56	בטעם הדבר שאין דוד המלך בעצמו מלך המשיח כ"ז 10
בן שלוש עשרה למצוות - לעתיד לבוא קל"ז 167	לדת והתגלות מושיען וגואלן של ישראל י"ט 12. י"ט 13. לידתו של משיח ל"ז 5
ביאור בהא דלעת"ל הלכה כבית שמאי (אף שהאידינא ס"ל כב"ה) קל"ז 172	הביאור ב"דוד מלכא משיחא" כ"ז 5
חגי ומועדי ישראל לעת"ל קל"ז 178	מינוי מלך בדורנו מ"א 10
מצוות בטילות לע"ל שערי ישיבה ד	

- משיח מן חייא או מן מתיא מ"ט 32
המקור ההלכתי לנצחיות חייו של
משיח צדקנו (ע"פ סיפור הגמ' בנוגע
לרבי) צ"ח 17. קכ"ה 28
- משיח מן החיים לשיטת הרמב"ם
(מוכיח מדברי כ"ק אד"ש מה"מ שמוכרח
להיות מן החיים) צ' 16
- משיח מן המתים?! (חייב להיות משיח
בגוף גשמי) קי"ד 30
- שלילת המיתה במלך המשיח לדעת
הרמב"ם קל"ג 32
- אפי' לא השינוי דגניזה - מהו השינוי
דגניזה (הסבר שיחת שופטים תנש"א)
מ"ח 18
- אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש
(ביאור הסוגיה) נ' 19
- "שלח נא ביד תשלח" פועל במשיח את
ענין החיים (כיון שכבר התמנה כמלך
המשיח) קכ"ג 32
- חיים נצחיים במלך המשיח (מצד גילוי
העצמות) קל"ב 23
- גואל ראשון הוא גואל אחרון מ' 37
- שנות הגואל בזמן הגאולה י"ח 9
- בהא שמשח הוא גם קודם התגלותו
ס"ג 17
- מזרע שלמה, ובענין בנין בית ראשון
ע"י דוד כ"ד 6
- החילוק בלשונות החת"ס והשד"ח
בענין משיח בכל דור (תלוי במקור
שממנו לומדים) צ"ה 31
- משיח שבכל דור (דיוקים בלשון
החת"ס והשד"ח) צ"ד 33
- משיח שבכל דור לדעת כ"ק אד"ש
מה"מ (ביאור בדעת החת"ס והשד"ח ע"פ
דברי כ"ק אד"ש מה"מ) צ"ד 37
- בן דוד - בחזקת משיח או משיח ודאי
(לפעמים הכוונה ל'בחזקת משיח') צ"ח
15. קכ"ב 31
- פי' דברי הגמ' בתיבות בן דוד (מהתורה
- קודם נצחוננו, לשון בנ"א - משיח
בנצחוננו היינו משיח ודאי) ע"ח 45
- מי יספר את מלך המשיח צ"ד 27
- ישראל - דוד, יעקב - משיח (ביאור
הסבר כ"ק אד"ש מה"מ) מ"ז 17
- זמן קבלת המלכות של מלך המשיח
(רק לאחר שנתמנה מלמעלה) נ"ז 14
- על פסק הדין בנוגע לנביא דורנו
- משיח צדקנו (עיונים בפסק הדין
ובשיחות המובאות בו) נ"ז 19
- ויברך דוד - המשיח דוד (הסיבה -
בפנימיות העניינים - שדוד דווקא ייטול
כוס של ברכה ויברך) ס"ו 26
- התלבשות נשמת משיח בנשיא הדור -
זמנה ומהותה (ביאור בדברי כ"ק אד"ש
מה"מ בנושא) פ"ח 16
- מלך המשיח בסנהדרין (בי"ד הגדול
יפסקו שיכול לשבת בדין) ס"א 17. (זהו
כיוון שיהיה אב"ד) ס"ב 25 (זהו מצד
עניינו כנשיא) ס"ג 28

- משיח ודאי בדורינו (התחיל כבר שיש
בונה המקדש וקיבץ גליות) נ"ו 11 (דברי
הרמב"ם שהתקיימו במה"מ) נ"ו 15
- שייכות מיוחדת לנשיא דורינו ואבן
השתיה (שניהם - יסוד העולם וקודם
העולם) נ"ו 21
- תורה חדשה - מגדריו של מה"מ (אף
שאינ ענינו של משיח לעשות אותות
ומופתים) ע"ח 39
- דין המלך תלוי בהסכמת העם למלכותו
(ביאור דברי אביגיל ש'עדיין לא יצא
טבען בעולם') צ"ח 27
- הראי' עליו מ"עד כי יבא שילה" (ביאור
ע"פ דברי כ"ק אד"ש מה"מ) פ"ב 13
- גדרו של משיח לדעת הרמב"ם כ"ח 16
- לא איברי עלמא אלא למשיח (הקשר
למשה ודוד) פ"ב 20
- משיח בכוחו של משה (עיונים בשיחות
כ"ק אד"ש מה"מ בנושא) פ"ח 16
- נתינת כח מיוסף (ביאור הביטוי כ"ק
מו"ח אדמו"ר בקשר לזהות משיח) פ"ט
22
- התגלות משיח בעת לידתו (כיוון
שעניינו יחידה שלמעלה מהזמן ויכול
להתגלות בגיל קטן) צ' 26
- ד' אופנים בראוי להיות משיח צ"ד 23
- גדר מורח ודאין של מה"מ (הנהגה
תמידית ולא הוראת שעה) צ"ז 21
- דברי משיח 'ראו באורי שזורח' (מהו
האור) ע"ד 19
- לימוד התורה ע"י משיח (הגילוי
בעוה"ב יהיה ע"י בחי' משה שבמשיח)
ס"ד 25. (השיכות של משה למשיח) ע'
70
- ולא שהתלמידים חידשו ששמו כשם
רבים (בזה כ"ק אד"ש מה"מ מרמז ע"ע)
נ"ג 27
- השייכות ד'וכתתו חרבותם' למה"מ
(יהיה בתקופה הב' או ע"י מה"מ) נ"ה 24
- דעת חכמי דורו של רע"ק על בן כוזיבא
(הגדר ד"ביאת משיח" ו"ביאת בן דוד")
ק' 23
- ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח
(ההבדל בין חזקי' לבר כוכבא והתיקון
דמשיח) ק' 27
- פעולת מלך המשיח בעם (אחדות, גדר
עם, ביטול פנימי ונפשי) ק"ב 18
- "היה משוער" או "אמרו וידעו"? ק"ב
28
- האיחוד דמשיח ומשה (על דרך הענין
דחיבור עליון ותחתון) ק"א 14
- דוד מלך ישראל (מלכא משיחא) חי
וקיים (ביאורים בשיחת ב' אדר תשמ"ח)
ק"ג 22
- גואלן של) ישראל קדמ[ו] לתורה
(ביאור בשיחת כ"ק אד"ש מה"מ עם הרב
מרדכי אליהו) ק"ח 22
- נשיא הדור - משיח שבדור (בירור דברי
כ"ק אד"ש מה"מ בזה) ק"י 27
- נשיא דורנו, משיח שבדור (שכולל כל
הדור כפשוטו) קט"ז 41

- בדיקת בן כוזיבא ב"מורח ודאין" (כיון
שהסתמך גם על שאר דברים חוץ מריח)
ק"י 38
- משה או משיח - מי מהם גדול? קל"ז
296
- בענין "השליח היחיד שבדורנו, המשיח
היחיד שבדורנו" (החידוש שבהדגשת
ה"יחיד") ק"י 42
- כתר מלכות אצל דוד ומשיח (ב' בחינות
בזה) ק"י 43
- נצחיות מלכות בית דוד (כיון שנמשח
בקרן) קב"ב 58
- הדרגא הפנימית שבמשה (למעלה
מממוצע המחבר) קב"ג 36
- טעם בדרך אפשר לבניית הארמון
למלך המשיח (סיבתו, ועיכובו לשנת
תשנ"ב) קב"ג 38. קב"ט 40
- הטעם שזרח ופרץ נולדו לזרע יעקב
דוקא (ולעשו נולד רק זרח) קב"ב 57
- "יכוף כל ישראל" (כיצד נתקיים בזמננו
זה) קב"ז 29
- בענין "יכוף כל ישראל" (בירור הא
שכ"ק אד"ש מה"מ הוא המלך המשיח)
קב"ז 35
- נצחיות חיי נשיא הדור ע"פ הלכה
(שלכן מוכרח בגשמיות העולם) קב"ט 22
- מלכותו של משיח מתחילה כבר בזמן
הגלות (כיון שמגלה שהגלות עצמה היא
גאולה) קל"ד 22
- הרב דורש על עצמו שהוא המשיח
קל"ז 35
- נשיא הדור - תמיד משיח שבדור?
קל"ז 38
- מה שמו של משיח בן יוסף? קל"ז 310
- וא"ו - אות חיים, הקשר למשיח - "חי
וקיים" קל"ז 318
- מורח ודאין שערי ישיבה ד 438
- משיח מזרע שלמה שערי ישיבה ה 437
- משיח - מאותן שחיים עכשיו דוקא!
שערי ישיבה ז 287
- משיח מן החיים לשיטת הרמב"ם שערי
ישיבה יא 470
- "תחזור הנבואה לישראל" בנשיא הדור
שערי ישיבה יא 477
- ביאור בדבר מלכות פרשת בא שערי
ישיבה טז 320

תחיית המתים

(ע"ע: קבלת השכר)

- זמן תחיית המתים לצדיקים שנקברו
בחול"ל (תי' דברי הי"פה תואר') מ"ז 12
- שני תחיות לע"ל (מהי הוכחת כ"ק
אד"ש מה"מ מ"משה ואהרן עמהם")
מ"ח 24
- הטעם שלא תקנו לבקש עבור תחיית
המתים (ברכת "מחיה מתים" בתפילת
שמו"ע) מ"ח 11

יעודי הגאולה

(ע"ע: תומו"צ לע"ל, ב' תקופות
בימוה"מ, שלבים בגאולה, התגלות
משיח בדורנו)

הגילויים דלעת"ל ח"ג 23

חזיר וגיד הנשה לעתיד לבוא כ"ח 5.
כ"ט 5

חזיר - דבר שיש לו מתירין? ל"ח 5

"נכון יהי' הר בית ה'" כ"ו 10

התפשטות א"י לכל הארצות מ"א 16

ביטול מנהגו של עולם כ"א 8

הנהגה ניסית בימוה"מ לדעת הרמב"ם
כ"ה 7. ל' 11

ביטול מנהגו של עולם בימוה"מ לדעת
שמואל כ"ח 9

כבראשונה וכבתחילה מ' 23

מעדנים כעפר סיוע ללימוד התורה
(הטעם לייעוד) מ"ה 12

איטר יד לע"ל (האם יתרפא לע"ל) מ"ז
16

בענין מלחמת גוג ומגוג (בטעם מדוע
תהיה המלחמה) מ"ט 17

בענין זמן קיום היעוד "את רוח
הטומאה אעביר מן הארץ" (ביאור סתי'
לכא' בין דברי כ"ק אד"ש מה"מ לסה"מ
עטר"ת ולפי"ז חוזר בו ממה שכתב
לפנ"ז) נ"א 14

מציאות הרע לעת"ל (מתי, אפש"ל
שבאותו זמן יהיו ב' הענינים) נ"א 16

ביאור ההו"א שברגע התחיה יהיו
המתים לבושים בכלאים (משום שתורה
לא ניתנה למלאכי השרת) נ"ד 53

מחיה מתים ברחמים רבים (גם אלו
שאינם ראויים לקום) נ"ז 18

תחיית המתים לפני התגלותו של מה"מ
(ראיות לדיעה זו) נ"ז 30

עשר שאלות ותשובות בעניין תחיית
המתים (הסבר השאלות עם ביאור
כ"ק אד"ש מה"מ) ע"ב 13. (ב' תקופות
בימוה"מ) ע"ד 37

בענין בקשת משה ליכנס לארץ ישראל
(מדוע אין אומרים הטעם שרצה לינצל
מגלגול מחילות) ק"ב 71

בהמחלוקת בנוגע עשרת השבטים אם
יש להם חלק לעוה"ב (צ"ע בהוכחת רבי)
ק"ב 73. ק"ה 21

המקור לתחיית המתים לשיטת רש"י
קב"ג 52. קב"ד 26

קיום מצוות לאחר תחה"מ לשיטת ר"י
ק"כ 30. קכ"א 60. קכ"ב 61

ביאור השיטות במקור לתחיית המתים
(ביאור דעת הרס"ג, רמב"ם, רש"י) קכ"א
51

תחיית המתים ללא שינוי מנהגו של
עולם קל"ז 93

תחיית המתים עיקר באמונה שערי
ישיבה יג 472

בירור השיטות במקור לתחיית המתים
שערי ישיבה טז 305

- אופן "והשבתי חיה רעה" לעת"ל (ביאור הסתי' לכאו' מההסבר בענין ב' תקופות לע"ל למסקנת הגמ' בסנהדרין צז, א) נ"א 72
- המעלה דלע"ל לגבי בעלי חיים (תכלית השלימות ד"שלוש") ק' 28
- גודל ביהמ"ק, ירושלים, ארץ ישראל וכל העולם כולו לע"ל ק"ב 97
- אופן כניסת כאו"א מישראל לקה"ק (האם יוכל כאו"א לעשות בקה"ק כל שיחפוף?) נ"א 27
- הקשר בין ג' עניני הנחלה לע"ל (שתוכן כולם הוא התאחדות מוחלטת) ק"ה 19
- התרפאות העורים לע"ל (בתחילה, ע"פ פנימיות הענינים) ק"ה 28
- אז ימלא שחוק פינו (כיון שהצחוק נפעל ממעשינו ועבודתנו שנפעלו כבר) קי"ד 35
- קיום "ואל עפר תשוב" ע"י ביטול (דוקא בתקופתנו, מצד התגלות החסידות) קט"ז 43
- "וראו כל בשר" - ראי' מוחשית או בעיני השכל קי"ז 47
- שלימות ז' הארצות' (דוקא ע"י קנין ג' הארצות) ק"כ 42
- מציאות חיות טמאות לע"ל (מחלוקת ר"י ור"ש בזה) קכ"ד 23
- "וכתתו חרבותם לאתים" - כפירוש הרד"ק. קל"ז 96. קל"ז 99
- זמן סעודת שור הבר והלוי' שיערי ישיבה ד 443
- אכילת הדג לפני הבשר בסעודה דלעת"ל שיערי ישיבה ה 478
- גדר הסעודה דלעת"ל שיערי ישיבה ה 486
- בענין תורתו של משיח שיערי ישיבה ו 279
- קומת האדם והמקדש לע"ל (כיצד ייכנסו לעת"ל לבתי הכנסת של זמן הגלות) נ"ז 29
- בירור הניצוצות המנגדים (והרי כבר היום נגמרה עבודת הברורים) ס"ז 28
- עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות (אע"פ שחרבו) שיקבעו בא"י (מדוע ע"ד מקדש מעט והרי דין זה נאמר בהם במפורש) ע"ח 38
- בענין "עתידין בתי כנסיות שייקבעו בארץ ישראל" (בזמננו גם הבתים הפרטיים לחלוטין יעברו) ק"ב 110
- עתידיה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת (ברכת הגלוסקאות שיצאו מן העצים) ס"א 20
- ריבוי האור בסגי נהור (מה הדגשה שיתרפאו והרי לא יצטרכו אותיות הכתב) ע"ג 24
- בענין העליה לרגל מדי חודש ושבת לע"ל (ההבדל בין ביאור אדנ"ע לכ"ק אד"ש מה"מ) ע"ה 17
- עתידיה א"י שתתפשט בכל הארצות (לענין ההלכתי) פ"א 41

נסים בביאת המשיח בתקופה שעולם
כמנהגו נוהג כ"ב 16

בענין בחירה וגמול לאחר התחי' י"ח 5
"ולא יהיה עסק כל העולם" (מדוע
דווקא בתקופה השני') מ"ה 14

חזרה על הלימוד לעת"ל (גם בתקופה
הא' לא יהיה צורך) פ"ב 15

היתר הלוינת לעת"ל (ביאור מחלוקת
הבבלי והירושלמי אם נחשב היום לדג
כשר) צ"ט 34. ק' 18

בעניין בעלי תשובה גדולים מצדיקים
(מדוע לדעת הרמב"ם בתקופה הא' אין
הכרח שבע"ת גדולים מצדיקים) ע"ח 70

לשיטת' דהרמב"ם ואדה"ז בנוסח
התפילה "לשני ימות המשיח" (לפי
מחלוקתם בשלימות השכר) ק"ו 24

בירור בדעת הרמב"ן בענין ב' תקופות
בימוה"מ קל"ז 58

גילוי המוחין בב' התקופות לעת"ל
שערי ישיבה ה 469

תקופה שני' בימות המשיח - הערות
קצרות בדברי כ"ק אד"ש מה"מ שערי
ישיבה יב 351

גאולה

(ע"ע: מצב בני', ביאת משיח)

שירה חדשה - שיר חדש לעת"ל ל"ט 8

כל בני' "יזכו" לגאולה כ"ג 5

שירה העשירית והאחד עשר דלעתיד
לבוא שערי ישיבה ט 42

משמעות היעוד "עתידה א"י שתתפשט
בכל הארצות" להלכה שערי ישיבה יא
505

קבלת השכר

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא
(הבדלים בקבלת השכר דלעת"ל) פ"ג 26

חשיבות השכר הגשמי, בזמה"ז ולעתיד
(החילוק בין שאלת המפרשים על
הרמב"ם לשאלת כ"ק אד"ש) נ"א 23

(שלא) ע"מ לקבל פרס (ב' הסברים
בזה ע"פ ביאור אד"ש) נ' 61

השכר שבתחיית המתים (קיום המצוות
באופן של "חד ממש" עם הקב"ה) ק"ב
74

בענין שכר המצוות לעתיד לבא (יהי'
לכל ישראל) קי"ז 45

"ביומו תתן שכרו" - לע"ל או כל יום
ויום קל"ז 38

ב' תקופות בימוה"מ

(ע"ע: תומ"צ לעת"ל, קבלת השכר,
תחה"מ)

השייכות בין ב' המימרות דרחב"א אר"י
(הביאור דב' תקופות מכריח המעלה
דצדיקים על בע"ת) ס"ג 21

תקופה הב' בימוה"מ שייכת למשיח
עצמו כ"ד 12

מעלת חדירת הניסים בגדרי הטבע (גם)
התפעלות מגילוי האלקות, וגם המעלה
שבטבע) ק"א 19

התאחדות הרוחניות עם הגשמיות
לע"ל (החידוש בזה לגבי מ"ת) ק"ז 56
ענין השינה לע"ל (שלילת השינה וצ"ע
בזה) קל"ו 33. קל"ו 36

השכינה למטה מי' טפחים - רק
בגאולה השלימה קל"ז 87

מהו האור שנגזר לעת"ל? קל"ז 303

קירוב הגאולה בקללת ישעי' קל"ז 308
גולה בתוספת א' (דווקא) - גאולה
שערי ישיבה ד 417

רבים ויחידים בגאולת ישראל שערי
ישיבה ה 491

שלבים בגאולה

(ע"ע: ב' תקופות בימורה"מ)

גדרי "התגלות", "ביאת" ו"ימות"
המשיח, והמסתעף מזה ל"ג 15

ג' השלבים בנבואת זכריה (הרמזים
בישעיה לג' שלבי הגאולה עפ"י דברי כ"ק
אד"ש מה"מ) צ"ג 37

שתי אלפים (של ניסים) בימות המשיח
לדעת ר"י כ"ג 7

בעניין ביאת אליהו (ביאתו בשבת) ע"ח

33

בענין חישוב קץ הגאולה (ביאור דברי
ה'מעייני הישועה') נ' 16

בניסן עתידים להגאל (אף שמשיח יכול
לבוא כל יום) ע' 19

גאולת ישראל יחד עם השכינה (הטעם
לירידת השכינה בגלות) צ"ג 21

שלימות השליחות של הקב"ה בגאולה
(אני בעצמי גואל אתכם) צ"ד 22

נחמת הגאולה (כי אנפת בי - הודאה
שלמעלה מהשכל) צ"ד 42

לא ציוה הקב"ה לתוהו (לא רק הוכחה
אלא ביטוי מהות הגאולה) פ"ה 17

ג' דרגות ב'אורו של משיח' (מילוי
החיסרון, פריצת ההגבלות, וגילוי לעין
כל) צ"ה 25

זמן הגאולה (ביאת משיח בכל יום
שלימות הגאולה בחודש ניסן) ע"ח 30

הגילוי בגאולה העתידה (ב' דרגות
בגאולה הנרמזות ב'ביום ההוא' ו'בלילה
ההוא') צ"ה 23

ירידה צורך עלי' (המעלה דגאולה
הנצחית) ק' 22

השייכות דכפל לגאולה (צ"ע בשיחות
כ"ק אד"ש מה"מ בענין) ק"ב 34. ק"ח 28.

ההכרח בטעם ד"נתאוה הקב"ה . .
דירה בתחתונים" (לגבי שאר הטעמים
לבריאת העולם) ק"ב 67. קל"ב 26

שינויי הלשונות המתאימות לג'
הענינים (בענין ג' הפירושים במילה
אל"ף) ק"ז 25

- אי ביאת אליהו מפני טורח סעודת שבת (רש"י - צרכי שבת בכלל, תוס' - טורח סעודה) ע"ח 61
- ביאת אליהו בערב שבת (למה א"א לומר שיגיע ולא ידעו ובזה אין טורח לבני) ע"ח 69
- ביאת אליהו קודם ביאת משיח (מדוע לא נאמר לגבי בר כוכבא אתא אליהו אתמול) ע"ח 67
- הגדר של ביאת אליהו ק"י 45
- גאולה כהרף עין או בשלבים (כיום, שאין שעבוד מלכויות ממש הגאולה תבוא בבת אחת) ע"ט 16
- השלב דמינוי מלך בגאולה (ה' כבר בזמן אדמו"ר הרש"ב) ק"ב 36
- ערב שבת אחר חצות - ה'תשנ"א (אף שהוא כבר בשנת ה'תשנ"ג) ק"ב 38
- עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (מאוצר ששמו גוף, ולא משאר אוצרות הנשמות) ק"ב 43
- התגברות החושך עם התנוצצות האור (דוקא בגלל התנוצצות האור) ק"ב 46
- "מעין והתחלת קיום היעוד" (ב' שלבים ב"וכתתו חרבותם לאתים") ק"ב 54
- מלחמת גוג ומגוג - תוכנה, עניינה וזמנה ע"פ הרמב"ם קי"ד 24
- קיבוץ גלויות, שלב אחר שלב (להיות יחד, ולעלות לא"י) קי"ב 19
- "ימות המשיח" לשון רבים (הדגשת כ"ק אד"ש מה"מ בלשון זו) קכ"ב 63
- שייכות ישיבת תומכי תמימים לביאת משיח קכ"ט 45
- אם יהי' נביא בתחילת ימות המשיח (תחזור הנבואה לישראל, והמשיח נביא גדול) קכ"ט 58
- זמן התגלותו של מלך המשיח בבוא הגאולה קכ"ז 25. קכ"ט 56
- מדוע תוצאות ועידת השלום הם מסימני הגאולה (מצד "יהגו לאומים") קל"א 18
- זמן התגלות שורש נשמות ישראל קל"ז 53
- סדר המאורעות בתחילת הגאולה קל"ז 80
- ג' שלבים בתורה חדשה מאיתי תצא שערי ישיבה ה 496
- ב' זמנים בביאת אליהו שערי ישיבה יג 482

אתחלתא דגאולה

- אתחלתא דגאולה בקיבוץ גלויות (ביאור דעת כ"ק אד"ש מה"מ מתי יהיה) מ"ו 16
- אתחלתא דגאולה (עיון בדעת כ"ק אד"ש מה"מ בנושא) ע"ט 25
- קיבוץ גלויות ואתחלתא דגאולה מ' 34
- בענין אתחלתא דגאולה שערי ישיבה ד 433

הלכות מלכים לרמב"ם

(ע"ע: מלך המשיח, ב' תקופות
בימורה"מ תומ"צ לע"ל)

יכוף כל ישראל י"ט 10

יעמוד מלך כ"ב 6

עוסק במצוות כדוד אביו כ"ב 7

השליבים השונים בהתגלות מלך
המשיח כ"ב 9

סימני מלך המשיח בלשון עבר, הוה
ועתיד (תלוי אם מדובר על חזקת משיח
או משיח ודאי) פ"ג 15

בענין לנסות בו רבים כ"ב 14

בענין סימני חזקת משיח כ"ט 6

בענין משיח בונה מקדש ל"ח 8. מ' 27

הראי' ש"מי שאינו מאמין בו ה"ה
כופר" ל"ט 14

משיח "ילחום מלחמות ה'" ו"יבנה בית
במקומו" כ"ג 6

סיום ושלמות (ברמב"ם ובלקו"ת
הסיום מדבר על משיח) נ"ט 11

הפסוקים שהרמב"ם לא ביאר (ביאור
שאלת אד"ש ע"פ דבריו במ"א) מ"ז 19

יעמוד מלך ע"י פעולת העם דוקא
(שמתנהג בצורה מלכותית) נ"ה 27. נ"ח
54. (כתר מלכות - אין צריך ב"ד, הנהגת
המלוכה - צריך) ס' 20

ביאת משיח קודם בנין המקדש (מקורו
של הרמב"ם) ס"ד 24

עוסק במצוות (הטרחו והעשיה
במאלכת המצוה שבידו) ע"ד 17

'ובנה מקדש במקומו' כסימן לאמיתות
המשיח (ע"י התלבשות המקדש
שלמעלה) צ"ד 44

האם משיח צריך לעשות אותות
ומופתים (באגרת תימן הכוונה שמוכיח
שהוא נביא) נ"ז 69

"ובונה המקדש" כ"א 10

סדר הראיות על משיח מהתורה
(ההבדל בין מס' הראיות בהל' מלכים
לפי' המשניות) ע"ד 25

הראיה על משיח מהפסוק "ולו יקחה
עמים" (הסיבה שהרמב"ם אינו מביאה)
פ"ב 13

דיוק ל' הרמב"ם 'מת' או 'נהרג' (מדגיש
שרק אם נכשל בפעולותיו) פ"ד 20

עיון בב' הפרקים האחרונים דהלכות
מלכים (פי"א וי"ב - גורם ותוצאה) צ"ט
16

בראיית הרמב"ם להקדמת מינוי מלך
(צ"ע מדוע בחר הרמב"ם דוקא ראי' זו)
ק"ב 33

אותות ומופתים בתקופה השני' לדעת
הרמב"ם קכ"ח 44. קכ"ט 29. קכ"ט 36

סימני משיח והנפק"מ בזה (וגדר 'ראוי
להיות משיח' בדברי הרמב"ם) קכ"ח 35

החומרא בדברי נבואה על דברי תורה
(בראיות הרמב"ם על ביאת המשיח)
קכ"ז 33

האמונה במשיח והצפי' לביאתו

(ע"ע: עבודת בנ"י)

האמונה השלימה בביאת המשיח -
קיצור לקוטי דינים הנהגות והוראות על
החייבים באמונה וצפי'ה בביאת המשיח
כ"ו 31

החייב לחכות למשיח י"ט 10

כל מי שאינו מחכה לביאתו כופר
בתורה ובמשה רבינו מ"א 14

אחכה לו, בכל יום, שיבוא (ביאור
הלשון) כ' 6

בענין הקץ האמיתי ל"ח 10

אכילת מאכלי חלב ברגעים שלפני
הגאולה (איך ניתן לאכול כיום חלבי, אם
בכל רגע תהיה סעודת שור הבר) נ"א 20

מניעת אכילה אפילו בר"ה שחל להיות
בשבת (מדוע מותר לאכול בר"ה שחל
בשבת כיום) מ"ח 17

ואמרו לי מה שמו (ביאור שאלתם על
עצם הגאולה ולא רק על שמו של מה"מ)
ע' 24

האמונה במה"מ כאחד העיקרים (גם)
לדעת ר' הלל ובעל העיקרים) ע"ג 17.
נ"ג 24

וכל מי שאינו מאמין בו או אינו מחכה
לביאתו (מה ההבדל ביניהם) ע"ב 26

שני אלפים שנות צפיה למשיח (שיטת
המאירי) נ"ג 13

קונטרס ענינו של משיח - סיכום שיטת
הרמב"ם, ע"פ ביאורי כ"ק אד"ש מה"מ
שערי ישיבה יג 297

לימוד הלכות מלך המשיח מבן כוזיבא
שערי ישיבה טז 313

אומות העולם לע"ל

(ע"ע: יעודי הגאולה)

בענין הסתירות שבמציאות האומות
לע"ל ל"א 5

בירור אומות העולם לע"ל (מדוע או"ה
עושים טוב וחסד כיום) מ"ט 28. בירור
האומות לע"ל (לע"ל כולם יתבררו אבל
לא יקומו) ס"ד 23. (לאו דווקא שכל
הגויים כולם) ע"ב 25

בירור עמלק לע"ל (מעלת השבירה על
הבירור) נ"ד 85

זריחת אורו של מה"מ (ב' דרגות בזה,
וביחס לאומות העולם) צ"ד 30

בירור אומות העולם במקומן לע"ל
(ונהרו אליו כל הגוים' - לקבל הוראות
מפיו) ס"ב 17

ביטול הקנאה ותחרות של אוה"ע לע"ל
(לגבי ישראל ברור שלא, חוקר אם תהיה
קנאה ביניהם) ע"ח 35

מצב בני ישראל בזמן הגלות (ע"ע: האמונה במשיח)

'להשאר במצב של צא' (כל רגע ורגע
נפעל ה'צא' מחדש) ס"א 23. (זהו רק
משל) צ"ג 32. צ"ד 29

שכינה עמהם (פחות גילויים יותר
עצם) נ"ז 22

ענין הגלות בראי סדר ההשתלשלות
(תיווך ב' שיחות כ"ק אד"ש מה"מ) ק' 19
בעניין השראת השכינה בזמן הגלות
(בדורנו - גם בפנימי' וגם במקיף) קי"ג
25

איסור שתיית יין לכהן בזמן הזה קל"ו
29. קל"ז 136

עבודתנו להבאת הגאולה

(ע"ע: לימוד עניני גאומ"ש, אמונה
במשיח)

הכרזת "יחי המלך" בקבלת מלכות
מלך המשיח ל"ז 7

עשיית תשובה לפני הגאולה י"ח 7.
כ"ט 9

הצורך בתשובה לפני בוא הגאולה
(מצד למעלה או המטה) ק"י 34

סוף ישראל לעשות תשובה (ביאור
דברי כ"ק אד"ש שלע"ל כולם יגאלו מצד
זה שכולם יעשו תשובה) מ"ו 14

כבר עשו תשובה (שו"ת בדברי כ"ק
אד"ש מה"מ וביאור דבריו הק') נ' 57.
עשו תשובה! האמנם? (איך ניתן לומר

גדר נצחיות הבטחת הגאולה ביצ"מ
(הבטחה שלא כתובה בתורה) נ"ב 24

משיח בא בהיסח הדעת (ביאור ב'
הענינים בהיסח הדעת) צ"ז 30

"אין משיח בא אלא בהיסח הדעת"
(האם קשור לענין הקצין) ק"ב 64 ק"ג 19

נחמת ציון בברכת המזון (הסדר
והכפילות שבזה) ק"ט 23

ג' דרגות בזכירת יציאת מצרים
(והחדוש בכל אחד מהם) כ"ח 48

נצחיות בשורת הגאולה והגואל (גדר
הסובר שיש שינוי בנצחיות הנבואה)
קכ"ט 71

"לא איברי עלמא אלא למשיחא" קל"ז
42

האם משיח יכול להתגלות בליל הסדר
עצמו קל"ז 151

אמונה וצפי' או חיי גאולה קל"ז 227

האמונה במשיח ונצחיותה שערי
ישיבה ד 422

ביאור השיטות בענין האומר הריני נזיר
ביום שכן דוד בא שערי ישיבה ה 446

ג' תנאים לבקשת הגאולה ברמב"ם
שערי ישיבה ה 462

ביאור ענין אחכה לו בכל יום שיבוא
שערי ישיבה ו 285

- שענין התשובה היה כבר בשלימות) ע"א 22
- שמחת הגאולה (ביאור בענין השמחה לקראת הגאולה והמסתעף) נ"א 29
- הסרת העיכוב דמידת הדין ע"י הודאה על הניסים (ע"ד המצב בימי חזקיה) פ' 13
- לחיות משיח (לא רק צפיה ואמונה) נ"ח 56
- כבר עשו תשובה - גם דצדיקים (כיון שהעולם התעלה, ויתכן זה שלא כבעבר) ק"ז 31
- דירה בתחתונים (ביאור העניין ע"פ שיחות כ"ק אד"ש מה"מ) פ"א 15
- התועלת בהא דכלל ישראל כבר עשו תשובה (אף שבגאולתנו זו צריך שכא"א יעשה תשובה) ק"ט 31
- כיצד לחיות היום במנוחה (ביאור ההבדל בין העבודה במנוחה של ד"מ תצא לד"מ במדבר) ע' 20
- תשובה כתנאי על הגאולה בכלל ישראל או גם ביחידים (ב' אופנים ושלבם בתשובה) ק"ט 37
- עשו כל אשר ביכולתכם (רומז ליגיעה בתורה שביכולת כאו"א) פ"ב 22
- המקור ל'אין ישראל נגאלין אלא בתשובה' (בירור מקור דברי הרמב"ם) קב"ה 26
- גמר עבודת בני' (ת' הסתירה האם נשאר משהו או לא) פ"ה 22. פ"ז 18
- תלוי במשיח צדקנו עצמו (בעבודה דקבלת פני משיח) ס"ה 22
- עשה טוב בסף הגאולה (ביאור עבודת האדם בב' הקוין עש"ט וסו"מ) צ"ו 22. ק"ד 29
- שניעור משנתו) נ"ה 10
- משיח צדקנו עצמו - בעבודתנו (רומז לקבלת פני משיח) ס"ט 43
- התגלות עצם הנשמה קודם אמירת "מודה אני" (גם בהכרזת "יחי המלך") ק"ה 30
- הכרזת 'יחי' בקומו בבוקר משנתו (בירור בענין זה) קכ"א 48
- עבודת צחצוח הכפתורים דוקא בדור השביעי (מה שמייחס זאת אד"ש לכ"ק אדמו"ר הריי"ץ) נ"ה 35
- ובענין עבודתנו להביא את הגאולה (ביאור בשיחת כ"ח ניסן תנש"א) נ' 56
- צדקה מקרבת את הגאולה ע"י ישראל דוקא (בירור אם גוי מקרב הגאולה ע"י צדקה) נ"א 18

חובת הקב"ה להבאת הגאולה - בכל הדורות, ובזמננו (הסתכלות בנ"י בתביעתם) ק' 21	בחירת האדם בחלק בתורה - לפי שורש נשמתו (והזהיר טפי של דורנו) ק"כ 43
"לא ע"י מלכות בטהרתה" (כיון שמלכות אינו בהתגלות) ק"ב 30	משמעות העבודה "לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש" ק"כ 51. קב"א 46
פרסום הניסים בזמננו (אף שהדרכת רבותינו נשיאנו בכל הדורות היתה שונה) ק"ב 113	הדיוק בלשון התחלת, אמצע וסיום השליחות (כיון שכל אחד מהם הכרחי ושונה) קב"א 56
מחייט עמלק בדור השביעי (כהקדמה לבנין ביהמ"ק השלישי) ק"ב 117	נסתיימה עבודה הברורים (ומשמעות העבודה כעת) קב"ב 52
העבודה במוחין בעצם כהכנה לע"ל (והוא התעוררות פנימיות הלב) ק"א 13	אמירת "יחי אדוננו" בברכת שומע תפילה (ביאור וברור בזה) קב"ב 64
ג' האופנים במחלוקת בן זומא וחכמים (צ"ע בהערת כ"ק אד"ש מה"מ בד"מ שמות) ק"א 21	גילוי האל"ף בגולה - קבלת מלכותו של משיח קב"ד 27
העילוי בצער מכך שאין גילוי אלוקות (לגבי מס"ג) ק"ד 23	עניני העבודה דזמן הגאולה (כבר בזמננו זה) קב"ה 24. ק"ל 21
אחריותו ויכולתו של כאו"א מישראל לפעול הגאולה (כיון ש"בשבילי נברא העולם") ק"ה 22	עבודת השליחות חדורה בכוונה לקבלת פני משיח (יישוב הסתירה בשיחות כ"ק אד"ש מה"מ) קב"ז 29
עבודת האדם בהבאת הגאולה (ע"י זיכוך הגוף) ק"ו 32	מטרת עבודתנו כעת בהבאת הגאולה (לא את עיקר החידוש, אלא התוצאה והסתעפות דגילוי משיח) קב"ט 26
גדולה צדקה (דוקא) שמקרבת את הגאולה (באופן שלמעלה מחשבון) קי"ב 21	העבודה דגילוי בחי' היחידה בדורנו (כהכנה וטעימה מעניני הגאולה) קב"ט 38
לימוד החסידות לכל ישראל - כהכנה לגאולה (על מנת שיוכלו לקבל הגילוי דתורה חדשה) קי"ט 36	התגלות עצם הנשמה שייכת גם בדיבור - הכרזה קל"א 25
הציווי 'ועשו לי מקדש' בפועל ממש (ב' אופנים בזה) קי"ח 39. קי"ח 41	על מי מוטלת העבודה לפקוח העיניים קל"ב 29

- עשירות בגשמיות כהכנה לגאולה (מצד המשכת הגילויים בגשמיות) קל"ג 20
אי לימוד חסידות - מרחק הגאולה קל"ז 312
- השייכות דקבלת מלכותו של משיח לקידוש לבנה (גם בשלבים שבמלוכה) קל"ג 27
קונטרס "הקץ וההלכה" (מקורות בנוגע לפסקי דין בענין זמן הגאולה) קל"ז 329
- תוכן הכרזת "יחי המלך" ופעולתה עד כמה נוגעת עבודתנו כעת לשלימות הגאולה (מצד ד' פרטים) קל"ג 38
- כיונה לקרב הגאולה בנתינת צדקה איסור בכי על הגלות בשבת בתקופתנו קל"ז 25. 204
- שערי ישיבה ו 295
עיונים בשיחת ש"פ בלק תנש"א שערי ישיבה ט 25
- עבודת המרירות בדורנו שערי ישיבה 72
- הדרך להיות צדיק בדורנו - דור הגאולה קל"ז 185
- אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני השתוקקות לגאולה כעבודה - בדורנו? קל"ז 192
- שערי ישיבה יא 484
קבלת המלכות בקבלת שבת שערי ישיבה יא 490
- קונטרס התגלות ניצוץ משיח שערי ישיבה טו 245
- תשובה לגאולה - בבחירה חפשית מוחלטת קל"ז 195
- עבודה רוחנית בלי 'משיח' - חיצוניות הכוונה קל"ז 209
- משמעות העבודה "לקבל פני משיח כיצד ניתן להתעשר בדור הגאולה קל"ז 212
- צדקנו בפועל ממש" שערי ישיבה טו 306
הדיוק בלשון "התחלת, אמצע וסיום התוכן דהכרזת "עד מתי" - "יחי המלך" קל"ז 214
- השליחות" שערי ישיבה טז 330
קבלת המלכות בעבודה עתה שערי ישיבה יז 313
- עיסוק בגאולה לא מרחק את הקץ - מצד ציווי הנשיא קל"ז 222
- הכנת העולם לגאולה - בתוקף ובהתלבשות קל"ז 224
- "אין לצחצח יתר על המידה" - האמנם? קל"ז 230

התגלות משיח בדורנו

(ע"ע: שלבים בגאולה, מלך המשיח, ייעודי הגאולה, ביאת משיח)

שנה שמה"מ נגלה בה (בתשנ"א נגלה וכעת מחכים לקיום הבטחתו 'הגיע זמן גאולתכם') נ"ד 50

'סימן ברור על התחלת קיום היעוד' (התחלה ממש ולא הקדמה) ס"א 33

מציאותו של משיח והתגלות של משיח (שאפשר כבר להצביע על מה"מ) ס"ה 15

התגלות משיח נגלה ופנימיות צ"ז 24

יושבים כבר ליד השולחן או רק מוכנים לשבת (תלוי בהסתכלות האדם ע"פ ההוראה בשיחה) פ"ז 21. (מלמעלמ"ט או מלמטלמ"ע) פ"ח 21

עיונים בדבר מלכות (הבדלים בין חורף נ"א לקיץ נ"ב) פ"ז 15

החידוש בביאת המשיח (שיש כבר חזקת משיח, והוא עיקר הכל, וממנו הכל מסתעף) ס"ז 22

תהי צדיק בדורנו (מהו הברור שנעשה) פ"ז 20

הגדר דימוה"מ שבהם נמצאים עכשיו (הפרדת הרע מהטוב) ע"ד 31. (ימים שבהם העבודה להביא את ההתגלות) ס"ז 22. ע"ה 22

התחלת ייעודי הגאולה למפרע (אינו נקרא אתחלתא דגאולה עכשיו) ע"ד 33. (העולם מתנהג בצורה גאולתית) ע"ו 17. (התחלת קיום היעוד שייך גם בגלות) ע"ו 21. ע"ח 47. ע"ח 51. ע"ח 54

משמעות הלשון התגלות מציאותו של משיח (התגלות מציאותו - שהקב"ה אומר לו, ע"י פעולותיו - שנגלה לבני"י) ע"ב 29

הזמן דכיסוי משיח (בין התגלות מציאותו להתגלותו לעין כל) נ"ח 25

דיוק בלשונות השיחה אודות השליחות דקבלת פני משיח צדקנו ע"ז 20. ס"ט 22

סנהדרין בזמן הזה (לאחר שהגיע זמן הגאולה י"ל שאם יסכימו כל חכמי ישראל יהיה ניתן לחדש הסמיכה) ע"ז 25 נסתיימו כל הברורים (כל הברורים כפשוטו) נ"ג 14

ב' אופנים בברור (בנוגע לניגון דמדינת צרפת) פ"ט 19.

החידוש דניגון "האדרת והאמונה" (שהתחתון עצמו הופך למשפיע עניני קדושה) ק"ה 32. קל"ז 155

ההיתר דשמחת הגאולה (מאחר ש'משיח צדקנו התגלה בכל התוקף') צ"ט 24

פקיחת העיניים - דווקא בנוגע לסעודה (חיבור גשמיות ורוחניות) ק' 26

חידושים אמיתיים קודם הגאולה (החידוש דשנת הצדי"ק) ק' 25

התחלת תקופת "ימות המשיח" (בתשי"א או אחרי זה) ק"ב 48. ק"ה 34

הרבי הרש"ב כציון דרך לגאולה (כיון שג' דורות בימות המשיח) ק"ו 22

- "אז ימלא" - "הגילוי דמשיח צדקנו" (סברת ההיתר בזה בדורנו) ק"ח 25
- האם ישנה עכשיו רשות לימלא שחוק פינו' ק"ל 23. קל"ג 25.
- "כלו כל הקיצין" מלשון שלימות (דעת רב ע"פ הסבר כ"ק אד"ש מה"מ) ק"ט 29
- הראשי תיבות דמי"ד (ב' אופנים, ע"פ ב' אופנים בתקופות הרבי הריי"ץ) קט"ו 27
- הדרך הישרה - דוקא בדורנו (ועד עכשיו הי' שייך ליחידי סגולה) קי"ט 34
- הנביא שהעיד לכ"ק אד"ש מה"מ שהוא נביא קב"ו 42. קב"ו 47
- פעולת משיח על העמים בסוף זמן הגלות (או שנפעל ע"י הקב"ה) קב"ט 24
- עיקר החידוש דביאת המשיח היא בהתגלות מציאותו (ביאור דברי כ"ק אד"ש מה"מ) קב"ט 27
- סיום עבודת צחצוח הכפתורים (העלאת עניני העולם לקדושה) קב"ט 54. קל"א 37
- שנה שמלך המשיח נגלה בה (האם כבר התקיים?) קב"ז 35
- 'ובנה מקדש במקומו' כעזרא הסופר (שבנה מקדש מעט שהיווה הכנה לביהמ"ק השני בפועל) ק"ל 27
- התחלת פעולתו של משיח (האם התחיל בפועל, או שצריך להתחיל) קב"ז 22
- מציאות הנבואה בזמן הזה (ישוב הסתירה בדברי כ"ק אד"ש מה"מ) קל"א 19
- הכרזת הגאולה ע"י כ"ק אד"ש מה"מ (סיכום וביאור מהלך השנים) קל"א 39
- תחילת התאחדות תחתונים ועליונים בזמננו (בכך שכל בית נעשה "בית חב"ד") קל"ב 25
- האם כבר מוכנים לקבלת פני משיח (ביאור לשונות כ"ק אד"ש מה"מ בזה) קל"ג 31
- החידוש בלימוד הלכות המקדש בשנות הנפלאות (מצד הכנה לגאולה ולא שלילת הגלות) קל"ג 43
- נסתיימה עבודת הבריורים כפשוטו ממש (ולא רק הבריורים המוכרחים להבאת הגאולה) קל"ד 27
- מתי בדיוק אירע מינוי מלך המשיח קל"ז 46
- "זמן השיא" - לגאולה ולמלך המשיח קל"ז 77
- "והסירותי את לב האבן" - כבר נעשה? קל"ז 91
- "אז ימלא שחוק פינו" - כעת ובגאולה קל"ז 102
- השראת השכינה בבית רבינו - בית משיח קל"ז 119
- האם אין ביאור לעיכוב הגאולה קל"ז 144

הוכחת כ"ק אד"ש מה"מ לגבי ביאת
משיח (מדוע אין לכהן לשתות יין הרי יין
קשה פחד מפיו?) צ"ה 36. ק"ו 29

ביאור המדרש "שנה שמה"מ נגלה בו"
(עיונים במדרש ע"פ שיחות כ"ק אד"ש
מה"מ) צ"ח 23. ק"ב 51

האם ידעו על ביאת משיח ביום שישי
(בא לבי"ד הגדול ולא דוקא שידעו) ע"ח
44

'זכו' או 'לא זכו' (קשה על האברבנאל
שחולקים האם שייך 'זכו' או לא, שהרי
הראיה שמביא ר"י מדובר ש'לא זכו') ע"ח
56

בענין הגילוי דנקודת המולד שכוללת
את כל הפרטים ק"ד 19

הברכות בהתגלות מלך המשיח (איזה
ברכות, וההתייחסות אליהם בשיחות כ"ק
אד"ש מה"מ) ק"ה 24

קרבת תודה בגאולה (כיון שיהודי צריך
להרגיש שהגלות היא מאסר פרטי שלו)
ק"א 22

מהו הקרבן הראשון שיקריבו לע"ל
(תודה או תמיד של בין הערביים) קל"ג
22

מקומו של מלך המשיח בתחילת זמן
הגאולה (בארץ ישראל או בחו"ל) קל"ג
42

תיווך הפירושים בביאת משיח בהיסח
הדעת קל"א 24

אליהו מגיע כל יום לטבריא דוקא?
קל"ז 135

התגלות תורת החסידות עקב התגלות
משיח קל"ז 158

החידוש בנבואת הגאולה שערי ישיבה
ד 408

סיום עבודת הגלות ועבודה ההכנה
לגאולה שערי ישיבה ו 310

קבלת פני משיח צדקנו שערי ישיבה
ז 346

בענין תקופה חדשה שערי ישיבה י 365

כבר עשו תשובה שערי ישיבה י 363

התגלות התורה מדור לדור שערי
ישיבה יז 517

ביאת משיח

(ע"ע: שלבים בגאולה, גאולה)

בשורת אליהו לפני ביאת משיח ל"ד 4

בטעם הדעות השונות בביאת אליהו
(נתינת טעם לדעות השונות) ע"א 15

ביאת משיח ביום שישי (לכל ישראל או
לבי"ד הגדול) פ' 17

'ביאת משיח' או 'משיח' עצמו (מצד
עבודת בני"ו ומצד פס"ד הרבנים) נ"ט 12

'לא זכו' בשבת (איך יבא בשבת על
חמור) צ' 24

יום שבין דוד בא (בן דוד - שלב ראשון,
בא - שלב שני ?!) נ"ט 14

עני ורוכב על חמור ל"ט 9

היציאה מהגלות - בחיפזון או במנוחה
מ' 30

פירוש 'מלא' ע"פ תורה (מלא לחלוטין
- המקור לכך) ק"ל 26

היחס בין הפרשה ההפטרה והפרשה
החסידית (והקשר דכהנ"ל לגאולה) קכ"ח
28

יום הכיפורים אין בו אכו"ש - שייכותו
לזמן הגאולה קל"א 44

הפנימיות דהחורבן - מורה על הגאולה
קל"ז 130

שם הפרשה - המשיח שבפרשה קל"ז
235

שייכות מסכת בב"ק לגאולה האמיתית
והשלימה קל"ז 247. קל"ז 249

סיום מסכת בבא בתרא והגאולה קל"ז
253

גאולה בפרשה (ענין הגאולה: בפרשה,
בהפטרה ובפרשה החסידית) שערי
ישיבה יז 483

לימוד עניני גאולה ומשיח

קבלת פני משיח צדקנו ע"י לימוד
בעניני גאומ"ש (עיונים בשיחת חיי שרה
תשנ"ב) מ"ח 14

לימוד עניני גאולה ומשיח (ליקוט
מדברי אד"ש בנושא) נ"ז 104

שני ענינים בגאולה (ב' הענינים
שבלימוד גאומ"ש) ע"א 32

לימוד עניני גאולה ומשיח (ההכרח
בלימוד השיחות דנ"א-נ"ב) פ' 99

מדוע מבשר אליהו כל יום על הגאולה
קל"ז 140

גאולה מאורתא נמי הוי - הגאולה
בלילה שערי ישיבה ט 48. שערי ישיבה
י 400.

קונטרס 'התגלות מלך המשיח' שערי
ישיבה יב 283

כל הספרים מלאים

"הלכתא למשיחא" בגמ' (ע"פ שני
הלשונות בתוס') ק"ב 123

בבא בתרא - גלות או גאולה? (כיון
שמתקרבים לגאולה מודגש בה ענין
הגאולה) ק"ד 30. בענין הנ"ל ק"ט 33

סדר תשר"ק והגאולה (גם מצד פנימיות
הענינים) ק"ז 30

הפיוט "כל מקדש שביעי" ע"פ ביאורי
כ"ק אד"ש מה"מ ק"ח 31

למה לא נזכר רבי בשמו (להורות שהוא
נשיא הדור) קי"א 18

סדר הפרשיות תזריע ומצורע (באופן
פנימי ע"פ שם הפרשה) קי"ז 54

הל' "עול הגויים" בנוסח ברכת המזון
(השינוי בזה בהשגח"פ במשך הדורות)
קי"ז 55

זה ינחמנו (הכוונה (בנוסף לנח) גם
למשיח) קי"ז 42

תיאור ימות המשיח בפירוש המשנה
להרמב"ם (וההבדל בינם לבין הלכות
מלכים) קכ"ה 15

שונות

- ב' הענינים בלימוד עניני משיח וגאולה (פנימיות וחיצוניות, התפעלות והתבוננות) ק"ז 26
- מעלת גמ"ח בלימוד עניני גאומ"ש (שנחשב מ'תמכין דאורייתא') קט"ז 38
- שלשה שלבים בלימוד עניני גאולה ומשיח קכ"ח 23
- התבוננות בעניני הגאולה מביאה לגילוי היחידה שבנפש קכ"ח 43
- לימוד עניני גאולה פועל ראיית הנפלאות קל"ג 36
- פעולת לימוד עניני גאולה ומשיח (לעומת העיון וההתבוננות בעניני גאומ"ש) קל"ג 46 - קל"ז 265
- לימוד עניני גאולה ומשיח - "לא רק בתור סגולה" (אלא להתחיל לחיות גאולה) קל"ד 33 - קל"ז 278
- "לכל לראש לידע ולהכיר" - ב' הביאורים קל"ה 29
- אופן הלימוד בעניני גאולה ומשיח (לחזק האמונה או לחיות גאולה) קל"ה 38 - קל"ז 258
- לימוד גאומ"ש אינו בסתירה ל"היסח הדעת" (דוקא בשיחת ש"פ בלק) קל"ז 21
- לימוד עניני גאומ"ש - "לא ע"י מלכות בטהרתה" (ההסבר בעבודה זו ושלילתה) קל"ז 43 - קל"ז 285
- הסרת ההתנגדות החיצונית בכח הלימוד קל"ז 272
- "צדקה" ו"גאולה" עפ"י התניא כ"ו 5
- הקרבת קרבן פסח לאחר חצות בחו"ל (כשביהמ"ק ירד ב770) פ"ג 24
- לזרעך נתתי את הארץ הזאת (כל העשר ארצות) ע"א 20
- לעת"ל הלכה כב"ש (לעתיד יהיה צורך בדרגת הביטול של ב"ש) פ"ג 19
- הארון לא גלה מ"ב 103
- כי מציון תצא תורה (ביאור ב' הדרגות בפסוק קומה ה') ס' 11
- נצחיות מעשה ידי משה לע"ל (משום שהוא עבד ה') נ"ה 29
- עניינים שונים בגאומ"ש ס"ט 35
- סימן יעקב לנחל עוה"ב מ"ב 146
- הרמז למשיח מבראשית (בראשית - ברית אש) ע"ח 58
- שירה לע"ל (מה השירה שלמעלה מעשר שירות) ח 20. ס"א 26.
- ז"ך אדר - תכלית ה'שוב' (נשמות בגופים בחיים נצחיים) ס"ב 19
- נתינת הבכורה דראובן ליוסף - בזמן הזה או לעת"ל (תלוי בגדר הלקיחה) ע"ד 13
- אהרון לא יצטרך משיחה לעתיד לבא (גם לא ככל כהן גדול) צ"ג 18
- תר"ך אותיות מ' 57

שיר השירים - השירה העשירית דלע"ל	על מה אומרים 'דרוש וקבל שכר' (ב')
(אף שהוא עצמו השירה התשיעית) ק"ב	דרגות בזה) קכ"ט 52
94	תענוג ורצון, בימות המשיח ובעבודת
פתרון (חלק מ)חידת החיד"א ק"ב 124	האדם קכ"ו 25
"צלצלי תרועה" (עיון בדברי כ"ק אד"ש	החילוק בין דור יוצאי מצרים לדור
מה"מ בנוגע לתוף עם הכיתוב "יחי כו")	השביעי (ומדוע שם היו ב' דורות) ק"ל
ק"ז 35. ק"ח 32	19
קרבתנות בזמן הזה ע"י בן נח (והסיבה	דיוק הלשון 'הנה זה משיח בא' קל"א
שאינן משתדלים בזה) ק"ה 26	21
דיוק הלשון "כיום שנעשה בו העגל"	"א בעל-שם'סקע הנהגה" (מדוע
(ע"פ הכוונה הפנימית במחלוקת ב"ש	מתקשר זה לבעש"ט דוקא) קל"ה 31
וב"ה) ק"א 18	"עני ורוכב על חמור" - גבהות ושפלות
'כימי צאתך מארץ מצרים אראנו	קל"ז 62
נפלאות' (ביאור ב' הפירושים בזה) קי"ח	הארת נושאים בגאומ"ש - ע"פ קונטרס
43	ענינה של תורת החסידות שערי ישיבה
זמני היום ביומו של הקב"ה (והשלבים	יג 432
שבזה בנוגע לגאולה) קכ"ט 46	

לך אזבח זבח תורה

תודה לה', זכינו לראות סייעתא דשמיא גלויה, בהצלחת המגבית למען הישיבה מעל כל הציפיות וההשערות, למעלה מדרך הטבע. בזכותם של אלפי הבוגרים, הוריהם, ידידי הישיבה, אנ"ש בכלל, ויהודים מחבבי תורה בכלל, נדיבי עם ברוכי ה', שהשתתפו במגבית ותרמו מהונם ומאונם במסירות נפש למען הצלת הישיבה ולהבטחת המשך קיומה והתפתחותה בצפת עיר הקודש.

תרומתם של משתתפי המגבית מביעה את הוקרתם והערכתם לישיבה של כ"ק אד"ש מה"מ, מבטאת את התקשרותם לרבי לא רק "בכל לבבך ובכל נפשך", אלא גם "בכל מאודך - בכל ממונך".

*

המגבית היתה בימים הסמוכים לימי הסגולה יו"ד-י"א שבט, שנת החי"ם לנשיאות כ"ק אד"ש מה"מ, היום האחרון של המגבית היה י"ב שבט, והסיום המוצלח היה באור לי"ג שבט. עוד באותו ערב הכניסו לרבי דו"ח על סיומה המוצלח של המגבית, וזכינו לקבל את המענה המיוחד דרך האג"ק, "לכל המשתתפים בחגיגת קרית חב"ד בצפת. יהיה רצון שתהא החגיגה בשמחה רבה ובהצלחה מרובה להחזיר עטרה ליושנה, יישוב החב"די בצפת עיר הקודש על כל פרטיו". ואכן, החגיגה באותו ערב בהיכל הישיבה היתה "בשמחה רבה", שמחה פורצת גדר, באופן היוצא מגדר הרגיל.

יהודים תמיד מחפשים לראות בכל דבר את ההשגחה הפרטית.

ארבעים ושתיים שנה לאחר. ביו"ד שבט תשל"ו היה הפארבריינגען שכ"ק אד"ש מה"מ אמר שבו יהי' "געזעגענען זיך (מעמד פרידה) מיט די שלוחים לארץ הקודש", אנשים נשים וטף שעלו להתיישב בשליחותו של כ"ק אד"ש מה"מ בירושלים ובצפת. כ"ק אד"ש מה"מ אמר שהיות ואינו יכול להיות בארץ הקודש בעצמו, הוא עושה זאת על ידי השלוחים, ששלוחו של אדם כמותו. שליחות שכ"ק אד"ש מה"מ התבטא עליה "עלי ועל צווארי". שליחות שכ"ק אד"ש מה"מ הגדיר אותה בנין הארץ בגשמיות וברוחניות. למחרת, בי"א שבט תשל"ו יצאנו מניו יורק, בי"ב שבט הגענו לארץ הקודש, ובאור לי' ג' הגענו לצפת.

בשנת תשל"ו, הרב ארי' לייב ע"ה קפלן - שליחו של כ"ק אד"ש מה"מ לצפת, מייסד מנהל המוסדות - ייסד ישיבה בצפת, ואתו עמו היו הרב אברהם אליהו ע"ה פרידמן,

ונבדלח"ט הרב שלמה זלמן שי' לבקיבקר, ואנכי. וכעת, לאחר מ"ב שנה באור לי"ג שבט, בו בלילה שהגענו לצפת בשליחותו של כ"ק אד"ש מה"מ, זכינו לחגוג את הנס הגדול שנעשה לנו, בבסוסה של הישיבה.

כ"ק אד"ש מה"מ בשיחות מלמד שהמספר י"א מורה על הגילוי של "אחד עשר", האחד שלמעלה מעשר, עצמותו יתברך שלמעלה ממצאיות העולם. לאחריו בא המספר י"ב המורה על י"ב גבולי אלכסון, מציאות העולם. כלומר שהגילוי הנעלה של עצמותו יתברך ביום י"א, נמשך אל תוך מציאות העולם ביום י"ב. כך אכן ראינו בשנה זו, בבואנו מי"א שבט, יום הנשיאות של כ"ק אד"ש מה"מ, "אחד עשר בטהרתו", זכינו לראות גילוי אלקי שנמשך בתוך מציאות העולם, הנס הגדול שנעשה לנו, נס שקשור עם בנין גשמי, דירת קבע, שתהיה בעזרת ה' דירה לו יתברך בתחתונים. ומי"ב באנו לי"ג, בגימטריה אח"ד, אחדות ה' ואחדות ישראל. כפי שאכן ראינו באופן מיוחד במגבית הזו.

המספר מ"ב מתקשר עם מ"ב מסעות בדרך לארץ ישראל, מ"ב מסעות בדרך לגאולה האמיתית והשלימה. אנו נמצאים בשנת המ"ב לשליחות, במסע המ"ב, ואנו מוכנים להכנס בפועל לגאולה. בפרט כשנעשה נס לשיבת תומכי תמימים, שענינה הוא לגדל חיילי בית דוד המביאים את הגאולה בפועל. בפרט בהמצאנו בצפת עיר הקודש, "המפורסמת במעלות שבה, ובפרט בנוגע להגאולה". הרי הנס שנעשה לנו בימים אלו, מעורר אותנו ומורה לנו שבקרוב ממש נזכה לנס העיקרי, נס הגאולה האמיתית והשלימה.

*

לך אזבח זבח תודה. תודה לה' על הניסים שעושה לנו (מפרשים). הנני רוצה להביע הודי' לה' יתברך, והודי' למשה עבדו. תודה לך הרבי מלך המשיח שליט"א שזיכת אותי ואת ביתי בשליחות הקדושה. תודה על הניסים והנפלאות לאורך השנים. ותודה על הנסים והנפלאות שהביאו לסיופ הקמפיין המוצלח,

ובשם ה' אקרא. הבעת התודה מתבטאת בפרסום את שם ה' בעולם. החל מפרסום הניסים הגדולים שנעשו לנו, ובכלל פרסום אלקות, הפצת מעיינות החסידות המביאים לידיעת ה'. ולפרסם את נשיא הדור והוראותיו לכל ישראל.

גם, התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, והלימוד בתורה הוא קריאה בשם ה'. עלינו להוסיף אומץ להתמסר ללימוד תורת ה' בכלל, ותורתו של נשיא דורנו בפרט, שעל ידי זה מתקשרים אליו ומקבלים הכחות וההשפעה שיוכל להיות נדרי לה' אשלם.

יקר בעיני ה' המוותה לחסידיו. ופירשו רבותינו נשיאינו שהקב"ה מיקר את הביטול וההכנעה של חסידיו. במגבית הזו אכן ראינו כיצד היה "המוותה לחסידיו", שחסידים נתנו את כספם, גם כשהוא חיותם ממש, למען הישיבה.

אנה ה' כי אני עבדך. ופירשו חסידים ש"אנה" הוא כמו "לאן". כמו אותו חייל של הצאר, שכאשר קיבל הוראה לקפוץ מהחלון השיב מיד בשאלה, "מאיזה צד"? רק תגיד לאן, ונלך לשם על פי הוראתך, כי אני עבדך ואין לי אלא למלא את רצונך. אנו צריכים להיות בביטול וקבלת עול לרבי, צריכה להיות הידיעה שכל הפעולות הם אך ורק בכחו של המשלח, ואז כשנמצאים בביטול, אכן זוכים לראות את הנפלאות ולהודות עליהם, וכהמשך הפסוק לאחר זה, לך אזבח זבח תודה

המלים "כי אני עבדך", מזכירות לי את דברי כ"ק אד"ש מה"מ בהתוועדות כשיצאנו לשליחות, כשכ"ק אד"ש מה"מ אמר בצעקה "שררה אני נותן לכם? עבדות אני נותן לכם!" והמילים מאז מהדהדות באוזני, ואני מתפלל ומבקש אנה ה', שתמיד ארגיש את ה"כי אני עבדך", ולעשות את השליחות כדבעי למיעבד.

עד שבעזרת ה' בקרוב ממש נגיע לסיומה המוצלח של השליחות, כשנגיע בעזרת ה' לגאולה האמיתית והשלמה, לבית המקדש השלישי, בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים הללו-ה.

*

שוב, יישר כח לכל אחד ממשנתפי המגבית, ויישר כח מיוחד ל"גדול המעשה", אלו שהשתדלו ופעלו על אחרים שישתתפו במגבית. ישלם לכם ה' יתברך כגמולכם בכל ענייכם. ובקרוב ממש נלך בעזרת ה' כולנו, ההנהלה, התלמידים, וכל התומכים והמסייעים, לקבל פני הרבי שליט"א - משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

לזכות
ראש הישיבה
הגה"ח הרב יוסף יצחק שי' זילשאנסקי
וכל הנהלת הישיבה, הר"מים, המשפיעים,
משגיחים, נו"נים והצוותות הגשמיים
תלמידי התמימים ובוגרי הישיבה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

הרה"ח ר' משה מרדכי שי' ארנשטיין

משפיע דישיבתנו

ומשפחתו

שיזכו לאורך ימים ושנים טובות

ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם

בגשמיות וברוחניות

ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב

תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לע"נ
התמים היקר,
מבחירי תלמידי ישיבתנו הק'
שנפטור בדמי ימיו
הת' מנחם מענדל דוד ע"ה
ב"ר יבלחט"א הרב שמעון שי'
אברהמי
נלב"ע ג' ניסן ה'תשע"ד

ולזכות הוריו היקרים
הרב שמעון שי'
וזוגתו מרת טלי תחי'

לאורך ימים ושנים טובות
והצלחה רבה לכל בני משפחתם
בגשמיות וברוחניות
שיזכו לקבל פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

ידידנו הנכבד והנעלה, הנדיב המפורסם
עוסק בצ"צ באמונה
מסור ונתון בלו"נ לכל עניני כ"ק אד"ש מה"מ
ובפרט בכל הקשור בעניני גאולה ומשיח
אחיעזר ואחיסמך, ומעמודי התווך דישיבתנו הק'
הרה"ח הרב שלמה שי' קאליש

לאורך ימים ושנים טובות
והצלחה רבה לו ולכל בני משפחתו
בגשמיות וברוחניות
ויזכו לקבל פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

ידידנו הנכבד והנעלה, הנדיב המפורסם
איש החסד התומך ביד רחבה ברוח נדיבה ובספ"י
למוסדות תורה, צדקה וחסד, ובפרט בכל הקשור
לעניני משיח וגאולה,
עוסק בצ"צ באמונה,
מסור ונתון בלו"נ לכל עניני כ"ק אד"ש מה"מ
אחיעזר ואחיסמך, מעמודי התווך דישיבתנו הק'
פטרונם של התמימים שי' בחלוקת כובעים
וחליפות לרגל החג
הרה"ח הר' שלום בער שי' דריזין
לאורך ימים ושנים טובות
והצלחה רבה לו ולכל בני משפחתו
בגשמיות וברוחניות
ויזכו לקבל פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לע"נ

החיילת בצבאות השם

סטערנא שרה ע"ה

בת יבלחט"א ר' רפאל אלכסנדר שי'

נקטפה בדמי ימי' בש"ק כ"ג אדר ה'תשע"ח

יה"ר שתזכה לעליית הנשמה הכי עיקרית

בהתלבשותה בגוף גשמי

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תיכף ומיד ממש!

ולזכות יבדלח"ט הורי' אחי' ואחיותי' שיחיו, ויזכו

כולם לאויוש"ט חיים נצחיים - וללכת לקבל פני

משיח צדקנו תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות
שלום דובער בן מרים
לרפואה שלימה בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו
בקרוב
ויזכה לראות בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א תיכף ומיד ממש!

- - -

הוקדש ע"י תלמידי התמימים מארה"ב בישיבתנו
ה'תשע"ח

לזכות
יוסף בן בתיה
לרפואה שלימה בכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו
בקרוב
ויזכה לראות בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח
שליט"א
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לע"נ

ר' שמואל בן רפאל מרדכי ז"ל בר

נלב"ע ח' ניסן תשס"ח

יה"ר שיזכה לעליית הנשמה הכי עיקרית

בהתלבשותה בגוף גשמי

בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

תיכף ומיד ממש!

לזכות

הרה"ח ר' ישראל שי'

וזוגתו מרת חי' מושקא תחי'

שפרינגר

ובני ביתם שיחיו

שלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ברמת-גן

שיזכו לאורך ימים ושנים טובות

ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם

בגשמיות וברוחניות בטוב הנראה והנגלה

ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב

תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות
חתן הבר מצוה
הת' צמח דביר שי' קופצ'יק
לרגל הכנסו לעול מצוות
בכ"ה אדר ה'תשע"ח
שיזכה להיות תמים אמיתי
שליח נאמן של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
ויביא להתגלותו תיכף ומיד ממש!

ולזכות הוריו
הרה"ח ר' אלתר בצלאל שי'
וזוג' מרת רחל שתחי'
שלוחי כ"ק אד"ש מה"מ בפונה - הודו
ובני ביתם שיחיו

שיזכו לאורך ימים ושנים טובות
ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם
בגשמיות וברוחניות
ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות
הרה"ח ר' שמואל שי'
וזוגתו מרת חנה תחי'
קופרמן
ובני ביתם שיחיו
שלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ולזכות
הרב הראשי ושליח כ"ק אד"ש מה"מ למדינת רוסיא
הרה"ג הרה"ח ר' שלמה דובער פנחס שי' לאזאר
וכל שלוחי כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
למדינת רוסיא

שיזכו לאורך ימים ושנים טובות
ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם
בגשמיות וברוחניות
ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

התמימים השלוחים - שלוחי כ"ק אדמו"ר מלך
המשיח שליט"א לעי"ת חיפה

קבוצה המ"ם

מנחם מענדל שי' מדר	לוי יצחק שי' אוחנה
מנחם מענדל בר"צ שי' מזרחי	מנחם מענדל שי' בלון
מנחם מענדל ברא"ח שי' מזרחי	אליסף אשר שי' בן-חורין
זאב שי' מיידנצ'יק	מנחם מענדל שי' גדסי
לוי יצחק זיס שי' מיכאלשווילי	אשר נתן שי' גולדברג
יוסף הלוי שי' סגל	מנחם מענדל שי' גורביץ'
שמואל הכהן שי' ערנטרוי	שניאור זלמן שי' דביר
מנחם מענדל שרגא שי' קידר	מנחם מענדל שי' הרפז
נתנאל מנחם מענדל שי'	דובער שי' זלמנוב
קימיאגרוזב	מנחם מענדל הכהן שי' כהן
יצחק משה שי' קרלנשטיין	ניסים הכהן שי' כהן
לירון ליפא אברהם שי' שוורץ	שלמה שי' כהן
שלום דובער שי' שכטר	לוי יחזקאל הכהן שי' כהן-אלורו

שיזכו לבצע את שליחותם - קבלת פני משיח
צדקנו בפועל ממש - על הצד הטוב ביותר, ויזכו
לראות בהתגלות כ"ק אד"ש מה"מ תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות תלמידי התמימים תלמידי שיעור ג' דישיבתנו

המתעתדים לנסוע לחצרות קודשנו, כקבוצה ע"ט
שיזכו להתכונן כראוי, וימלאו תפקידם כראוי לשקוד על התורה והעבודה
בד' אמות של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
ויזכו לפעול את התגלותו המיידית לעין כל נאו מיד ממש

אלחנן יוסף אביעד	מנחם מענדל גרין	לוי מפעי	מנחם פליישער
מנחם מענדל אביעד	(מסצ'וסטס)	שמחה יעקב מירוב	משה חננאל פרידמן
יוסף יצחק אברביה	רפאל דרמן	שמואל מישולובין	ישראל פרלשטיין
ישראל אוריאן	ארי'ה הולצמן	שניאור זלמן מעודה	יואל פרצובסקי
שמעון לוי יצחק איבערט	דוד הינדי	יאיר יצחק מעטוף	שמואל חיים פש
שניאור זלמן איתן	חנוך העניך העכט	מנחם מענדל מקלר	שמואל צדוק
יצחק ישראל אכטר	יוסף יצחק וובר	חיים אליעזר מרטון	ישראל צבי קאיקוב
איתי אלבו	שמואל ויינטראוב	מנחם מענדל (בר"ץ) מרנץ	יוסף קוביטשעק
שלום דובער אליאס	אליעזר מאיר וישנפסקי	מנחם מענדל (בר"צ) מרנץ	יגאל יא"ל קופצ'יק
שניאור זלמן אלפנביין	יעקב שלום ועמנין	אברהם מרקוביץ'	יששכר דב קליש
יוסף יצחק אמיר	שמעון חאנין	מנחם מענדל נאמן	מנחם ישראל קלמנסון
שמואל אמיני	שמואל חבבו	ישראל ארי' לייב נוטיק	שניאור זלמן קלפמן
שמואל אסולין	יוסף יצחק חבר	לוי יצחק נחשון	שלום זאב קרוגליאק
שמואל משה בורושנסקי	דוד נתנאל חיימוב	מנחם מענדל נימץ	משה יהודה רבינוביץ'
מנחם מענדל מיכאל בן	שניאור זלמן ידגר	חיים יצחק סאמינסקי	ראובן ברוך רהב
אפרים	אלי'ה יוסף	ניצן סולומון	אהרון מאיר רוטמן
יוסף יצחק בן שמואל	מנחם מענדל חיים כהן	ינון אליהו סויסא	ישראל ריבם
דוד ברדה	משה צבי יונה כהן	מנחם מענדל סילברמן	יוסף יצחק שושני
מנחם מענדל ברדוגו	שלום דובער כהן	אברהם חיים סנגאוו	ינון שטרית
יהודה ליברוד	שלום דובער כוחנובסקי	יוסף עמירם	יוסף שלמן שפירן
צמח יקותיאל גאנזבורג	יוסף יצחק ליאני	חיים יהודה עמרמי	דוד שמח
מרדכי גבאי	מנחם מענדל ליפש	מנחם מענדל פויגל	לוי יצחק שניאורסון
אברהם ישראל גולדברג	מנחם מענדל מאור	יוסף פופר	צבי שפינדלר
מנחם מענדל גולדשטיין	מנחם מענדל	יוסף יצחק פורטל	לוי שפיצר
מנחם מענדל גרין (מ.ה.)	מיכאלשווילי	יצחק פייזם	אלירן תעזיץ
	ינון אלי'ה משה		

לזכות

**חברי איגוד ידידי ישיבת חח"ל צפת
המלווים את מוסדות הישיבה במשך שנים ארוכות
ומסייעים רבות להחזקת, פריחת ושגשוג הישיבה**

**הרה"ח ר' שלמה שי' קאליש
יו"ר**

**הרה"ח ר' ישראל שי' הלפרין
הרה"ח ר' שלמה וזוגתו שי' וורדיגר**

**הרה"ח ר' אבי שי' טאוב
הרה"ח ר' מתי שי' טוכפלד**

**ר' יצחק שי' מירלשווילי
הרה"ח פרופ' אליהו שי' סורקין
הרה"ח ר' עמי שי' פייקובסקי**

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

**לזכות
אלפי התורמים למגבית המיוחדת
עבור ישיבתנו**

**בוגרי הישיבה, הורי התלמידים בעבר ובהווה, אנ"ש
בארץ הקודש ובחו"ל, וכלל ישראל**

**שהתגייסו במלוא כוחם ותרמו מאונם ומהונם
להחזקת ישיבתו של כ"ק אד"ש מה"מ**

**ישיב להם הקב"ה אלף פעמים ככה
ויזכו לאורך ימים ושנים טובות
ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם
בגשמיות וברוחניות**

**ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!**

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

הנציגים - נציגי הישיבה

בארץ הקודש ובחו"ל

שהקדישו לילות כימים ופעלו בכל כוחם לרתום
את חבריהם, מכירהם, משפחתם ומקורביהם
לשותפות במגבית הגדולה

ישיב להם הקב"ה אלף פעמים ככה
ויזכו לאורך ימים ושנים טובות
ויראו הצלחה רבה בכל מעשיהם
בגשמיות וברוחניות

ויקבלו פני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
מתוך בריאות איתנה, שמחה וטוב לבב
תיכף ומיד ממש!

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

